

VLAAMSE LANDMAATSCHAPPIJ
DE ZORG VOOR DE OPEN RUIMTE IN VLAANDEREN

Voortgangsrapport Mestbank 2005
betreffende het mestbeleid in Vlaanderen
en
de aanbevelingen van de stuurgroep
Vlaamse mestproblematiek

---

stuurgroep Vlaamse mestproblematiek

Woord vooraf

Dit is het vierde voortgangsrapport betreffende het mestbeleid in Vlaanderen gemaakt door de Mestbank. Dit rapport werd voorgesteld aan de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek.

De Stuurgroep onderzocht dit voortgangsrapport in het licht van de door het meststoffendecreet vooropgestelde doelstellingen voor 2006. Op basis van dit onderzoek adviseert de Stuurgroep welke oplossingsgerichte maatregelen in grotere mate moeten worden gestimuleerd en welk onderzoek hiervoor noodzakelijk is.

Het advies van de stuurgroep is opgenomen in een afzonderlijk deel II: *'Aanbevelingen van de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek bij het voortgangsrapport 2005 van de Mestbank.'*

De oorsprong van dit rapport is verankerd in het meststoffendecreet¹ in artikel 34. Daarin staat dat de Mestbank vanaf 2001 elk jaar een voortgangsrapport opmaakt met de stand van zaken van het voorbije productiejaar en een prognose voor de komende jaren.

Volgende aspecten moeten in het voortgangsrapport besproken worden:

- 1°. de nutriëntenhalte op niveau van het Vlaamse Gewest;
- 2°. de invulling van de nutriëntenhalte op niveau van het Vlaamse Gewest;
- 3°. de nutriëntenaanpak aan de bron;
- 4°. de infrastructuur voor de bewerking van dierlijke mest en van andere meststoffen;
- 5°. de infrastructuur voor de verwerking van dierlijke mest met ten minste een inventaris van de mestverwerkinginstallaties met hun respectieve capaciteiten:
  - a. waarvoor een milieuvergunningaanvraag lopende is;
  - b. die vergund zijn;
  - c. die in opbouw zijn;
  - d. die operationeel zijn;
- 6°. de export van dierlijke mest;
- 7°. de voortgang inzake het bereiken van de doelstellingen van het meststoffendecreet.

---

¹ 1. DECREET VAN 23 JANUARI 1991 INZAKE DE BESCHERMING VAN HET LEEFMILIEU TEGEN DE VERONTREINIGING DOOR MESTSTOFFEN (B.S. 28 februari 1991), zoals gewijzigd bij de decreten van 25 juni 1992 (B.S., 11 juli 1992), van 18 december 1992 (B.S., 29 december 1992), van 22 december 1993 (B.S., 29 december 1993), van 20 december 1995 (B.S., 30 december 1995), van 19 december 1997 (B.S. 30 december 1997), van 11 mei 1999 (B.S., 20 augustus 1999), van 3 maart 2000 (B.S., 30 maart 2000), van 8 december 2000 (B.S., 13 januari 2001), van 9 maart 2001 (B.S., 30 maart 2001), 21 december 2001 (B.S., 29 december 2001), (erratum B.S., 14 februari 2002), 19 juli 2002 (B.S., 31 augustus 2002) en 7 februari 2003 (B.S., 24 februari 2003), 28 maart 2003 (B.S., 8 mei 2003), 18 juli 2003 (B.S., 14 november 2003), 12 december 2003 (B.S., 23 januari 2004) en 22 april 2005 (B.S., 13 mei 2005)

Naast deze decretale verplichtingen wordt in dit rapport een ruimere blik geworpen op de belangrijke elementen van het mestbeleid. Op die manier wordt een totaalbeeld geschapen van de nutriëntenproblematiek in de landbouw in Vlaanderen.

In dit rapport worden de verschillende doelstellingen en resultaten uitgebreid geïllustreerd met tabellen en grafieken. Een aantal grote overzichtstabellen en grafieken zijn terug te vinden als bijlage in dit rapport. Dit rapport kan dan ook worden beschouwd als naslagwerk voor alle relevante gegevens in het kader van het mestbeleid. Dit rapport kan op verschillende manieren gelezen en/of gebruikt worden. Voor de personen die de mestproblematiek in Vlaanderen goed kennen, kan het volstaan om vooral stil te staan bij de resultaten en besluiten. Voor een persoon die minder vertrouwd is met de Vlaamse mestproblematiek is het zinvol de inleiding, omkadering en procedures betreffende een bepaald thema eerst door te nemen. Weer anderen zullen dit rapport gebruiken om net dat ene cijfer in een bepaalde provincie voor een bepaald jaar voor een bepaalde diersoort te kennen.

DEEL I

VOORTGANGSRAPPORT

MESTBANK

2005

BETREFFENDE

HET MESTBELEID IN

VLAANDEREN

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	7
1. Inleiding	13
2. Het mestbeleid in een Europese context	14
2.1 De Europese regelgeving	14
2.1.1 Inleiding.....	14
2.1.2 De nitraatrichtlijn	14
2.1.3 De grondwaterrichtlijn	15
2.1.4 Overige voorname regelgeving met betrekking tot het mestbeleid	15
2.2 Het arrest van het Europese Hof van Justitie tegen België	16
2.2.1 Totstandkoming.....	16
2.2.2 Het arrest van 22 september 2005	17
2.3 De toestand in enkele andere Europese lidstaten.....	20
2.3.1 Algemeen.....	20
2.3.2 Nederland.....	21
2.3.3 Denemarken.....	24
3. Recente evoluties met betrekking op het Vlaamse mestbeleid	29
3.1 Het programmadecreet van 22 april 2005	29
3.1.1 Vergunningen en nutriëntenhalte.....	29
3.1.2 Geldboetes.....	29
3.2 Goedgekeurde uitvoeringsbesluiten in 2005	30
3.2.1 Uitstel/afstel superheffing mestverwerking	30
3.2.2 Gebruik effluënten van de mestverwerking en bijkomende uitzondering fosfaatverzadigde gronden.....	30
3.2.3 Het vergunningenbesluit	31
3.2.4 Het besluit Nutriëntenhalte.....	31
3.3 De nieuwe beleidsvisie van de Minister van Leefmilieu en de Vlaamse Regering.....	32
4. De Vlaamse mestbalans	33
4.1 Opbouw van de mestbalans	33
4.2 De grootte van de Vlaamse mestbalans anno 2004.....	33
5. De realisaties van het 3 sporenbeleid anno 2004	34
5.1 Globale realisaties.....	34
5.2 Aanpak aan de bron.....	34
5.2.1 Gebruik van nutriëntenarme voeders bij varkens en pluimvee.....	34
5.2.2 Warme sanering.....	35
5.2.3 Natuurlijke afbouw	35
6. De dierlijke mestproductie in Vlaanderen.....	36

6.1	Evolutie van de dierlijke mestproductie	36
6.2	Provinciale verschillen	36
6.3	Type rundveebedrijven die kiezen voor Sanitel	36
6.4	Evaluatie van de dieraantallen	37
6.5	Evaluatie van de dierlijke mest uitscheidingscijfers	37
6.5.1	Noodzaak van een evaluatie	37
6.5.2	Rundvee: consolidatie van bestaande informatie	38
6.5.3	Varkens: herevaluatie van de bestaande regressierechte voor vleesvarkens	38
6.5.4	Pluimvee: een grootschalig praktijkonderzoek is lopende	39
7.	De mestafzetruimte in Vlaanderen	41
7.1	Overzicht van de oppervlakte teelten per provincie	41
7.2	De (gewest)grens situatie in 2003	41
7.3	De mestafzetruimte in Vlaanderen voor 2004 voor dierlijke mest	42
7.3.1	Inleiding	42
7.3.2	Simulatie: Vlaanderen volledig kwetsbaar	42
7.3.3	Alternatieve benaderingen van de mestafzetruimte	43
7.4	Mogelijke verbetering van de mestafzet	46
7.4.1	Vergroten van de mestopslagcapaciteit op de plaats van gebruik	46
7.4.2	Opstarten van een sectorstudie bij gebruikers en potentiële gebruikers van dierlijke mest.	46
8.	Het gebruik van meststoffen	47
8.1	Het gebruik van dierlijke mest	47
8.2	Het gebruik van chemische meststoffen	47
8.3	Het gebruik van andere meststoffen	48
8.4	Totaal gebruik van meststoffen	49
9.	De overbemesting en de onvoldoende mestafzet	50
9.1	Toestand in 2004	50
9.2	Belangrijke aandachtspunten bij deze cijfers	50
10.	Mestverwerking en mestexport	52
10.1	Overzicht van de toegepaste mestverwerkingsvormen en -technieken	52
10.1.1	Algemeen	52
10.1.2	Pluimveemest	52
10.1.3	Varkensmest	52
10.1.4	Rundveemest	53
10.1.5	Conclusie	53
10.1.6	Het verwerkingsaandeel van de verschillende technieken	53
10.2	Het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM v.z.w.)	53
10.3	Vergunde, beschikbare en operationele mestverwerkings-installaties	54
10.3.1	Vergunde capaciteit	54
10.3.2	Beschikbare en operationele mestverwerkingsinstallaties	56

10.4	Gerealiseerde export en verwerking.....	59
10.4.1	Export en verwerking in 2004	59
10.4.2	Evolutie van de export en verwerking.....	60
10.4.3	Import van dierlijke mest	60
10.5	Europese Verordening 1774	61
10.6	Mestverwerkingsplicht.....	62
10.6.1	Superheffing mestverwerking	62
10.6.2	Mestverwerkingsplicht.....	63
10.6.3	Substitutie	63
10.7	Het wetenschappelijk onderzoek rond de valorisatie van resteffluënten als meststof in de landbouw afkomstig van de mestverwerking.....	63
10.7.1	Aanleiding	63
10.7.2	Resultaten van het onderzoek	64
11.	Milieuvergunningen	67
11.1	Advisering milieuvergunningen	67
11.1.1	Algemeen.....	67
11.1.2	Samenvoegen en verplaatsen van inrichtingen.....	68
11.2	Evolutie van de vergunde productie.....	71
11.2.1	Algemeen.....	71
11.2.2	Afbouw van de vergunde productie via de opkoopregeling van runderen, varkens en pluimvee.....	71
11.2.3	Afbouw van de vergunde productie via de reductie bij samenvoeging.....	72
11.2.4	Evolutie “vergunde productie” cfr artikel 33 van het meststoffendecreet	72
11.3	Aanschrijven van vergunninghouders in het kader van het hernieuwen van milieuvergunningen.....	74
12.	Nutriëntenhalte	76
12.1	Het begrip nutriëntenhalte.....	76
12.1.1	Inleiding.....	76
12.1.2	Basisprincipe nutriëntenhalte.....	76
12.1.3	Ambtshalve toekenning nutriëntenhalte ingevolge de decreetwijziging van 22 april 2005... ..	76
12.2	Vastgestelde nutriëntenhalte in de verschillende stadia van de beroepsprocedure	77
12.2.1	Initiële bekendmaking nutriëntenhalte	77
12.2.2	Herzieningen Mestbank	77
12.2.3	Bezwaren bij de Minister	78
12.3	Dossiers buiten de bezwaarprocedure	78
12.3.1	Extra toegekende nutriëntenhalte.....	78
12.3.2	Verminderde nutriëntenhalte.....	80
12.3.3	Verhandelingen van nutriëntenhalte	83
12.4	Evolutie van de toegekende nutriëntenhalte.....	86
12.4.1	Toegekende nutriëntenhalte met startdatum 1 januari 2002	86

12.4.2	Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2003	87
12.4.3	Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2004	87
12.4.4	Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2005	88
12.4.5	Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 augustus 2005	88
12.5	Vergelijking nutriëntenhalte – Dierlijke productie 2004.....	89
12.5.1	Berekende dierlijke productie 2004 in nutriëntenhaltecijfers	89
12.5.2	Nutriëntenhalte horende bij aangifteplichtigen met dierlijke productie in 2004	90
12.5.3	Vergelijking tussen reële dierlijke productie 2004 en een schatting van de nutriëntenhalte met reële uitscheidingscijfers.....	90
12.6	Superheffing nutriëntenhalte.....	91
12.6.1	Overzicht superheffing nutriëntenhalte 2002.....	91
12.6.2	Bezwaarprocedure tegen de superheffing nutriëntenhalte 2002.....	92
12.6.3	Eerste herberekening superheffing nutriëntenhalte 2002.....	93
12.6.4	Superheffing nutriëntenhalte productiejaar 2003.....	94
13.	Handhaving van het meststoffendecreet.....	95
13.1	Handhavingsbeleid van de Mestbank.....	95
13.1.1	Kader.....	95
13.1.2	Bevoegdheden	95
13.1.3	De aanpak van de handhaving	95
13.1.4	Mest(on)balans	96
13.2	Handhavingsresultaten	96
13.2.1	Toelichting bij de terminologie	96
13.2.2	Resultaten in 2004.....	97
13.2.3	Resultaten in 2005.....	98
13.2.4	Evolutie vastgestelde overtredingen.....	102
13.3	Controle op de meststoffenstelling.....	103
13.4	Tendensen	103
14.	Vergoedingen	105
14.1	Vergoedingen in kwetsbaar gebied natuur buiten de beheerovereenkomsten	105
14.1.1	Inleiding.....	105
14.1.2	Praktische aanpak voor 2003 en 2004	105
14.1.3	Stand van zaken aanvragen voor 2005.....	106
14.1.4	Conclusie	106
14.2	Beheerovereenkomsten in het kader van het meststoffendecreet	106
14.2.1	Het totstandkomen van de beheerovereenkomsten.....	106
14.2.2	Het succes van de beheerovereenkomsten	107
14.2.3	Nieuwe contracten aan verbeterde voorwaarden.....	107
14.2.4	Evoluties.....	108
14.2.5	E-government.....	109
15.	Sensibilisering, responsabilisering, dienstverlening en communicatie van de Mestbank.....	110
15.1	Doelgroepenbeleid.....	110

15.2	Overleg op centraal niveau	110
15.3	Lokaal overleg, en communicatie per provincie.....	111
15.4	Voorlichting op het terrein	111
15.5	Elektronische informatie op maat.....	111
16.	Meetresultaten.....	112
16.1	Het MAP-meetnet oppervlaktewater - Metingen in oppervlaktewater door de Vlaamse Milieumaatschappij op voor de landbouw relevante meetplaatsen	112
16.1.1	Inleiding.....	112
16.1.2	Communicatie	112
16.1.3	Evaluatie van 6 jaar MAP-meetnet oppervlaktewater.....	112
16.1.4	Evolutie van de N-verliezen op basis van het SENTWA-model	115
16.2	Het MAP-meetnet grondwater - Metingen in grondwater door AMINAL – Afdeling Water op voor de landbouw relevante meetplaatsen	117
16.2.1	Nieuw MAP-meetnet grondwater (freatisch grondwatermeetnet).....	117
16.2.2	Resultaten in het MAP-meetnet grondwater	117
16.2.3	Resultaten grondwater in de natuurgebieden.....	119
16.2.4	Fosfaat in het grondwater	119
16.3	Toestand van de bodem	119
16.3.1	Nitraatresidu-analyses in het kader van de derogatie	119
16.3.2	Nitraatresidu-analyses in het kader van de beheerovereenkomsten water	121
16.3.3	Fosfortoestand in de bodem	123
17.	Ammoniakreductie.....	124
17.1	Ammoniak, een verzurende base	124
17.2	Basisprincipe van de NH ₃ reductie	124
17.3	Evolutie van de NH ₃ reductie in Vlaanderen.....	124
17.4	Evaluatie van de vijf pijlers van het NH ₃ reductieprogramma.....	125
17.4.1	Afname veestapel	126
17.4.2	Emissiearme aanwending.....	126
17.4.3	Voedertechische maatregelen	127
17.4.4	Emissiearme stallen.....	127
17.4.5	Mestverwerking.....	130
17.5	Effect van het huidige beleid op de NH ₃ emissie anno 2004.....	131
17.6	Het NEC-plafond binnen bereik	132
Bijlage 1:	Vulgariserende toelichting van enkele technische begrippen en verklaring van gebruikte afkortingen	137
Bijlage 2:	Figuren en Tabellen	141

1. Inleiding

Het jaar 2005 is een cruciaal jaar in het Vlaamse mestbeleid. Enerzijds heeft Vlaamse Regering, op voordracht van de Vlaamse Minister van Leefmilieu Kris Peeters, een beleidsvisie goedgekeurd waarin ze de krijtlijnen van een nieuw mestbeleid hebben getrokken. Anderzijds is er op Europees niveau het arrest van het Europese Hof van Justitie in Luxemburg. Het goedkeuren van de Nederlandse derogatie in het kader van de Nitraatrichtlijn kan Vlaanderen inspireren om dit instrument optimaal in te zetten, aangepast aan de Vlaamse situatie.

De gegevens die de Mestbank inventariseert en verwerkt, wijzen op een verdere vooruitgang van het wegwerken van het mestoverschot, zeker wat P_2O_5 betreft. Al lijkt de snelheid van de vooruitgang af te nemen, in het zicht van de huidige doelstelling, zijnde maximum 49 miljoen kg P_2O_5 en 110 miljoen kg N uit dierlijke mest afzetten binnen Vlaanderen. Voor stikstof blijven verdere inspanningen van de landbouwsector noodzakelijk.

Anderzijds wijst de monitoring op het terrein erop dat de milieudoelstelling nog niet is bereikt. De verbetering die werd vastgesteld in de nitraatconcentratie in het oppervlaktewater begin 2000 zet zich niet voort. De eerste resultaten van het grondwatermeetnet in 2004 en 2005 tonen aan dat over heel Vlaanderen grondwaterlagen zijn waar nog verdere verbetering noodzakelijk is.

2. Het mestbeleid in een Europese context

2.1 De Europese regelgeving

2.1.1 Inleiding

Binnen het mestbeleid spelen heel wat Europese Richtlijnen en Verordeningen een zekere rol. In de eerste plaats is de nitraatrichtlijn, de Europese grondslag voor het Vlaamse mestbeleid. In het kader van de recente Europese ontwikkelingen in relatie tot het Vlaamse mestbeleid wordt er kort ingegaan op deze richtlijn. Verder wordt ingegaan op de ontwikkeling van de Europese grondwaterrichtlijn omdat deze gevolgen zal hebben op het halen van de doelstelling betreffende de nitraatconcentratie in het grondwater.

2.1.2 De nitraatrichtlijn²

Deze richtlijn heeft als doel de waterverontreiniging die wordt veroorzaakt of teweeggebracht door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen, en verdere verontreiniging ervan te voorkomen.

Een eerste voornaam gegeven is het afbakenen van kwetsbare wateren en kwetsbare zones. Deze laatste zijn gebieden die afwateren naar deze kwetsbare wateren. Er zijn 3 criteria die bepalen of 'een water' kwetsbaar moet worden:

- oppervlaktewater dat een nitraatconcentratie van > 50 mg nitraat/l bevat of zou kunnen bevatten indien maatregelen uit een actieprogramma achterwege blijven
- grondwaterwater dat een nitraatconcentratie van > 50 mg nitraat/l bevat of zou kunnen bevatten indien maatregelen uit een actieprogramma achterwege blijven
- bepaalde wateren, zoals zoetwater en zeewater, die eutroof zijn of in de nabije toekomst eutroof zouden kunnen worden.

Binnen deze kwetsbare gebieden moeten actieprogramma's worden opgesteld om de kwaliteit van de wateren te verbeteren. In een dergelijk actieprogramma moeten minstens zaken worden opgenomen die betrekking hebben op de periodes waarin het opbrengen van mest verboden is, de opslagcapaciteit voor dierlijke mest en beperkingen van het opbrengen van meststoffen. Een belangrijke beperking in de kwetsbare gebieden is de maximale opbrenging van 170 kg N/ha uit dierlijke mest, inclusief beweiding. De enige mogelijke afwijking op deze norm (om meer dierlijke mest te kunnen toedienen) is een 'derogatie', die enkel kan bekomen worden na een goedkeuring door Europa op voorstel van het Europese Nitraatcomité. In dit comité zetelen alle lidstaten en wordt er gestemd met stemgewicht. Een lidstaat kan enkel een derogatie voorleggen op het Nitraatcomité, nadat een lidstaat volledig in overeenstemming is met de bepalingen van deze richtlijn.

---

² Richtlijn 91/676/EEG van de Raad van 12 december 1991 inzake de bescherming van water tegen de verontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen

Naast een actieprogramma in de kwetsbare zones moeten ook codes van goede landbouwpraktijken worden opgesteld die de landbouwers vrijwillig in acht nemen. Het betreft verplicht volgende elementen:

- periodes die geschikt zijn voor het opbrengen van mest;
- bemesten op steile hellingen, drassige, ondergelopen, bevroren of besneeuwd land;
- bemesten in de nabijheid waterlopen;
- opslagcapaciteit voor dierlijke mest;
- aanwendingsmethoden voor mest.

Deze code van goede landbouwpraktijken zijn verplicht in de kwetsbare gebieden.

Verder bevat deze richtlijn bepalingen rond het monitoren van bepaalde wateren, het Europese nitraatcomité en de verplichte 4 jaarlijkse rapporteringen door de lidstaten.

Binnen de interpretatie van de bepalingen van de nitraatrichtlijn, legt de Europese Commissie meer en meer de nadruk op fosfor. Zo stellen ze dat er voor fosfor een grote link is met de nitraatrichtlijn aangezien mest zowel P als N bevat, en er in de nitraatrichtlijn op verschillende plaatsen sprake is van 'mest'. De actieprogramma's mogen de verantwoordelijkheden voor P niet ondermijnen. De lidstaten moeten er voor zorgen dat belangrijke problemen, zoals fosfaatverzadiging en afspoeling worden vermeden en verminderd.

2.1.3 De grondwaterrichtlijn

In juni 2005 werd er een politiek akkoord bereikt door de Europese Raad (milieu) over het voorstel van een grondwaterrichtlijn. Met deze richtlijn worden specifieke maatregelen tegen grondwaterverontreiniging beoogd zoals reeds aangegeven in de Kaderrichtlijn Water (2000/60/EG). Dit houdt in dat criteria voor de beoordeling van de goede chemische toestand en van stijgende trends in grondwater dienen vastgesteld te worden. Daarnaast heeft deze grondwaterrichtlijn tot doel een aanvulling te geven op de bepalingen van de Kaderrichtlijn Water betreffende lozingen van verontreinigende stoffen in grondwater alsook de verslechtering van de toestand van grondwaterlichamen te voorkomen. De Kaderrichtlijn Water bepaalt dat tegen 2015 een 'goede oppervlaktewatertoestand' en een 'goede grondwatertoestand' moet bereikt worden. Wat betreft nitraat bevat de grondwaterrichtlijn een kwaliteitsnorm voor grondwater van 50 mg/l nitraat en stelt dat deze in geen enkel monitoringspunt in het grondwater mag overschreden worden. Hierbij wordt verder verwezen naar de Nitraatrichtlijn, voor activiteiten die onder de werkingssfeer van de nitraatrichtlijn vallen. Met name voor de agrarische activiteiten, is het noodzakelijk dat vereiste programma's en maatregelen uit de grondwaterrichtlijn in overeenstemming zijn met de nitraatrichtlijn. Wanneer vastgesteld wordt dat de verbeteringen niet op een redelijke manier binnen de vooropgestelde termijn kunnen worden gerealiseerd voorziet de Kaderrichtlijn water dat onder gemotiveerde voorwaarden maximaal 2 maal uitstel kan verkregen worden voor een periode van 6 jaar.

2.1.4 Overige voorname regelgeving met betrekking tot het mestbeleid

De voornaamste andere richtlijnen die gedeeltelijk raakvlakken hebben met het mestbeleid zijn:

- De **NEC-richtlijn** (Richtlijn 2001/81/EG van 23/10/2001) legt nationale emissieplafonds op voor onder meer NH₃. Deze NH₃ emissies zijn in hoofdzaak afkomstig uit dierlijke mest.

- De **transportverordening** (Verordening (EEG) nr. 259/93 van 1/2/93) betreffende de overbrenging van afvalstoffen, die van toepassing is bij export en import van mest en mestproducten buiten en binnen Vlaanderen.
- De **Verordening van dierlijke bijproducten** (Verordening (EG) nr. 1774/2002 van 3/10/2002) is van toepassing sinds 2003. Deze Verordening legt in het kader van de veterinaire veiligheid en volksgezondheid een aantal regels op aan zowel mestverwerkingsinstallaties als de eindproducten van mestverwerking.
- **Cross-Compliance.** Op 26 juni 2003 bereikten de Europese ministers van Landbouw een akkoord over de fundamentele hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (MTR). De toekenning van de bedrijfstoelagen wordt afhankelijk gemaakt van de naleving van 19 Europese richtlijnen en verordeningen (cross compliance). Het meststoffendecreet en zijn uitvoeringsbesluiten zorgen voor de omzetting van de nitraatrichtlijn in Vlaamse wetgeving. Deze bedrijfstoelagen situeren zich in grote mate in de akkerbouw- en rundveesector. Voor deze bedrijven is de mogelijke impact van de cross compliance groter dan voor pluimvee- en varkensbedrijven die minder grondgebonden zijn en minder toeslagrechten ontvangen. De verminderde toeslagrechten bedragen in eerste instantie maximum 5%. Bij een opzettelijke niet naleving van deze voorwaarden wordt in principe een vermindering toegepast van 20%. Dit kan verlaagd worden tot 15% of verhoogd worden tot maximaal 100%.

2.2 Het arrest van het Europese Hof van Justitie tegen België

2.2.1 Totstandkoming

Het arrest is een voorlopige afronding van een procedure die reeds werd opgestart door de Europese Commissie in 1995. De hoofdlijnen van deze procedure staan beschreven in het voortgangsrapport van de Mestbank 2004³. De belangrijkste momenten in 2005, buiten het arrest, waren de hoorzitting voor het Hof op 12 januari 2005 en de besluiten van de Advocaat-generaal van het Europese Hof van Justitie in Luxemburg van 3 maart 2005⁴. In deze besluiten volgde de Advocaat-generaal de Europese Commissie nagenoeg over de ganse lijn wat Vlaanderen betreft. In zijn conclusies houdt hij wel slechts enkel rekening met de milieu-inspanningen van Vlaanderen tot 1999, tot net 'na het met reden omkleed advies'. De advocaat-generaal stelde dat Vlaanderen onvoldoende kwetsbare gebieden heeft aangeduid. Hij sprak zich niet uit over het feit dat Vlaanderen al dan niet volledig als kwetsbaar gebied moet worden aangeduid.

---

³ <http://www.vlm.be/Mestbank/FAQ/algemeen/04voortgangsrapport.pdf>

⁴ <http://curia.eu.int/jurisp/cgi-bin/gettext.pl?lang=nl&num=79949696C19030221&doc=T&ouvert=T&seance=CONCL>

2.2.2 Het arrest van 22 september 2005

2.2.2.1 Algemeen

Op 22 september 2005 velde het Europese Hof van Justitie in Luxemburg een arrest tegen de lidstaat België wegens het niet nakomen van bepaalde verplichtingen uit de nitraatrichtlijn (91/676/EEG). Het dossiernummer is C-221/03. Het arrest is terug te vinden op de website van het Hof van Justitie op: <http://curia.eu.int/> via het zoekformulier.

In deze vulgariserende tekst worden de belangrijkste elementen uit het arrest toegelicht. Het is geen juridische weergave van de feiten. Dit betekent ook dat de beschouwingen in dit rapport geen enkele juridische waarde hebben.

2.2.2.2 Vormelijke aspecten

Voor niet ingewijde personen in dit dossier, is het arrest moeilijk leesbaar. Een goede kennis van de nitraatrichtlijn is noodzakelijk. Het arrest bevat 148 genummerde alinea's. Alhoewel het een arrest is tegen de lidstaat België, maakt het onderscheid tussen Vlaanderen en Wallonië.

2.2.2.3 Inhoudelijke aspecten

2.2.2.3.1 *Overzicht*

Het arrest stelt dat Vlaanderen de volgende artikelen uit de nitraatrichtlijn niet is nagekomen:

1. Artikel 3, leden 1 en 2 (Afbakening kwetsbare wateren en zones);
2. Artikel 4 (Codes van goede landbouwpraktijken);
3. Artikel 5 (Actieprogramma's in de kwetsbare gebieden);
4. Artikel 10 (Rapportering aan de Europese Commissie).

Het arrest heeft betrekking op de situatie tot eind 1999. De Europese Commissie hoopte dat het Hof uitspraken zou doen betreffende de situatie na 1999, doch het Hof heeft is hier niet op ingegaan. Dit heeft enkel te maken met procedurele redenen.

2.2.2.3.2 *Gedetailleerde weergave*

A. Afbakening kwetsbare wateren en kwetsbare zones (land) die afwateren in deze wateren

Vlaanderen

Het Hof oordeelt dat Vlaanderen de kwetsbare wateren die verontreinigd worden of het kunnen worden, niet heeft vastgesteld. Het Hof oordeelt ook dat er een onjuiste en onvolledige aanwijzing gebeurde van de kwetsbare zones (voor zover dit betrekking heeft op de situatie tot en met 1999). Het afbakenen van kwetsbare wateren en kwetsbare zones zijn twee van elkaar onderscheiden verplichtingen die concreet en afzonderlijk moeten worden uitgevoerd.

Wallonië

In het oordeel van het Hof tegenover Wallonië staan verschillende elementen die van belang kunnen zijn voor Vlaanderen. Hierin zegt het Hof dat de Belgische Regering niet betwist dat de Noordzee in het algemeen en de Belgische kust- en zeewateren in het bijzonder, eutroof zijn. De Belgische Regering betwist evenmin dat bepaalde gebieden in het Waalse Gewest in deze wateren afwateren en tot de verontreiniging bijdragen. Het feit dat Wallonië aanhaalt dat er een sterke beïnvloeding is van huishoudens en industrie is volgens het Hof niet van tel. In de nitraatrichtlijn staat immers dat bij het opstellen van de actieprogramma's in de kwetsbare gebieden rekening moet worden gehouden met de **respectieve** bijdrage van stikstof uit agrarische en andere bronnen.

Dit wordt ondersteund door een eerder geveld arrest (van 29 april 1999, Stadley). Dit arrest stelt dat de nitraatrichtlijn van toepassing is op de gevallen waarin de lozing van stikstofverbindingen van agrarische oorsprong in **aanzienlijke mate** bijdraagt tot de verontreiniging. Uit het feit dat het aandeel in de stikstofbelasting van de Waalse landbouw in het Maasbekken slechts 19% bedraagt en in het Scheldebekken slechts 17%, leidt het Hof af dat de bijdrage aan de verontreiniging gering is, "maar niet onbeduidend". Het Hof oordeelt dat het Waalse gewest geen rekening heeft gehouden met de eutrofiëring van de kust- en zeewateren, bij het afbakenen van zijn kwetsbare zones(gebieden).

B. Opstellen van Codes van Goede Landbouwpraktijken

Het Hof oordeelt dat anno 1999 de volgende elementen uit de codes van goede landbouwpraktijken niet zijn opgenomen in de Vlaamse Code van goede landbouwpraktijken, zoals opgenomen in het meststoffendecreet:

- de periodes die niet geschikt zijn voor het op of in de bodem brengen van een meststof: dit heeft betrekking op een onterechte uitsluiting op het uitrijverbod van bepaalde meststoffen zoals stalmest, chemische meststoffen bij overkapte cultuurgronden en andere meststoffen waarvan de N traag vrij komt;
- de voorwaarden voor het op of in de bodem brengen van een meststof op steile hellingen: dit heeft betrekking op het ontbreken van bepalingen betreffende het opbrengen van meststoffen op **beteelde** steile hellingen langs een waterloop en voor gronden die **niet** langs een waterloop zijn gelegen;
- de voorwaarden voor het op of in de bodem brengen van een meststof op drassig, ondergelopen, bevroren of met sneeuw bedekt land: hierbij betreurt de commissie dat het bemesten op drassig, ondergelopen, bevroren en met sneeuw bedekt land enkel betrekking heeft op **cultuurgronden**;
- de voorwaarden voor het op of in de bodem brengen van een meststof in de nabijheid van waterlopen: de afstand van 5 meter vanaf de bovenste rand van de waterloop, is volgens de Europese Commissie onvoldoende.

Een aantal van deze elementen werden reeds aangepast in het meststoffendecreet in 2000. Of alle opgesomde argumenten van de Commissie betreffende dit aspect terecht zijn, zal moeten blijken uit een juridische analyse en de beoordeling door de Europese Commissie van de actuele stand van zaken van de wetgeving.

C. Het opstellen van actieprogramma's binnen de kwetsbare zones

Vlaanderen

Het Hof oordeelt dat er anno 1999, 3 van de 4 grieven die de Europese Commissie aanhaalt betreffende het Vlaamse actieprogramma gegrond zijn:

- de periodes waarin het op of in de bodem brengen van bepaalde soorten meststoffen verboden is: dit heeft betrekking op het ontbreken van een uitrijstop in de winter voor stal mest anno 1999;
- de opslagcapaciteit van tanks voor dierlijke mest: dit heeft betrekking op de Vlaamse regelgeving die niet conform de nitraatrichtlijn is, betreffende de opslagcapaciteit voor vaste mest;
- de beperking van het op of in de bodem brengen van meststoffen, rekening houdend met de kenmerken van de betrokken kwetsbare zone. Dit element is van groter belang omdat het Hof oordeelt dat voor de bemestingsnormen in kwetsbaar gebied water er geen rekening is gehouden met de balans tussen de te verwachten stikstofbehoeften van de gewassen, en de stikstoftoevoer naar de gewassen uit de bodem en bemesting. Volgens het Hof houden de bemestingsnormen in kwetsbaar gebied geen rekening met de reële bodemvoorraad aan stikstof. Het Hof verwerpt het argument van Vlaanderen dat uitgaat van het evenwicht van de bodemvoorraad omdat de juistheid van dit uitgangspunt niet is aangetoond.

De vierde grief van de commissie (het niet voldaan zijn aan de maximale hoeveelheid dierlijke mest die jaarlijks in alle kwetsbare gebieden mag worden gebruikt (170 kg N/ha)) werd ongegrond verklaard. Het Hof stelt vast dat zoals door België in de loop van de procedure werd betoogd, de ecologisch waardevolle agrarische-, natuur- en fosfaatverzadigde gebieden niet als kwetsbare zones in de zin van de nitraatrichtlijn mogen in aanmerking worden genomen. Het feit dat volgens de Belgische wetgeving voor deze laatste gebieden de norm van maximaal 170 kg N/ha niet geldt, is dan ook niet meer relevant.

Aan de eerste 2 grieven (bemesten op steile hellingen en de opslagcapaciteit voor vaste dierlijk mest) werden er reeds na 1999 aanpassingen doorgevoerd in de wetgeving.

D. Een onvolledige rapportering

Het Hof oordeelt dat Vlaanderen een onvolledig rapport heeft bezorgd aan de Commissie. Het gaat hier om het eerste vierjaarlijks rapport (1992-1996). De volgende zaken ontbreken:

- een kaart waarop de kwetsbare wateren zijn aangegeven;
- een overzicht van de uitgevoerde controleprogramma's in het kader van de watermonitoring;
- een overzicht van de resultaten van de uitgevoerde controleprogramma's in de kwetsbare gebieden en in het kader van de watermonitoring;
- de vooruitzichten betreffende de vermoedelijke tijdschaal waarbinnen de maatregelen in het actieprogramma naar verwachting effect zullen sorteren.

2.2.2.4 Verder verloop

Volgens het EG-verdrag dient de Lidstaat onmiddellijk het arrest uit te voeren. De eerste stap van de Commissie bestaat uit een gewoon verzoek om binnen de 3 maanden mede te delen welke maatregelen werden getroffen. In casu werd deze brief op 10 oktober 2005 toegestuurd. De gesprekken met de Europese Commissie zijn reeds gestart op 16 september 2005. Verdere onderhandelingen met de Europese Commissie zullen plaatsvinden. De Commissie beschikt over de mogelijkheid om een nieuwe formele procedure tegen België op te starten.

2.2.2.5 Communicatie van de Europese Commissie

In een persbericht stelt de Europese Commissie dat het Hof alle belangrijke punten van de Europese Commissie heeft aangehouden. Zij erkennen dat Vlaanderen verdere acties heeft ondernomen na 1999 (bijkomende kwetsbare gebieden en aanpassingen aan de code goede landbouwpraktijk en actieprogramma). De Europese Commissie blijft herhalen dat Vlaanderen zijn volledig territorium moet afbakenen als kwetsbaar gebied. De Europese Commissie stelt uitdrukkelijk dat een derogatie enkel mogelijk is, nadat Vlaanderen volledig in overeenstemming is met de richtlijn.

2.3 De toestand in enkele andere Europese lidstaten

2.3.1 Algemeen

In dit rapport wordt ingegaan op de toestand van een aantal Europese lidstaten waarvan bepaalde maatregelen of inspanningen belangrijk kunnen zijn voor Vlaanderen zoals Nederland en Denemarken. Nederland heeft een gelijkaardige mestdruk als Vlaanderen met eveneens sterke regionale verschillen. Ook heeft Nederland recentelijk een goedgekeurde derogatie bekomen voor rundveebedrijven. Denemarken heeft een veel kleinere mestdruk dan Vlaanderen maar zij hebben al een verlenging van een derogatie bekomen. Denemarken heeft ook al verregaande inspanningen geleverd om de kwaliteit van hun wateren te verbeteren. Zij worden door verschillende Europese Lidstaten als voorbeeld gepercipieerd. De overige lidstaten die officieel hebben bekend gemaakt dat zij een derogatie wensen aan te vragen zijn Oostenrijk en Duitsland. Deze 4 vermelde lidstaten, samen met Finland, Ierland en Luxemburg hebben hun volledig grondgebied als kwetsbaar afgebakend. Figuur 14 in bijlage geeft een overzicht van de afgebakende kwetsbare gebieden binnen de EU-25.

Enkel 7 lidstaten van de EU-15 hadden op 27/06/2005 geen procedures lopen bij Europa (Denemarken, Griekenland, Frankrijk, Italië, Oostenrijk, Finland en Zweden).

Tegen 9 van de 15 EU lidstaten werden al één of meerdere arresten geveld voor het niet nakomen van de verplichtingen inzake de nitraatrichtlijn (Spanje 1 oktober 1998 en 13 april 2000, Italië 25 februari 1999 en 8 november 2001, Verengd Koninkrijk 7 december 2000, Luxemburg 8 maart 200, Duitsland 14 maart 2002, Frankrijk 27 juni 2002, Nederland 2 oktober 2003, Ierland 11 maart 2004, België 22 september 2005)⁵

⁵ <http://curia.eu.int/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=nl&Submit=Zoeken&doc=doc&numaff=&datefs=&datefe=&nomusuel=&domaine=ENVC&mots=676&resmax=100>

2.3.2 Nederland

2.3.2.1 Inleiding

Nederland heeft een land- en tuinbouw areaal van bijna 2.000.000 ha (3 maal zo groot als Vlaanderen), en een dierlijke mestproductie in 2002 van 172 miljoen kg P₂O₅ (ongeveer 2,8 maal de huidige Vlaamse mestproductie) en 384 miljoen kg N (ongeveer 2,4 maal de huidige Vlaamse mestproductie).

Tot en met 2005 hanteert Nederland het Mineralen Aangifte Systeem, kortweg Minas. Dit systeem komt er op neer dat een landbouwer de in- en uitvoerstromen van nutriënten inventariseert op zijn bedrijf. Daarbij wordt rekening gehouden met 'aanvaardbare' verliezen voor stikstof (80 tot 180 kg N per ha) en fosfaat (20 kg) voor gewassen, en verliezen vanuit de stal (bvb 30 kg N voor melkkoe). Vanaf 1/1/2006 hanteert Nederland een systeem van bemestingsnormen.

2.3.2.2 Afbakening van kwetsbare gebieden

Nederland heeft op 19/12/1993 het ganse grondgebied afgebakend als kwetsbaar gebied. Deze volledige afbakening verschilt van het Vlaamse beleid. Vlaanderen heeft er voor gekozen om kwetsbare gebieden af te bakenen op basis van de meetgegevens. Door deze volledige afbakening, vervalt uiteraard de discussie of bij de afbakening voldoende rekening is gehouden met de drie criteria (waaronder het eutrofiëringcriterium).

2.3.2.3 Arrest Europese Hof

Op 2 oktober 2003 heeft het Europese Hof in Luxemburg tegen Nederland een arrest geveld voor het niet naleven van de nitraatrichtlijn (situatie 6/12/1999). De belangrijkste elementen hierbij zijn:

- geen bemestingsnormen vastgesteld voor totale stikstof, voor stikstof uit dierlijke mest en voor stikstof uit kunstmest;
- geen verscherpte maatregelen op droge zandgronden;
- geen voorschriften voor aanwending van kunstmest, bemesting in de nabijheid van waterlopen en op steile hellingen;
- geen voorschriften voor een minimum opslagcapaciteit van dierlijke mest.

Op 1 juli 2004 heeft Nederland een akkoord bereikt met de Europese Commissie over de implementatie van de nitraatrichtlijn.

2.3.2.4 Mestbeleid vanaf 1/1/2006

2.3.2.4.1 *Het derde actieprogramma*

Aangezien het Europese Hof Nederland veroordeeld heeft omwille van het 'ontoereikende' Minas, heeft Nederland een derde actieprogramma opgesteld. In het actieprogramma omschrijft Nederland wat zij de komende jaren gaan doen op het gebied van het mestbeleid. De meeste aandacht gaat naar het zich in orde stellen met de nitraatrichtlijn: bemestingsnormen en oordeelkundige bemesting.

Er worden voorwaarden vastgesteld voor het gebruik van kunstmest, het gebruik van mest langs waterlopen en op hellingen, ...Een tweede belangrijk luik is uitvoering geven aan de verbintenissen van de derogatie en de uitbouw van verdere monitoring.

Volgende belangrijke engagementen springen in het oog:

- men houdt rekening met de excretie van melkkoeien afhankelijk van de jaarproductie melk;
- de gebruiksnorm voor fosfaat wordt progressief afgebouwd naar 90 kg per ha per jaar voor grasland en 60 kg voor akkerland tegen 2015;
- de nationale mestproductie wordt begrensd op het productiejaar 2002 door behoud van het mestrechtenstelsel voor varkens en pluimvee. Het mestrechtensysteem voor rundvee vervalt omdat Nederland van oordeel is dat het aantal melkkoeien toch gelimiteerd is door het melkquotum.

2.3.2.4.2 *Derogatie*

2.3.2.4.2.1 *Totstandkoming*

De Nederlandse derogatie is met meerderheid aangenomen door het nitraatcomité op 27/06/2005. In dit comité zijn alle Europese landen vertegenwoordigd en wordt er gestemd met stemgewicht. Dit is een belangrijke eerste stap in de procedure. De verdere definitieve bekrachtiging is nog een formaliteit.

De derogatie treedt in werking op 1 januari 2006 samen met het vernieuwde mestbeleid van Nederland en loopt voor een periode van 4 jaar.

Uit het verloop van de discussie tussen Nederland en de Europese Commissie is duidelijk af te leiden, dat er eerst een akkoord moet bereikt worden over de (correcte) omzetting van de nitraatrichtlijn waarna pas een verzoek tot derogatie mag ingediend worden. Nederland bereikte een akkoord op 1 juli 2004 met de Europese Commissie over de implementatie van de nitraatrichtlijn en heeft op 8 april 2005 een verzoek ingediend tot derogatie. Het eerdere derogatieverzoek van december 1995 heeft de Europese Commissie nooit behandeld, aangezien de Nederlandse regelgeving niet in overeenstemming was met de Nitraatrichtlijn.

2.3.2.4.2.2 *De inhoud van de derogatie*

De derogatie in Nederland is uitsluitend voorbehouden voor rundveebedrijven waarvan minstens 70 % van het gebruikte areaal bestaat uit grasland (permanent en tijdelijk). Er zijn 25.000 bedrijven op een totaal van 75.000, die voldoen aan deze dubbele voorwaarde (veehouderij en akkerbouw exclusief tuinbouw). Toegepast op volledig Vlaanderen zouden dit 6.800 rundveebedrijven (entiteiten) zijn op een totaal van 36.000 bedrijven (19%). Voor Vlaanderen werden alle aangifteplichtigen bij de Mestbank in rekening gebracht. In Vlaanderen omvat deze simulatie heel wat kleine bedrijven. Zo'n 44% heeft een dierlijke mestproductie van minder dan 300 kg P₂O₅. Deze bedrijven vertegenwoordigen slechts 17% van de rundveemestproductie.

Op het ganse areaal van de betrokken rundveehouders mag 250 kg N/ha uit dierlijke mest toegepast worden. Dit is 900.000 ha op een totaal van 2.000.000 ha (veehouderij en akkerbouw inclusief tuinbouw). Toegepast op volledig Vlaanderen zou dit 76.000 ha zijn op een totaal van 670.000 ha (11%). Gemiddeld hebben deze Vlaamse bedrijven een totale oppervlakte van 11 ha, wat weinig is.

De Vlaamse aanpak bij het uitwerken van een derogatie verschilt van deze van Nederland omdat Vlaanderen werkt op perceelsniveau en niet op bedrijfsniveau.

2.3.2.4.2.1 Gestelde voorwaarden door de Europese Commissie

Hierna volgt een niet-limitatieve lijst, waarin de voornaamste engagementen staan waar ofwel de Nederlandse landbouwers of de Nederlandse overheid moeten aan voldoen. Hieruit blijkt duidelijk dat de Europese Commissie niets aan het toeval wenst over te laten. Nederland zal duidelijk moeten aantonen dat ze met deze invoering van de derogatie de doelstellingen van de nitraatrichtlijn zullen halen:

- jaarlijkse **administratieve controle** van alle begunstigde landbouwers;
- een **inspectieprogramma** op basis van risicoanalyse, controle vorige jaren en steekproefsgewijs: 5 % van de bedrijven administratief en 3 % terreincontrole;
- **weigering van derogatie** indien wordt vastgesteld dat 1 of meerdere voorwaarden niet zijn nageleefd;
- bemesten volgens **behoefte van het gewas** en volgens de bodemvoorraad;
- **bemestingsplan** bijhouden: aantal dieren, huisvesting, overgedragen hoeveelheid mest, mestproductie, mestproductie per dier, teeltrotatie, perceelsligging, inschatting gewasbehoefte, af- en aanvoer van elke soort mest, inschatting mineralisatie/vlinderbloemigen/depositie, inschatting aanwezige stikstof op het moment van significante opname gewas, bemesting per perceel en per mestsoort, berekening van de overeenkomst met de bemestingsstandaard, teeltoppervlakte;
- periodieke **bodemanalyse** om de 4 jaar per homogeen perceel;
- **stikstofanalyse** na het ploegen van grasland om stikstofmineralisatie in te schatten;
- **geen najaarsaanwending** van (dierlijke) mest;
- na maïs op zand- en lössgrond altijd een **vanggewas**;
- vanggewassen worden niet geploegd voor 1 februari;
- het **ploegen van grasland** op zand- en lössgrond uitsluitend in het voorjaar (uitgezonderd voor bloembollenteelt);
- na het ploegen van grasland wordt altijd een gewas ingezaaid met hoge stikstofbehoefte en de stikstofbemesting geschiedt op basis van een stikstofanalyse;
- de **nationale mestproductie** is geplafonneerd op het niveau van 2002;
- jaarlijks ter beschikking stelling van kaarten op gemeenteniveau met het percentage begunstigde bedrijven, dieren en oppervlakte derogatie;
- een **meetnet** voor oppervlakte- en grondwater;
- **monitoring** van 300 bedrijven;
- een **bewakingsprogramma** en continue stikstofanalyse voor verdere onderbouwing van de derogatie + meetnet voor inschatting van nitraat- en fosfaatconcentratie ter hoogte van de wortelzone;
- een dichter meetnet in zandige regio's;
- een **jaarlijks rapport** over het meetnet, de resultaten van de controle, de evolutie van de waterkwaliteit in de wortelzone, bemesting op de betrokken bedrijven, veebezetting op de betrokken bedrijven, nationale mestproductie, bewaking van de excretiecoëfficiënt van varkens en kippen.

2.3.3 Denemarken

2.3.3.1 **Achtergrond**

Het Deense landbouwooppervlak is ongeveer 4 maal zo groot als dat van Vlaanderen. De helft van het grondgebied wordt gebruikt voor landbouw. Er zijn ongeveer 55.000 landbouwbedrijven waarvan 30.000 veeteeltbedrijven.

Denemarken had reeds een eerste actieplan in 1987 met als doel een reductie van de stikstofvrachten uit de landbouw met 49 %. In 1991 werd een plan voor duurzame landbouw opgemaakt. Het tweede actieplan (1998-2003) ging van start in 1998 met een tussentijdse evaluatie in 2000. De doelstelling van de reductie van de stikstofvrachten met 49 % werd pas met dit tweede actieplan bereikt. In 2001 ging het ammoniakactieplan van start.

2.3.3.2 **Afbakening van kwetsbare gebieden**

Denemarken heeft het hele grondgebied afgebakend als kwetsbaar gebied. De code van goede landbouwpraktijk zit vervat in de actieprogramma's en is verplicht toe te passen voor het hele grondgebied.

2.3.3.3 **Actieplan III (2005-2015)**

In 2004 werd het derde actieplan (2005-2015) goedgekeurd. De doelstelling van het derde actieplan is een vermindering van de nitraatuitspoeling uit de landbouw met 13 % tegen 2015 en 50 % vermindering van het fosforoverschot tegen 2015 ten opzichte van het niveau van 2003. Een tussentijdse evaluatie is voorzien in 2008.

De stikstofuitspoeling met 13 % verminderen zal gebeuren via:

- structurele ontwikkeling zoals uit cultuur halen van gronden (set-a-side land);
- verbeterde voedertechnieken;
- implementatie van de CAP hervormingen;
- bebossing;
- toenemend gebruik van groenbemesters (6% voor 2005-2009; van 2009 tot 2015 toename van 10 % naar 14 %);
- striktere bemestingswaarden voor dierlijke mest;
- herstel van 4.000 ha vernatte gebieden (wetland).

Het verminderen van 50% het fosforoverschot van de landbouw zal gebeuren via

- heffing op minerale fosfor in veevoeder;
- bufferzones langs waterlopen en meren.

Daarnaast bevat het derde actieplan het verderzetten van de reeds bestaande maatregelen. De voornaamste elementen zijn:

- verplichte bemestingsplannen;
- verplichte jaarlijkse aangifte mestboekhouding aan overheid;
- elke levering meststof wordt gemeld aan de overheid;
- elke uitwisseling van dierlijke mest wordt gemeld aan de overheid;

- verplichte aanvragen voor late gewassen;
- forfaits voor bemestingswaarden van dierlijke mest;
- stikstofbemestingsnormen 10 % onder economisch optimum;
- maximum 140 kg N/ha uit dierlijke mest (170 kg N/ha voor rundveebedrijven);
- derogatie 230 kg N/ha uit dierlijke mest onder bepaalde voorwaarden (zie verder).

Verder dient een minimale opslagcapaciteit voor dierlijke mest van 7-9 maanden voorzien te worden. Opslagcontainers voor dierlijke mest, compost- en mestopslagen dienen afgedekt te worden. Enkel spreiding in stroken en mestinjectie zijn toegelaten bij de aanwending van mengmest op een beteelde bodem. Bij toediening op niet beteelde bodem dient de mest binnen de 6 uren ondergewerkt te worden.

2.3.3.4 Bemestingsmodaliteiten

Het gebruik van stikstofmeststoffen wordt in Denemarken geregeld door het Plant Directorate⁶. Registratie is verplicht vanaf 10 grootvee-eenheden of meer dan 1 GVE/ha of een gebruik van meer dan 25 ton dierlijke mest per jaar. Tegen 1 september dienen de landbouwers een bemestingsplan voor het volgende seizoen aan het Plant Directorate te bezorgen inclusief de nodige wintergewassen en groenbemesters. Tegen 31 maart dienen vervolgens de geplande toediening van dierlijke en chemische meststoffen aangegeven te worden. Jaarlijks worden de landbouwers door het Directorate geïnformeerd over de standaard normen voor de verschillende gewassen, de standaard inhoud van dierlijke mest en de minimale bemestingswaarde/beschikbaarheidscoëfficiënten van de dierlijke mest. Op basis hiervan dient de landbouwer het stikstofquotum voor zijn eigen bedrijf te berekenen en de hoeveelheid dierlijke en chemische mest die hij kan toepassen. Tegen 31 maart dient hij ook zijn mestboekhouding van het vorige groeiseizoen in te dienen. De stikstofquota zijn in eerste instantie afhankelijk van het specifieke gewas waarbij de quota gereduceerd worden tot 10 % onder het economische optimum. Bovendien wordt er rekening gehouden met de residu-effecten van voorgaande gewassen en wordt het quotum in functie hiervan aangepast. Bovendien zijn de quota voor eenzelfde gewas gedifferentieerd in functie van bodemtype (4 categorieën). Ook wordt rekening gehouden met eventuele irrigatie, weerscondities of hogere verwachte opbrengsten. Er dient bovendien rekening gehouden te worden met het residuele effect van dierlijke mest uit toediening van het jaar voordien. Daartoe werden verplichte minimale beschikbaarheidscoëfficiënten voor stikstof uit dierlijke mest bepaald.

De dierlijke stikstofproductie voor een bedrijf wordt berekend op basis van forfaits in functie van het stalsysteem en de voedertechnieken. De forfaits kunnen bijgestuurd worden in functie van het opbrengspotentieel, productiviteit, hoeveelheid en voedersamenstelling.

Om uitspoeling van stikstof in de winter te voorkomen dient 65 % van de cultuurgrond van een bedrijf beteeld te worden met een wintergewas (green crop) bv. wintergerst, wintertarwe, maïs, gras zonder klaver, luzerne, bieten, karwij, tuinzaden, groenten, fruit of bessen, kerstbomen, ...

Bovendien dient 6 % van de cultuurgrond beteeld te worden met een groenbemester (vanggewas of catch crop) in de herfst. Groenbemesters zijn in tegenstelling tot wintergewassen zeer efficiënt in de

---

⁶ Het Plant Directorate is een onderdeel van het Deense Ministerie van Voedsel, Landbouw en Visserij en heeft als taak de administratie bij te houden en controle uit te voeren wat betreft de wetgeving op het gebruik van stikstofmeststoffen binnen de Deense landbouw.

opname van stikstof. Ze mogen niet ingeplouwd worden voor 20 oktober en dienen gevolgd te worden door een gewas dat in de lente gezaaid wordt. Groenbemesters hebben een dubbel effect, ze nemen namelijk de reststikstof in de herfst en winter op en geven deze in de lente terug vrij voor het volggewas zodat minder meststof dient gebruikt te worden.

2.3.3.5 Derogatie

2.3.3.5.1 1ste Derogatieaanvraag

Op 18 november 2002 werd een eerste derogatieaanvraag goedgekeurd door de Europese Commissie. Deze was van toepassing op specifieke rundveehouderijen en geldig tot en met augustus 2004 met een maximum van 230 kg N/ha uit dierlijke mest.

2.3.3.5.2 Verlenging van de derogatieaanvraag

Op 8 januari 2004 heeft Denemarken om een verlenging van de derogatie verzocht. Deze 2de derogatieaanvraag ging in vanaf 2 augustus 2004 en is van toepassing tot 31 juli 2008.

Er werd ingestemd door de Commissie met deze 2de derogatieaanvraag op basis van de volgende elementen:

- de Deense wetgeving is in overeenstemming met de Nitraatrichtlijn;
- uit de beoordeling van het tweede Deense actieprogramma blijkt dat de vooropgestelde verlaging van de nitraatuitspoeling met 48 % in de periode 1985-2003 is gehaald;
- verdere engagementen zijn in het derde Deense actieprogramma genomen (verlaging van de nitraatuitspoeling met 13 % en verlaging van het fosforoverschot met 50 % in de periode 2005-2015);
- de 1ste derogatie heeft betrekking op slechts 4 % van de rundveehouderijen (1845 rundveehouderijen), 11 % van de grootvee-eenheden (213 617) en 5 % van de landbouwoppervlakte (123 068 ha) in Denemarken;
- voor de periode 1990-2003 is de nitraatuitspoeling in leembodems teruggebracht met 42 % en in de zandbodems met 52 % (uit berekeningen op basis van onderzoeken en nutriëntenanalyses);
- in de periode 1990-2003 is de nitraatconcentratie van waterlopen in landbouwgebieden met 29 % gedaald. In 2003 was de gemiddelde nitraatconcentratie in de bovenste grondwaterlagen van zowel zand- als leembodems minder dan 50 mg/l.

2.3.3.5.3 Inhoud van de huidige derogatie

De derogatie is van toepassing voor rundveebedrijven (minstens 2/3 rundvee) waarvan minstens 70 % van de bemeste landbouwoppervlakte wordt beteeld met gras, gras als tussengewas of voederbieten en andere met ondergezaaid gras verbouwde gewassen met een laag nitraatuitspoelingspotentieel (kuilgranen, kuilmaïs en/of zomergerst, met – in het geval van maïs - vóór of na de oogst ondergezaaid gras dat fungeert als tussengewas voor de biologische retentie van stikstofresiduen in de winter). Voor Vlaanderen werd deze derogatie gesimuleerd door als gewassen met een laag nitraatuitspoelingspotentieel, gras en maïs te beschouwen. Hieruit blijkt dat voor Vlaanderen zo'n

15.500 bedrijven (entiteiten) in aanmerking zouden komen op een totaal van 36.000 (entiteiten) (43%). Deze bedrijven hebben een oppervlakte van 300.000 ha op een totaal van 670.000 ha (44%).

De hoeveelheid dierlijke mest die in de rundveehouderijen elk jaar – ook door de dieren zelf- op of in de bodem wordt gebracht, mag niet meer dan 230 kg stikstof per ha bedragen.

Bovendien moet voldaan worden aan de volgende voorwaarden:

- de totale stikstofgift is afgestemd op de nutriëntenbehoefte van het gewas en op de hoeveelheid nutriënten in de bodem, waarbij de mestgift 10 % onder het economische optimum ligt;
- elk bedrijf dient een bemestingsplan en een mestboekhouding bij te houden; dit bemestingsplan en deze mestboekhouding dient jaarlijks bij de bevoegde instantie te worden ingediend.;
- elke rundveehouder dient jaarlijks een aanvraag in vergezeld van de mestboekhouding en onderwerpt zich aan eventuele steekproefcontroles;
- met het oog op een accurate bemesting worden periodieke stikstof- en fosforanalyses van de bodem uitgevoerd (tenminste elke 3 jaar per 5 ha grond).
- er wordt geen dierlijke mest opgebracht in het najaar voor een grasteelt en na het ploegen wordt een gewas met een hoge stikstofbehoefte geteeld;
- gras als tussengewas wordt niet voor 1 maart omgeploegd, zodat er een permanent plantendek op het akkerland aanwezig is waardoor nitraatverlies in de winter beperkt wordt;
- tijdelijk grasland wordt in de lente geploegd;
- er mogen geen peulvruchten of andere stikstoffixerende gewassen in de vruchtwisseling zijn tenzij minder dan 50 % klaver in grasland en met ondergezaaid gras verbouwde gerst/erwten.

Ter bewaking van de waterkwaliteit dienen jaarlijks kaarten bij de Commissie ingediend te worden met per gemeente het percentage rundveehouderijen en het percentage landbouwgrond waarvoor de derogatie geldt.

In het kader van het nationale programma voor de bewaking van de stroomgebieden in landbouwzones worden onderzoeken en nutriëntenanalyses verricht op circa 4.500 ha (zowel zand- als kleibodem). Met deze gegevens kunnen modelmatige berekeningen van de nitraatuitspoeling op percelen met derogatie uitgevoerd worden.

Er wordt ook een monitoringsnetwerk ter bewaking van de stroomgebieden in landbouwzones geëxploiteerd waar bodemwater, waterlopen en ondiepe grondwaterlagen worden bemonsterd met als doel gegevens te verstrekken over het nitraatgehalte van water dat de wortelzone verlaat en in het grondwater terechtkomt.

2.3.3.6 Meetnetten en meetresultaten

2.3.3.6.1 Waterlopen

De resultaten van de waterlopen zijn gebaseerd op 137 bemonsteringsstations representatief voor zowel grote als kleine bekkens. De meetnetten vertonen een neerwaartse trend sinds de jaren '90.

2.3.3.6.2 *Grondwater*

De resultaten voor grondwater zijn gebaseerd op 788 grondwaterbemonsteringsputten. Eén derde van de putten met niet ingesloten (freatisch) grondwater overschrijdt de 50 mg/l NO_3^- . Voor de putten met ingesloten (artesisch) grondwater is er in 15 % een overschrijding van de 50 mg/l NO_3^- . De kwaliteit van het grondwater verbeterde niet significant sinds het Actie Plan I van 1987 gezien de grootste infiltraties van voor de jaren '90 afkomstig waren. De nitraatconcentraties blijken nu stilaan af te nemen voor het oppervlakkige (oxidatiezone) grondwater nl. een gemiddelde van 55 mg/l in 1998 tot 45 mg/l in 2003.

2.3.3.6.3 *Estuaria en zeewater*

De concentraties nitraat, nitriet en ammonium in Deense estuaria en zeewateren zijn significant afgenomen met 44%. Deze tekenen van milieukundig herstel zijn het meest uitgesproken in de estuaria maar ook zichtbaar in het zeewater.

3. Recente evoluties met betrekking op het Vlaamse mestbeleid

3.1 Het programmadecreet van 22 april 2005⁷

Het meststoffendecreet wijzigde tot nu toe 1 maal in 2005. Bepaalde aspecten rond milieuvergunningen, nutriëntenhalte en administratieve geldboetes kwamen aan bod.

3.1.1 Vergunningen en nutriëntenhalte

Op het vlak van de verlening van milieuvergunningen en bijhorende nutriëntenhalte, heeft het programmadecreet van 22 april 2005 het Meststoffendecreet op belangrijke punten gewijzigd.

Zo wordt de groep “bestaande veeteeltinrichtingen” gevoelig uitgebreid met de veeteeltinrichtingen die ten minste sinds 2000 op regelmatige wijze aangifte hebben gedaan bij de Mestbank en waarvoor een definitieve vergunning werd verleend vóór 1 januari 2000. Totnogtoe werd het begrip “bestaande” voorbehouden voor veeteeltinrichtingen die zich initieel reeds strikt hadden gehouden aan de aangifteplicht.

Het begrip “bestaande” is onder meer van belang om een milieuvergunning te kunnen hernieuwen of de inhoud ervan te veranderen. Ook de meeste inrichtingen die uitsluitend paarden en/of pony's houden, worden voortaan als “bestaande” beschouwd, met de daaraan verbonden rechten.

Verder wordt voor het eerst een mogelijkheid in het decreet ingeschreven tot regularisatie van verplaatsingen naar niet milieuvergunde stallen. Wanneer binnen de vergunde inrichting dieren werden verplaatst naar niet milieuvergunde stallen, dan verviel de vergunning van de oorspronkelijke stal wegens niet exploitatie gedurende twee jaar. Het knelpunt hierbij was dat wanneer een vergunning vervallen was, er volgens het meststoffendecreet geen nieuwe vergunning meer toegekend kon worden. Door de regularisatiemogelijkheid werd dit knelpunt verholpen.

Ten slotte kent het decreet een nutriëntenhalte toe aan de nieuwe groep “bestaande veeteeltinrichtingen”, waarnaar hierboven werd verwezen. Kort gesteld, wordt hen een productierecht toegekend dat moet overeenkomen met 85% van de aangegeven productie van het jaar 2000. Deze inrichtingen hadden totnogtoe geen productierechten - uitgedrukt in nutriëntenhalte - omdat die rechten voorbehouden waren voor “bestaande veeteeltinrichtingen” of voor inrichtingen die reeds vanaf 1995 regelmatig hun productie aangaven.

3.1.2 Geldboetes

Verder werden in het programmadecreet de beroepsprocedures geregeld voor een aantal geldboetes, waardoor deze effectief kunnen opgelegd worden. Het betreft de volgende boetes:

- het niet bijhouden van een aantal registers (250 euro)
- het niet tijdig indienen van een mestafzetdocument (10 euro per document)
- het niet naleven van de bepalingen op de vervoersdocumenten (200 euro per document)

---

⁷ Belgisch Staatsblad. 13 mei 2005

3.2 Goedgekeurde uitvoeringsbesluiten in 2005

3.2.1 Uitstel/afstel superheffing mestverwerking⁸

Op 11 maart 2005 keurde de Vlaamse Regering het besluit met betrekking tot het uitstel en opheffing van de superheffing mestverwerking goed.

Dit besluit geeft uitvoering aan artikel 40bis van het meststoffendecreet. Het besluit biedt de mogelijkheid aan bedrijven die inspanningen geleverd hebben inzake mestverwerking, maar die nog niet effectief mest hebben verwerkt, om uitstel van de superheffing te verkrijgen. Dit uitstel kan omgezet worden in een volledige opheffing van de superheffing indien 20% van de hoeveelheid niet verwerkte mest waarvoor uitstel werd verleend, verwerkt wordt in het jaar dat de installatie operationeel is, en dit extra bovenop de normale verwerkingsplicht voor het beschouwde jaar.

Om voor een bepaald jaar in aanmerking te komen voor dit uitstel dient minstens aan volgende voorwaarden te zijn voldaan:

1. beschikken over een milieuvergunning én een stedenbouwkundige vergunning (voor zover wettelijk vereist) voor een mestverwerkings- of mestbewerkingsinstallatie
of
een contract hebben met een vergunde mestverwerkings- of mestbewerkingsinstallatie;
2. de installatie was nog niet operationeel in het betreffende jaar.

Mobiele installaties voor het scheiden van mest komen niet in aanmerking voor uitstel.

Het uitstel kan maximaal twee jaren duren voor vergunningen afgeleverd na 31 december 2002. Voor vergunningen afgeleverd vóór 31 december 2002 geldt het uitstel maximaal tot 31 december 2004. Het uitstel dient per aanslagjaar aangevraagd te worden via de bezwaarprocedure tegen de superheffing voor dat jaar.

3.2.2 Gebruik effluënten van de mestverwerking en bijkomende uitzondering fosfaatverzadigde gronden⁹

Op 29 april 2005 gaf de Vlaamse Regering haar goedkeuring aan het besluit dat 2 verschillende aspecten regelde:

- de modaliteiten voor het gebruik van effluënten uit de mestverwerking;
- de modaliteiten voor een uitzondering op de bemestingsnormen voor bepaalde percelen in fosfaatverzadigd gebied.

De belangrijkste elementen bij het eerste aspect zijn de modaliteiten voor het niet meer inwerken van effluënten met minder dan 1kg NH₄-N per ton of kubieke meter en het uitrijden van effluënten in de winter. Het tweede aspect regelt de modaliteiten betreffende het toepassen van hogere bemestingslimieten op fosfaatverzadigde gronden waarvan de bindingscapaciteit voor fosfaat laag is.

---

⁸ Belgisch Staatsblad 27 april 2005 en erratum 27 mei 2005

⁹ Belgisch staatsblad van 23 juni 2005

3.2.3 Het vergunningenbesluit¹⁰

Het decreet van 28 maart 2003 voert een aantal wijzigingen door in het meststoffendecreet. Een van de belangrijkste vernieuwingen, is dat een veeteeltinrichting voortaan kan verplaatst worden naar een andere locatie indien deze gelegen is in ander gebied dan agrarisch gebied of landschappelijk waardevol agrarisch gebied. Verder kan een veeteeltinrichting uitbreiden in combinatie met de stopzetting van een andere veeteeltinrichting (de zogenaamde samenvoegingen). Voordat die wijziging van kracht werd, gold onverkort een “vergunningstop” op inrichtingsniveau. Vanuit economisch standpunt leek die regeling weinig flexibel of efficiënt, aangezien de enige manier om uit te breiden voor een bedrijf er in bestond om meerdere inrichtingen uit te baten.

Het besluit van de Vlaamse Regering van 29 april 2005 wijzigt het besluit van 5 oktober 2001 (vergunningenbesluit) en legt o.a. de modaliteiten vast voor een vergunningsaanvraag tot verplaatsing of samenvoeging.

Een aantal regelingen in het besluit trekken de aandacht. Zo is voorzien dat men meerdere veeteeltinrichtingen kan stopzetten om met één enkel vergunningsdossier een andere inrichting uit te breiden. Ook wordt het mogelijk om binnen een veeteeltinrichting enkel een bepaalde stal over te nemen en te verplaatsen naar een andere inrichting. Wel dient de volledige veeteeltinrichting in navolging van het decreet te worden stopgezet, zodat dit inhoudt dat de overige stallen ofwel moeten worden stopgezet ofwel moeten worden overgenomen en nadien verplaatst.

Het besluit bepaalt verder dat een nieuwe milieuvergunning mag worden verleend voor volledig nieuwe veeteeltinrichtingen op voorwaarde dat zij verbonden zijn met onderzoeksinstellingen of met het beheer van natuureservaten, militaire domeinen en dijken.

Uiteraard moeten deze inrichtingen zich houden aan een bepaalde omvang. Dankzij die laatste regeling wordt het dan toch mogelijk om binnen bepaalde maatschappelijk relevant geachte projecten, nieuwe inrichtingen op te trekken. Voordien kon dit eenvoudig niet gelet op hoger vermelde “vergunningstop”, behalve voor onderwijsinstellingen en kinderboerderijen.

3.2.4 Het besluit Nutriëntenhalte¹¹

Het besluit van de Vlaamse Regering van 29 april 2005 wijzigt het besluit van 3 maart 2000 (nutriëntenhaltebesluit) en vult het vergunningenbesluit aan wat betreft het aspect van de nutriëntenhalte.

Indien een inrichting immers wordt uitgebreid of verplaatst, dan moet die inrichting een nieuwe of bijkomende nutriëntenhalte kunnen krijgen om ook daadwerkelijk te kunnen produceren. Hetzelfde geldt voor de nieuwe inrichtingen die een volledig nieuwe milieuvergunning kunnen krijgen omdat ze verbonden zijn met onderzoeksinstellingen of met het beheer van natuureservaten, militaire domeinen en dijken.

Het nieuwe vergunningenbesluit en het nieuwe nutriëntenhaltebesluit moeten dus samen gelezen worden voor wat die aspecten betreft.

---

¹⁰ Belgisch staatsblad 7 juli 2005

¹¹ Belgisch staatsblad 23 juni 2005

3.3 De nieuwe beleidsvisie van de Minister van Leefmilieu en de Vlaamse Regering

Zowel in het regeerakkoord 2004 van de Vlaamse Regering als in de beleidsnota leefmilieu 2004-2009 van Minister van Leefmilieu Kris Peeters is er sprake van een vernieuwd meststoffendecreet dat eenvoudiger, transparanter en meer resultaatgericht is. Om hier aan tegemoet te komen nodigde Minister Peeters, in een eerste fase, de doelgroepen uit om hun visie te geven op een nieuw mestbeleid. Dit resulteerde in een eerste beleidsvisietekst waarna overleg werd georganiseerd met de landbouworganisaties, de milieuorganisaties en de Mestbank. Deze werkwijze resulteerde in een goedgekeurde visienota van de Vlaamse Regering op 22 juli 2005. Deze kan gebruikt worden voor de opstelling van het vernieuwde meststoffendecreet.

In de visietekst is het halen van de doelstellingen van de nitraatrichtlijn en het streven naar een goede waterkwaliteit het uitgangspunt. Elke landbouwer krijgt een nutriëntenemissierecht toegekend en is verantwoordelijk om zijn mest op een correcte manier af te zetten. Om dit te kunnen realiseren stelt de Vlaamse Regering 9 sporen voorop. Een tweede aspect zijn de groeimogelijkheden voor de bedrijven onder welbepaalde strikte voorwaarden. Een strenge en correcte handhaving van het meststoffendecreet vormen de sluitsteen van het mestbeleid.

Deze visie wordt verder uitgewerkt in 17 verschillende punten in dezelfde goedgekeurde nota. Naast de reeds hoger vermelde punten wordt aandacht besteed aan hier de flankerende maatregelen, een verdere administratieve vereenvoudiging, de herevaluatie van de dierlijke mestuitscheidingsnormen, de bevestiging van de bemestingsnormen en een verdere stimulering naar het gericht bouwen van mestopslagcapaciteit.

4. De Vlaamse mestbalans

4.1 Opbouw van de mestbalans

De Vlaamse mestbalans geeft het verschil weer tussen het aanbod van de dierlijke mest die op Vlaamse landbouwgrond terecht komt en de afzetmogelijkheid van deze mest op de Vlaamse landbouwgrond. Indien dit getal positief is, is de Vlaamse Mestbalans nog niet in evenwicht en zijn er verdere maatregelen noodzakelijk.

Het mestaanbod wordt bepaald door de Vlaamse dierlijke mestproductie vermeerderd met de ingevoerde dierlijke mest die wordt gebruikt op de grond en verminderd met de geëxporteerde dierlijke mest, al dan niet na verwerking in een mestverwerkingsinstallatie.

De wijze waarop de mestafzetruimte bepaald wordt, is in het verleden reeds meermaals een bron van discussie geweest. In wezen is de maximale afzetmogelijkheid van dierlijke mest op de grond in Vlaanderen, deze hoeveelheid dierlijke mest die een goede waterkwaliteit realiseert en voldoet aan de uitgangspunten van de nitraatrichtlijn; zeg maar geen overschrijding veroorzaken van de 50 mg NO₃⁻ per liter water en een goede fosfortoestand van de bodem realiseren. In de Vlaamse mestbalans is dit vertaald in de hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden rekening houdende met de maximale bemestingsnormen uit het meststoffendecreet en de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief invullen met dierlijke mest (=mestafzetruimte). Deze benadering geeft zeker geen onderschatting van de mestafzetruimte in Vlaanderen. Dit blijkt ook uit de meetresultaten op het terrein in een aantal gebieden, die aantonen dat er nog een aanzienlijke weg valt af te leggen. Niet de maximale bemestingsnormen, maar eerder het niveau van oordeelkundige bemesting van de gewassen, kan als berekeningsbasis fungeren, met het oog op het behalen van de milieudoelstellingen.

4.2 De grootte van de Vlaamse mestbalans anno 2004

De netto dierlijke productie in Vlaanderen bedraagt in 2004 61,5 miljoen kg P₂O₅ en 161,5 miljoen kg N, op basis van de Mestbankaangifte en de uitscheidingscijfers uit het meststoffendecreet. Indien er rekening wordt gehouden met de wettelijk vastgestelde aanvaardbare verliezen voor N-emissie op stalniveau, dan bedraagt het mestaanbod in Vlaanderen 137 miljoen kg N. Rekening houdend met de export en verwerking van 8 miljoen kg P₂O₅ en 9 miljoen kg N en een te verwaarlozen hoeveelheid import van dierlijke mest om gebruikt te worden op de grond, bedraagt het mestaanbod voor de Vlaamse grond 53,5 miljoen kg P₂O₅ en 128 miljoen kg N. De maximale afzetmogelijkheid voor dierlijke mest in Vlaanderen bedraagt 49 miljoen kg P₂O₅ en 110 miljoen kg N. Dit resulteert in een overschot op de Vlaamse mestbalans van **4,5 miljoen kg P₂O₅** en **18 miljoen kg N**. Dit mestoverschot daalt met 1,5 miljoen kg P₂O₅ en 3 miljoen kg N t.o.v. 2003. De doelafstand t.o.v. de uitgangssituatie van map II bis verminderde voor P₂O₅ van 17% in 2003 naar 13% in 2004 en voor N van 38% naar 31%. Voor P₂O₅ betekent dan de doelstelling bijna gehaald wordt. Voor N betekent dit een geringe vooruitgang. De Vlaamse mestbalans, met aanduiding van de realisaties van het 3-sporenbeleid, staat schematisch weergegeven in Figuur 15 en Figuur 16 in bijlage.

5. De realisaties van het 3 sporenbeleid anno 2004

5.1 Globale realisaties

De Vlaamse mestbalans kende in 1998 nog een overschot van 35 miljoen kg P_2O_5 en 56 miljoen kg N. Via het 3 sporenbeleid (aanpak aan de bron, verwerking en export, optimalere invulling van de bemestingsnormen) van eind de jaren '90 werd een enorme vooruitgang gerealiseerd zoals blijkt uit de Vlaamse mestbalans anno 2004. De aanpak aan de bron zorgde voor een vermindering van het mestoverschot van 23,5 miljoen kg P_2O_5 en 29,5 miljoen kg N. De export en verwerking verminderde het mestoverschot met 8 miljoen kg P_2O_5 en 9 miljoen kg N. Het gebruik van fosforarm voeder verminderde de doelafstand met 34%, gevolgd door de natuurlijke afbouw van de veestapel 24%, export en verwerking 22% en warme sanering 7% (Figuur 17 in bijlage). Voor N is de situatie verschillend. De natuurlijke afbouw van de veestapel verminderde de doelafstand met 27%, gevolgd door het gebruik van eiwitarm voeder 15%, export en verwerking 16% en de warme sanering 11% (Figuur 18 in bijlage). De derde pijler, een optimalere invulling van de bemestingsnormen realiseren, gaf zo goed als geen resultaat, wat daarenboven moeilijk te begroten valt. Dit wordt bevestigd door het feit dat de Mestbank geen signalen opvangt dat landbouwers verschillende soorten dierlijke mest zouden mengen of bewerken om een optimale N/P verhouding te bekomen, op maat van het gewas. Het gebeurt wel dat bedrijven hun percelen bemesten met 2 verschillende soorten dierlijke mest in 2 verschillende werkgangen om beter in te spelen op de gewasbehoeften. Dit is kwantitatief moeilijk te begroten.

5.2 Aanpak aan de bron

5.2.1 Gebruik van nutriëntenarme voeders bij varkens en pluimvee

Het gebruik van nutriëntenarme voeders is een onmisbaar instrument geworden om de dierlijke mestproductie beter onder controle te houden. De verminderde dierlijke mestproductie bedraagt 12,7 miljoen kg P_2O_5 door het gebruik van fosforarm voeder. Deze vermindering blijft nagenoeg gelijk aan de vermindering zoals het jaar voordien. De verminderde dierlijke mestproductie voor N bedraagt 8,3 miljoen kg door het gebruik van eiwitarm voeder. Deze verminderde dierlijke mestproductie groeit met bijna 1 miljoen kg N t.o.v. 2003. Het moet benadrukt worden dat dit uitstekende resultaat jaar na jaar opnieuw wordt gerealiseerd door de landbouw- en veevoedersector. De varkenssector neemt 84 % voor zijn rekening en de vleesvarkenssector zelfs 59% van het totaal. De gemiddelde uitscheidingscijfers bij varkens en pluimvee, waar klassiek nutriëntenarm voeder wordt gebruikt, dalen niet verder voor P_2O_5 en lichtjes voor N. De nutriëntenarme voeders hebben blijkbaar hun limiet bereikt zeker voor P_2O_5 . Tabel 76, en Tabel 77, beide in bijlage geven meer details per diersoort en type mestuitscheidingsstelsel betreffende het resultaat van het gebruik van de nutriëntenarme voeders. Hieruit blijkt dat 2/3 van de varkensmest productie onder het mestuitscheidingsstelsel van de regressierechte valt. Bijna 1/3 van de varkensmestproductie valt onder het stelsel convenant voeder (Dit betekent geen reductie voor N). Minder dan 4% van de varkensmestproductie valt onder het forfaitaire stelsel. Minder dan 1% van de varkensmestproductie valt onder het stelsel van de andere exploitatie of voedertechniek.

Voor de pluimveemestproductie is de situatie anders. Pluimveebedrijven die al hun mest exporteren of verwerken hebben minder noodzaak om nutriëntarme voeders te gebruiken. Met nutriëntenarm voeder daalt immers het volume mest niet, alleen de inhoud. De helft van de P_2O_5 productie valt onder het forfaitaire stelsel. Het stelsel van de convenant en de regressierechte nemen elk 25% van de P_2O_5 productie voor hun rekening. Bij N is de verdeling in grote lijnen gelijk over deze 3 stelsels.

Op bedrijfsniveau zijn er echter nog aanzienlijke verschillen in het resultaat van het gebruik van nutriënt arme voeders. Dit is niet enkel te wijten aan de inhoud van het voeder maar ook aan de zoötechnische prestaties van de dieren en het bedrijfsmanagement. In Figuur 20 en Figuur 21 in bijlage worden voor vleesvarkens de verschillen weergegeven voor bedrijven die gebruik maken van het mestuitscheidingsstelsel regressierechte. Hieruit blijkt dat 2/3 van de vleesvarkens een uitscheidingscijfer voor P_2O_5 hebben tussen 3,8 en 4,5 kg P_2O_5 . Zo'n 13% van de vleesvarkens, onder 'regressie regime' hebben een uitscheidingscijfer van minder dan 3,8 kg P_2O_5 , 22 % onder 'regressie regime' heeft een uitscheidingscijfer dat hoger is dan 4,5 kg P_2O_5 . Voor N heeft 2/3 van de vleesvarkens onder het regressie regime, een uitscheidingscijfer tussen 10,1 en 12,1 kg N.

5.2.2 Warme sanering

De eerste gesubsidieerde afbouw van de veestapel startte in 2001 voor varkens. In 2002 werd deze herhaald. In 2003 werd een derde inschrijvingsronde voorzien waarbij deze werd uitgebreid naar rundvee en pluimvee. Gezien de tijd die verstrijkt tussen het indienen van een aanvraag en het effectief stoppen van een bedrijf, zijn de resultaten van de warme sanering pas later zichtbaar. De productiedaling betreffende de inschrijvingsperiode 2001 – 2003 is nagenoeg volledig zichtbaar in de productiecijfers van 2004. De productievermindering in 2004 ten gevolge van deze warme sanering bedraagt ongeveer 2,5 miljoen kg P_2O_5 en 6 miljoen kg N. Hiervan is 80% afkomstig van de afbouw van varkens.

De inschrijvingsperiode in 2004 kende maar een matig succes. 106 rundveehouders, 99 varkenshouders en 41 pluimveehouders dienden een aanvraag in¹². De productievermindering betreffende de inschrijvingsperiode 2004 zal pas in de mestproductiecijfers van 2005 te zien zijn.

5.2.3 Natuurlijke afbouw

Om verschillende redenen worden vanaf 1999 minder dieren gehouden op de Vlaamse veebedrijven. Deze 'natuurlijke afbouw' bedraagt in 2004 8,5 miljoen kg P_2O_5 en 15 miljoen kg N. Deze natuurlijke afbouw is nagenoeg gelijk gebleven in 2004 t.o.v. van 2003. Deze natuurlijke afbouw groeide met 1 miljoen kg P_2O_5 .

---

¹² Jaarverslag administratie Land- en Tuinbouw 2004

6. De dierlijke mestproductie in Vlaanderen

6.1 Evolutie van de dierlijke mestproductie

De daling van het aantal dieren sinds 1999 zet zich door in 2004. De daling is echter minder sterk dan in 2003. In 2003 daalde het aantal runderen, varkens en pluimvee met respectievelijk 4,7%, 3% en 7,8%. In 2004 bedroeg de daling respectievelijk 2,5%, 2,4% en 1,9%. In Figuur 19 wordt dit schematisch voorgesteld. De daling sinds 1999 lijkt stilaan te stagneren.

De dierlijke mestproductie daalde in 2004 t.o.v. 2003 met 1,5 miljoen kg P_2O_5 en 4 miljoen kg N. Het jaar voordien bedroeg deze daling nog 3 miljoen kg P_2O_5 en 8 miljoen kg N. De daling in dierlijke mestproductie doet zich voor in nagenoeg alle diergroepen en diercategorieën. Tabel 72 in bijlage geeft een overzicht

6.2 Provinciale verschillen

Vlaanderen kent grote regionale verschillen in dierlijke mestproductie. De provincie West-Vlaanderen heeft de grootste dierlijke mestproductie voor rundvee, varkens en pluimvee. Oost-Vlaanderen komt op de tweede plaats gevolgd door Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant. West-Vlaanderen herbergt 42% van de dierlijke mestproductie en zelfs ruim de helft van de varkensmestproductie. Vlaams-Brabant herbergt slechts 6% van de dierlijke mestproductie. Tabel 73, Tabel 74 en Tabel 75, allen in bijlage, geven meer details betreffende het aantal dieren en de dierlijke mestproductie weer, op provinciaal niveau.

6.3 Type rundveebedrijven die kiezen voor Sanitel

Rundveebedrijven hebben de keuze hun runderen niet meer rechtstreeks aan te geven bij de Mestbank. Als alternatief geldt dat deze bedrijven de toestemming geven aan de Mestbank om bepaalde rundveegegevens op te vragen bij het federale voedselagentschap (Dit wordt verder 'Sanitel' genoemd om dat dit zo gekend is op het terrein). Sanitel volgt de rundveeverhandelingen per dier zodat de gemiddelde dierlijke bezetting perfect te berekenen is aan de hand van deze gegevens. Het voordeel van dit systeem, voor de overheid, is de fraudebestendigheid, minder fouten en een automatische verwerking van de gegevens. Ook de rundveehouder heeft voordelen door lagere administratieve lasten en snellere en correctere informatieverstrekking door de overheid. Tot nu toe kon het systeem gebruikt worden op vrijwillige basis. Welk type bedrijven er voor het 'sanitel-systeem' kiezen wordt duidelijk uit de gegevens van Tabel 78 in bijlage. Hierin is duidelijk te zien dat er relatief minder mestoverschotbedrijven zijn die kiezen voor Sanitel. De overschotbedrijven die toch kiezen voor Sanitel hebben gemiddeld een kleiner overschot dan de overige rundveebedrijven. Verder zijn de bedrijven die kiezen voor het Sanitel systeem kleiner (kleinere productie uit dierlijke mest) en hebben ze gemiddeld minder varkens en pluimvee op hun bedrijf. Uit deze beperkte analyse blijkt reeds dat bedrijven die het meest inspanningen moeten doen om hun mestbalans in orde te krijgen (overschotbedrijven, grotere bedrijven, varkens- en pluimveebedrijven) niet voor het Sanitel systeem kiezen.

Het aantal bedrijven dat kiest om zijn dieren aan te geven via het 'Sanitel systeem stijgt nauwelijks van 6.376 in 2003 tot 6.742 in 2004, tot een aandeel van 33% van alle rundveebedrijven. De dierlijke mestproductie uit rundvee onder het Sanitel regime stijgt van 24% naar 26%. Dit blijft ondermaats.

6.4 Evaluatie van de dieraantallen

Een objectieve controle op de geïnventariseerde dieraantallen en productiecijfers verhoogt de betrouwbaarheid van de gegevens.

Een globale controle op de geïnventariseerde runderen op Vlaams niveau is mogelijk omdat Sanitel elke rund in Vlaanderen volgt van geboorte tot sterfte, voor sanitaire doeleinden. Deze gegevens bij Sanitel zijn daardoor zo goed als 100% correct. Deze globale Sanitel gegevens werden vergeleken met de geïnventariseerde gegevens van de Mestbank voor 2004. Om een correcte vergelijking te maken werden alle bedrijven die volgens Sanitel < 300 kg P₂O₅ produceerden uit dierlijke mest niet meegeteld in de berekening. Uit deze vergelijking blijkt dat de aangifte van het aantal dieren bij de Mestbank vrij goed is. Volgens de Sanitel gegevens zijn er 3,5% meer dieren in Vlaanderen dan aangegeven bij de Mestbank. Dit is een vrij goed resultaat, te meer omdat het aantal dieren bij de Mestbank nog licht kan stijgen door bijvoorbeeld laattijdige aangiften. Een vergelijking tussen de verschillende diercategorieën daarentegen is minder goed. Bij Sanitel is er een verschuiving van het aantal dieren naar categorieën met hogere mestuitscheidingscijfers. Daardoor stijgt de dierlijke mestproductie in Vlaanderen voor runderen met 1,5 miljoen kg P₂O₅ (6%) en 4 miljoen kg N (5%). Meer details zijn terug te vinden in Tabel 79 in bijlage. Aangezien slechts ¼ van de rundveeproductie bekomen wordt op bedrijfsniveau uit de gegevens van Sanitel, betekent dit dat de resterende dierlijke mestproductie uit rundvee, bekomen via een aangifte aan de Mestbank met 8% onderschat is. Wegens het ontbreken van dergelijke correcte cijfers voor andere diersoorten zoals varkens en pluimvee kan voor deze laatste diersoorten geen objectieve uitspraak worden gedaan. Toch lijkt het niet onwaarschijnlijk dat er bij deze diersoorten minstens dergelijke afwijkingen kunnen bestaan. De gerichte steekproefsgewijze controles door de Mestbank bevestigen deze veronderstelling (zie hoofdstuk 13 Handhaving van het meststoffendecreet).

6.5 Evaluatie van de dierlijke mest uitscheidingscijfers

6.5.1 Noodzaak van een evaluatie

De mestuitscheidingscijfers per diercategorie, die in het kader van de evaluatie van het mestbeleid in 1997 werden vastgesteld door de 'Technische Werkgroep Uitscheidingscijfers' (TWUN) op basis van de op dat moment beschikbare gegevens en die gebruikt werden bij de wijzigingen van MAP2, zijn aan een evaluatie toe. Zo hebben ondermeer het verbod op het gebruik van dierenmeel in de veevoeding ten gevolge van de BSE-crisis en het gebruik van fytase, gevolgen voor de samenstelling van de voeders en zo ook op de uitscheiding van de dieren. Daarenboven trachten de veevoederfabrikanten en landbouwers voortdurend de voedersamenstelling en voedertechnieken bij te sturen teneinde de uitscheiding van nutriënten in de mest te verkleinen.

De Stuurgroep adviseerde als aanbeveling op basis van het voortgangsrapport 2004 om nader onderzoek te laten uitvoeren naar de uitscheidingscijfers van de verschillende diersoorten. Ook de Vlaamse Regering stelde in haar beleidsvisie betreffende het mestbeleid om een herevaluatie te doen van de uitscheidingscijfers. Dergelijk onderzoek vergt grote budgetten over meerdere jaren, omdat

naast de uitscheidingscijfers, de variabiliteit en het onderzoek naar de belangrijkste parameters die deze uitscheidingscijfers beïnvloeden, even belangrijk zijn.

De 3 grote diergroepen: rundvee, varkens en pluimvee vergen een verschillende aanpak. De vooruitgang van deze 3 groepen wordt afzonderlijk toegelicht.

6.5.2 Rundvee: consolidatie van bestaande informatie

6.5.2.1 **Werkgroep met verschillende Vlaamse Administraties**

Gezien de 2 aanbevelingen van de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek naar aanleiding van het voortgangsrapport 2004 van de Mestbank, onderzoek naar uitscheidingscijfers en afstemmen met andere rapporteringen hebben verschillende Vlaamse administraties samengewerkt aan een nota 'Naar een meer realistische en stimulerende bepaling van de dierlijke nutriëntenexcretie door runderen'. Het betrof een werkgroep met de administraties: de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) vanuit het beleidsdomein leefmilieu, en Administratie Monitoring en Statistiek en het Centrum voor Landbouweconomisch onderzoek, beide vanuit de administratie land- en tuinbouw van het beleidsdomein Landbouw. In diverse rapportages en milieu-emissiemodellen worden immers diverse berekeningswijzen gehanteerd om de dierlijke mestproductie in Vlaanderen te begroten. Dit leidt tot verschillende uitkomsten voor dezelfde indicatoren. Dit is problematisch om indicatoren en modellen aan elkaar te koppelen. Dit leidt tot verschillende interpretaties van de werkelijke toestand en bijgevolg verschillende interpretaties bij de beleidsvoorbereiding.

6.5.2.2 **Resultaten van de werkgroep**

De werkgroep kwam tot de volgende stelling: *'de forfaitaire berekeningen van de nutriëntenexcretie door runderen volgens het huidige meststoffendecreet leidt tot een significante onderschatting van de mestproductie in Vlaanderen. Een correctere inschatting van de rundermestproductie is cruciaal voor het behalen van de milieudoelstellingen opgelegd door de Nitraatrichtlijn.'* Deze stelling werd onderbouwd met het voor handen zijnde literatuuronderzoek. Alle gebruikte bronnen staan vermeld in deze nota. Drie verschillende bronnen geven een onderschatting van de uitscheidingscijfers uit het meststoffendecreet op melkveebedrijven van 12%, 15% en 16% voor N. Deze nota maakt verder vermelding van gegevens van een aantal Europese lidstaten op basis van verschillende actieprogramma's of codes van goede landbouwpraktijk van deze lidstaten. Deze gegevens werden gepresenteerd door de Europese Commissie op de EC Workshop Nutrients in livestock manure (14 februari 2005, Brussel). Ook hier blijkt dat Vlaanderen eerder een netto uitscheidingscijfers hanteert die onder het gemiddelde liggen van de vermelde lidstaten, zowel voor P_2O_5 als N.

De resultaten van deze nota zijn voor revisie overgemaakt aan een aantal wetenschappers voor een kritisch nazicht.

6.5.3 Varkens: herevaluatie van de bestaande regressierechte voor vleesvarkens

Bij de uitwerking van de regressierechten (1996) werd door de TWUN (Technische werkgroep Uitscheidingsnormen) aangenomen dat de karkasinhoud voor fosfor (P) daalde naarmate de

voederinhoud daalde. Namelijk van 5,1 g fosfor/kg lichaamsgewicht bij 0,50% totaal fosfor in het voeder naar 4,1 g/kg bij 0,35% totaal fosfor in het voeder.

Sinds 1996 wordt echter fytase toegevoegd aan het diervoeder waardoor de benutting verhoogd wordt. Hierdoor blijft de hoeveelheid fosfor die voor het dier beschikbaar is constant, bij dalend gehalte totaal fosfor in het mengvoeder. Om dit experimenteel te onderbouwen heeft Bemefa in overleg met de Mestbank medio 2004 een proef met vleesvarkens laten uitvoeren door het Centrum Landbouwkundig Onderzoek Departement Dierenvoeding en Veehouderij (CLO-DVV). Hieruit blijkt dat de gemiddelde P inhoud bij barge varieert van 4,5 g/kg lichaam tot 4,6 g/kg lichaam en bij gelten van 4,2 g/kg lichaam tot 5,7 g/kg lichaam.

Uit de karkasanalyses van dieren, gevoederd met verschillende rantsoenen fosfor, blijkt inderdaad dat er geen lineair verband bestaat tussen het gehalte fosfor in het voeder en het gehalte fosfor in het dier. Dit voor zover er fytase toegevoegd wordt aan het mengvoeder waardoor de hoeveelheid beschikbare fosfor constant blijft. Dit weerlegt de premisse die door de TWUN werd aangenomen.

Deze bevindingen worden eveneens bevestigd door onderzoek uitgevoerd door prof. Geers (K.U.Leuven). Hierbij werden grote groepen dieren gevolgd. Uit balansproeven blijken de gemeten P-excreties 11,6 % tot 19% lager te liggen dan aangenomen wordt via de regressierechte zoals gedefinieerd in het MAP. Voor de stikstofuitstoot (afwijkingen < 4%) is de MAP-regressierechte een betere weergave van de realiteit dan voor de fosfaatuitstoot.

Een herevaluatie van de regressierechten waarvoor gegevens gekend zijn, dringt zich aan.

6.5.4 Pluimvee: een grootschalig praktijkonderzoek is lopende

6.5.4.1 Inleiding

In de pluimveesector is er grootschalig wetenschappelijk praktijkonderzoek aan de gang, nl. 'Evalueren van de mestuitscheidingscijfers en de mestsameinstellingscijfers voor pluimvee'. Dit onderzoek poogt in 2007 duidelijkheid te brengen in ondermeer de uitscheidingscijfers.

6.5.4.2 Scoop van het onderzoek

In opdracht van de VLM en AMINAL startte op 15 maart 2004 een praktijkonderzoek naar nutriëntenbalansen op een 80-tal pluimveebedrijven. Het doel van dit onderzoek is om de mestuitscheidingscijfers en de mestsameinstellingscijfers voor pluimvee te evalueren en meer inzicht te verwerven in de nutriëntenbalansproblematiek bij pluimvee. Dit onderzoek wordt uitgevoerd door een tijdelijke vereniging tussen Bodemkundige Dienst van België vzw en de Provincie Antwerpen (Proefbedrijf voor de veehouderij) en zal 3 jaar duren. Dit betekent dat alle definitieve resultaten beschikbaar zullen zijn vanaf 2007.

De volgende elementen worden door het onderzoeksteam onderzocht:

- opmaken van een mestuitscheidingsbalans op dierniveau en een nutriëntenbalans op bedrijfsniveau;
- bepalen van de mestuitscheiding;
- bepalen van de mestsameinstelling;
- registreren van de voedertechnieken/bedrijfsystemen;

- onderzoeken van de relatie tussen bovenvernoemde cijfers onderling en de relatie met voedertechnieken en/of bedrijfssystemen;
- bepalen van de nutriëntenverliezen;
- opstellen van aanbevelingen naar optimale en efficiënte voedertechnieken en/of bedrijfssystemen.

Voor de opvolging van dit onderzoek is een stuurgroep actief met vertegenwoordigers uit de overheid en de landbouwsector.

In het kader van dit onderzoek worden alle aan- en afvoerposten (bv. voeders, dieren, dierlijke producten, mest) naar en van de pluimveestal in kaart gebracht, zowel wat het gewicht als de samenstelling betreft. Alle posten die onderhevig zijn aan een hoge variabiliteit op bedrijfsniveau, qua samenstelling, worden daarenboven bemonsterd en geanalyseerd op P_2O_5 en N. Dit is het geval voor de voeders en de mest. De staalnames van de mest gebeuren aan de hand van een mestmonsternameprotocol teneinde een voor de stal representatieve mestsamenstelling te bekomen. Een beperkte analyse van dieren (karkasanalyse) teneinde een actuele stand van zaken voor Vlaanderen te bekomen, wordt uitgevoerd.

6.5.4.3 Voorlopige realisaties en perspectieven

Het selecteren van de deelnemende bedrijven en de bedrijfsenquêtes werden in het najaar van 2004 afgerond. Momenteel is het onderzoeksteam volop bezig met de analyses van de mest, voeder en strooisel, en de verwerking van de gegevens aan de hand van de registratiefiches die de pluimveehouders invullen. Op basis van deze gegevens samen met de analyseresultaten van de voeders en de mest worden de eerste voorlopige balansen opgemaakt. De deelnemende bedrijven worden ook individueel bezocht teneinde het doel en belang van het project toe te lichten en te wijzen op bepaalde aandachtspunten alsook om het vertrouwen te versterken. De deelnemende bedrijven krijgen via een nieuwsbrief verdere uitleg bij het algemene verloop van het project met in een latere fase een situering van de gegevens van hun bedrijf in het gehele project. Verder worden er voor dit najaar ook informatievergaderingen gepland die tot doel hebben naast een algemene toelichting rond het verloop van het project ook interactie en discussie tussen de deelnemers uit te lokken. Verder zal er een artikel in de vakpers verschijnen over het algemene verloop van het project.

7. De mestafzetruimte in Vlaanderen

7.1 Overzicht van de oppervlakte teelten per provincie

In Tabel 80 in bijlage wordt een overzicht gegeven van de oppervlakte van de cultuurgronden per teelt en per provincie. De Mestbank registreert de teelt zoals de landbouwer die opgeeft. In totaal werd er ruim 670.000 ha geregistreerd. In dit rapport wordt rekening gehouden met 664.000 ha omdat bij het uitgeven van dit rapport nog niet alle perceelsgegevens zijn verwerkt. De kaart in bijlage (Figuur 22) stelt dit visueel voor. De kaart in bijlage (Figuur 23) geeft een overzicht van de kwetsbare gebieden.

7.2 De (gewest)grens situatie in 2003

Landbouwbedrijven, aan de rand van de Vlaamse grens, hebben veelal percelen grond buiten het Vlaamse gewest, en omgekeerd. Vlaamse bedrijven moeten de bemestingsvoorschriften respecteren van het bevoegde land of gewest waar hun percelen zich bevinden en omgekeerd. In Vlaanderen zijn er 1.222 bedrijven die gronden hebben buiten het Vlaamse gewest. Hiervan hebben 83 bedrijven gronden in verschillende landen/of gewesten of zowel in aangrenzende als niet aangrenzende gemeenten aan Vlaanderen. Hierdoor verschilt dit totaal (1.222 bedrijven) met het totaal uit Tabel 1. Deze bedrijven hebben een totale oppervlakte buiten Vlaanderen van ruim 18.000 ha of een gemiddelde van 15 ha per bedrijf. Zo'n 50 % van deze oppervlakte ligt in Wallonië, 39 % in Nederland.

Tabel 1. Overzicht van de gronden buiten Vlaanderen van de Vlaamse landbouwbedrijven in 2003¹³.

Land	Gronden in aangrenzende gemeenten			Gronden in niet aangrenzende gemeenten			Totaal		
	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha)	Gemiddelde oppervlakte per bedrijf	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha)	Gemiddelde oppervlakte per bedrijf	Aantal bedrijven	Oppervlakte (ha)	Gemiddelde oppervlakte per bedrijf
Brussel	19	230	12	1	9	9	20	239	12
Duitsland	0	0	0	1	3	3	1	3	3
Frankrijk	103	1.455	14	27	424	16	130	1.879	14
Nederland	351	5.974	17	91	1.122	12	442	7.096	16
Wallonië	610	6.074	10	103	3.063	30	713	9.137	13
Totaal	1.083	13.733	13	223	4.620	21	1.306	18.353	14

Van de landbouwbedrijven buiten Vlaanderen zijn er 588 bedrijven met grond binnen Vlaanderen. Deze bedrijven hebben ruim 9.000 ha grond in Vlaanderen of een gemiddelde van 16 ha. Zo'n 52 % van de grond behoort toe aan Waalse landbouwbedrijven, 45% van de grond behoort toe aan de Nederlandse bedrijven. De Vlamingen hebben het dubbel aantal bedrijven en oppervlakte grond buiten het Vlaamse Gewest dan de niet Vlamingen binnen het Vlaamse Gewest.

¹³ Bepaalde bedrijven zijn dubbel geteld omdat aan aantal bedrijven in verschillende landen/gewesten of in zowel aangrenzende als niet aangrenzende gemeenten gronden hebben

Tabel 2. Overzicht van de gronden van niet Vlaamse Landbouwbedrijven (zonder exploitatiezetel in Vlaanderen) in 2003.

<i>Land/gewest van de bedrijfszetel</i>	<i>Aantal bedrijven</i>	<i>Oppervlakte in Vlaanderen (ha)</i>	<i>Gemiddelde oppervlakte per bedrijf (ha)</i>
Brussel	8	119	15
Duitsland	1	4	4
Frankrijk	20	142	7
Luxemburg	1	10	10
Nederland	293	4.751	16
Wallonië	265	4.132	16
Totaal	588	9.158	16

7.3 De mestafzetruimte in Vlaanderen voor 2004 voor dierlijke mest

7.3.1 Inleiding

De mestafzetruimte in Vlaanderen is de hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden rekening houdende met de maximale bemestingsnormen uit het meststoffendecreet en de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief invullen met dierlijke mest. Voor een meer gedetailleerde berekeningswijze van de mestafzetruimte of plaatsingsruimte in Vlaanderen wordt verwezen naar het voortgangsrapport van de Mestbank 2004, hoofdstukken 4.4.1 tot en met 4.4.4.

De mestafzetruimte in Vlaanderen voor dierlijke mest bedraagt 49 miljoen kg P₂O₅ en 110 miljoen kg N. Dit is af te leiden uit Tabel 81, Tabel 82, Tabel 83 en Tabel 84. Deze afzetruimte komt overeen met een acceptatiegraad t.o.v. de maximale bemestingsnormen uit het meststoffendecreet van 71% voor P₂O₅ en 77% voor N.

7.3.2 Simulatie: Vlaanderen volledig kwetsbaar

Wanneer Vlaanderen volledig kwetsbaar zou worden, dan gelden de bemestingsnorm van 170 kg N/ha voor dierlijke mest en 125 kg N/ha voor gewassen met een lage N behoefte conform het meststoffendecreet. Om de impact van deze afbakening te kennen, hoe groot deze mestafzetruimte is, werd een simulatie uitgevoerd. In de berekening worden voor alle bedrijven deze bemestingsnormen gebruikt (170 kg N/ha, 125 kg N/ha) behalve voor de bedrijven die in 2004 gemiddeld minder dierlijke mest per ha gebruikten. Voor deze bedrijven wordt de effectief gebruikte hoeveelheid dierlijke mest gebruikt. Deze methode komt m.a.w. overeen met de methode die hierboven wordt gebruikt bij het bepalen van de huidige mestafzetruimte in Vlaanderen. De mestafzetruimte in Vlaanderen wordt op deze wijze gereduceerd tot 96 miljoen kg N en 48 miljoen kg P₂O₅. Dit komt overeen met een acceptatiegraad van 86% voor N.

7.3.3 Alternatieve benaderingen van de mestafzetruimte

7.3.3.1 Afzetruimte volgens de afvoer van de gewassen van de gronden

Het beleid in Nederland is erop gericht om P_2O_5 bemestingsnormen te hanteren die gelijk zijn aan de onttrekkingsnorm van de gewassen. In het MIRA achtergronddocument 2004 vermisting van de Vlaamse Milieumaatschappij wordt gerekend met een onttrekking van 44,5 miljoen kg P_2O_5 dat wordt afgevoerd door gewassen (42%) en voederproductie (58%). Dit stijgt nog en zou voor 2005 47,5 miljoen kg P_2O_5 bedragen.

7.3.3.2 Afzetruimte berekend volgens de landbouwkundige bemestingsbehoeften van de gewassen rekening houdende met de actuele bodemvruchtbaarheid

7.3.3.2.1 Opzet

Het doel van een oordeelkundige bemesting is het voeden van de gewassen met nutriënten volgens de behoefte van het gewas rekening houdende met de bodemvruchtbaarheid van het perceel. Om deze bemestingsbehoeften te kennen is een bodemanalyse en een daarop gebaseerd bemestingsadvies essentieel. In de Vlaamse codes van goede landbouwpraktijk nutriënten staat dit uitgebreid beschreven. De publicatie "*De chemische bodemvruchtbaarheid van het Belgische akkerbouw- en weideareaal (2000-2003)*" van de Bodemkundige Dienst van België (BDB), bevat heel wat informatie betreffende deze behoeften en bemestingsadviezen van de periode 2000-2003. Het betreft 82.120 bodemanalyses (België). Deze publicatie geeft per landbouwstreek en gewastype onder meer het gemiddelde bemestingsadvies weer voor verschillende plantenvoedende elementen zoals P_2O_5 , na het uitvoeren van een bodemanalyse. Aan de hand van deze bemestingsadviezen en de landbouwperceelsgegevens kan een globale ' P_2O_5 bemestingsbehoefte' voor gans Vlaanderen berekend worden. Deze berekening van de globale bemestingsbehoefte op Vlaams niveau houdt rekening met de huidige toestand van de bodem (uitgemiddeld 2000-2003), het gewastype (2004, Mestbank) en de landbouwstreek. De totale behoefte aan P_2O_5 voor Vlaanderen wordt berekend door de som van het areaal per landbouwstreek van alle teelten vermenigvuldigd met een respectievelijk P_2O_5 advies voor deze teelt en landbouwstreek. Het werken volgens de principes van een oordeelkundige bemesting komt duidelijk aan bod als voorwaarden in de derogatie van Nederland en Denemarken.

7.3.3.2.2 Achtergrond bij en Interpretatie van de gegevens

Het gemiddelde bemestingsadvies per teelt en per landbouwstreek zoals gepubliceerd in "*De chemische bodemvruchtbaarheid van het Belgische akkerbouw- en weideareaal (2000-2003)*" van de Bodemkundige dienst van België is een gewogen gemiddelde, rekening houdend met alle stalen binnen de landbouwstreek waarbij voor de betreffende teelt een bemestingsadvies is opgevraagd.

Het bemestingsadvies door de BDB geformuleerd, wordt opgesteld op teeltrotatieniveau (een voorgaande of volgteelt in de rotatie kan een invloed hebben op de geadviseerde dosis), en is gericht op optimale bodemvruchtbaarheid: het advies dat wordt verstrekt voor een bepaalde teelt kan in bepaalde gevallen merkkelijk hoger (of lager) liggen dan de behoefte voor deze teelt. Een voorbeeld: bij

P-gevoelige gewassen (bv. korrelmaïs, aardappelen) kan bij een laag tot zeer laag P-getal van de bodem een P-advies verstrekt worden dat gevoelig hoger ligt dan de behoefte van het gewas, met als bedoeling het P-getal van de bodem op een beter niveau te krijgen en een voldoende P-beschikbaarheid op korte termijn te garanderen. Omgekeerd kan een uitvoerige herstelbemesting met P worden uitgesteld naar een volggewas in de rotatie wanneer de eerste teelt in de rotatie een weinig P-behoevende teelt is.

P-bemestingsadviezen van < 30 eenheden per ha worden zelden gegeven. Dit wordt afgerond naar een nuladvies. In de berekeningen (veronderstellingen) kan dit leiden tot een lichte onderschatting van het gemiddelde advies op niveau van het Vlaamse Gewest. Ook is in de praktijk een dergelijk advies moeilijk tot niet homogeen te verdelen over het perceel. Anderzijds zal bij een zware overschrijding van het optimale P-getal het advies ook niet lager kunnen zijn dan 0. Kortom lage fosforbemestingsadviezen worden verstrekt bij een ruime fosforbeschikbaarheid. In die gevallen kan het gewas gebruik maken van de in de bodem opgebouwde P-reserve.

De bemestingsadviezen van de Bodemkundige Dienst van België zijn uitgedrukt in kg/ha werkzame hoeveelheden die moeten worden toegediend. Indien gewerkt wordt met meststoffen waarvan de nutriënten binnen het eerste groeiseizoen slechts gedeeltelijk werkzaam zijn, moet rekening worden gehouden met de werkingscoëfficiënt. Voor varkensmest bijvoorbeeld kan voor de werkingscoëfficiënt van de aanwezige P_2O_5 90 % worden gerekend, voor rundermest wordt 70% in rekening gebracht.

7.3.3.2.3 *Praktische werkwijze*

Aangezien niet voor elke teelt gemiddelde adviezen gepubliceerd zijn en dat de beoogde teelten niet steeds 100 % compatibel zijn, worden een aantal correcties toegepast. Ook in heel kleine landbouwstroken zoals Duinen en Weidestreek zijn er geen statistieken voorhanden. Ook hier werd een onderbouwde invulling gegeven. In de statistieken zijn enkel deze teelten verwerkt, waarvoor binnen de landbouwstreek een representatief aantal stalen (> 100 stalen) werd genomen

De eerste groep gewassen betreft deze waarvan met een aan de 100 % grenzende zekerheid geweten is dat de teelt, zoals gekend bij de Mestbank, overeenkomt met de teelt zoals gekend bij de BDB. Bij deze gewassen kon perfect het gemiddelde advies genomen worden zonder enige correctie. Deze groep beslaat een areaal van 551.598 ha (83,06 % van het totale areaal) en betreft veel verbouwde teelten zoals permanent grasland, tijdelijk grasland, silomaïs, wintertarwe en suikerbieten.

Voor grasland is het belangrijk rekening te houden met de uitbatingswijze. Bij maaien worden veel nutriënten afgevoerd, bij begrazing worden relatief weinig nutriënten afgevoerd. In het bodemvruchtbaarheidsoverzicht van de Bodemkundige Dienst van België is voor blijvende maaibeide de som van de bemestingshoeveelheden voor 2 sneden gerapporteerd. Indien het perceel meermaals wordt gemaaid is een bijkomende bemesting nodig. De gepubliceerde adviezen voor blijvend grasland (omweiden) gelden indien de percelen uitsluitend begraaasd worden. Indien deze percelen in het voorjaar eerst éénmaal gemaaid worden, dan gelden hogere bemestingshoeveelheden. De advisering onder begrazingsomstandigheden houdt intrinsiek rekening met de depositie door het grazende vee. Deze kan al snel begroot worden op 40 à 50 kg P_2O_5 /ha totale aanvoer. In de berekening werd eenvoudigheidshalve 45 kg P_2O_5 /ha in rekening gebracht.

Een aantal teelten gekend bij de Mestbank kregen een advies van 0 kg P_2O_5 /ha omwille van hun specifieke karakter. Het betreft de gewassen: natuurlijke bedekking, andere bedekking, andere

bedekking met gecertificeerd mengsel, bebossing en meerjarige fruitteelten als groenbemester. Deze groep beslaat een areaal van 1.866 ha (0,28 % van het totale areaal).

Voor 2 teeltgroepen (aardappelen en vollegrondsgroenten) werd een verdeling gemaakt volgens hun gekende areaal bij het Nationaal Instituut voor de Statistiek (NIS). Het gaat over de gewassen vroege aardappelen, consumptieaardappelen, frietaardappelen, prei en bloemkool. Deze groep beslaat een areaal van 51.180 ha (7,71 % van het totale areaal).

Voor een heleboel teelten is het 'advies' gelijkgeschakeld met een vergelijkbaar gewas. Zo wordt voor alle vlinderbloemigen het bemestingsadvies genomen van erwten en voor graangewassen die geen wintergraan zijn wordt het bemestingsadvies genomen van wintergerst. Voor een aantal teelten was er voor een welbepaalde landbouwstreek geen advies voorhanden. Hiervan werd het advies gelijkgeschakeld met deze van een andere teelt waarvan de andere adviezen het meest overeen kwamen met de adviezen die wel gekend zijn. Deze groep beslaat een areaal van 57.091 ha (8,60 % van het totale areaal).

Voor de resterende groep (zoals andere, tabak, hop, ...) is een gemiddeld advies van de overeenkomstige landbouwstreek genomen uit de eerste groep. Deze groep beslaat een areaal van 2.354 ha (0,35 % van het totale areaal).

Om een advies te bekomen voor de landbouwstreken Duinen (kuststreek) en Weidestreek (Voeren), is per landbouwstreek voor fosfor, de optelling gemaakt van de procentuele verdeling van de bodemstalen voor de bodemvruchtbaarheidsklassen 'zeer laag' tot en met 'streefzone' enerzijds en de categorieën 'tamelijk hoog' tot en met 'zeer hoog' anderzijds. Beide cijfers geven een controle tegenover elkaar aangezien de som gelijk is aan 100 %. Dit gebeurde zowel voor akker als weide. Het vergelijken van deze cijfers geeft dat de landbouwstreek Duinen het meest aansluit bij Polders en de Weidestreek het meest bij Leemstreek, dit zowel voor akker als weide. De adviezen uit deze streken werden dan gebruikt. Deze groep beslaat een areaal van 5.287 ha (0,80 % van het totale areaal).

7.3.3.2.4 Resultaat

De adviezen vermenigvuldigd met de respectievelijke oppervlaktes resulteert in een totale werkzame landbouwkundige behoefte van 40 miljoen kg P₂O₅ of een gemiddeld advies van 60 kg P₂O₅/ha. Het gemiddelde advies per ha, rekening houdend met de arealen van de verschillende teelten, is het laagst voor de Duinen (50 kg/ha), gevolgd door Polders (51 kg/ha), Zandstreek (52 kg/ha), de Kempen (63 kg/ha), de Zandleemstreek (64 kg/ha), de Leemstreek (70 kg/ha) en de Weidestreek (85 kg/ha).

Dit resultaat ligt dan ook in de lijn van de vaststelling in de publicatie van de BDB: *"Uit de statistieken blijkt dat de meerderheid van de percelen een ruime fosforreserve bezit waardoor de bemestingsadviezen lager liggen dan de onttrekking door de teelt. Bij het vergelijken van de fosforreserves met het vorige chemische bodemvruchtbaarheidsonderzoek (periode 1996-1999) blijkt dat de fosforreserve nog steeds toeneemt voor de meeste teelten, en dus de geformuleerde adviezen lager liggen."* Uit: *"De chemische bodemvruchtbaarheid van het Belgische akkerbouw- en weilandareaal (2000-2003)"*, Bodemkundige dienst van België, p. 83.

Gedetailleerde gegevens zijn terug te vinden in Tabel 85 en Tabel 86 in bijlage.

7.4 Mogelijke verbetering van de mestafzet

7.4.1 Vergroten van de mestopslagcapaciteit op de plaats van gebruik

In de beleidsvisienota van de Vlaamse Regering van 22 juli 2005 wordt gewag gemaakt om de opslagcapaciteit voor dierlijke mest (vrijwillig) te verhogen, om de geproduceerde dierlijke mest van 9 maanden te kunnen opslaan. Deze opslag hoeft niet noodzakelijkerwijze op elk individueel veebedrijf te geschieden. In akkerbouwgebieden kunnen (al dan niet in coöperatief verband) mestopslagen gebouwd worden voor verschillende soorten en types mest. Afhankelijk van de teeltbehoefte kan een gepast mengsel in de streek aangeboden worden. Op die manier kan de plaatsingsruimte in Vlaanderen vergroot worden, binnen een oordeelkundig perspectief, zonder afbreuk te doen aan de milieukwaliteitsdoelstellingen van de Nitraatrichtlijn.

7.4.2 Opstarten van een sectorstudie bij gebruikers en potentiële gebruikers van dierlijke mest

In 2006 start de Mestbank een sectorstudie in de landbouw op ter ondersteuning van een verbeterde mestafzet. In deze studie zal gepeild worden naar het bemestingsgedrag van de landbouwers. Zo wordt nagegaan:

- op welke teelten dierlijke mest wordt gebruikt en in welke dosering;
- de redenen voor een eventueel lager gebruik dan vergelijkbare bedrijven;
- onder welke voorwaarden een gebruiker dierlijke mest wenst te gebruiken;
- waarom chemische meststoffen worden gebruikt voor toepassingen waar dierlijke mest een goed alternatief zou zijn;
- hoe het bemestingsgedrag beïnvloed wordt;
- hoe de mestproducenten beter kunnen inspelen op de noden van de gebruikers;
- ...

In eerste instantie dient nagegaan te worden wat een oordeelkundige bemesting is voor verschillende teelten en op welke wijze deze oordeelkundige bemesting ingevuld wordt met behulp van dierlijke mest (acceptatiegraden). Een inschatting van wat oordeelkundige bemesting is voor verschillende teelten kan via een vragenronde/enquêteering bij bemestingsadviesdiensten of praktijkgerichte onderzoeksinstellingen (provinciale onderzoekscentra, landbouwhogescholen, ...) gebeuren. De methode om op bovenstaande vragen binnen de sector een juist antwoord te krijgen is een anoniem verwerkte enquête door een onafhankelijk studie- of enquêteeringsbureau, in nauwe samenwerking met de landbouworganisaties. Eens het bemestingsgedrag en de redenen voor een lage acceptatiegraad geïnterviewd zijn, kunnen stappen ondernomen worden ter bevordering van de acceptatiegraad binnen een oordeelkundige bemesting via workshops die de landbouwers de resultaten van de enquêteering voorleggen teneinde te komen tot voorstellen voor verhoging van de acceptatiegraad binnen het kader van een oordeelkundige bemesting.

8. Het gebruik van meststoffen

8.1 Het gebruik van dierlijke mest

In Vlaanderen werd in 2004, 54 miljoen kg P₂O₅ en 124 miljoen kg N gebruikt uit dierlijke mest. Het gebruik per ha is het hoogst in West-Vlaanderen en Antwerpen en het laagst in Vlaams-Brabant (Tabel 3). Enkel Limburg en Vlaams-Brabant halen gemiddeld per ha de maximale norm van 170 kg N/ha die van toepassing is in de kwetsbare gebieden, conform de nitraatrichtlijn.

Tabel 3. Gebruik van dierlijke mest per provincie in 2004

<i>Provincie</i>	<i>Kg P₂O₅</i>	<i>Kg P₂O₅/ha</i>	<i>Kg N</i>	<i>Kg N/ha</i>
Antwerpen	9.148.642	89	22.035.397	214
Limburg	6.303.259	66	14.000.408	146
Oost-Vlaanderen	13.528.828	85	31.577.823	198
Vlaams-Brabant	5.984.497	64	12.939.891	138
West-Vlaanderen	18.801.926	89	43.882.005	207
Vlaanderen	53.767.151	81	124.435.524	187

8.2 Het gebruik van chemische meststoffen

De Mestbank inventariseert het gebruik van chemische meststoffen bij de landbouwers. Door haar aanwezigheid op het terrein, beseft de Mestbank dat deze gegevens een onderschatting zijn van het werkelijke gebruik. Andere bronnen uit landbouwmiddelen bevestigen dit. Andere onderbouwde bronnen met gegevens zijn in Vlaanderen onbestaande. Toch moet het gebruik van chemische meststoffen anders bekeken worden dan het gebruik van dierlijke mest. Het afzetten van dierlijke mest kost veel geld voor de producenten ervan. Voor de gebruikers van dierlijke mest betekent dit een goedkope meststof. Chemische meststoffen daarentegen moeten aangekocht worden, waardoor er oordeelkundiger mee omgesprongen wordt dan met dierlijke mest. De weergegeven cijfers moeten dan ook in dit licht bekeken worden. Mogelijk komt de evolutie wel in grote mate overeen met wat er gebeurt op het terrein.

Tabel 4 en Tabel 5 geven het totale gebruik weer van chemische meststoffen voor de laatste 4 jaren. Voor P₂O₅ is er een daling in het gebruik van 20% gedurende de laatste 4 jaren. Voor N is er een stabilisatie tot een gebruik van een kleine 40 miljoen kg. Tabel 6 en Tabel 7 geven het gebruik weer per ha cultuurgrond. Hierin valt het hogere gebruik op voor Vlaams-Brabant, vooral voor P₂O₅. De mestdruk (productie dierlijke mest per ha) in Vlaams-Brabant is ook kleiner dan in de andere provincies, waardoor de bedrijven in deze provincie mogelijks meer chemische meststoffen gebruiken of eventueel correcter hun chemische meststoffen aangeven bij de Mestbank.

Tabel 4. Gebruik van chemische meststoffen in kg P₂O₅ door landbouwers per jaar en per provincie

<i>Provincie</i>	<i>2001</i>	<i>2002</i>	<i>2003</i>	<i>2004</i>	<i>Gemiddeld per jaar</i>
Antwerpen	554.730	526.235	511.921	473.266	516.538
Limburg	887.121	846.609	726.510	794.586	813.707
Oost-Vlaanderen	1.503.850	1.385.460	1.284.401	1.199.971	1.343.421
Vlaams-Brabant	1.402.884	1.262.997	1.161.927	1.091.047	1.229.714
West-Vlaanderen	703.825	604.843	552.258	507.211	592.034
Totaal	5.052.410	4.626.144	4.237.017	4.066.081	4.495.413

Tabel 5. Gebruik van chemische meststoffen in kg N door landbouwers per jaar en per provincie

Provincie	2001	2002	2003	2004	Gemiddeld per jaar
Antwerpen	4.619.299	4.750.402	4.728.249	4.843.479	4.735.357
Limburg	4.807.565	4.768.475	4.575.101	4.635.558	4.696.675
Oost-Vlaanderen	10.345.585	10.407.479	10.101.797	9.875.918	10.182.695
Vlaams-Brabant	6.839.627	6.689.558	6.456.125	6.514.573	6.624.971
West-Vlaanderen	12.965.649	13.177.278	13.388.690	13.191.067	13.180.671
Totaal Vlaanderen	39.577.725	39.793.192	39.249.962	39.060.595	39.420.369

Tabel 6. Gebruik van chemische meststoffen in kg P₂O₅/ha door landbouwers per jaar en per provincie

Provincie	2001	2002	2003	2004	Gemiddeld per jaar
Antwerpen	5	5	5	5	5
Limburg	9	9	7	8	8
Oost-Vlaanderen	9	9	8	8	8
Vlaams-Brabant	15	14	12	12	13
West-Vlaanderen	3	3	3	2	3
Vlaanderen	8	7	6	6	7

Tabel 7. Gebruik van chemische meststoffen in kg N/ha door landbouwers per jaar en per provincie

Provincie	2001	2002	2003	2004	Gemiddeld per jaar
Antwerpen	45	46	45	47	46
Limburg	50	49	47	48	49
Oost-Vlaanderen	64	64	62	62	63
Vlaams-Brabant	74	72	69	70	71
West-Vlaanderen	60	60	62	62	61
Vlaanderen	59	59	58	59	59

8.3 Het gebruik van andere meststoffen

Vanaf 1996 zijn ook meststoffen die niet dierlijk en niet chemisch zijn, opgenomen in het mestbeleid. Alle nutriënten die afgezet worden naar de landbouwgrond hebben immers potentieel een invloed op de waterkwaliteit. Deze meststoffen worden 'andere meststoffen' genoemd. Het betreft vooral organische meststoffen zoals compost, champost, schuimaarde en slib's afkomstig van de waterzuivering. Het gebruik ervan is vrij beperkt t.o.v. het gebruik van dierlijke mest. Het gebruik zonder schuimaarde in 2004 bedroeg 1 miljoen kg P₂O₅ en 1,5 miljoen kg N (Tabel 8). Het gebruik van schuimaarde wordt door de Mestbank afzonderlijk geregistreerd wegens de specifieke omstandigheden op de suikerraffinaderijen. Het gebruik van schuimaarde via rechtstreekse leveringen aan de landbouwers in 2003, is terug te vinden in Tabel 9. Daarnaast werd er 40.000 kg P₂O₅ en 25.000 kg N geleverd aan mestverwerkingsinstallaties. Schuimaarde is rijker aan P₂O₅ dan aan N, in tegenstelling tot de meeste andere 'andere meststoffen' en dierlijke mest. Het gebruik van andere meststoffen is kleiner dan 2 miljoen kg P₂O₅ en N.

Tabel 8. Gebruik van andere meststoffen in Vlaanderen in 2004, in de landbouw, behalve schuimaarde

Provincie	Kg P ₂ O ₅	Aandeel gebruik van P ₂ O ₅ binnen de provincie	Kg N	Aandeel gebruik van N binnen de provincie
Antwerpen	114.820	11%	166.570	11%
Limburg	300.728	29%	441.063	30%
Oost-Vlaanderen	111.242	11%	135.779	9%
Vlaams-Brabant	438.686	42%	567.474	39%
West-Vlaanderen	80.621	8%	143.112	10%
Vlaanderen	1.046.098	100%	1.453.997	100%

Tabel 9. Gebruik van schuimaarde in de landbouw in Vlaanderen in 2003 via rechtstreekse leveringen door de producenten

Provincie	Kg P ₂ O ₅	Aandeel gebruik van P ₂ O ₅ binnen de provincie	Kg N	Aandeel gebruik van N binnen de provincie
Antwerpen	25.949	5%	14.596	5%
Limburg	53.486	10%	30.086	10%
Oost-Vlaanderen	70.112	13%	39.438	13%
Vlaams-Brabant	81.449	15%	45.815	15%
West-Vlaanderen	297.052	56%	167.091	56%
Vlaanderen	528.047	100%	297.026	100%

8.4 Totaal gebruik van meststoffen

Het totale gebruik van nutriënten uit meststoffen in Vlaanderen, in de landbouw bedraagt bijna 60 miljoen kg P₂O₅ en 165 miljoen kg N. Dit is gemiddeld 90 kg P₂O₅/ha en 250 kg N/ha (Tabel 10).

Tabel 10. Het totale gebruik aan meststoffen in de landbouw in Vlaanderen

Provincie	Kg P ₂ O ₅	Kg P ₂ O ₅ /ha	Kg N	Kg N/ha
Antwerpen	9.762.677	95	27.060.042	262
Limburg	7.452.059	78	19.107.115	200
Oost-Vlaanderen	14.910.153	94	41.628.958	261
Vlaams-Brabant	7.595.679	81	20.067.753	215
West-Vlaanderen	19.686.810	93	57.383.275	270
Vlaanderen	59.407.377	89	165.247.142	249

Het aandeel van dierlijke mest in de totale aanwending van meststoffen is bijzonder groot en bedraagt meer dan 90% voor P₂O₅ en 75% voor N (Tabel 11).

Tabel 11. Relatief aandeel in gebruik van de verschillende meststofftypes (dierlijke-, chemische- en andere meststoffen)

Provincie	P ₂ O ₅			N		
	Dierlijke	Chemische	Andere	Dierlijke	Chemische	Andere
Antwerpen	94%	5%	1%	81%	18%	1%
Limburg	85%	11%	5%	73%	24%	2%
Oost-Vlaanderen	91%	8%	1%	76%	24%	0%
Vlaams-Brabant	79%	14%	7%	64%	32%	3%
West-Vlaanderen	96%	3%	2%	76%	23%	1%
Vlaanderen	91%	7%	3%	75%	24%	1%

9. De overbemesting en de onvoldoende mestafzet

9.1 Toestand in 2004

De mesttekortbedrijven kunnen mest aanvoeren van mestoverschotbedrijven om te gebruiken op hun percelen. Dit dient te gebeuren binnen de maximale bemestingsnormen uit het meststoffendecreet. Een aantal mest tekortbedrijven gebruiken meer dierlijke mest op hun cultuurgronden dan toegelaten volgens de maximale bemestingsnormen van het meststoffendecreet. Dit wordt **overbemesting** genoemd. Deze overbemesting bedraagt 1,3 miljoen kg P₂O₅ en 2,5 miljoen kg N en is nagenoeg even groot als in 2003. Tabel 81 en Tabel 82 geven meer details.

Anderzijds moeten de mestoverschotbedrijven al de dierlijke mest afvoeren naar derden die ze niet op hun bedrijfseigen gronden kunnen afzetten. Indien deze mest overschotbedrijven dit onvoldoende doen blijft een gedeelte van de mest achter op het bedrijf. Aangezien alle mest in principe toch uit de mestopslagplaatsen (illegaal) wordt afgevoerd kan deze '**onvoldoende mestafzet**' eveneens als overbemesting worden beschouwd. Deze onvoldoende mestafzet bedraagt 3,4 miljoen kg P₂O₅ en 11,5 miljoen kg N in 2004 (Tabel 83 en Tabel 84 in bijlage). Deze onvoldoende mestafzet in 2004 stijgt lichtjes t.o.v. 2003. De overbemesting samen met de onvoldoende mestafzet bedraagt 4,7 miljoen kg P₂O₅ en 14 miljoen kg N en stijgt lichtjes met 0,4 miljoen kg P₂O₅ en 0,3 miljoen kg N. Bedrijven in de provincie Oost-Vlaanderen hebben de grootste overbemesting en onvoldoende mestafzet voor P₂O₅, bedrijven in West-Vlaanderen voor N (Tabel 12).

Tabel 12. Overbemesting en onvoldoende mest afzet 2004 per provincie

Provincie	Overbemesting		Onvoldoende mestafzet	
	Kg P ₂ O ₅	Kg N	Kg P ₂ O ₅	Kg N
Antwerpen	258.861	746.884	528.394	2.568.967
Limburg	206.926	401.735	346.086	1.113.663
Oost-Vlaanderen	318.627	779.554	657.413	2.516.486
Vlaams-Brabant	210.640	157.869	339.555	464.787
West-Vlaanderen	271.405	1.343.727	635.504	4.761.866
Vlaanderen	1.266.459	3.429.768	2.506.952	11.425.769

9.2 Belangrijke aandachtspunten bij deze cijfers

Deze resultaten worden bekomen op basis van de gegevens, die de Mestbank inventariseert en verwerkt op basis van de bepalingen uit het Meststoffendecreet. De mate waarin deze gegevens (die voornamelijk worden overgemaakt door de landbouwers en de vervoerders van de mest zelf) de realiteit weergeven, hangt af van de correctheid van deze gegevens.

Wat de dierlijke productie betreft zijn er signalen die vooral wijzen op een in de realiteit hogere dierlijke productie, wat het probleem zou kunnen doen toenemen. De excretie ligt voor sommige diersoorten lager, mar voor andere dan weer hoger. Bij Sanitel zijn er globaal 3,5% meer runderen dan bij de Mestbank aangegeven, waardoor de mestproductie stijgt met 6% voor P₂O₅ en 5% voor N.

Wat de afzet betreft zijn er meerdere elementen die de afzetruimte in Vlaanderen kunnen beïnvloeden. Deze kunnen een hogere mestafzetruimte teweegbrengen, waardoor het probleem zou

verkleinen of een kleinere mestafzetruimte teweegbrengen, waardoor het probleem zou vergroten. De voornaamste aspecten worden hierna weergegeven.

In het meststoffendecreet wordt uitgegaan van een forfaitaire N emissie van 15%. Op basis van literatuurgegevens zou dit voor rundvee lichtjes lager liggen, en voor varkens en pluimvee, afhankelijk van de diersoort, licht of sterk hoger. Indien deze emissies gemiddeld hoger liggen kan dit een deel van de onvoldoende mestafzet verklaren en het mestprobleem doen verkleinen wat bemesten op gronden betreft. Immers de verhouding van de onvoldoende mestafzet tussen N en P_2O_5 (3,4) komt niet overeen met de verhouding in de mest van overschotbedrijven.

De mestsamenstelling in kg P_2O_5 en kg N per ton is heel variabel. Aan de hand van vele analyses worden richtinggevend mestsamenstellingscijfers berekend die veel landbouwbedrijven gebruiken. Dit blijkt uit een eerste screening. Aangezien dit een gemiddeld cijfer is, kan er worden van uitgegaan dat de gemiddelde onderschatting in dezelfde grootte orde aanwezig is als de overschatting bij de verschillende individuele bedrijven. Indien de samenstelling in realiteit in het algemeen hoger zou zijn, dan zou de niet bewezen mestafzet bij de overschotbedrijven kleiner worden, maar kan de overbemesting bij de gebruiker groter worden en omgekeerd.

Bij de transporten van de mest van overschotbedrijven naar de gebruikers van de mest moeten er mestverhandelingsdocumenten worden opgemaakt. Indien, voor welke reden ook, de Mestbank niet over al deze documenten zou beschikken, dan zou dit betekenen dat de niet bewezen mestafzet bij de overschotbedrijven kleiner wordt, maar opnieuw kan de overbemesting bij de gebruiker groter worden.

Het inventariseren van de stock van de aanwezige mest op het einde van het jaar speelt een belangrijke rol in de bepaling van het gebruik van mest. Een stock die stijgt, wijst immers op een kleinere bemesting dan de geproduceerde dierlijke mest min aan- en afvoer. Het bepalen van deze stock in de praktijk is niet altijd eenvoudig, vooral bij vaste mest. Het niet correct inschatten, zowel van het volume als van de samenstelling van deze stocks, kan zijn invloed hebben.

10. Mestverwerking en mestexport

10.1 Overzicht van de toegepaste mestverwerkingsvormen en -technieken

10.1.1 Algemeen

In functie van de te verwerken mestsoort worden in de verwerkingsinstallaties uiteenlopende verwerkingstechnieken toegepast.

10.1.2 Pluimveemest

Pluimveemest is het eenvoudigst te exporteren en te verwerken. Hiervoor worden droging, biothermische droging (of composteren), verwerking tot substraat en export van ruwe mest, toegepast. In tegenstelling met varkensmest mag, volgens de Europese Verordening 1774/2002, pluimveemest als ruwe mest naar de Europese lidstaten geëxporteerd worden. De export van pluimveemest beantwoordt aan de mestverwerkingsplicht in het meststoffendecreet.

10.1.3 Varkensmest

Varkensmest wordt, ofwel gedroogd met behulp van stallucht of thermisch opgewarmde lucht, ofwel eerst gescheiden via vijzelpers, centrifuge of zeefbandpers, waarna de bekomen dikke en dunne fractie verder verwerkt worden.

De dikke fractie wordt momenteel enkel afgevoerd naar gespecialiseerde composteerinstallaties, waarbij de mest in composteringstunnels wordt gehygiëniseerd. In principe kan deze fractie (evenals pluimveemest) ook verbrand worden. Op dit ogenblik zijn er echter geen verbrandingsinstallaties aanwezig, en men plant er geen te bouwen in de nabije toekomst.

De bekomen dunne fractie kan verder gezuiverd worden via biologische zuivering (alternerende nitrificatie- en denitrificatieprocessen), via filtratietechnieken (microfiltratie, ultrafiltratie of omgekeerde osmose in functie van de oplopende fijnmazigheid van de membramen), via indamping (door verhoging van temperatuur en druk), via bekalking of via fysico-chemische behandeling (o.a. ammoniakstripping of elektrolyse).

Het op heden veelvuldig besproken fenomeen van *vergisting* van ruwe varkensmest - meestal in combinatie met andere energiegewassen of afvalstoffen - is geen mestverwerkingstechniek maar een "mestbewerkingstechniek", aangezien deze procedure geen aanleiding geeft tot nutriëntenverwijdering. Mestvergisting wordt toegepast met het doel het aanwezige energiepotentieel van de biomassa te valoriseren. Via het winnen van biogas kan warmte en groene elektriciteit worden opgewekt, wat resulteert in het verkrijgen van "warmtekrachtkoppelingcertificaten" en "groene stroom certificaten". Op deze wijze is het in principe mogelijk om andere processen die wel resulteren in nutriëntenverwijdering bij mengmest rendabeler te maken.

Aangezien het winnen van groene energie een dwingende maatschappelijke noodzaak is (o.a. voor het halen van de Kyoto-norm) is de verwachting dat in de toekomst meer vergistingsinitiatieven op diverse schalen zullen opgestart worden.

10.1.4 Rundveemest

Rundveemest wordt hoofdzakelijk biothermisch gedroogd (compostering).

Kalvergier daarentegen wordt (op één locatie in de provincie Antwerpen) omgezet tot loosbaar water door middel van biologische zuivering en actieve koolfiltratie.

10.1.5 Conclusie

De biothermische droging van pluimveemest en dikke fractie varkensmest en biologische zuivering van dunne fractie varkensmest zijn de meest toegepaste mestverwerkingstechnieken.

10.1.6 Het verwerkingsaandeel van de verschillende technieken

De performantie van deze technieken komt tot uiting in de “verwerkingsaandelen” van de individuele verwerkingsinstallaties die de VLM-Mestbank jaarlijks berekent. Het verwerkingsaandeel van een verwerkingsinstallatie drukt de procentuele verhouding uit van de verwerkte nutriënten stikstof en fosfaat (afvoer buiten Vlaanderen) tegenover de aangevoerde nutriënten op jaarbasis, rekening houdende met de emissies.

Tabel 13 toont aan dat compostering en andere verwerkingstechnieken aanleiding geven tot maximale verwerkingsaandelen van circa 100%, gekoppeld aan de totale afzet van eindproducten buiten Vlaanderen.

Tabel 13. Gemiddeld berekend verwerkingsaandeel per techniek voor productiejaar 2003

Techniek	% verwerkingsaandeel voor N	% verwerkingsaandeel voor P₂O₅
Compostering (pluimveemest + dikke fractie varkensmest)	99%	100%
Biologie (dunne fractie varkensmest)	82%	75%
Andere technieken	99%	99%

Het eindproduct van de biologische zuivering van varkensmest is een niet loosbaar effluent dat nog een fractie van de oorspronkelijke N en P₂O₅ omvat. Dit effluent wordt op cultuurgronden binnen Vlaanderen afgezet en kan bijgevolg niet als verwerkt worden beschouwd.

10.2 Het Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking (VCM v.z.w.)

Het VCM geldt al 9 jaar als het kenniscentrum en aanspreekpunt voor mestverwerking in Vlaanderen. Het VCM telt zowel overheidsdiensten als private organisaties tot haar leden, heeft als samenwerkingsverband tussen beiden een unieke structuur en kan aldus optimaal functioneren vanuit een breed draagvlak. De Mestbank participeert via 3 leden en het voorzitterschap in de VCM v.z.w.

Het VCM wenst zich beleidsondersteunend, resultaatgericht en probleemoplossend te profileren. Dit doet ze o.a. door actuele thema's en/of knelpunten via diverse werkgroepen uit te werken. Tevens ondersteunt ze actief de verschillende mestverwerkingsinitiatieven en speelt hierbij een coördinerende

rol tussen de overheid en de sector. Het VCM geeft eerstelijnsadvies over alle aspecten van mestverwerking zoals technieken, inplantingsplaatsen, vergunningsaanvragen, wetgevende aspecten, subsidiemogelijkheden, afzetmogelijkheden voor de eindproducten, enzovoort.

Meer info op <http://www.vcm-mestverwerking.be>

Om de kwantitatieve evolutie van de verwerkingsmogelijkheden in Vlaanderen te kennen doet de Mestbank beroep op de cijfergegevens van de enquête die jaarlijks door het VCM wordt uitgevoerd.

10.3 Vergunde, beschikbare en operationele mestverwerkingsinstallaties

10.3.1 Vergunde capaciteit

Eind augustus 2005 waren in totaal 304 milieuvergunningdossiers voor mestverwerkingsinstallaties ingediend, waarvan uiteindelijk 287 vergund werden, 7 momenteel behandeld worden en 10 geen vergunning bekwamen. Intussen is de vergunning van 37 milieu- en/of bouwvergunde installaties vervallen en daarom worden ze niet verder geëxploiteerd. Het betreft enerzijds enkele grootschalige eenheden die te kampen hadden met technische problemen of die onvoldoende garanties kregen dat ze voldoende mestaanvoer zouden kunnen verwerven (en daardoor niet gerealiseerd) en anderzijds meerdere kleinschalige installaties die technische problemen ondervonden.

In de periode juli 2004 - augustus 2005 werden 28 vergunningen ingediend (hoofdzakelijk in West- en Oost-Vlaanderen), wat een bestendinging betekent tegenover het aantal ingediende dossiers in eenzelfde tijdspanne in 2004 (30 ingediende dossiers), maar een duidelijke terugval van circa 30% tegenover 2003. De provinciale verdeling is weergegeven in Tabel 14.

Tabel 14. Aantal milieuvergunningdossiers per provincie (stand van zaken augustus 2005)

<i>provincie</i>	<i>vergund</i>	<i>aanvraag</i>	<i>geweigerd/ geschorst</i>	<i>vervallen</i>	<i>Totaal</i>
Antwerpen	28	1	5	5	39
Limburg	10	0	1	0	11
Oost-Vlaanderen	43	0	0	2	33
Vlaams-Brabant	1	1	0	0	2
West-Vlaanderen	168	5	4	30	191
Vlaanderen	250	7	10	37	304

In augustus 2005 bedroeg de milieuvergunde mestverwerkingscapaciteit 3 miljoen ton dierlijke mest, waarvan 1,4 miljoen ton ruwe varkensmest, 0,2 miljoen dikke fractie varkensmest, 0,5 miljoen ton pluimveemest, 65.000 ton kalvergier, 17.000 ton rundveemest en 0,8 miljoen ton gemengde mest.

Zoals hierboven reeds aangehaald, betekent het verval van zowel klein- als grootschalige milieuvergunningen in productiejaar 2005 een vermindering tegenover productiejaar 2004 van de milieuvergunde capaciteit met ruim 2 miljoen ton dierlijke mest of 2/5 van de ooit milieuvergunde mestverwerkingscapaciteit. Deze reductie is, zoals reeds aangehaald, te wijten aan technische problemen enerzijds en aan het uitblijven van gegarandeerde mestaanvoer (vooral varkensmest) anderzijds.

Globaal komt deze milieuvergunde capaciteit overeen met een verwerkingscapaciteit van 30 miljoen fosfaat en 42 miljoen kg N. De provinciale verdeling is weergegeven in Tabel 15, Tabel 16 en Tabel 17. We merken op dat ruim de helft van de vergunde verwerkingscapaciteit van de nutriënten die zich

in de mest bevinden, gesitueerd is in West-Vlaanderen, circa een derde in Oost-Vlaanderen en de rest verspreid over Limburg en Antwerpen.

Tabel 87 in bijlage sommeert, zoals decretaal verplicht, alle ingediende milieuvergunningsaanvragen voor mestbe- of mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen sinds 2000.

Tabel 15. Milieuvergunde mestverwerkingscapaciteit in ton/jaar per provincie (stand van zaken augustus 2005). De grote capaciteit in Limburg (gemengde mest) betreft hoofdzakelijk paardenmest die verwerkt wordt door substraatbereiders

Provincie	Varkens ruwe mest	Varkens dikke fractie	Pluimvee mest	Kalvergier	Rundvee mest	Gemengde mest	Totaal
Antwerpen	330.290	35.000	35.700	65.150	0	15.000	481.140
Limburg	16.700	95.000	91.500	0	0	351.000	554.200
Oost-Vlaanderen	160.564	52.000	247.110	0	17.441	15.090	496.115
Vlaams-Brabant	28.000	0	2.000	0	0	0	30.000
West-Vlaanderen	858.252	48.000	217.950	0	0	405.112	1.529.324
Vlaanderen	1.393.806	230.000	594.260	65.150	17.441	786.202	3.090.779

Tabel 16. Milieuvergunde mestverwerkingscapaciteit in kg P₂O₅/jaar per provincie (augustus 2005, berekening op basis van gemiddelde mestsamenstelling)

Provincie	Varkens ruwe mest	Varkens dikke fractie	Pluimvee mest	Kalvergier	Rundvee mest	Gemengde mest	Totaal
Antwerpen	1.486.305	525.000	821.100	13.030	0	120.000	2.965.435
Limburg	75.150	1.425.000	2.104.500	0	0	2.808.000	6.412.650
Oost-Vlaanderen	722.538	780.000	5.683.530	0	52.323	120.720	7.359.111
Vlaams-Brabant	126.000	0	46.000	0	0	0	172.000
West-Vlaanderen	3.862.134	720.000	5.012.850	0	0	3.240.896	12.835.880
Vlaanderen	6.272.127	3.450.000	13.667.980	13.030		6.289.616	29.745.076

Tabel 17 Milieuvergunde mestverwerkingscapaciteit in kg N/jaar per provincie (augustus 2005, berekening op basis van gemiddelde mestsamenstelling)

Provincie	Varkens ruwe mest	Varkens dikke fractie	Pluimvee mest	Kalvergier	Rundvee mest	Gemengde mest	Totaal
Antwerpen	2.807.465	455.000	1.071.000	260.600	0	165.000	4.759.065
Limburg	141.950	325.000	2.745.000	0	0	3.861.000	7.982.950
Oost-Vlaanderen	1.364.794	676.000	7.413.300	0	122.087	165.990	9.742.171
Vlaams-Brabant	238.000	0	60.000	0	0	0	298.000
West-Vlaanderen	7.295.142	624.000	6.538.500	0	0	4.456.232	18.913.874
Vlaanderen	11.847.351	2.990.000	17.827.800	260.600	122.087	8.648.222	41.696.060

10.3.2 Beschikbare en operationele mestverwerkingsinstallaties

10.3.2.1 Situering

Net zoals de vorige jaren blijft de kloof tussen de vergunde, beschikbare en operationele verwerkingscapaciteit in Vlaanderen groot. De gegevens die het VCM jaarlijks opvraagt via enquête illustreren dat er meer dan tweemaal zoveel capaciteit vergund is in Vlaanderen als effectief beschikbaar. Met beschikbare mestverwerkingscapaciteit bedoelen we het aantal ton mest dat in de installatie maximaal zou kunnen verwerkt worden, indien ze op volle capaciteit zou functioneren. Daarenboven vertegenwoordigt de beschikbare capaciteit bijna het dubbele van de effectief operationele capaciteit. Dit wordt weergegeven in Tabel 18.

Tabel 18 Vergunde, beschikbare en operationele capaciteit in ton/jaar voor 2005. Bron: VCM- enquête 2005 en mestbankgegevens

	<i>vergund</i>	<i>beschikbaar</i>	<i>operationeel</i>
<i>Ruwe varkensmest</i>	1.393.806	486.227	302.607
<i>Dikke fractie varkensmest</i>	160.000	195.480	47.698
<i>Pluimveemest</i>	594.260	324.730	219.365
<i>Rundveemest</i>	17.441	2.300	2.300
<i>Kalvergier</i>	65.150	40.150	30.608
<i>Andere mest / gemengde mest</i>	786.202	500	500
<i>Andere organische stoffen</i>		110.000	46.500

De opvallendste kloof tussen beschikbare en operationele capaciteit is deze van de dikke fractie varkensmest. Ze is hoofdzakelijk toe te schrijven aan een groeiend gebrek aan aanvoer van dikke fractie varkensmest naar de groot- of middenschalige composteerinstallaties. Varkenshouders scheiden opmerkelijk minder mest dan vroegere jaren. Dit kan verklaard worden door het feit dat enerzijds de rendabiliteit van de scheiders op terrein variabel en weinig voorspelbaar blijkt te zijn en anderzijds dat varkenshouders vanuit financieel oogpunt verkiezen om substitutie aan te gaan, al dan niet gecombineerd met het betalen van superheffing.

10.3.2.2 Operationele capaciteit

10.3.2.2.1 Aantal operationele installaties

Uit onderstaande Tabel 19 blijkt dat in Vlaanderen momenteel op 92 bedrijven aan mestverwerking wordt gedaan. De helft daarvan zijn vaste installaties die bij het bedrijf van de verwerkingsplichtige landbouwers gebouwd werden (en die al dan niet gevoed worden met extra aanlevering van mest van derden). Zo'n 31 bedrijven passen mobiele mestverwerking toe. Daarnaast zijn er 15 gespecialiseerde verwerkers actief, waarvan een vijftal grootschalige en waarvan één in coöperatief verband werkzaam is (140 participanten). In totaal telt de mestverwerkingssector 5 coöperatieve installaties.

In 2004 waren er volgens de jaarlijkse VCM-enquête 86 installaties actief. Aanleiding tot het verhoogde aantal operationele eenheden is enerzijds het feit dat een drietal kleinschalige en één grootschalige installatie recent zijn opgestart en anderzijds dat dit jaar de substraatbereiders, die substraat leveren aan de champignonkwekerijen, ook mee werden bevraagd. Deze substraatbereiders verwerken een behoorlijke hoeveelheid pluimveemest en paardenmest (25.000 ton Vlaamse pluimveemest en 100.000 ton Vlaamse paardenmest in jaar 2004).

Tabel 19 Verdeling van toegepaste mestverwerkingsvormen productiejaar 2005. Bron: VCM-enquête 2005

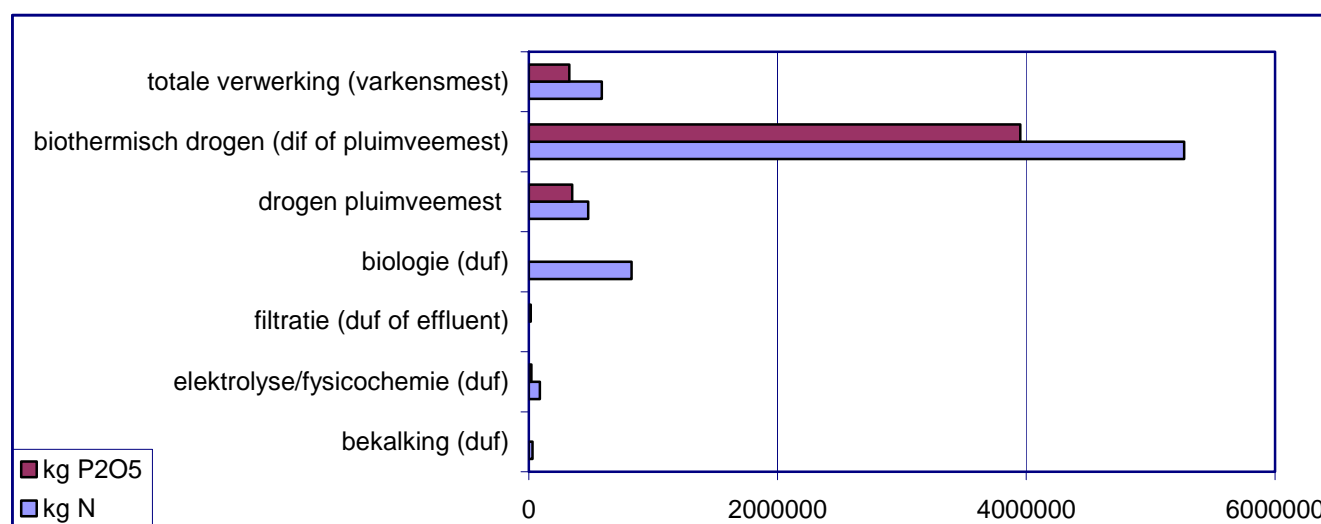
Mestverwerkingsvorm	Aantal installaties					
	Antwerpen	Vlaams-Brabant	Limburg	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaanderen
Vaste installatie op landbouwbedrijf	10	2	6	0	28	46
Mobiele installatie op landbouwbedrijf	0	0	3	0	28	31
Vaste installatie niet op landbouwbedrijf	2	4	2	1	6	15
Totaal aantal operationele installaties	12	6	11	1	62	92

De geografische situering van de diverse operationele installaties in Vlaanderen wordt weergegeven in Figuur 24 in bijlage.

10.3.2.2.2 Overzicht operationele capaciteit per verwerkingstechniek

Figuur 1 geeft de absolute verdeling weer van de verwerkingscapaciteit, uitgedrukt in P₂O₅ en N in Vlaanderen per verwerkingstechniek. Deze gegevens werden verkregen op basis van de VCM-enquête die peilde naar de operationele capaciteit van Vlaamse verwerkingsinstallaties voor de periode juli 2004 - juni 2005.

Het grootste aantal nutriënten wordt verwerkt en verwijderd via de export van biothermisch gedroogde pluimveemest en dikke fractie varkensmest. In tweede instantie zorgen de biologische processen voor een behoorlijke verwijdering van N uit de dunne fractie van varkensmest via de omzetting naar onschadelijk stikstofgas. De totale verwerking van ruwe varkensmest (droging of biologie en verdere behandeling) neemt een derde plaats in, gevolgd door het drogen en exporteren van pluimveemest. De overige technieken hebben slechts een beperkte inbreng in de totale verwerking van mest op Vlaams niveau.

Figuur 1. De operationele verwerkingscapaciteit in 2005 per techniek, Bron: VCM-enquête 2005

10.3.2.2.3 Overzicht operationele capaciteit per mestsoort

Tabel 20 geeft de evolutie van de operationele mestverwerkingscapaciteit weer sinds 2002 per mestsoort. Merk op dat voor pluimveemest ook de export van zuivere pluimveemest wordt vermeld omdat deze als "verwerkt" beschouwd wordt in het Mestdecreet.

Tabel 20. Evolutie van operationele mestverwerkingscapaciteit in ton/jaar van 2002 tot 2005. Bron: VCM- enquête 2005 en mestbankgegevens

Mestsoort		2002	2003	Juli 2003 - juni 2004	juli 2004 - juni 2005
Varkensmest	Verwerking ruwe mest	2.800	136.470	47.547	72.418
	Verwerking dunne fractie	26.843	132.953	149.032	230.189
	Verwerking dikke fractie*	119.900	84.000	55.053	47.698
Pluimveemest	Export verwerkte mest	43.481	72.561	196.957	219.365
	Export zuivere mest	239.979	152.599	177.290	189.541
Rundveemest		?	11.000	4.500	2.300
Kalvergier		40.150	28.000	31.296	30.608
Andere mest		?	?	5.500	500
Andere organische stoffen		?	?	25.000	46.500

In vergelijking met 2004 is de totale verwerking van ruwe varkensmest gestegen, ten gevolge van de opstart van verwerkingsinstallaties die varkensmest drogen met stallucht of met thermisch opgewarmde lucht. De verwerking van dunne fractie is eveneens toegenomen doordat, naast nieuwe installaties, enkele opstartende biologische installaties nu op volle capaciteit draaien. De reeds in 2004 aangehaalde dalende trend om varkensmest te scheiden en de dikke fractie af te voeren voor verdere verwerking zet zich door in 2005. Zowel de export van verwerkte als zuivere pluimveemest is lichtjes gestegen.

10.3.2.3 Knelpunten

De voornaamste knelpunten, zoals opgesomd in het voortgangsrapport 2004, blijven van kracht en kunnen als volgt worden opgesomd:

- Onzekerheid betreffende de mestwetgeving. Nu MAP 3 zich aankondigt tegen 2006 is er op terrein een grote terughoudendheid merkbaar om verder te investeren in mestverwerking. Opgestarte initiatieven werden wel gebouwd maar het is opvallend stil op het gebied van vergunningsaanvragen. Welke mestverwerkingsplicht zal men in de toekomst hanteren? Zal bedrijfsuitbreiding mogelijk worden mits mestverwerking en onder welke voorwaarden? Hoe zullen de mestoverschotten (en dus de mestaanvoer naar verwerkingseenheden) evolueren en wat is de impact van het al dan niet herafbakenen van de kwetsbare gebieden in Vlaanderen hierop?
- Onzekerheid wat betreft inplantingsmogelijkheden in agrarisch gebied blijft een heikel punt. De problematiek vergroot indien er sprake is van co-verwerking, terwijl vergisting van mest enkel rendabel blijkt te zijn mits co-verwerking.
- De beschikbare technologie om varkensmest 100% te verwerken tot loosbaar water is niet altijd even feilloos en is economisch zeer duur.

- De economische haalbaarheid van de volledige verwerking van varkensmest staat niet vast. Mogelijkheden tot subsidieerbaarheid worden momenteel diepgaand nagetrokken (VCM).
- De aanvoer van dikke fractie varkensmest loopt gestadig terug, wat ook technisch nadelig is voor composteerinstallaties. Stimulerende maatregelen hieromtrent moeten misschien overwogen worden.
- Voor de afvoer van eindproducten bestaat geen gestructureerde afzetmarkt, wat vooral voor kleinere verwerkers financieel nadelig is. In dit verband wordt nog steeds reikhalzend uitgekeken naar de mogelijke afzet van eindproducten in Wallonië. Momenteel zijn hieromtrent enkel onderhandelingen over een grensboerregeling lopende.

10.4 Gerealiseerde export en verwerking

10.4.1 Export en verwerking in 2004

10.4.1.1 Algemeen

In 2004 werd er 365.000 ton, 7,8 miljoen kg P₂O₅, en 8,8 miljoen kg N, verwerkt of geëxporteerd. Dit is een stijging t.o.v. 2003 met 4% voor de massa, 8% voor P₂O₅ en 5% voor N. Hierbij betekent export dat de mest zonder enige behandeling, als dusdanig, buiten Vlaanderen werd afgezet. Verwerkt betekent dat de mest een substantiële bewerking heeft ondergaan, zoals scheiden, composteren, biologie, vergisting, ... vooraleer buiten Vlaanderen te worden afgezet.

10.4.1.2 Landen/gewesten van bestemming

Frankrijk blijft het land bij uitstek om mest naartoe te exporteren met 67%, gevolgd door Nederland met 27%. Beide landen zijn samen goed voor een export van 94% (Tabel 91 en Tabel 92 in bijlage).

10.4.1.3 Diergroepen

Pluimveemest blijft dé mestsoort die wordt geëxporteerd of verwerkt: 86 % voor P₂O₅ en 88% voor N. In 2004 werd 55% van de P₂O₅ en 62% van de N als dusdanig geëxporteerd en 45% van de P₂O₅ en 38% van de N verwerkt. De verwerking van varkensmest steeg voor het tweede jaar op rij. In 2003 verdubbelde de verwerking van varkensmest. In 2004 steeg de verwerking van varkensmest met 65% voor P₂O₅ en 90% voor N (Tabel 21). De stijgende trend wordt dus doorgezet. In 2005 zat de verwerking van varkensmest op schema om zeker de verwerkte hoeveelheden van 2004 te behalen (Tabel 22). De export van varkensmest als dusdanig, is het gevolg van grensbedrijven met gronden buiten Vlaanderen.

Tabel 21. Export van dierlijke mest (Export) en export van verwerkte mest (Verwerking) in 2004

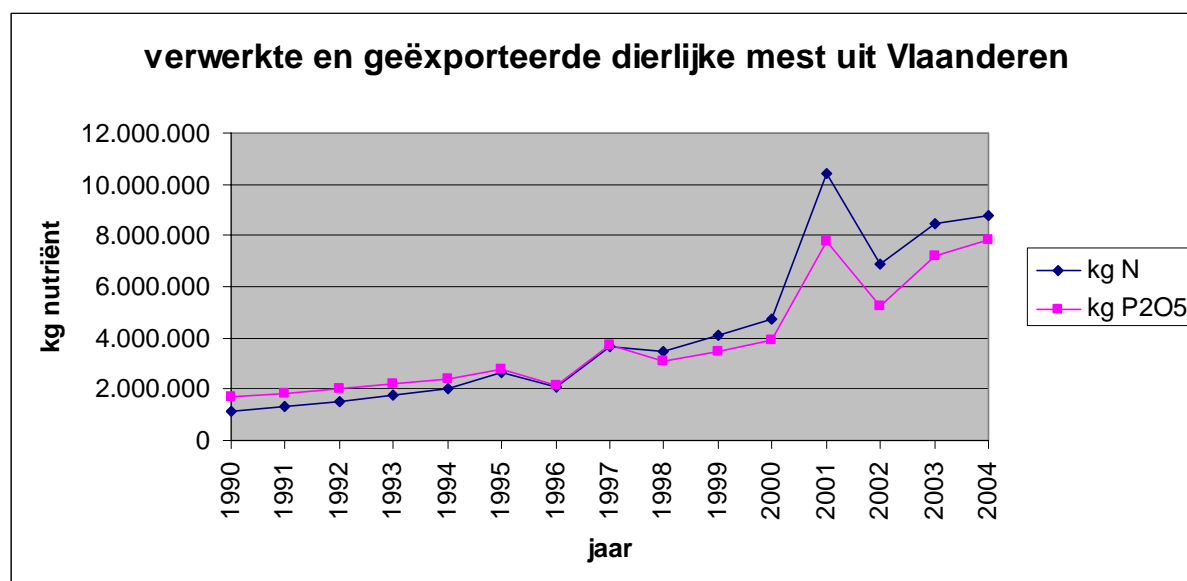
Mestsoort	Export			Verwerking		
	kg P ₂ O ₅	kg N	Ton	kg P ₂ O ₅	kg N	Ton
Varkensmest	58.433	103.521	16.099	940.493	824.600	4.154
Pluimveemest	4.203.858	5.261.726	200.167	2.542.651	2.491.062	99.041
Overige	46.928	87.156	12.372	16.052	35.848	31.914
Totaal	4.309.219	5.452.403	228.638	3.499.195	3.351.510	135.109

Tabel 22. Export van dierlijke mest (Export) en export van verwerkte mest (Verwerking) in 2005 (tot augustus 2005)

Mestsoort	Export			Verwerking		
	kg P ₂ O ₅	kg N	Ton	kg P ₂ O ₅	kg N	Ton
Varkensmest	23.524	42.908	8.686	596.975	623.892	2.994
Pluimveemest	1.264.376	1.621.180	67.383	1.750.826	1.684.693	65.521
Overige	25.201	44.834	5.097	12.041	25.760	24.676
Totaal	1.313.102	1.708.923	81.166	2.359.842	2.334.345	93.192

10.4.2 Evolutie van de export en verwerking

De evolutie over de jaren van de export en verwerking staat weergegeven in Figuur 2. Deze export en verwerking vertoont een continue stijging. Het jaar 2001 schiet er bovenuit omdat er toen veel mest naar Wallonië werd geëxporteerd.

Figuur 2. Evolutie van de export en verwerking van dierlijke mest uit Vlaanderen

10.4.3 Import van dierlijke mest

De import van dierlijke mest bedraagt in 2004 1,5 miljoen kg P₂O₅ en 2,4 miljoen kg N. Het overgrote deel bestaat uit pluimveemest en paardenmest voor substraatbereiders, die champignonsubstraat maken voor de teelt van champignons. Deze import in 2004 steeg t.o.v. 2003 door de vogelpestcrisis in 2003. De import van dierlijke mest naar cultuurgrond in Vlaanderen is verwaarloosbaar klein.

De import van dierlijke mest is onderhevig aan een invoerheffing van 2,4789 euro per ton. Deze invoerheffing werd een paar jaar niet meer geïnd omdat er een klacht werd ingediend bij Europa. Deze klacht bleek ongegrond. Deze bedragen werden geïnd van 1 juli 2004 tot september 2005. Een overzicht van de invoerheffing wordt gegeven in Tabel 23.

Tabel 23. Overzicht van de heffing op de invoer van dierlijke mest naar Vlaanderen

<i>invoerjaar</i>	<i>ingevoerde hoeveelheid mest (in ton)</i>	<i>vrijgestelde hoeveelheid mest (in ton)</i>	<i>heffingsplichtige hoeveelheid mest (in ton)</i>	<i>heffing (EUR)</i>
2001	327.393	241.033	86.360	214.070
2002	316.632	228.047	88.585	219.587
2003	277.171	203.393	73.778	182.885

10.5 Europese Verordening 1774

De Europese Verordening 1774/2002 (Verordening tot vaststelling van gezondheidsvoorschriften inzake niet voor menselijke consumptie bestemde dierlijke bijproducten) is in alle Europese lidstaten van kracht sinds mei 2003.

België, Vlaanderen, Wallonië en het Brusselse Gewest hebben de taken en bevoegdheden die uit deze Verordening voortvloeien besproken en verdeeld via het opstellen van een "Overeenkomst". Deze Overeenkomst zal weldra ondertekend worden door alle betrokken ministers. Er werd eveneens een "Commissie Dierlijke Bijproducten" opgericht waarin de relevante federale, Vlaamse, Waalse en Brusselse administraties zetelen. Voor Vlaanderen zijn de VLM-Mestbank en OVAM de betrokken partijen.

Gezien de bepalingen van de Verordening reeds gelden sinds 2003, heeft de Mestbank haar taken reeds in 2004 ter harte genomen. Ze is gestart met het toekennen van erkenningen aan mestverwerkingsinstallaties (op basis van strikte, hygiënische vereisten die sanitaire veiligheid en volksgezondheid waarborgen) en inspecteert deze ook. De nodige voorbereidingen werden getroffen om labo's te erkennen in het kader van de vereiste microbiologische analyses.

Tabel 24 geeft een overzicht van de reeds erkende installaties. Deze erkenningen worden momenteel reeds door welbepaalde lidstaten zoals Frankrijk en Duitsland geëist vooraleer ze export vanuit Vlaanderen toelaten.

Momenteel zijn 10 installaties erkend en worden 7 erkenningsaanvragen behandeld. Het betreft 4 substraatbereiders, 6 composteerinstallaties, 4 vergistingsinstallaties en 3 andere systemen.

Tabel 24. Erkende verwerkingsinstallaties in het kader van de Verordening 1774 (s.v.z. september 2005)
E = erkende installatie; A = erkenning in aanvraag; V = Erkenning vervallen

Naam	Gemeente	Type verwerking	Erkenning	Einddatum erkenning
<i>De Kleijn NV</i>	<i>Maaseik</i>	<i>substraatbereider</i>	E/A	21/09/2005
<i>Storg NV</i>	<i>Bree</i>	<i>composteren</i>	E	03/12/2005
<i>Lavrijsen Piet</i>	<i>Houthalen-Helchteren</i>	<i>stomen</i>	E	31/12/2005
<i>Laviedor NV</i>	<i>Ieper</i>	<i>mengen</i>	E	31/12/2005
<i>Samagro NV</i>	<i>Leisele</i>	<i>composteren</i>	E	31/12/2005
<i>Compofert NV</i>	<i>Kallo</i>	<i>composteren</i>	E	23/02/2006
<i>Maes Piet en Karl</i>	<i>Lendeledede</i>	<i>ACT-systeem (comp)</i>	E	25/02/2006
<i>Wyseur-Lesage bvba</i>	<i>Westrozebeke</i>	<i>compostering</i>	E	22/03/2006
<i>Biofer NV</i>	<i>Zoutleeuw</i>	<i>vergisten/hygiëniseren /drogen</i>	E	12/07/2006
<i>Westvlees NV Hogeschool W-VI</i>	<i>Westrozebeke</i>	<i>vergisten</i>	E	13/09/2006
<i>IVEB NV</i>	<i>Brecht</i>	<i>vergisten</i>	A	-
<i>Walkro NV</i>	<i>Maasmechelen</i>	<i>substraatbereider</i>	A	-
<i>Lambrecht bvba</i>	<i>Ieper</i>	<i>substraatbereider</i>	A	-
<i>GEVA NV</i>	<i>Peer</i>	<i>vergisten</i>	A	-
<i>DEDEVEE NV</i>	<i>Alveringem</i>	<i>composteren</i>	A	-
<i>Sterckx NV</i>	<i>Roeselare</i>	<i>substraatbereider</i>	A	-
<i>Flanamat NV</i>	<i>Kallo</i>	<i>drogen/korrelen</i>	A	-
<i>Danis NV</i>	<i>Izegem</i>	<i>biologie/drogen/korrel en</i>	V	31/05/2005

10.6 Mestverwerkingsplicht

10.6.1 Superheffing mestverwerking

10.6.1.1 Opgelegde heffing in 2002 (aanslagjaar 2003)

De superheffing mestverwerking voor het jaar 2002 werd opgelegd in oktober 2005. Het was de derde maal dat deze superheffing werd opgelegd.

De bedrijven met een productie tussen 7.500 kg en 10.000 kg P₂O₅ dienden voor de eerste maal mest te verwerken. Voor 2002 bestond er nog geen mogelijkheid om de verwerkingsplicht gedeeltelijk in te vullen door de verwerking van niet-verwerkingsplichtige dierlijke mest, afkomstig van een ander bedrijf (substitutie).

In 2002 waren 1.555 bedrijven in Vlaanderen verwerkingsplichtig. Van dit aantal dienden 1.287 bedrijven effectief mest te verwerken omdat deze mestoverschotten hadden. De totale te verwerken hoeveelheid mest in Vlaanderen door deze bedrijven in 2002 bedraagt 4.926.006 kg P₂O₅ en 9.116.912 kg N.

De totale hoeveelheid mest die verwerkt werd door de bedrijven die dit effectief dienden te doen, bedraagt 4.317.958 kg P₂O₅ en 5.475.371 kg N (Tabel 88 in bijlage).

Zo'n 1.068 bedrijven ontvingen een superheffing voor een totaal bedrag van 4.335.375 euro. Voor P₂O₅ voldeden ze voor 23% aan hun verwerkingsplicht en voor N voldeden ze voor 13% aan hun verwerkingsplicht (Tabel 89 in bijlage).

219 bedrijven voldeden wel volledig aan hun verwerkingsplicht. Zij verwerkten veel meer dan de wettelijk verplichte hoeveelheden (Tabel 90 in bijlage).

10.6.1.2 Uitstel en/of afstel van de betaling van de superheffing

Voor aanslagjaar 2002 konden bedrijven uitstel van betaling vragen, voor de superheffing mestverwerking. Er waren 142 bedrijven die een aanvraag indienden. Aan 50 bedrijven werd uitstel verleend; 39 bedrijven kregen volledig uitstel, 11 bedrijven kregen een gedeeltelijk uitstel. De bedragen staan vermeld in Tabel 25.

Tabel 25. Overzicht van het uitstel van de superheffing mestverwerking aanslagjaar 2002, productiejaar 2001. Bedragen in euro.

	<i>Volledig uitstel</i>	<i>Gedeeltelijk uitstel</i>	<i>Totaal</i>
<i>Aantal bedrijven uitstel verleend</i>	39	11	50
<i>Totaal bedrag superheffing aanslagjaar 2002</i>	349.450	85.221	434.671
<i>Bedrag uitstel verleend</i>	349.450	39.738	389.187

10.6.2 Mestverwerkingsplicht

In 2005 zijn zo'n 1.550 bedrijven mestverwerkingsplichtig, waarvan ruim 1.100 effectief moeten verwerken. De te verwerken hoeveelheid mest bedraagt 8 miljoen kg P₂O₅ en 14,5 miljoen kg N. Deze cijfers zijn nagenoeg gelijk voor de jaren 2002 en 2003. Bijna de helft van de bedrijven situeren zich in de provincie West-Vlaanderen.

10.6.3 Substitutie

Mestverwerkingsplichtige bedrijven kunnen onder welbepaalde voorwaarden de verwerkingsplicht gedeeltelijk invullen door de verwerking van niet-verwerkingsplichtige dierlijke mest, afkomstig van een ander bedrijf. Bepaalde bedrijven kunnen ten hoogste 55 %, anderen 100% van de verplicht te verwerken nutriënten substitueren. Ten hoogste 90 % van deze substitutiemogelijkheid kan ingevuld worden door pluimveemest voor de jaren 2003, 2004 en 2005.

In 2003 deden circa 650 mestverwerkingsplichtige landbouwers een beroep op substitutiecontracten met omstreeks 720 andere landbouwbedrijven om hun verwerkingsplicht (deels) te realiseren. Van de 2,00 miljoen kg P₂O₅ en 3,09 miljoen kg N aangevraagde substitutie in 2003, werd 1,90 miljoen kg P₂O₅ en 2,93 miljoen kg N goedgekeurd door de Mestbank. De gegevens van de substitutiecontracten 2004 zijn slechts gedeeltelijk beschikbaar maar situeren zich in dezelfde grootte-orde.

10.7 Het wetenschappelijk onderzoek rond de valorisatie van resteffluenten als meststof in de landbouw afkomstig van de mestverwerking

10.7.1 Aanleiding

Bij heel wat mestverwerkinginitiatieven wordt de vloeibare dierlijke mest gescheiden in een dunne fractie (vloeibaar) en een dikke fractie (vast). In een aantal gevallen wordt deze dunne fractie verder

behandeld om er nog meer nutriënten uit te verwijderen, waarbij er een resteffluent wordt gevormd. In dit rapport wordt met de term 'resteffluent' zowel de dunne fractie na scheiden als het effluent na verdere behandeling bedoeld. Er was nood aan meer kennis m.b.t. de landbouwkundige waarde van dit effluent en minstens even belangrijk de potentiële schadelijke neveneffecten van het effluent op de bodemeigenschappen als gevolg van het relatief hoog zoutgehalte in de meeste van deze effluënten. Ter ondersteuning van de afzetmogelijkheden van de effluënten na mestbewerking (mestscheiding) werd eind 2002 een onderzoeksopdracht opgestart met betrekking tot de 'Valorisatie van resteffluënten afkomstig van mestverwerking'. Deze onderzoeksopdracht is afgerond in april 2005. Het project werd uitgevoerd door de Bodemkundige Dienst van België, de West-Vlaamse Proeftuin voor Industriële Groenten en het Interprovinciaal Proefcentrum voor de Aardappelteelt (Provinciaal Onderzoeks- en Voorlichtingscentrum voor Land- en Tuinbouw, Rumbeke-Beitem).

10.7.2 Resultaten van het onderzoek

Het effect van het gebruik van resteffluënten op de opbrengst en kwaliteit van het gewas werd onderzocht evenals de bodemkundige en milieukundige effecten. Het eerste deel bestond uit een literatuurstudie. Daarnaast werd een screening uitgevoerd van resteffluënten met betrekking tot hun chemische samenstelling. In een derde fase werd via proefveldonderzoek nagegaan welke de landbouwkundige waarde is van de resteffluënten in de praktijk. De resultaten van deze deelstudies werden geïntegreerd in een '**Code van Goede Landbouwpraktijk**', die richtlijnen geeft voor een optimale aanwending van nutriënten van de resteffluënten met aandacht voor zowel landbouwkundige-, bodemkundige als milieukundige vereisten.

De studie richt zich specifiek op twee resteffluënten: **dunne fractie** (enkel fysische scheiding in dikke en dunne fractie) en **effluent na biologie** (verdere behandeling in een biologie-installatie). In deze resteffluënten treft men nog zeer hoge gehalten van de goed oplosbare ionen K⁺, Na⁺ en Cl⁻ aan. Het frequent toedienen van hoge dosissen van de resteffluënten kan aanleiding geven tot groei problemen bij de gewassen, door de grote aanvoer van zouten of door de nadelige effecten van specifieke ionen. De bodemkundige effecten bij onberedeneerd gebruik van de resteffluënten situeren zich, naast de zout- en nutriëntenaccumulatie in de bodem, vooral op het gebied van de beperkte aanbreng van organisch materiaal in de bodem. Vanuit milieukundig oogpunt dient men vooral te letten op de uitspoeling van de aanwezige oplosbare ionen, kalium, natrium, chloride en nitraat. De te verwachten ammoniakemissie bij toediening van dunne fractie verschilt niet veel met deze van de ruwe mest, tenzij het een effluent betreft na biologie.

De meetresultaten van de **chemische samenstelling van de resteffluënten** geven aan dat er in de **dunne fractie** vooral een verlaging is van de droge en organische stofgehalten evenals van het fosfaat-, calcium- en magnesiumgehalte ten opzichte van de gehalten in de ruwe mest. De verlaging van het stikstofgehalte is iets minder groot, terwijl er praktisch geen verlaging wordt waargenomen van het kalium- en natriumgehalte. De **effluënten na biologie** hebben een laag tot zeer laag gehalte aan droge stof en organische stof en zeer lage gehalten aan stikstof, fosfor, magnesium en calcium. De kalium-, natrium- en chloridengehalten blijven omwille van de hoge oplosbaarheid op een hoog niveau liggen. Er worden weinig verschillen waargenomen in de zoutconcentraties van de ruwe mest en de dunne fractie; zij liggen in beide gevallen zeer hoog. De zoutconcentratie van de effluënten na biologie liggen een stuk lager en schommelen tussen 7 en 24 mS/cm.

Het **proefveldonderzoek** spitste zich toe op vier proefvelden: toepassing van dunne fractie en effluent na biologie op maai-/graasweide (zandbodem), toepassing van effluent na biologie bij maïs (zandbodem), toepassing van dunne fractie en effluent na biologie bij bloemkool en bonen

(zandleembodem) en toepassing van dunne fractie en effluent na biologie bij aardappelen (polders). In functie van de Kali-bemestingsadviezen werden in de proefopzet voor dunne fractie dosissen tot 75 ton/ha toegediend (advies + 40 % op grasland) en voor effluent na biologie dosissen tot 140 ton/ha (advies + 40 % op begraasd grasland). Voor maïs, groenten en aardappelen moet men meer dan voor grasland oppassen voor zoutophoping in de bodem en uitspoeling van zouten naar het oppervlakte- en grondwater.

Algemeen kan gesteld worden dat dunne fractie binnen de limieten van het MAP goed in te passen is in de bemesting van de meeste landbouwgewassen. Effluent na biologie moet beschouwd worden als een (chloriderijke) kaliummeststof en de dosis wordt best aangepast aan het kaliumbemestingsadvies. Voor het geheel van de richtlijnen verwijzen we naar de Code Goede Landbouwpraktijk.

Tabel 26 in bijlage geeft de belangrijkste aandachtspunten van deze Code weer.

Tabel 26. Samenvattende tabel uit de 'Code Goede Landbouwpraktijk' m.b.t. resteffluënten afkomstig van mestverwerking

Mais	Goede <u>landbouwpraktijk</u>	Goede <u>landbouwpraktijk</u> mits het resteffluent aan te wenden als kaliummeststof volgens het kaliumbestedingsadvies én maatregelen te nemen om ophoping en uitspoeling van zouten tegen te gaan (groenbemester, geen jaarlijkse effluenttoediening op hetzelfde perceel)
Groenten	zoutgevoelig	Geen <u>goede landbouwpraktijk</u>
	minder zoutgevoelig	Goede <u>landbouwpraktijk</u> . (Advies: max. de helft van de stikstofbehoefte invullen via dunne fractie) Goede <u>landbouwpraktijk</u> . (Advies: max. de helft van de stikstofbehoefte invullen via dunne fractie)
Aardappelen		Goede <u>landbouwpraktijk</u> mits het resteffluent aan te wenden als kaliummeststof volgens het kaliumbestedingsadvies én maatregelen te nemen om uitspoeling van zouten tegen te gaan. Bij hoge kaliumadviezen: toch niet meer dan 70 ton/ha toedienen. Geen goede <u>landbouwpraktijk</u> bij chloorgevoelige aardappelvariëteiten en indien geen voorjaarstoediening mogelijk is. In andere gevallen: <u>goede landbouwpraktijk</u> mits het effluent aan te wenden als kaliummeststof
Toedieningswijze		<i>Effluent na biologie kan op niet emissie-arme wijze worden aangewend indien het ammoniumgehalte < 1 kg NH₄-N/1000 liter (aantoonbaar via analyse) en na toelating van de Mestbank.</i>

11. Milieuvergunningen

11.1 Advisering milieuvergunningen

11.1.1 Algemeen

In 2004 bleef op Vlaams niveau het principe van een algemene uitbreidingsstop van toepassing.

Bij elk advies dat de VLM verleent (uitgezonderd de advisering in het kader van de melding van overname) wordt nagegaan of de inrichting beschouwd kan worden als een bestaande veeteeltinrichting, wat de vergunde productie is, of de aanvraag een stijging van de vergunde mestproductie inhoudt en of de mestwetgeving inzake mestafzet in het verleden werd gerespecteerd door de aanvrager.

Tabel 27 geeft een overzicht van het totale aantal adviesvragen in 2004, opgesplitst in klasse 1 en 2 vergunningsaanvragen, mededeling van kleine veranderingen en meldingen van overnames, evenals de adviesvragen in beroepsdossiers.

Tabel 27. Adviesvragen milieuvergunningen van veeteeltinrichtingen ontvangen in 2004

Type aanvraag	Antwerpen	Vlaams - Brabant	West- Vlaanderen	Oost- Vlaanderen	Limburg	Totaal
Klasse-II aanvraag eerste aanleg	102	66	272	179	76	695
Klasse-II aanvraag beroep	16	9	10	19	13	67
Klasse-I aanvraag eerste aanleg	94	25	301	105	43	568
Klasse-I aanvraag beroep	12	1	2	13	4	32
Melding verandering	46	17	138	99	18	318
Melding overname	274	115	652	414	178	1.544
Totaal aantal adviezen	544	233	1.375	829	332	3.313

Ten opzichte van het jaar 2003 is er een lichte stijging van het totale aantal adviezen. Deze lichte stijging van het aantal adviesvragen is voornamelijk toe te schrijven aan een toename van het aantal overnamedossiers en een toename van het aantal dossiers van samenvoegingen en verplaatsingen.

De stijging van het aantal overnamedossiers komt enerzijds doordat, na de toekenning van de nutriëntenhalte, deze slechts kan worden overgedragen aan een andere producent indien deze laatste de vergunning op zijn naam heeft. Anderzijds is het bij samenvoegingen van vergunningen noodzakelijk dat de exploitant van de uit te breiden inrichting ook de vergunning van de stop te zetten inrichting op zijn naam heeft.

In het kader van de wijziging van het meststoffendecreet van 28 maart 2003 (B.S. 8 mei 2003) werden in 2003 al aanvragen van samenvoegingen en verplaatsingen ingediend. De stijging van het aantal adviesaanvragen ten opzichte van 2003 komt omdat in 2004 nu het volledige jaar in beschouwing wordt genomen voor het indienen van aanvragen voor samenvoegingen en verplaatsingen en omdat de nieuwe regeling meer gekend is.

11.1.2 Samenvoegen en verplaatsen van inrichtingen

11.1.2.1 Dossiers in 2004

Door de wijziging van het Meststoffendecreet van 28 maart 2003 werd het mogelijk om een inrichting uit te breiden in combinatie met de volledige stopzetting van een andere inrichting (dit wordt verder "samenvoeging" genoemd). Ook werd de verplaatsing van inrichtingen mogelijk voor zover deze niet in agrarisch gebied gelegen zijn.

In 2004 werden 561 vergunningsaanvragen voor samenvoeging en 41 vergunningsaanvragen voor verplaatsing goedgekeurd. Het overgrote deel van deze samenvoegingen situeert zich in de provincie West-Vlaanderen. In de provincie Antwerpen vonden de meeste verplaatsingen plaats. In Tabel 28 wordt een overzicht gegeven van de mobiliteit van de vergunde mestproductie als gevolg van de goedgekeurde vergunningsaanvragen.

Tabel 28. Overzicht van het aantal samenvoegingen en verplaatsingen in 2004 per provincie

Provincie van bestemming	Samenvoegingen		Verplaatsingen	
	Aantal beslissingen	Verschuiving in kg P ₂ O ₅	Aantal beslissingen	Verschuiving in kg P ₂ O ₅
Antwerpen	86	130.013	13	24.310
Limburg	30	39.115	3	6.452
Oost-Vlaanderen	80	104.058	8	9.826
Vlaams-Brabant	34	38.756	6	5.905
West-Vlaanderen	331	510.109	11	6.347
Totaal	561	822.051	41	52.840

De toename van de vergunde productie werd berekend met de uitscheidingscijfers die worden gehanteerd bij het beoordelen van vergunningsaanvragen (d.i. de uitscheidingscijfers van art. 33bis. §2).

Hieruit kan worden afgeleid dat er verhoudingsgewijs veel meer gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid tot samenvoeging van inrichtingen en heel wat minder voor het verplaatsen ervan. Dit is logisch omdat de stop te zetten inrichting slechts kan worden verplaatst als ze gelegen is in een ander gebied dan agrarisch gebied of landschappelijk waardevol agrarisch gebied, en verplaatsingen enkel mogelijk zijn voor wie reeds 5 jaar vergunninghouder is.

Zelfs rekening houdend met het feit dat er bij de samenvoeging een reductie van 25% op de vergunde mestproductie wordt toegepast, worden eerder kleine inrichtingen stopgezet, om te worden samengevoegd.

11.1.2.2 Mobiliteit van samenvoegingen en verplaatsingen binnen en tussen de provincie.

In alle provincies gebeuren de meeste samenvoegingen en verplaatsingen binnen de provincie zelf. Voor West-Vlaanderen, de provincie met de grootste activiteit komt 85% van de samengevoegde vergunde productie uit de eigen provincie, voor Limburg 81%, voor Antwerpen 79%, voor Oost-Vlaanderen 75% en voor Vlaams-Brabant 51%. In elke provincie wordt er meer vergunde productie afgebouwd, dan uiteindelijk verplaatst of samengevoegd. In de provincie West-Vlaanderen gebeurt de

grootste afbouw met 209.544 kg P_2O_5 . Op basis van de eerste gegevens (2004) is een verdere concentratie van de dierlijke mestproductie niet aan de orde.

De provincie West-Vlaanderen ontvangt van de andere provincies de meeste vergunde mestproductie, zijnde 79.469 kg P_2O_5 , terwijl de overige provincies netto 19.788 kg P_2O_5 van West-Vlaanderen ontvangen. De meeste vergunde productie vertrekt door samenvoeging uit de provincies Oost-Vlaanderen (79.925 kg P_2O_5) en Antwerpen (79.002 kg P_2O_5) naar de andere provincies.

Tabel 93 in bijlage geeft een gedetailleerd overzicht van de vergunde productie, uitgedrukt in kg P_2O_5 , die door samenvoelingen en verplaatsingen naar elke provincie stroomt en van de hoeveelheid vergunde productie die uit elke provincie stroomt. Met bruto vergunde productie wordt de vergunde productie bedoeld vóór de reductie van 25% omwille van samenvoeging en vóór de reductie wegens een eventueel verval van een deel of de volledige vergunning. Met netto vergunde productie wordt de vergunde productie bedoeld rekening houdend met de reductie door samenvoeging en/of de reductie door verval.

Figuur 25 geeft een visuele voorstelling van de verschuivingen van de bruto vergunde mestproductie weer binnen en buiten de Vlaamse provincies in 2004.

11.1.2.3 Mobiliteit van samenvoelingen en verplaatsingen binnen en tussen de gemeenten.

Om het 'transport' van de vergunde productie nog verfijnder te analyseren, werd een analyse uitgevoerd op het niveau van de gemeente. De resultaten staan weergegeven in 3 kaarten in bijlage (**Figuur 26**, **Figuur 27** en **Figuur 28** in bijlage). De grootste afname van de bruto vergunde productie in het kader van samenvoelingen en verplaatsingen werd in 2004 gerealiseerd in de gemeenten Ieper (56.036 kg P_2O_5), Brecht (51.396 kg P_2O_5) en Poperinge (41.789 kg P_2O_5). Zedelgem (43.669 kg P_2O_5), Pittem (39.131 kg P_2O_5) en Wingene (37.925 kg P_2O_5) zijn de drie gemeentes met de grootste toename in de netto vergunde productie in 2004. In Figuur 28 wordt het nettoresultaat van de vergunde productie op gemeenteniveau weergegeven. Uit de figuur blijkt dat het aantal gemeenten waar de vergunde productie daalt, veel groter is dan het aantal gemeenten waar de vergunde productie stijgt. In 11 gemeenten, namelijk Beveren, Brecht, Deinze, Heuvelland, Hooglede, Houthulst, Ieper, Kortemark, Veurne en Zulte is er een sterke daling van de vergunde productie met 15.000 kg P_2O_5 tot 50.000 kg P_2O_5 . Van deze 11 gemeenten situeren zich 7 gemeenten in de provincie West-Vlaanderen. Dit tegenover slechts 4 gemeenten waar er een stijging van de vergunde productie is van 15.000 kg P_2O_5 tot 50.000 P_2O_5 . Het betreft Alveringem, Diksmuide, Wingene en Zedelgem gelegen in de provincie West-Vlaanderen.

11.1.2.4 De grootste uitbreidingen

Tabel 29 geeft een overzicht van de grootste uitbreidingen van de netto vergunde productie op bedrijfsniveau. De 10 grootste bedrijven bevatten 12,34% van de totale vergunde productie die verplaatst of samengevoegd werd.

Tabel 29. Overzicht van de bedrijven die de grootste toename vergunde productie (VP), uitgedrukt in kg P₂O₅, hebben door samenvoegingen en verplaatsingen in 2004

Provincie van het bedrijf	Gemeente van het bedrijf	Toename VP (kg P ₂ O ₅)
West-Vlaanderen	Pittem	19.931
West-Vlaanderen	Zedelgem	15.075
Oost-Vlaanderen	Oudenaarde	13.777
West-Vlaanderen	Ruiselede	12.395
Oost-Vlaanderen	Maldegem	10.282
West-Vlaanderen	Wingene	9.146
West-Vlaanderen	Zedelgem	8.802
West-Vlaanderen	Diksmuide	7.240
Antwerpen	Hoogstraten	5.806
Antwerpen	Wuustwezel	5.762
Totaal		108.217

11.1.2.5 Wijziging van diergroep

Tabel 30 geeft een overzicht van het aantal omvormingen van diersoorten bij samenvoegingen en verplaatsingen in 2004. Voor de provincie West-Vlaanderen werd ook de netto vergunde productie, uitgedrukt in kg P₂O₅, vermeld in deze tabel. In de provincie West-Vlaanderen komen veruit de meeste omvormingen van diersoort voor, bij samenvoegingen of verplaatsingen (100 dossiers), gevolgd door de provincie Antwerpen (35 dossiers).

Tabel 30. Overzicht van de verschuivingen (omvormingen) tussen diersoorten ten gevolge van samenvoegingen en verplaatsingen in 2004

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	West-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	
# Dossiers samenvoeging en verplaatsing	99	33	88	342	40	
				kg P₂O₅		
runderen -> varkens	2	0	1	59	70.265	0
runderen -> pluimvee	0	0	1	1	2.611	0
runderen -> andere	18	2	2	3	3.052	1
varkens -> runderen	2	1	2	16	17.555	3
varkens -> pluimvee	1	0	0	0	0	0
varkens -> andere	4	1	0	0	0	0
pluimvee -> runderen	4	1	0	3	6.545	2
pluimvee -> varkens	2	1	1	17	19.848	0
pluimvee -> andere	0	1	0	0	0	0
andere -> varkens	1	0	0	1	2.132	1
andere -> runderen	1	0	0	0	0	0
andere -> pluimvee	0	0	0	0	0	0
Aantal dossiers samenvoeging en verplaatsing met omvorming	35	7	7	100	122.008	7

Zo'n 24% van de totale netto vergunde productie in het kader van samenvoegingen en verplaatsingen in West-Vlaanderen gaat gepaard met een omvorming. Er werd in West-Vlaanderen in totaal 92.245 kg P₂O₅, afkomstig van de vergunde productie van runderen, pluimvee en 'andere' dieren, omgevormd naar varkens. Zo'n 2.611 kg P₂O₅ werd omgevormd naar pluimvee (afkomstig van runderen) en 24.100 kg P₂O₅ naar runderen (afkomstig van varkens en pluimvee). De meest voorkomende omvorming is de omvorming van runderen naar varkens met een vergunde productie van 70.265 kg P₂O₅.

De meest voorkomende omvormingen in de provincie Antwerpen is de omvorming van runderen naar 'andere' dieren. Met 'andere' dieren wordt voornamelijk mestkalveren bedoeld.

11.2 Evolutie van de vergunde productie

11.2.1 Algemeen

Het begrip "vergunde productie" werd ingevoerd omwille van de invoering van een "volumebeleid" en het stand-still beginsel in het meststoffendecreet. De indeling van de dieren tot op het niveau van de categorieën van het decreet is een noodzaak voor de berekening van de vergunde mestproductie van een inrichting. Momenteel is in de vergunningsbeslissing de opdeling in diercategorieën met hun respectievelijk aantal standplaatsen opgenomen. Ook de bijhorende plannen bepalen de standplaatsen per stal opgedeeld in diercategorieën. Hoe verder er wordt teruggaan in het verleden, hoe minder gedetailleerd de vergunningbeslissingen werden opgemaakt. Over het algemeen is de vergunde mestproductie gekend voor inrichtingen waarvoor na 1996 een vergunningbeslissing werd afgeleverd. Voor vroegere beslissingen is dit meestal niet het geval. Vanaf 1996 was de bepaling van de vergunde mestproductie een noodzakelijk criterium voor de beoordeling van een vergunningsaanvraag.

Sinds de invoering van de opkoopregeling en de verhoogde mobiliteit van de vergunning en de nutriëntenthalte zijn deze meer en meer een zakelijk recht geworden en dus verhandelbaar op de vrije markt. Voor vele inrichtingen is er echter nog geen duidelijke uitspraak geweest over de vergunde mestproductie zodat deze exploitanten in onzekerheid verkeren. Een procedure om voor deze gevallen snel duidelijkheid te krijgen bestaat momenteel niet, maar is wenselijk.

De globale vergunde productie voor Vlaanderen is (nog) niet gekend, zodat enkel de wijzigingen van de vergunde productie kunnen beschouwd worden. Enkel de afbouw via de opkoopregeling van de ALT en de reductie bij samenvoegingen van vergunningen kunnen begroot worden. Bij dergelijke dossiers wordt er immers steeds een initiële vergunde productie berekend. Bij andere situaties, zoals bij het verval van een milieuvergunning, kunnen de wijzigingen in de vergunde productie niet worden berekend.

11.2.2 Afbouw van de vergunde productie via de opkoopregeling van runderen, varkens en pluimvee

In Tabel 31 is een overzicht gegeven van de vergunde mestproductie die afgebouwd is op de inrichtingen die een stopzettingvergoeding gekregen hebben en definitief gestopt zijn (gegevens verwerkt tot en met 27 juli 2005). Hieruit blijkt dat de vergunde productie met bijna 4 miljoen kg P₂O₅ afnam.

In 2004 werd er minder vergunde productie stopgezet via een stopzettingsvergoeding ten opzichte van de voorgaande jaren. Dit is enerzijds te wijten aan het lagere budget dat voorzien was voor de stopzettingvergoedingen in 2004. Anderzijds is het soms voor de landbouwer financieel interessanter om zijn vergunning te 'verkopen' aan een landbouwer die wil uitbreiden via samenvoeging dan de stopzettingsvergoeding te ontvangen. Ten slotte rekening houdend dat de regeling van vrijwillige stopzetting van de productie van dierlijke mest reeds sinds half 2001 van kracht is, zal een groot deel van de landbouwers die wilden stoppen, reeds gestopt zijn.

Tabel 31. De totale afbouw van de vergunde productie (gegevens verwerkt tot 27 juli 2005) afkomstig van inrichtingen waar een stopzettingvergoeding werd verleend.

<i>Provincie</i>	<i>Stopgezette vergunde productie in kg P₂O₅</i>
<i>Antwerpen</i>	618.061
<i>Limburg</i>	219.016
<i>Oost-Vlaanderen</i>	977.952
<i>Vlaams-Brabant</i>	190.332
<i>West-Vlaanderen</i>	1.856.856
Totaal	3.862.217

De grootste afbouw via de stopzettingvergoeding situeert zich in West-Vlaanderen en op de tweede plaats in Oost-Vlaanderen.

11.2.3 Afbouw van de vergunde productie via de reductie bij samenvoeging

Uit de gegevens in Tabel 93 in bijlage, kan worden afgeleid dat de afbouw van de vergunde mestproductie, zowel door de reductie van 25% bij samenvoegingen als de reductie door verval, tussen 1 januari 2004 en 31 december 2004 overeenkomt met 470.710 kg P₂O₅ en 1.165.007 kg N (volgens uitscheidingscijfers van art. 33bis, §2).

Uit Tabel 32 blijkt dat de grootste afbouw van de vergunde productie door samenvoegingen werd gerealiseerd door de provincie West-Vlaanderen die 37% van de totale afbouw voor zijn rekening neemt, gevolgd door de provincie Antwerpen met 28%. In elke provincie is in 2004 de vergunde productie gedaald.

Tabel 32. Overzicht van de totale afbouw vergunde productie, uitgedrukt in kg P₂O₅, per provincie in 2004

<i>Provincie</i>	<i>UIT provincie door samenvoeging en verplaatsing (kg P₂O₅)</i>	<i>IN provincie door samenvoeging en verplaatsing (kg P₂O₅)</i>	<i>Reductie door samenvoeging en/of verval binnen de provincie (kg P₂O₅)</i>	<i>Totale afbouw (kg P₂O₅)</i>
<i>Antwerpen</i>	-79.002	32.436	-61.623	-108.189
<i>Limburg</i>	-56.927	8.718	-23.844	-72.053
<i>Oost-Vlaanderen</i>	-79.925	28.218	-44.401	-96.108
<i>Vlaams-Brabant</i>	-26.899	21.709	-13.226	-18.416
<i>West-Vlaanderen</i>	-45.869	79.469	-209.544	-175.944
Totaal	-288.622	170.550	-352.638	-470.710

11.2.4 Evolutie “vergunde productie” cfr artikel 33 van het meststoffendecreet

Bij de inwerkingtreding van MAP 1 is ook het begrip “vergunde productie” ingevoerd. Vermits op dat moment de werkelijke vergunde productie in Vlaanderen niet gekend was, is een specifieke bij decreet vastgelegde berekeningsbasis gebruikt om dit begrip te definiëren.

In MAP 1 is dit begrip gebruikt om de gemeenten in te delen in ‘witte’, ‘grijze’ en ‘zwarte’ gemeenten, waarbij in functie van de kleur van de gemeente, een specifiek vergunningenbeleid gevoerd werd.

Sinds MAP 2bis is dit gebiedsgericht vergunningenbeleid omgevormd naar een uniform vergunningenbeleid voor heel het Vlaamse Gewest. De berekeningswijze is echter wel behouden in MAP 2bis omdat op die manier de evolutie van de vergunningverlening verder gevolgd kan worden in de tijd.

In deze berekeningsmethode wordt als referentiebasis (1 maart 1993) de P₂O₅-productie genomen, berekend op basis van de gegevens van de land- en tuinbouwtelling van 15 mei 1992 en met de productiecijfers van artikel 33, §1 van het decreet. Ten opzichte van deze referentiebasis werd de evolutie van de vergunde productie berekend aan de hand van de stijging en daling van de vergunde producties op inrichtingsniveau (berekend op basis van de afgeleverde vergunningen, meldingen, en de gemelde stopzettingen). Inrichtingen die gestopt zijn en waarbij in principe na 2 jaar de milieuvergunning van rechtswege vervalt op basis van de Vlarem-wetgeving, doch waarvan bij de overheid geen melding van stopzetting gedaan wordt, zijn niet mee verwerkt in de gegevens.

Vermits enerzijds vertrokken wordt van een berekend startpunt (NIS-landbouwtelling van 15 mei 1992) en anderzijds gerekend wordt met de productiecijfers van het oude meststoffendecreet, geeft deze tabel alleen de relatieve evolutie van de vergunde productie. De cijfers van vergunde productie hierin vermeld, komen bijgevolg niet overeen met de vergunde productie indien deze berekend zou worden als optelsom van alle vergunningen voor veeteeltinrichtingen.

Tabel 33 geeft de evolutie weer van de “vergunde productie” in het Vlaamse Gewest sinds 1993 volgens de berekeningsmethode van artikel 33 van het Meststoffendecreet.

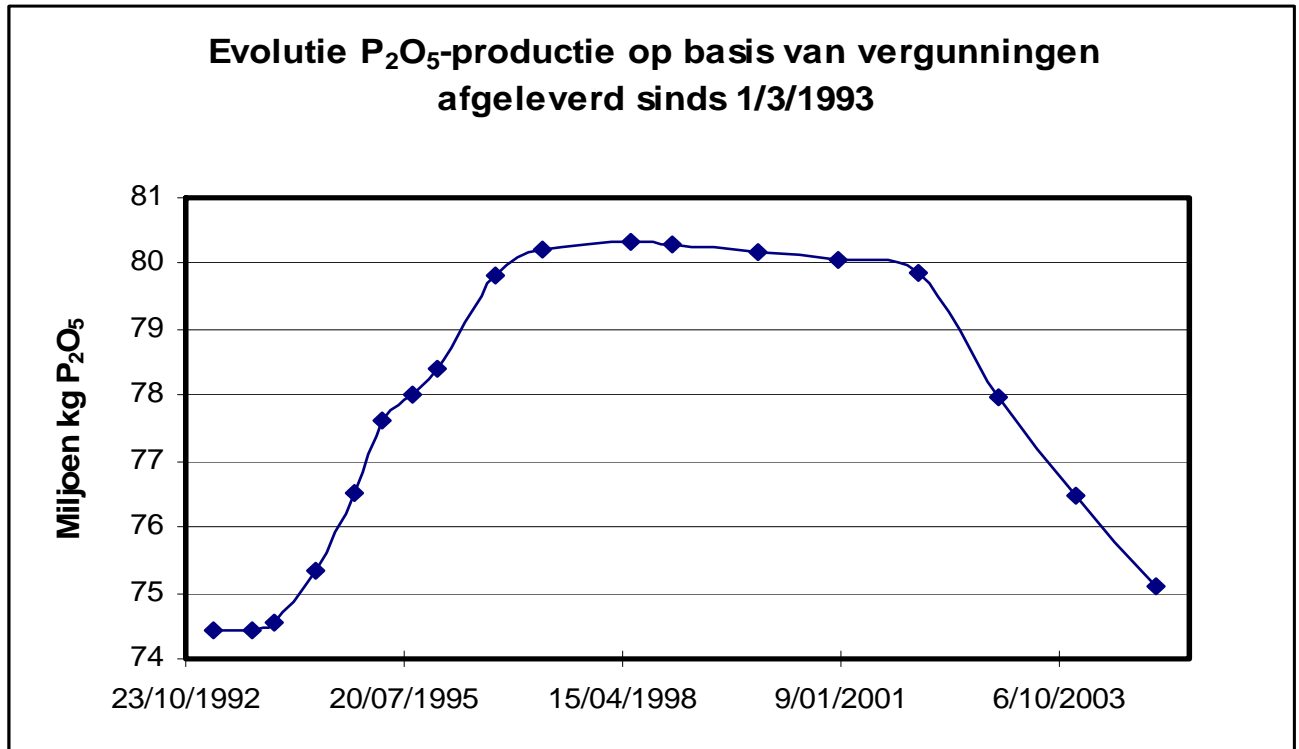
Tabel 33. Evolutie van de “vergunde productie” berekend overeenkomstig artikel 33 van het meststoffendecreet

Datum	Vergunde productie (art. 33) (miljoen kg P₂O₅)
1/03/1993	74,42
19/08/1993	74,45
8/12/1993	74,55
6/06/1994	75,34
2/12/1994	76,52
14/04/1995	77,63
1/09/1995	78,01
18/12/1995	78,39
15/09/1996	79,83
15/04/1997	80,23
25/05/1998	80,32
1/12/1998	80,31
31/12/1999	80,16
31/12/2000	80,05
31/12/2001	79,86
31/12/2002	77,96
31/12/2003	76,46
31/12/2004	75,09

Uit Figuur 3 blijkt duidelijk dat de jaren voor de invoering van een vergunningenbeleid in de mestwetgeving het aantal vergunde dieren een stijgende trend vertoonde. De invoering van het vergunningenbeleid op 1/1/1996 (MAP 1) met daarbij een stand-still voor grote delen van Vlaanderen is in de evolutie duidelijk zichtbaar. De stijging van de “vergunde productie” in 1996 vindt zijn oorsprong in vergunningsbeslissingen waarvan de vergunningsaanvraag gebeurd was voor 1 januari 1996. Deze waren nog niet onderworpen aan de strenge regels in het vergunningenbeleid. Vanaf 1997 is de stijging tot stilstand gekomen. In 2002 en 2003 is de “vergunde productie” opnieuw aanzienlijk gedaald. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van het stopzetten van milieuvergunningen

tengevolge van de opkoopregeling (stopzettingsdecreet). Vanaf eind 2003 is de daling van de vergunde productie naast de opkoopregeling ook het gevolg van de samenvoegingen.

Gezien de berekeningswijze van deze vergunde productie is het duidelijk dat dit niet de werkelijke vergunde productie weergeeft. Deze cijfers mogen dan ook niet absoluut bekeken worden maar moeten volledig in hun context worden gezien, zoals hierboven beschreven.

Figuur 3 Evolutie van de P₂O₅-productie op basis van vergunningen afgeleverd sinds 1/3/1993

11.3 Aanschrijven van vergunninghouders in het kader van het hernieuwen van milieuvergunningen

De wettelijke termijn voor het hernieuwen van een milieuvergunning bedraagt 1 jaar tot anderhalf jaar voor het verstrijken van de milieuvergunning. Gezien heel wat vergunningen een lange termijn geldig zijn wordt dit wel eens uit het oog verloren door de vergunninghouder van een veeteeltbedrijf. Gezien het grote belang van een tijdige hernieuwing van een milieuvergunning in het mestbeleid begon de Mestbank eind de jaren '90 op eigen initiatief, met het aanschrijven van exploitanten op basis van de gegevens gekend in de mestdatabank. Het doel hiervan is een correcte hernieuwing van de milieuvergunning tot stand te brengen (Tabel 34). In totaal werd al naar zo'n 1.400 inrichtingen een brief verstuurd. De Provinciale afdelingen van de Mestbank West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen brachten eveneens de betrokken steden en gemeenten op de hoogte. Van 2002 tot 2003 brachten de provinciale afdelingen van de Mestbank de vergunninghouders telefonisch op de hoogte.

Tabel 34. Overzicht van het aantal inrichtingen waarvan de exploitant werd aangeschreven, door de Mestbank, in het kader van een komende hernieuwing van de milieuvergunning

Jaar van hernieuwing	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Antwerpen	Limburg	Vlaams-Brabant
2000	Geen actie	119	Geen actie		
2001		225			
2002	68	143	17	Vergunninghouders werden telefonisch gecontacteerd	
2003	309	126	10		
2004	53	28	6		
2005	14	28	9	10	11
2006	92	113	21	Nog uit te voeren	

12. Nutriëntenhalte

12.1 Het begrip nutriëntenhalte

12.1.1 Inleiding

Sinds het jaar 2000 werd een belangrijke nieuwe brongerichte maatregel ingevoerd. De nutriëntenhalte moet ervoor zorgen dat de productie van dierlijke mest de eerstvolgende jaren een absolute halt toegeroepen wordt. Door een verdere stijging van de mestproductie zouden de resultaten die gehaald worden via betere voeders, oordeelkundige bemesting en/of mestverwerking immers deels of zelfs volledig verloren gaan.

12.1.2 Basisprincipe nutriëntenhalte

De nutriëntenhalte is de maximaal toegelaten hoeveelheid nutriënten die jaarlijks op een inrichting door de dieren geproduceerd mag worden. De nutriëntenhalte wordt uitgedrukt in kg N (NHn) en in kg P₂O₅ (NHp), en werd berekend op basis van de hoogste productie uit de aangiften bij de Mestbank van de productie jaren 1995, 1996 en 1997. Na de toekenning kon achtereenvolgens een beroep worden ingesteld bij de Mestbank en bij de Minister.

Deze maatregel is geldig van 1 januari 2002 tot 31 december 2006 bij de huidige regelgeving. Mogelijk zal dit instrument vervangen worden door het begrip 'nutriëntenemissierecht' vanaf 1 januari 2006¹⁴.

Wanneer de mestproductie die berekend wordt op basis van de jaarlijkse gemiddelde veebezetting, deze nutriëntenhalte overschrijdt dan wordt er een superheffing opgelegd van 0,99 euro per kg N en 0,99 euro per kg P₂O₅ die teveel geproduceerd wordt.

Belangrijk is wel dat het gedeelte van de nutriëntenhalte dat betrekking heeft op vergunningsplichtige dieren **nooit** hoger kan zijn dan de vergunde productie. Deze vergunde productie is evenwel niet voor alle vergunningsplichtige landbouwbedrijven (veeteeltinrichtingen) eenduidig bepaald. Er is nood om alle vergunningen op de landbouwbedrijven door te lichten, dit om duidelijkheid te verschaffen naar zowel de overheid als naar de landbouwbedrijven toe.

12.1.3 Ambtshalve toekenning nutriëntenhalte ingevolge de decreetwijziging van 22 april 2005

De decreetwijziging van 22 april 2005 maakte het mogelijk om veeteeltinrichtingen die voorheen niet voldeden aan de voorwaarden van een bestaande veeteeltinrichting (zie art. 2, 7° van het meststoffendecreet) en daarom geen nutriëntenhalte gekregen hebben, toch als bestaand te beschouwen. Dit is mogelijk als er sinds productiejaar 1999 aangifte gedaan is bij de Mestbank en er

---

¹⁴ Uit de visienota 'Naar een nieuw mestbeleid in Vlaanderen' van de Vlaamse Regering van 22 juli 2005

voor de veeteeltinrichting een definitieve milieuvergunning werd verleend vóór 1 januari 2000. Deze veeteeltinrichtingen worden dan vanaf 1 januari 2003 bestaand, en kunnen vanaf die datum ook aanspraak maken op een nutriëntenhalte.

Volgens dezelfde decreetwijziging worden een aantal inrichtingen, die wel reeds een nutriëntenhalte kregen maar nog steeds niet-bestaand zijn, nu ook bestaand vanaf 1 januari 2003. Het betreft paardenhouders en dergelijke, zie 12.3.1.2 Verhoging van de nutriëntenhalte voor kinderboerderijen, onderwijs-instellingen, maneges,...; alsook niet-bestaande veeteeltinrichtingen die minstens vanaf aanslagjaar 1995 tijdig en regelmatig aangifte gedaan hebben bij de Mestbank.

In de loop van juni en juli 2005 kende de Mestbank aan een aantal rechthebbenden een nieuwe nutriëntenhalte toe (Voor verdere cijfergegevens, zie 12.3.1.4 Ambtshalve toekenning nutriëntenhalte ingevolge de decreetwijziging van 22 april 2005). Inrichtingen die reeds een nutriëntenhalte hebben, maar nu bestaand worden, worden aangeschreven in het najaar van 2005.

12.2 Vastgestelde nutriëntenhalte in de verschillende stadia van de beroepsprocedure

12.2.1 Initiële bekendmaking nutriëntenhalte

Elke aangifteplichtige producent-gebruiker (veeteler, akkerbouwer of tuinbouwer) die in 2000 een inrichting uitbaatte, heeft van de Mestbank in de loop van 2000 bericht gekregen over de toegekende nutriëntenhalte.

Tabel 35 bevat de resultaten van de initieel toegekende nutriëntenhalte. De resultaten zijn geactualiseerd tot 1 augustus 2005. Het verschil ten opzichte van de resultaten van het voortgangsrapport 2004 is het gevolg van enkele rechtzettingen.

Tabel 35. Initieel toegekende nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005).

Provincie	Aantal bekendmakingen	Toegekende nutriëntenhalte in kg P₂O₅	Toegekende nutriëntenhalte in kg N
Antwerpen	6.453	15.729.747	38.017.527
Limburg	5.090	8.567.412	20.951.078
Oost-Vlaanderen	9.941	19.176.306	48.350.102
Vlaams-Brabant	4.575	4.674.185	12.774.389
West-Vlaanderen	13.528	36.208.560	86.031.556
Totaal	39.587	84.356.560	206.124.652

12.2.2 Herzieningen Mestbank

Indien de betrokkene niet akkoord was met de berekende nutriëntenhalte of met het feit dat hij geen nutriëntenhalte toegewezen kreeg, kon hij binnen de dertig kalenderdagen na ontvangst van de brief van de Mestbank, bij de Mestbank een verzoekschrift tot herberekening indienen.

In totaal werden 8.343 dossiers afgehandeld door de Mestbank. Voor meer gedetailleerde gegevens wordt verwezen naar de voortgangsrapporten 2002 en 2003.

In deze dossiers werd een bijkomende nutriëntenhalte toegekend voor in totaal ongeveer 5,6 miljoen kg P₂O₅ en 13,1 miljoen kg N.

12.2.3 Bezwaren bij de Minister

Indien de betrokkene niet akkoord was met het resultaat van dit onderzoek door de Mestbank, kon hij tenslotte in beroep gaan bij de op dat moment bevoegde Vlaamse Minister voor Leefmilieu.

Sinds 2000 werden er in totaal 2.560 bezwaarschriften ingediend bij de Minister, ofwel 6% van het aantal bekendmakingen en 34% van het aantal eerste verzoekschriften (herzieningen) bij de Mestbank. Alle ingediende bezwaren waren reeds voor het vorige voortgangsrapport behandeld, maar een zeer beperkt aantal dossiers werd door de Minister ingetrokken en opnieuw beslist, waardoor de resultaten licht gewijzigd zijn ten opzichte van het voortgangsrapport 2004.

Van de door de Minister besliste bezwaren werd 21% gegrond verklaard. Dit komt overeen met een extra toekenning van een nutriëntenhalte van ruim 430.000 kg P₂O₅ en 1 miljoen kg N.

Voor meer gedetailleerde gegevens wordt verwezen naar de voortgangsrapporten 2002 en 2003.

12.3 Dossiers buiten de bezwaarprocedure

12.3.1 Extra toegekende nutriëntenhalte

12.3.1.1 **Correctie van de uitscheidingsnormen**

In de decreetwijziging van 8 december 2000 werd de uitscheidingsnorm voor beren en zeugen excl. biggen gecorrigeerd van 9,87 kg P₂O₅ naar 14,50 kg P₂O₅ en van 16,75 kg N naar 24,00 kg N. Tevens werd na onderzoek door de Mestbank vastgesteld dat de uitscheidingsnorm voor opfokpoeljen aangepast moest worden in functie van de leegstand.

Tabel 36 bevat een overzicht per provincie en de bijhorende extra toegekende nutriëntenhalte. Aangezien het voor de meeste inrichtingen ging om kleine aantallen beren en zeugen excl. biggen, is er gemiddeld per inrichting slechts 76,89 kg P₂O₅ en 125,58 kg N extra nutriëntenhalte toegekend.

12.3.1.2 **Verhoging van de nutriëntenhalte voor kinderboerderijen, onderwijsinstellingen, maneges,...**

Kinderboerderijen, onderwijsinstellingen, maneges en paardenfokkerijen kunnen een hogere nutriëntenhalte aanvragen op basis van artikel 6, §3ter van het uitvoeringsbesluit van 3 maart 2000. In 153 gevallen werd van de mogelijkheid gebruik gemaakt, waarvan er 135 positief werden beoordeeld (zie Tabel 36).

Daarnaast werd in enkele gevallen deze verhoging eveneens verrekend in de gewone bezwaarprocedure. Deze gegevens zijn in onderstaande tabel niet mee opgenomen.

12.3.1.3 **Ambtshalve toekenning nutriëntenhalte ingevolge de decreetwijziging van 28 maart 2003**

In de periode van half juli tot eind oktober 2003 onderzocht de Mestbank of een aantal inrichtingen in aanmerking kwamen om een verhoging te krijgen van de nutriëntenhalte in het kader van Artikel 33bis, §10 van het meststoffendecreet (wijziging van het meststoffendecreet van 28 maart 2003).

Wanneer de toegekende nutriëntenhalte lager was dan 85% van de dierlijke productie van 2000, kon een nieuwe nutriëntenhalte gegeven worden, gebaseerd op 75% van de milieuvergunning, ofwel op 100% van de dierlijke productie van 2000 (voor zover deze de milieuvergunde productie niet overschreed).

Elk dossier vergde een individuele beoordeling door de Mestbank om na te gaan of de aangifteplichtige effectief recht had op een hogere nutriëntenhalte.

Tabel 36 toont de resultaten van dit onderzoek. Uiteindelijk werd aan 1.741 inrichtingen een hogere nutriëntenhalte toegekend van in totaal ruim 1 miljoen kg P₂O₅ en 2,5 miljoen kg N (stand van zaken 1 augustus 2005).

Tabel 36. Totaal aantal verzonden brieven als resultaat van bijsturingen van de wetgeving (correctie van de uitscheidingsnorm (decreetwijziging 8/12/2000), verhoging van de nutriëntenhalte voor kinderboerderijen, onderwijsinstellingen, maneges (85% van de vergunning) en ambtshalve toekenning ingevolge de decreetwijziging van 28 maart 2003 (DW2003)) en de eraan gekoppelde extra nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005).

Provincie		Correctie Normen	85% van vergunning	Beroepsdossier 85% v/d verg.	Decreetswijz. 2003	Eindtotaal
Antwerpen	kg P₂O₅	66.759	25.110		195.388	287.257
	kg N	108.981	53.729		486.983	649.693
	Aantal dossiers	422	34		301	757
Limburg	kg P₂O₅	57.492	13.304		122.698	193.495
	kg N	91.200	28.253		279.640	399.093
	Aantal dossiers	493	18		238	749
Oost-Vlaanderen	kg P₂O₅	60.303	20.283		249.851	330.438
	kg N	97.382	46.093		641.257	784.732
	Aantal dossiers	1.067	22		466	1.555
Vlaams-Brabant	kg P₂O₅	17.367	29.377		111.224	157.968
	kg N	27.716	61.680		289.134	378.530
	Aantal dossiers	236	34		254	524
West-Vlaanderen	kg P₂O₅	127.256	16.980	3.090	354.585	501.911
	kg N	212.314	36.054	6.695	804.352	1.059.414
	Aantal dossiers	2.063	40	5	535	2.643
Totaal kg P₂O₅		329.178	105.055	3.090	1.033.746	1.471.069
Totaal kg N		537.593	225.809	6.695	2.501.366	3.271.463
Totaal Aantal dossiers		4.281	148	5	1.794	6.228

12.3.1.4 Ambtshalve toekenning nutriëntenhalte ingevolge de decreetwijziging van 22 april 2005

Als gevolg van de decreetwijziging van 22 april 2005 werden een aantal veeteeltinrichtingen bestaand vanaf 1 januari 2003. Deze nutriëntenhalte geldt eveneens vanaf 1 januari 2003. Een deel van de inrichtingen kreeg voor de eerste maal een nutriëntenhalte toegekend. Dit zorgde voor een extra nutriëntenhalte van ruim 100.000 kg P₂O₅ en bijna 300.000 kg N.

Tabel 37 Totaal aantal verzonden brieven ingevolge de decreetwijziging van 22 april 2005 en de eraan gekoppelde extra nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005).

Provincie	Aantal	Nutriëntenhalte (kg P₂O₅)	Nutriëntenhalte (kg N)
Antwerpen	25	24.961	69.849
Limburg	21	11.188	30.083
Oost-Vlaanderen	27	28.946	78.804
Vlaams-Brabant	10	9.498	29.091
West-Vlaanderen	72	28.247	75.436
Eindtotaal	155	102.840	283.263

12.3.2 Verminderde nutriëntenhalte

12.3.2.1 **Ambtshalve herzieningen**

Volgens artikel 33bis, §4 van het meststoffendecreet kan het gedeelte van de nutriëntenhalte dat betrekking heeft op vergunningsplichtige dieren nooit hoger zijn dan de vergunde productie. De Mestbank kan verder op eigen initiatief de aan een inrichting toegekende nutriëntenhalte herzien wanneer:

- de vergunning van de veeteeltinrichting geheel of gedeeltelijk vervallen is;
- vastgesteld wordt dat de toegekende nutriëntenhalte hoger is dan de vergunde productie op de veeteeltinrichting;
- vastgesteld wordt dat de aangiftegegevens waarop de berekening gebaseerd is, niet overeenkomen met de werkelijke gemiddelde veebezetting voor dat jaar;
- de productie van alle dierlijke mest, afkomstig van varkens, runderen of pluimvee, volledig en definitief wordt stopgezet, overeenkomstig de stopzettingsvergoedingsregeling¹⁵.

Aan 1.498 producent-gebruikers (toestand 1 augustus 2005) werd door de Mestbank een ambtshalve herziening van de nutriëntenhalte opgelegd omdat de toegekende nutriëntenhalte hoger was dan de vergunde productie (zie Tabel 38; "Halte hoger dan verg."). Hierdoor werd de initieel toegekende nutriëntenhalte verminderd met meer dan 1,6 miljoen kg P₂O₅ en meer dan 3,8 miljoen kg N. Van de 58 reeds besliste beroepen bij de Minister ("Ministerdossier halte > verg.") waren er 34 gegrond, waardoor er ongeveer 70.000 kg P₂O₅ en 140.000 kg N werd teruggegeven.

Deze gegevens zijn nog niet definitief vermits er enerzijds nog een bezwaar mogelijk is bij de Minister, waardoor de ambtshalve herziening kan bijgestuurd worden, en anderzijds omdat nog maar voor een beperkt aantal inrichtingen nagegaan is of de nutriëntenhalte hoger is dan de vergunde productie.

¹⁵ Decreet van 9 maart 2001 tot regeling van de vrijwillige, volledige en definitieve stopzetting van de productie van alle dierlijke mest, afkomstig van een of meerdere diersoorten

Tabel 38. Totaal aantal verzonden ambtshalve herzieningen wegens te hoge nutriëntenhalle ten opzichte van vergunning of wegens correctie van de nutriëntenhalle en de eraan gekoppelde vermindering van de toegekende nutriëntenhalle (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie		Halte hoger dan verg.	Minister-dossier halte > verg.	Correctie aangifte	Minister-dossier corr. aang.	Technische correctie	Eindtotaal
Antwerpen	kg P ₂ O ₅	-567.009	40.504	-53.710	981	-1.852	-581.086
	kg N	-1.254.854	81.870	-140.284	2.392	-4.349	-1.315.225
	Aantal dossiers	385	31	26	1	13	456
Limburg	kg P ₂ O ₅	-246.545	27.068	-5.959		-10.304	-235.739
	kg N	-507.583	55.068	-16.233		-23.331	-492.079
	Aantal dossiers	134	5	9		21	169
Oost-Vlaanderen	kg P ₂ O ₅	-398.964	869	-49.813		-8.624	-456.531
	kg N	-963.693	2.049	-124.438		-32.917	-1.118.999
	Aantal dossiers	407	8	39	2	29	485
Vlaams-Brabant	kg P ₂ O ₅	-45.199	458	-390		2.284	-42.847
	kg N	-131.460	1.118	-1.163		6.302	-125.203
	Aantal dossiers	62	5	1		10	78
West-Vlaanderen	kg P ₂ O ₅	-409.003	380	-117.452	62	-2.405	-528.417
	kg N	-1.013.094	572	-260.082	191	-1.771	-1.274.185
	Aantal dossiers	510	9	103	1	36	662
Eindtotaal kg P₂O₅		-1.666.719	69.280	-227.324	1.043	-20.901	-1.844.621
Eindtotaal kg N		-3.870.684	140.677	-542.200	2.583	-56.067	-4.325.691
Eindtotaal aantal dossiers		1.498	58	178	7	109	1.850

Naast ambtshalve herzieningen omwille van een te lage vergunde productie, werd bij 294 producent-gebruikers de nutriëntenhalle gewijzigd om diverse andere redenen.

Vaak betreft het hier een vermindering van de nutriëntenhalle op één inrichting na uitsplitsing van de nutriëntenhalle over twee aparte inrichtingen - een zogenaamde samenaangifte ("Correctie aangifte" en "Ministerdossier corr. aang."). Soms gaat het om het doorvoeren van correcties aan de nutriëntenhalle of aan de datum waarop de nutriëntenhalle van toepassing is ("Technische correctie"). In totaal zorgde dit voor een vermindering van de nutriëntenhalle op Vlaams niveau met bijna 250.000 kg P₂O₅ en bijna 600.000 kg N (zie Tabel 38).

Een aantal producent-gebruikers (142) kreeg een ambtshalve herziening omdat vastgesteld werd dat de milieuvergunning vervallen is. De nieuwe nutriëntenhalle gaat in dat geval in op 1 januari van het jaar volgend op de vaststelling.

Zoals Tabel 39 aangeeft, gelden voor de vermindering van de nutriëntenhalle met ongeveer 180.000 kg P₂O₅ en 430.000 kg N bijgevolg verschillende ingangsdata, dit in tegenstelling tot de ambtshalve verminderingen die in Tabel 38 zijn weergegeven, die in principe met terugwerkende kracht gelden vanaf 1 januari 2002.

Tabel 39. Totaal aantal verzonden ambtshalve herzieningen wegens verval van milieuvergunning en de eraan gekoppelde vermindering van de toegekende nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie		1/01/2002	1/01/2003	1/01/2004	1/01/2005	1/01/2006	Eindtotaal
Antwerpen	kg P ₂ O ₅	-600	-12.628	-3.520		-3.874	-20.622
	kg N	-1.940	-26.997	-7.928		-12.161	-49.026
	Aantal dossiers	1	1	2		1	5
Limburg	kg P ₂ O ₅		-481	-4.982	-13.582	-5.934	-24.979
	kg N		-728	-12.867	-34.745	-18.865	-67.205
	Aantal dossiers		1	4	4	2	11
Oost-Vlaanderen	kg P ₂ O ₅			-4.379	-10.852	-4.269	-19.500
	kg N			-11.201	-23.827	-8.562	-43.590
	Aantal dossiers			8	10	5	23
Vlaams-Brabant	kg P ₂ O ₅			-6.379	-158	-313	-6.850
	kg N			-16.840	-535	-794	-18.169
	Aantal dossiers			2	1	2	5
West-Vlaanderen	kg P ₂ O ₅		-2.891	-29.018	-66.593	-9.837	-108.338
	kg N		-8.253	-72.364	-154.418	-23.595	-258.629
	Aantal dossiers		2	21	60	15	98
Eindtotaal kg P₂O₅		-600	-15.999	-48.279	-91.184	-24.228	-180.290
Eindtotaal kg N		-1.940	-35.978	-121.200	-213.524	-63.977	-436.619
Eindtotaal aantal dossiers		1	4	37	75	25	142

12.3.2.2 Varkens-, rundvee- en pluimveefbouw

In 2001 en 2002 was het mogelijk om een vergoeding te ontvangen wanneer de productie van dierlijke mest afkomstig van varkens vrijwillig, volledig en definitief werd stopgezet. Sinds de campagne 2003 konden producenten ook een vergoeding ontvangen voor de stopzetting van runderen en pluimvee. Wanneer de productie van de dieren waarvoor een stopzettingsvergoeding werd aangevraagd, definitief is stopgezet, herziet de Mestbank op eigen initiatief de aan een inrichting toegekende nutriëntenhalte.

Voor meer gegevens over de campagnes 2001 en 2002, zie het voortgangsrapport van 2002. Voor de campagne 2003, zie het voortgangsrapport van 2004.

Uit Tabel 40 blijkt dat de meeste producenten die gebruik maakten van deze regeling, de stopzetting van hun (deel van de) inrichting in 2002 meldden. In totaal leverde de varkens-, rundvee- en pluimveefbouw een vermindering van de nutriëntenhalte op van ruim 3,6 miljoen kg P₂O₅ en 8 miljoen kg N.

Tabel 40. Totaal aantal verzonden ambtshalve herzieningen omwille van de stopzettingsvergoeding en de eraan gekoppelde vermindering van de toegekende nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie		2002	2003	2004	2005	Eindtotaal
Antwerpen	<i>kg P₂O₅</i>	-203.194	-143.422	-204.846	-2.188	-553.651
	<i>kg N</i>	-437.572	-324.499	-450.549	-6.468	-1.219.088
	<i>Aantal dossiers</i>	65	59	64	2	190
Limburg	<i>kg P₂O₅</i>	-107.266	-103.823	-130.198	-6.597	-347.884
	<i>kg N</i>	-222.990	-188.264	-327.933	-13.353	-752.541
	<i>Aantal dossiers</i>	46	39	50	3	138
Oost-Vlaanderen	<i>kg P₂O₅</i>	-342.434	-165.825	-347.286	-6.932	-862.477
	<i>kg N</i>	-732.749	-362.553	-779.525	-15.621	-1.890.447
	<i>Aantal dossiers</i>	165	79	138	6	388
Vlaams-Brabant	<i>kg P₂O₅</i>	-74.261	-25.595	-76.665		-176.521
	<i>kg N</i>	-160.141	-68.059	-227.048		-455.247
	<i>Aantal dossiers</i>	42	19	62		123
West-Vlaanderen	<i>kg P₂O₅</i>	-1.068.175	-382.104	-221.400	-31.583	-1.703.262
	<i>kg N</i>	-2.371.930	-810.845	-547.596	-51.000	-3.781.370
	<i>Aantal dossiers</i>	415	170	143	6	734
Eindtotaal kg P₂O₅		-1.795.330	-820.769	-980.395	-47.301	-3.643.795
Eindtotaal kg N		-3.925.381	-1.754.220	-2.332.651	-86.442	-8.098.694
Eindtotaal Aantal dossiers		733	366	457	17	1.573

12.3.3 Verhandelingen van nutriëntenhalte

12.3.3.1 Overnames op dezelfde inrichting

De nutriëntenhalte is volgens de algemene regel onlosmakelijk verbonden met de landbouw- of veeteeltinrichting en/of deel ervan. Bij overname van de inrichting wordt de nutriëntenhalte mee overgedragen¹⁶.

Het totaal aantal afgehandelde overnames (volledige en gedeeltelijke) op 1 augustus 2005 bedraagt 4.468, waarvan er 4.362 positief werden afgehandeld (zie Tabel 41).

Hierbij moet vermeld worden dat de nutriëntenhalte pas kan overgedragen worden aan een andere producent-gebruiker indien deze de milieuvergunning mee overneemt (in geval van een vergunningsplichtige inrichting).

Hierdoor veranderde er bijna 13,5 miljoen P₂O₅ en 32,4 miljoen kg N van producent sinds de invoering van de nutriëntenhalte.

¹⁶ Artikel 33bis, §5 van het meststoffendecreet

Tabel 41. Totaal aantal gegronde volledige en gedeeltelijke overnames met de bijhorende nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie		Gedeeltelijke overname	Volledige overname	Eindtotaal
Antwerpen	kg P₂O₅	145.993	2.417.407	2.563.400
	kg N	334.031	5.766.360	6.100.391
	Aantal dossiers	51	683	734
Limburg	kg P₂O₅	58.903	1.301.587	1.360.490
	kg N	143.981	2.981.475	3.125.456
	Aantal dossiers	23	453	476
Oost-Vlaanderen	kg P₂O₅	119.598	3.162.043	3.281.640
	kg N	282.446	7.648.160	7.930.606
	Aantal dossiers	53	1.096	1.149
Vlaams-Brabant	kg P₂O₅	4.356	608.977	613.333
	kg N	13.495	1.617.184	1.630.679
	Aantal dossiers	5	296	301
West-Vlaanderen	kg P₂O₅	261.156	5.403.912	5.665.068
	kg N	629.259	12.946.652	13.575.911
	Aantal dossiers	93	1.609	1.702
Eindtotaal kg P₂O₅		590.006	12.893.925	13.483.931
Eindtotaal kg N		1.403.212	30.959.832	32.363.044
Eindtotaal aantal dossiers		225	4.137	4.362

12.3.3.2 Overdracht naar andere inrichtingen

In bepaalde gevallen kan de nutriëntenhalte toch naar een andere inrichting worden overgebracht. Dit is mogelijk in geval van:

- melkquotumoverdracht;
- herlokalisatie van een bestaande veeteeltinrichting voortvloeiend uit ruilverkaveling, landinrichting, natuurinrichting en/of onteigeningen van openbaar nut;
- uitbreiding van een bestaande veeteeltinrichting in combinatie met stopzetting van een andere bestaande veeteeltinrichting (samenvoeging);
- de exploitatie van een nieuwe veeteeltinrichting in combinatie met stopzetting van een bestaande veeteeltinrichting (verplaatsing).

Tabel 42 geeft weer dat als gevolg van melkquotumovername ongeveer 82.000 kg P₂O₅ en 259.000 kg N aan nutriëntenhalte tussen eigenaars en (een deel ervan) tussen verschillende inrichtingen werd overgedragen. De nutriëntenhalte die overgedragen wordt als gevolg van herlokalisatie van een veeteeltinrichting omwille van ruilverkaveling, land- of natuurinrichting en/of onteigening van openbaar nut, is verwaarloosbaar ten opzichte van de totale nutriëntenhalte: 34.000 kg P₂O₅ en 86.000 kg N.

Tabel 42. Aantal gegronde verplaatsingen van nutriëntenhalte als gevolg van melkquotumoverdracht of herlokalisatie van een veeteeltinrichting voortvloeiend uit ruilverkaveling, land- of natuurinrichting en/of onteigeningen van openbaar nut (RVK) (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie		Melkquotum	RVK	Eindtotaal
Antwerpen	kg P₂O₅	37.626	11.972	49.598
	kg N	118.347	32.219	150.566
	Aantal dossiers	45	8	53
Limburg	kg P₂O₅	7.528	4.798	12.326
	kg N	23.798	12.559	36.357
	Aantal dossiers	14	4	18
Oost-Vlaanderen	kg P₂O₅	12.611	3.395	16.006
	kg N	40.111	9.946	50.057
	Aantal dossiers	33	3	36
Vlaams-Brabant	kg P₂O₅	1.986	1.661	3.647
	kg N	6.293	5.128	11.421
	Aantal dossiers	2	2	4
West-Vlaanderen	kg P₂O₅	22.158	12.352	34.510
	kg N	70.229	26.525	96.754
	Aantal dossiers	51	7	58
Eindtotaal kg P₂O₅		81.909	34.178	116.087
Eindtotaal kg N		258.778	86.377	345.155
Eindtotaal aantal dossiers		145	24	169

Ten slotte geven Tabel 43, Tabel 44 en Figuur 29 in bijlage een beeld van de nutriëntenhalte die van (stopgezette) inrichtingen verplaatst wordt naar of samengevoegd wordt met andere inrichtingen. Bij een uitbreiding van een bestaande veeteeltinrichting in combinatie met stopzetting van een andere bestaande veeteeltinrichting (samenvoeging) kan er bovendien slechts maximaal 75% van de nutriëntenhalte van de stopgezette inrichting overgedragen worden. In totaal werd er ongeveer 892.000 kg P₂O₅ en 2,2 miljoen kg N verplaatst of samengevoegd (48 overdrachten met begindatum vóór 2004, 423 met begindatum in 2004 en 233 in de periode van 1 januari 2005 tot 1 augustus 2005).

Figuur 29 in bijlage geeft de balans op gemeentelijk niveau (in kg P₂O₅). Verschillende factoren spelen hierbij een rol. Bij samenvoegingen die verlopen binnen eenzelfde gemeente gaat er een deel verloren (75%-regel). Samenvoegingen en verplaatsingen kunnen er echter ook voor zorgen dat de nutriëntenhalte verhuist naar een andere gemeente. Als er binnen een bepaalde gemeente alleen maar sprake is van (een) verplaatsing(en), dan is de balans "0" (grijze gemeenten). Als er in de gemeente geen samenvoegingen of verplaatsingen gebeurd zijn, blijft de gemeente wit gekleurd.

Tabel 43. Aantal gegronde samenvoegingen en verplaatsingen met de bijhorende nutriëntenhalte (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie		Samenvoeging	Verplaatsing	Eindtotaal
Antwerpen	kg P ₂ O ₅	87.021	17.296	104.317
	kg N	220.763	47.434	268.197
	Aantal dossiers	60	8	68
Limburg	kg P ₂ O ₅	46.626	5.569	52.194
	kg N	117.649	15.799	133.448
	Aantal dossiers	39	5	44
Oost-Vlaanderen	kg P ₂ O ₅	134.572	31.111	165.683
	kg N	332.069	92.821	424.890
	Aantal dossiers	123	18	141
Vlaams-Brabant	kg P ₂ O ₅	39.781	14.906	54.687
	kg N	113.310	41.402	154.712
	Aantal dossiers	39	10	49
West-Vlaanderen	kg P ₂ O ₅	502.860	12.213	515.073
	kg N	1.237.777	28.587	1.266.364
	Aantal dossiers	393	9	402
Eindtotaal kg P₂O₅		810.859	81.095	891.955
Eindtotaal kg N		2.021.569	226.042	2.247.610
Eindtotaal Aantal dossiers		654	50	704

De vijf gemeenten waar de meeste nutriëntenhalte (in kg P₂O₅) verdwijnt, zijn Poperinge (-44.292), Brecht (-24.857), Ieper (-23.451), Zulte (-20.657) en Houthulst (-19.629).

De nutriëntenhalte (in kg P₂O₅) stijgt het meest in de gemeenten Zedelgem (+24.318), Wingene (+18.125), Ruiselede (+15.455), Oudenaarde (+14.141) en Hoogstraten (+13.689).

Op provinciaal niveau bekeken, hebben de samenvoegingen tot gevolg dat in elke provincie de nutriëntenhalte daalt (zie Tabel 44).

Tabel 44. Nettoresultaat voor de nutriëntenhalte op provincieniveau als gevolg van de gegronde samenvoegingen en verplaatsingen (stand van zaken 1 augustus 2005)

Provincie	Aantal dossiers	In kg P ₂ O ₅	In kg N
Antwerpen	68	-62.088	-157.530
Limburg	44	-68.836	-139.078
Oost-Vlaanderen	141	-79.734	-222.521
Vlaams-Brabant	49	-3.444	-17.072
West-Vlaanderen	402	-137.662	-407.779
Totaal	704	-351.764	-943.981

12.4 Evolutie van de toegekende nutriëntenhalte

12.4.1 Toegekende nutriëntenhalte met startdatum 1 januari 2002

Tabel 45 bevat een overzicht van de toegekende nutriëntenhalte per 1 januari 2002 (toestand 1 augustus 2005).

Niettegenstaande de toepassing van ambtshalve herzieningen die ingaan vanaf 1 januari 2002, evenals van de vóór 1/1/2002 ingeleverde nutriëntenhalte op basis van het stopzettingsdecreet, is de totale nutriëntenhalte die ingaat vanaf 1 januari 2002 gestegen in vergelijking met de oorspronkelijk toegekende nutriëntenhalte (zie Tabel 35). Dit is het gevolg van de decreetwijziging (zie 12.3.1.3) en de verhoging van de nutriëntenhalte als resultaat van de bezwaarprocedure, de correctie van de uitscheidingsnormen en de verhoging van de nutriëntenhalte voor kinderboerderijen, onderwijsinstellingen en maneges. Ten opzichte van de toestand in 2004 (zie vorig voortgangsrapport; 89.534.238 kg P₂O₅ en 218.273.572 kg N) is de totale nutriëntenhalte met startdatum 1 januari 2002 lichtjes gedaald. Dit is het gevolg van de stijging van het aantal ambtshalve herzieningen (zie Tabel 38).

Tabel 45. Toegekende nutriëntenhalte met startdatum 1 januari 2002 (stand van zaken 1 augustus 2005)

<i>Provincie</i>	<i>In kg P₂O₅</i>	<i>In kg N</i>
Antwerpen	16.578.422	40.008.407
Limburg	9.162.317	22.322.180
Oost-Vlaanderen	20.162.597	50.726.199
Vlaams-Brabant	5.040.702	13.666.512
West-Vlaanderen	38.319.810	90.948.844
Totaal	89.263.848	217.672.141

12.4.2 Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2003

Tabel 46 bevat een overzicht van de toegekende nutriëntenhalte per 1 januari 2003 (toestand 1 augustus 2005). Naast de nutriëntenhalten die ingaan op 1 januari 2002, zijn hierin ook de nutriëntenhalten opgenomen die ingaan in de loop van het jaar 2002 tot en met 1 januari 2003.

Tabel 46. Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2003 (stand van zaken 1 augustus 2005)

<i>Provincie</i>	<i>In kg P₂O₅</i>	<i>In kg N</i>
Antwerpen	16.451.163	39.754.746
Limburg	9.093.343	22.177.362
Oost-Vlaanderen	19.943.580	50.267.668
Vlaams-Brabant	5.014.242	13.616.320
West-Vlaanderen	37.713.477	89.616.070
Totaal	88.215.806	215.432.166

12.4.3 Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2004

Tabel 47 bevat een overzicht van de toegekende nutriëntenhalte per 1 januari 2004 (toestand 1 augustus 2005). Hierin zijn de nutriëntenhalten opgenomen die ingaan in de loop van de jaren 2002 en 2003 tot en met 1 januari 2004.

Tabel 47. Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2004 (stand van zaken 1 augustus 2005)

<i>Provincie</i>	<i>In kg P₂O₅</i>	<i>In kg N</i>
Antwerpen	16.300.677	39.409.427
Limburg	8.969.646	21.929.795
Oost-Vlaanderen	19.757.233	49.860.522
Vlaams-Brabant	4.980.642	13.524.965
West-Vlaanderen	37.285.231	88.682.873
Totaal	87.293.430	213.407.581

12.4.4 Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2005

Tabel 48 bevat een overzicht van de toegekende nutriëntenhalte per 1 januari 2005 (toestand 1 augustus 2005). Hierin zijn de nutriëntenhalten opgenomen die ingaan in de loop van de jaren 2002, 2003 en 2004 tot en met 1 januari 2005.

Tabel 48. Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 januari 2005 (stand van zaken 1 augustus 2005)

<i>Provincie</i>	<i>In kg P₂O₅</i>	<i>In kg N</i>
Antwerpen	16.042.496	38.835.011
Limburg	8.760.770	21.439.043
Oost-Vlaanderen	19.333.503	48.887.173
Vlaams-Brabant	4.907.997	13.297.418
West-Vlaanderen	36.872.278	87.635.353
Totaal	85.917.043	210.093.999

12.4.5 Toegekende nutriëntenhalte geldend op 1 augustus 2005

Tabel 49 en Tabel 50 bevatten een overzicht van de toegekende nutriëntenhalte tot 1 augustus 2005.

Tabel 49. Toegekende nutriëntenhalte geldend na 1 januari 2005 (stand van zaken 1 augustus 2005)

<i>Provincie</i>	<i>In kg P₂O₅</i>	<i>In kg N</i>
Antwerpen	16.033.300	38.803.004
Limburg	8.725.720	21.363.745
Oost-Vlaanderen	19.306.848	48.815.251
Vlaams-Brabant	4.898.549	13.274.464
West-Vlaanderen	36.810.331	87.492.699
Totaal	85.774.747	209.749.162

Tabel 50. *Overzicht van toegekende nutriëntenhalte per diersoort (stand van zaken 1 augustus 2005)*

<i>Diercategorie</i>	<i>Aantal dieren</i>	<i>In kg P₂O₅</i>	<i>In kg N</i>
<i>Runderen < 1 j</i>	377.782	3.777.820	12.466.806
<i>Runderen 1.. 2 j</i>	401.513	8.833.286	24.492.293
<i>Melkkoeien</i>	377.246	11.326.889	36.617.483
<i>Andere Runderen</i>	174.900	639.408	1.868.455
<i>Mestkalveren</i>	305.787	9.173.610	29.661.339
TOTAAL RUNDEREN	1.637.228	33.751.013	105.106.376
<i>Compensatie biggen</i>	502.908	4.063.497	4.948.615
<i>Compensatie opfokzeugen</i>		1.247.474	1.850.200
<i>Biggen (< 10 w)</i>	319.398	645.184	785.719
<i>Beer & zeug (gn big)</i>	67.933	982.079	1.625.774
<i>Zeugen (incl. big)</i>	539.558	7.823.591	12.949.392
<i>Andere varkens</i>	4.362.895	23.254.231	56.717.635
TOTAAL VARKENS	5.792.692	38.016.056	78.877.335
<i>Leghen(+ moeder)</i>	9.866.729	4.834.697	6.808.043
<i>Slachtkuikens</i>	19.319.509	5.602.658	11.978.095
<i>Opfokpoeljen</i>	3.136.685	658.704	1.129.207
<i>Slachtkuikenuouderdieren</i>	1.427.366	1.013.430	1.712.839
<i>Opfokpoeljen slachtkuikenuouderdieren</i>	566.026	152.827	266.032
<i>Ander pluimvee</i>	276.231	52.484	66.295
TOTAAL PLUIMVEE	34.592.546	12.314.799	21.960.512
<i>Paarden</i>	29.794	893.820	1.936.610
<i>Kalkoenen – ouderdieren</i>	8	12	16
<i>Kalkoenen – slachtdieren</i>	235.074	185.708	517.163
<i>Struisvogels fokdieren (>14m)</i>	1.115	10.927	20.070
<i>Struisvogels slacht (3-14)</i>	3.277	14.747	28.182
<i>Struisvogels 0-3m</i>	2.305	3.919	8.068
<i>Schapen < 1 j</i>	24.431	42.021	106.519
<i>Schapen > 1 j</i>	39.995	165.579	419.948
<i>Geiten</i>	9.091	37.637	95.456
<i>Nertsen en konijnen</i>	342.925	342.925	685.850
TOTAAL ANDER	688.015	1.697.294	3.817.881
	42.710.481	85.779.163	209.762.104

Voor de compensatie opfokzeugen worden geen aantallen dieren in rekening gebracht, omdat deze berekend wordt op dieren die in werkelijkheid aangegeven werden onder zeugen excl. of incl. biggen.

12.5 Vergelijking nutriëntenhalte – Dierlijke productie 2004

12.5.1 Berekende dierlijke productie 2004 in nutriëntenhaltecijfers

Tabel 51 bevat de resultaten van de dierlijke productie voor het productiejaar 2004, berekend zoals vastgelegd in artikel 21 van het meststoffendecreet voor de bepaling van de superheffing nutriëntenhalte. Deze wordt berekend op basis van de forfaitaire uitscheidingscijfers van de dieren, behalve voor de diersoort "andere varkens met een gewicht van minder dan 110 kg". Voor deze

diercategorie wordt voor P_2O_5 gerekend met het reële uitscheidingscijfer, doch met een minimumwaarde van 5,33 kg.

Tabel 51. Dierlijke productie voor het productiejaar 2004 berekend volgens de methode voor vergelijking met de nutriëntenhalte (vaststelling superheffing nutriëntenhalte)

<i>Provincie</i>	<i>Diersoort</i>	<i>Berekende dierlijke productie 2004 cfr. superheffing NH in kg P_2O_5</i>	<i>Berekende dierlijke productie 2004 cfr. superheffing NH in kg N</i>
Antwerpen	Rundvee	4.930.245	15.363.428
	Varkens	4.881.093	10.217.466
	Pluimvee	3.123.670	5.579.424
	Andere	296.717	680.225
Totaal Antwerpen		13.231.725	31.840.542
Limburg	Rundvee	2.787.250	8.680.162
	Varkens	2.643.000	5.414.424
	Pluimvee	1.142.477	2.076.938
	Andere	189.887	443.246
Totaal Limburg		6.762.615	16.614.769
Oost-Vlaanderen	Rundvee	7.292.345	22.372.249
	Varkens	6.296.675	13.096.755
	Pluimvee	1.732.403	3.112.247
	Andere	260.095	603.143
Totaal Oost-Vlaanderen		15.581.518	39.184.394
Vlaams-Brabant	Rundvee	2.395.769	7.336.267
	Varkens	867.756	1.817.076
	Pluimvee	319.352	611.044
	Andere	193.202	456.080
Totaal Vlaams-Brabant		3.776.079	10.220.468
West-Vlaanderen	Rundvee	9.164.556	27.893.652
	Varkens	16.869.963	35.829.344
	Pluimvee	3.877.034	6.936.856
	Andere	297.242	675.493
Totaal West-Vlaanderen		30.208.796	71.335.345
Eindtotaal		69.560.733	169.195.518

12.5.2 Nutriëntenhalte horende bij aangifteplichtigen met dierlijke productie in 2004

De nutriëntenhalte horende bij de producent-gebruikers die voor productiejaar 2004 dieren hebben aangegeven bij de Mestbank, bedroeg ongeveer 80,5 miljoen kg P_2O_5 en 196,6 miljoen kg N, ten opzichte van een toegekende nutriëntenhalte van ongeveer 85,9 miljoen kg P_2O_5 en 210,1 miljoen kg N (geldigheidsdatum van de nutriëntenhalte in 2004). Dit geeft een verschil van ongeveer 5,4 miljoen kg P_2O_5 en 13,5 miljoen kg N, dat niet opgevuld werd door actieve producent-gebruikers, maar ook kan toebehoren aan niet-actieve producent-gebruikers. Dit verschil is bijna verdubbeld ten opzichte van de toestand in 2003 (3 miljoen kg P_2O_5 en 7,6 miljoen kg N; zie voortgangsrapport van 2004).

12.5.3 Vergelijking tussen reële dierlijke productie 2004 en een schatting van de nutriëntenhalte met reële uitscheidingscijfers

In Tabel 52 worden de dieraantallen die gebruikt werden voor de berekening van de nutriëntenhalte vermenigvuldigd met de uitscheidingsnormen die gebruikt werden voor de aangifte van 2004. Hiervoor

waren enkele aannames noodzakelijk. Sommige diercategorieën die voorkomen op de aangifte van 2004, komen namelijk niet voor bij de categorieën van de nutriëntenhalte, zodat sommige diercategorieën van de aangifte noodzakelijkerwijs moeten samengenomen worden.

vb. Nutriëntenhalte: "Paarden" <-> Aangifte 2004: "Paarden > 600 kg", "Paard-Pony 200-600 kg" en "Paard-Pony < 200 kg"

Als uitscheidingsnorm werd in die gevallen het gemiddelde genomen van de normen gebruikt bij de aangifte 2004.

Tabel 52. Maximale nutriëntenhalte berekend met de reële uitscheidingsnormen

<i>Provincie</i>	<i>Diersoort</i>	<i>Nutriëntenhalte berekend met reële normen P₂O₅</i>	<i>Nutriëntenhalte berekend met reële normen N</i>
Antwerpen	<i>Runderen</i>	6.046.575	18.314.239
	<i>Varkens</i>	4.498.683	10.383.158
	<i>Pluimvee</i>	3.034.093	6.571.496
	<i>Andere</i>	500.942	989.494
Totaal Antwerpen		14.080.292	36.258.387
Limburg	<i>Runderen</i>	3.522.276	10.532.743
	<i>Varkens</i>	2.637.085	5.989.367
	<i>Pluimvee</i>	1.240.685	2.692.335
	<i>Andere</i>	249.083	514.295
Totaal Limburg		7.649.130	19.728.740
Oost-Vlaanderen	<i>Runderen</i>	8.852.897	26.300.666
	<i>Varkens</i>	6.012.934	13.686.896
	<i>Pluimvee</i>	1.707.382	3.716.216
	<i>Andere</i>	438.139	889.862
Totaal Oost-Vlaanderen		17.011.351	44.593.640
Vlaams-Brabant	<i>Runderen</i>	2.925.259	8.558.190
	<i>Varkens</i>	952.765	2.178.830
	<i>Pluimvee</i>	310.114	754.417
	<i>Andere</i>	239.009	523.758
Totaal Vlaams-Brabant		4.427.147	12.015.195
West-Vlaanderen	<i>Runderen</i>	11.076.887	32.607.759
	<i>Varkens</i>	16.141.498	37.383.050
	<i>Pluimvee</i>	3.819.264	8.047.201
	<i>Andere</i>	640.200	1.244.930
Totaal West-Vlaanderen		31.677.849	79.282.940
Eindtotaal		74.845.769	191.878.903

De vergelijking van de cijfers uit Tabel 52 en de reële dierlijke productie in 2004 leert ons hoeveel de reële productie kan stijgen binnen de nutriëntenhalte, zijnde 9,4 miljoen kg P₂O₅ en 29,2 miljoen kg N.

12.6 Superheffing nutriëntenhalte

12.6.1 Overzicht superheffing nutriëntenhalte 2002

Op 19 april 2004 werd de superheffing nutriëntenhalte voor de eerste maal opgelegd voor het productiejaar 2002 (aanslagjaar 2003). Elk bedrijf dat in het jaar 2002 meer dierlijke mest heeft geproduceerd dan de nutriëntenhalte, bedoeld in artikel 33bis, krijgt een superheffing opgelegd. Een

bedrijf met een productie van minder dan 300 kg P₂O₅ (op bedrijfs- en inrichtingsniveau) is evenwel vrijgesteld van de regels van de nutriëntenhalte¹⁷.

12.6.1.1 Berekening

De berekening gebeurt op basis van de formules van Art. 21, §6, 1° van het meststoffendecreet.

De toegekende halte wordt per mestbanknummer vergeleken met de forfaitaire productie van dierlijke mest (artikel 5) op basis van de aangifte voor 2002.

Voor de diersoort "andere varkens" wordt hiervan afgeweken en zijn de resultaten van de uitscheidingsbalans gebruikt, met een minimum uitscheidingscijfer van 5,33 kg P₂O₅ per varken. Dit wil ook zeggen dat indien de uitscheidingsbalans door de Mestbank om één of andere reden niet werd aanvaard, er wordt gewerkt met de forfaitaire norm van 6,5 kg P₂O₅.

Als voor hoogproductieve melkkoeien, op aanvraag van de producent, hogere uitscheidingsnormen werden gehanteerd voor P₂O₅ en N, vervangen deze normen de forfaitaire normen bij de berekening van de dierlijke productie (artikel 33bis, §1, voetnoot (1): op voorwaarde dat deze uitscheidingswaarde eveneens gebruikt wordt als uitscheidingscoëfficiënt in artikel 5, §1).

Bij de berekening van de heffing voor 2002 werden de randvoorwaarden niet gecontroleerd.

12.6.1.2 Resultaat

In totaal werd voor 6.545.542 euro aan superheffingen opgelegd, verdeeld over 4.005 producent-gebruikers. (Een producent-gebruiker met meerdere inrichtingen krijgt één aanslagbiljet met de berekening van de superheffing voor elke inrichting apart.) Een heffingsbedrag van 1000 euro komt overeen met een overschrijding van de toegelaten productie met bijvoorbeeld 55 mestvarkens of 26 zeugen of 8 melkkoeien.

Voor gegevens over het aantal heffingsplichtigen in functie van de grootte van het te innen bedrag en de provincie en andere informatie, zie het voortgangsrapport van 2004.

12.6.2 Bezwaarprocedure tegen de superheffing nutriëntenhalte 2002

Tot en met 12 augustus 2005 zijn er in totaal 1.150 bezwaren tegen de superheffing nutriëntenhalte ingediend (laattijdige bezwaren meegerekend). Van de 4.008 aangeschreven producent-gebruikers heeft bijgevolg zo'n 28,9% bezwaar aangetekend tegen de superheffing nutriëntenhalte. Het totaal bedrag aan heffingen waartegen bezwaar werd ingediend, bedraagt meer dan 4,8 miljoen euro, ofwel iets meer dan 73% van het totaal opgelegde bedrag (zie Tabel 53).

---

¹⁷ Meststoffendecreet, art. 33bis §8: "Producenten van wie het bedrijf een productie aan dierlijke mest MPP heeft van minder dan 300 kg difosforpentoxide worden vrijgesteld van de regels bepaald in artikel 33 ter, § 1, 1° met betrekking tot de beperking van de productie aan dierlijke mest. Ingeval er meerdere producenten zijn op een landbouw- of veeteeltinrichting, dan geldt deze vrijstelling slechts voorzover de totale productie aan dierlijke mest MPP van alle producenten samen minder bedraagt dan 300 kg difosforpentoxide."

Voor een overzicht van de redenen die aangehaald worden in de bezwaren tegen de superheffing, zie het voortgangsrapport van 2004.

Tabel 53. Overzicht ingediende bezwaren tegen de superheffing nutriëntenhalte 2002 per provincie (inrichtingsadres)

Provincie	Aantal bezwaren	Som heffingen
Antwerpen	233	1.241.910
Limburg	137	432.334
Oost-Vlaanderen	298	939.497
Vlaams-Brabant	100	412.701
West-Vlaanderen	382	1.748.557
Totaal	1.150	4.774.999

Alle bezwaren werden binnen de wettelijke voorziene periode van één jaar afgehandeld, uitgezonderd twee bezwaren op aanslagbiljetten die later dan de eerste verzending van de superheffing werden opgestuurd, en waarvoor de antwoordtermijn nog niet verstreken is.

Van de 1.148 afgehandelde bezwaren werd iets meer dan 25% gegrond bevonden. Deze bezwaren vertegenwoordigden bijna 2 miljoen euro aan superheffingen, of 30% van het totale opgelegde bedrag (zie Tabel 54). Dit wil echter niet zeggen dat de totale superheffing daardoor met 30% vermindert. Een gegrond bezwaar heeft een herberekening van de heffing tot gevolg, waardoor de heffing in de meeste gevallen wegvalt of zal dalen. In enkele gevallen kan de superheffing echter ook stijgen als gevolg van de herberekening!

Tabel 54. Resultaten van de bezwaren tegen de superheffing nutriëntenhalte 2002 per provincie (inrichtingsadres)

Provincie	Gegrond		Ongegrond		Eindtotaal heffingen	Eindtotaal dossiers
	Som heffingen	Aantal dossiers	Som heffingen	Aantal dossiers		
Antwerpen	240.690	38	937.832	193	1.178.522	231
Limburg	135.967	31	296.367	106	432.334	137
Oost-Vlaanderen	306.397	71	633.100	227	939.497	298
Vlaams-Brabant	206.574	29	206.128	71	412.702	100
West-Vlaanderen	1.099.777	125	648.779	257	1.748.556	382
Totaal	1.989.405	294	2.722.206	854	4.711.611	1.148

12.6.3 Eerste herberekening superheffing nutriëntenhalte 2002

Op 28 juni 2005 werd de superheffing nutriëntenhalte voor productiejaar 2002 een eerste maal opnieuw berekend. In 439 gevallen valt de heffing weg, of werd er een lagere of hogere superheffing opgelegd. Daarnaast werd in 178 gevallen voor de eerste maal een superheffing nutriëntenhalte 2002 opgelegd. Dit laatste kan het gevolg zijn van een ambtshalve herziening (zie 12.3.2 Verminderde nutriëntenhalte) of van een wijziging van de aangegeven dierbezetting als gevolg van een bedrijfscontrole...

Door de eerste herberekening van de superheffing daalt het totale bedrag met bijna 1,3 miljoen euro (zie Tabel 55 en Tabel 56).

Tabel 55. Bedrag van de eerste herberekening van de superheffing nutriëntenhalte 2002 per soort en per provincie (woonplaats van producent)

Provincie	SH valt weg	Voor de 1ste maal SH	Lagere of hogere SH	Eindtotaal
Antwerpen	-98.172	100.262	-78.814	-76.723
Limburg	-52.202	85.332	-28.278	4.852
Oost-Vlaanderen	-158.834	54.869	-73.987	-177.952
Vlaams-Brabant	-38.490	8.207	-105.093	-135.375
West-Vlaanderen	-575.626	78.144	-383.569	-881.051
Andere	-1.784	1.444	710	370
Eindtotaal	-925.108	328.260	-669.031	-1.265.880

Tabel 56. Aantal herberekeningen van de superheffing nutriëntenhalte 2002 per soort en per provincie (woonplaats van producent)

Provincie	SH valt weg	Voor de 1ste maal SH	Lagere of hogere SH	Eindtotaal
Antwerpen	21	29	48	98
Limburg	19	29	39	87
Oost-Vlaanderen	47	39	52	138
Vlaams-Brabant	10	12	34	56
West-Vlaanderen	73	68	94	235
Andere	1	1	1	3
Eindtotaal	171	178	268	617

Tegen deze herberekening werden 41 bezwaren ingediend (stand van zaken begin augustus 2005) (zie Tabel 57).

Tabel 57. Aantal bezwaren tegen de eerste herberekening van de superheffing nutriëntenhalte 2002 en de betrokken heffingen per provincie (inrichtingsadres)

Provincie	Voor de 1ste maal SH	Lagere of hogere SH	Eindtotaal
Antwerpen	15.657 (3)	30.285 (6)	45.942 (9)
Limburg	3.702 (2)	20.885 (4)	24.587 (6)
Oost-Vlaanderen	7.122 (5)	17.417 (6)	24.539 (11)
West-Vlaanderen	22.394 (6)	37.337 (9)	59.731 (15)
Eindtotaal	48.875 (16)	105.924 (22)	154.799 (41)

12.6.4 Superheffing nutriëntenhalte productiejaar 2003

Bij de berekening van de superheffing nutriëntenhalte voor het productiejaar 2002 werd nog geen rekening gehouden met de randvoorwaarden die gelden voor de nutriëntenhalte van kalkoenen, struisvogels, slachtkuikenouderdieren of opfokpoeljen van slachtkuikenouderdieren, en voor de compensatie voor biggen.

Vanaf productiejaar 2003 worden deze randvoorwaarden wel gecontroleerd.

Vanaf 2003 mag de nutriëntenhalte toegekend aan kalkoenen, struisvogels, slachtkuikenouderdieren en opfokpoeljen voor slachtkuikenouderdieren dan alleen nog voor deze dieren gebruikt worden. De compensatie biggen mag alleen gebruikt worden voor biggen die op de eigen inrichting geboren zijn.

De superheffing voor productiejaar 2003 werd opgelegd in oktober 2005. De heffing bedroeg in totaal 5.187.232 euro verdeeld over 3.969 heffingsplichtigen.

13. Handhaving van het meststoffendecreet

13.1 Handhavingsbeleid van de Mestbank

13.1.1 Kader

De Mestbank is decretaal belast met het toezicht en de controle op de naleving van de bepalingen van het meststoffendecreet.

Binnen de Mestbank is deze taak toegewezen aan de cel controle. Voor de uitvoering van deze opdracht staan sinds 2000 een 25-tal inspecteurs en 6 coördinatoren in.

13.1.2 Bevoegdheden

Een beschrijving van de bevoegdheden is weergegeven in het voortgangsrapport 2004.

13.1.3 De aanpak van de handhaving

Het handhavingsbeleid van de Mestbank gaat uit van een breed sensibiliserend en gericht sanctionerende aanpak. Binnen vastgestelde criteria wordt geopteerd om, waar mogelijk, sensibiliserende en probleemoplossende maatregelen te nemen.

Er wordt een evenwicht gezocht tussen planmatige en reactieve controles. Reactieve controles zijn de niet ingeplande controles op vraag van derden zoals de behandeling van klachten, vragen van parketten, vragen van andere overheden.

Jaarlijks wordt hiervoor een controle-actieplan opgesteld. Binnen het controle-actieplan vormen mestbalanscontroles en bedrijfsdoorlichtingen (vnl. landbouwbedrijven) de basis. Hiervoor worden jaarlijks op basis van de beschikbare gegevens de prioritair te controleren bedrijven geselecteerd. Dit zijn bedrijven die systematisch teveel nutriënten op hun gronden brengen of jaar na jaar hun nutriënten onvoldoende afzetten (zie 13.1.4).

Jaarlijks worden binnen het controle-actieplan één of meerdere specifieke accenten gelegd. Rond deze thema's wordt een belangrijk deel van het jaar gewerkt. Voorbeelden van thema-acties zijn: controle op producenten andere meststoffen, erkend vervoerders, cultuurgronden, aanvragen derogatie, Mapmeetpunten. De jaarthema's bepalen bijgevolg voor een deel de verdeling van de overtredingen. Dit is uiteraard een belangrijk gegeven bij de interpretatie van de cijfergegevens. Bij elk jaar worden de thema's opgelijst.

De Mestbank controleert sedert 2003 eveneens op regelmatige basis buiten de gebruikelijke kantooruren.

Sinds 2000 staat de cel controle van de Mestbank eveneens in voor de uitvoering van de door de EU opgelegde controle op de beheerovereenkomsten.

Vanaf 2005 werkt de Mestbank samen met ABKL i.v.m. de controles rond de nitraatrichtlijn zoals opgenomen binnen de cross-compliance (zie 13.2.3.3.2).

Op provinciaal niveau wordt samengewerkt met de federale en lokale politie. Dit vooral bij het uitvoeren van transportcontroles.

13.1.4 Mest(on)balans

Met alle geïnventariseerde gegevens, stelt de Mestbank jaarlijks een mestbalans op per bedrijf. Bij het overschrijden van een mestbalans treedt er potentieel ofwel overbemesting op ofwel onvoldoende mestafzet wat in principe ook resulteert in een overbemesting (De mest gaat immers ergens naar toe). Jaarlijks wordt er een prioritaire controlelijst gemaakt. Het basisprincipe van dergelijke lijst is dat er een gemiddelde overschrijding is van de mestbalans (mestonbalans) op bedrijfsniveau, gedurende de laatste 3 jaren van minimum 10% voor P_2O_5 . De ernst van de mestonbalans wordt bij mestoverschotbedrijven (zeg maar de veehouders) uitgedrukt in relatie tot hun productie en bij niet-overschotbedrijven (zeg maar de gebruikers van dierlijke mest) tot de afzetmogelijkheden op hun eigen gronden. Tabel 58 geeft een overzicht per provincie van deze bedrijven. In deze tabel werden enkel de bedrijven opgenomen die over de beschouwde 3 jaren dezelfde bedrijfsstructuur hadden (geen overnames, geen faillissementen, geen stopzettingen, ..). Op deze wijze worden alle mogelijke anomalieën die een vertekend beeld kunnen geven weggefilterd. Naast deze prioritaire CAP lijst worden nog andere meer dynamische controlelijsten gemaakt op basis van een risicoanalyse, waarbij elementen die de fraudegevoeligheid verhogen, doorwegen. Minstens 10% van de beschikbare controlecapaciteit investeert de Mestbank aan de doorlichting van bedrijven op dergelijke lijsten. De kaart in bijlage (Figuur 30) stelt dit visueel voor.

Tabel 58. Overzicht van de bedrijven die gemiddeld voor de laatst 3 jaar meer dan 10 % overschrijding hebben van hun mestbalans voor P_2O_5 en dit voor bedrijven die gedurende deze 3 jaren eenzelfde bedrijfsstructuur hadden.

Provincie	Mestoverschotbedrijven		Niet-mestoverschotbedrijven	
	Aantal bedrijven	kg P_2O_5 niet correct in de balans	Aantal bedrijven	kg P_2O_5 niet correct in de balans
Antwerpen	153	225.458	269	127.991
Limburg	84	88.947	246	143.535
Oost-Vlaanderen	160	140.393	553	214.261
Vlaams-Brabant	42	56.495	344	229.593
West-Vlaanderen	284	252.073	500	159.606
Vlaanderen	723	763.366	1.912	874.986

13.2 Handhavingsresultaten

13.2.1 Toelichting bij de terminologie

Een controle kan verschillende aanleidingen hebben. Een onderscheid wordt gemaakt in 10 grote groepen:

- mestonbalans: geplande controles van vooraf geselecteerde bedrijven die te weinig mest afvoeren van hun bedrijf of teveel mest ontvangen;
- interne vraag: controles op vraag van andere cellen van de Mestbank;
- melding: meldingen van burgers van vermoedelijke overtredingen tegen het meststoffendecreet;
- kantschrift parket: onderzoeken op vraag van parket;

- samenwerking andere diensten: initiatieven van andere overheidsdiensten ondersteund door Mestbank;
- specifieke acties: de jaarlijks vastgelegde thema's vormen een specifieke aanleiding om bepaalde controles uit te voeren;
- Pa actie: Lokaal georganiseerde actie;
- BO: Vereiste controles op de naleving van de beheersvoorwaarden bij beheersovereenkomsten;
- ECO: onderzoeken op vraag van politiediensten in verband met transportcontroles;
- ad hoc: vaststellingen onderweg op het terrein.

Een inspectie geeft aanleiding tot een IV (inspectieverslag) wanneer geen belangrijke overtredingen worden vastgesteld. Er kan evenwel een aanmaning aan een inspectieverslag gekoppeld worden.

Bij vaststelling van een overtreding wordt een proces-verbaal (PV) opgemaakt.

De vastgestelde overtredingen zijn procentueel weergegeven. Aan één PV kunnen meerdere overtredingen gekoppeld worden.

13.2.2 Resultaten in 2004

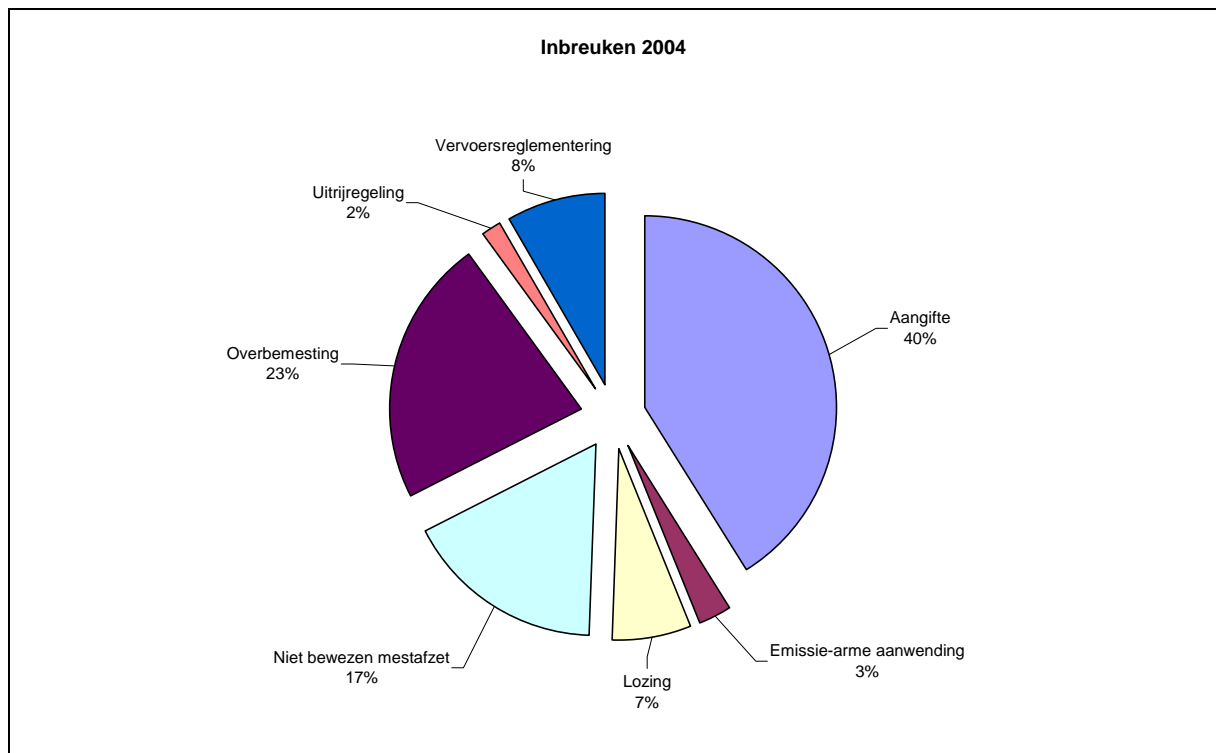
In Tabel 59 wordt een overzicht gegeven van het aantal controleacties in 2004. Hieruit blijkt dat er in 2004 iets minder controles zijn gebeurd tegenover 2003. Het karakter van de actie mapmeetpunten en de thema-actie 'derogatie', waarbij een preventieve aanwezigheid op het terrein niet noodzakelijk resulteert in aanmaningen of vaststellingen van overtredingen (PV), verklaart deze daling voor een belangrijk deel.

Tabel 59. Overzicht aanleidingen en gevolgen van controleacties in 2004 door de inspecteurs van de Mestbank. Voor de betekenis van de afkortingen zie 13.2.1. Totaal IV's: de som van aanvankelijke inspectieverslagen, technische verslagen en P.V. van inlichtingen ; Totaal P.V.'s: de som van aanvankelijke processen-verbaal plus navolgende processen-verbaal

Provincie	Aantal inspecties	Totaal IV's	Totaal PV's	Aanleiding controle							
				Mestonbalans	Interne vraag	Melding	Kantschrift parket	Samenwerking andere diensten	Specifieke acties	Ad hoc	Andere reden
West-Vlaanderen	751	499	252	57	30	32	123	33	417	56	3
Oost-Vlaanderen	479	327	152	38	39	36	14	54	206	91	1
Antwerpen	309	196	113	17	2	10	45	10	150	75	0
Limburg	469	322	147	21	17	31	35	5	287	68	5
Vlaams-Brabant	217	132	85	3	21	23	19	5	80	66	5
Totaal	2.225	1.476	749	136	109	132	236	107	1.140	256	14

In 2004 is specifiek lokaal gewerkt rond enkele geselecteerde mapmeetpunten en de controle op de derogatie. De gecontroleerde beheersovereenkomsten zijn ook onder de noemer specifieke acties terug te vinden. Een uitwerking van de acties is terug te vinden onder 10.6.3 van het voortgangsrapport 2004.

Figuur 4 toont de procentuele verdeling van de vastgestelde inbreuken in 2004. Bij 339 verschillende bedrijven is het niet correct of helemaal niet aangegeven van de dierbezetting en/of gronden weerhouden. Met 40 % van de totaal vastgestelde overtredingen is dit de belangrijkste inbreuk.

Figuur 4. Procentueel verdeling van de vastgestelde overtredingen 2004 door de inspecteurs van de Mestbak

13.2.3 Resultaten in 2005

13.2.3.1 Algemeen overzicht

In Tabel 60 wordt een overzicht gegeven van de uitgevoerde controles tot half augustus 2005. Deze tabel geeft per provincie weer wat de aanleiding tot de controle is geweest en of er al dan niet is geverbaliseerd (PV). Bij vaststelling van kleinere of op korte termijn herstelbare problemen is er aangemaand en een inspectieverslag opgesteld (IV).

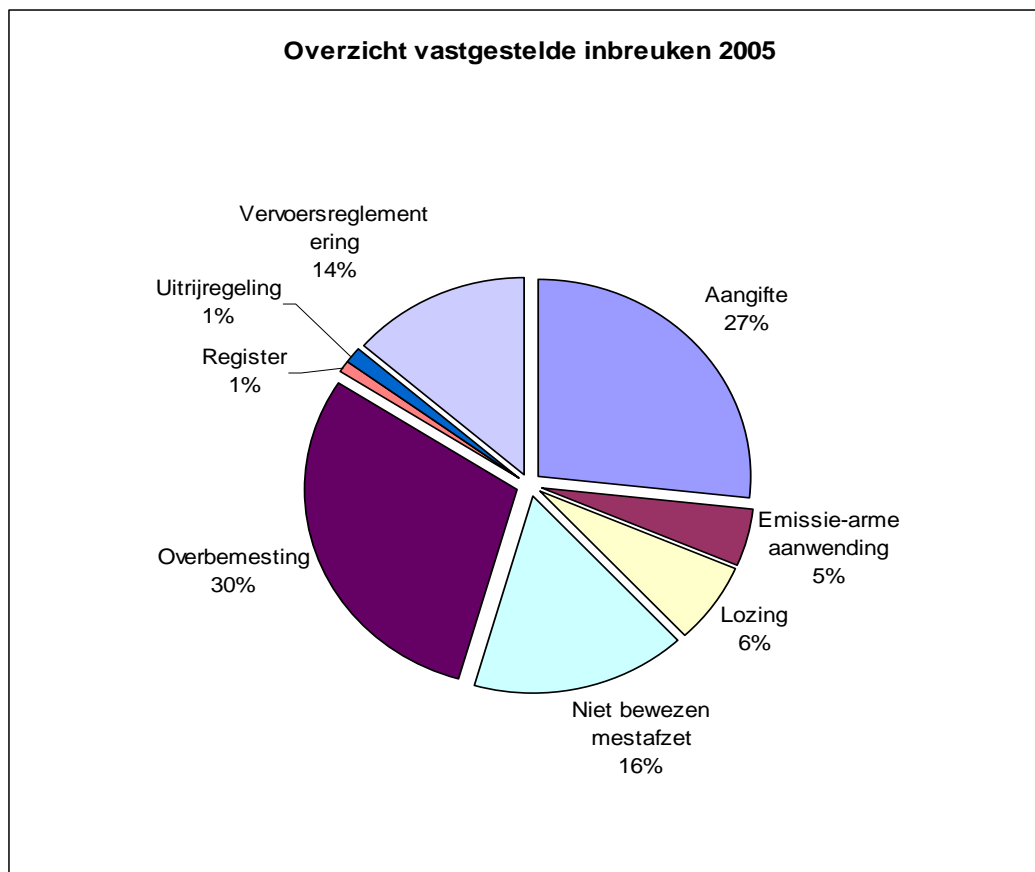
Tegenover een vergelijkbare periode in 2004 zijn er 279 extra controles uitgevoerd. Het sensibiliserende karakter van de thema actie rond de mapmeetpunten verklaart de stijging met 287 inspectieverslagen.

De lokale maar vooral de federale politie geven steeds meer aandacht aan de controle op de mesttransporten. Dit resulteert in meer gemeenschappelijke controles en vragen voor inlichtingen in verband met door de politie zelf gecontroleerde transporten (ECO' s).

Tabel 60. Overzicht aanleidingen en gevolgen van controleacties in 2005 door de inspecteurs van de Mestbank tot half augustus 2005. aanleidingen en gevolgen van controleacties in 2004 door de inspecteurs van de Mestbank. Voor de betekenis van de afkortingen zie 13.2.1. Totaal IV' s: som van aanvankelijke inspectieverslagen, technische verslagen en P.V. van inlichtingen ; Totaal P.V.' s: som van aanvankelijke processen-verbaal plus navolgende processen-verbaal

Provincie	Aantal inspecties	Totaal IV' s	Totaal PV' s	Aanleiding controle											
				Mestbalans	Samenwerking andere diensten	Interne vraag	Melding	Kantschrift parket	Mapmeetpunten	Pa actie	BO	Vergoeding Natuur	ECO	Ad hoc	Andere redenen
West-Vlaanderen	453	359	94	34	7	105	14	31	84	1	88	0	47	38	4
Oost-Vlaanderen	406	304	102	3	125	7	28	5	45	32	96	2	9	46	8
Antwerpen	259	208	51	2	3	4	2	36	16	26	18	1	137	7	7
Limburg	222	154	68	5	3	10	13	22	31	23	64	3	6	38	4
Vlaams-Brabant	114	71	43	4	5	2	4	13	0	3	60	0	5	15	3
Totaal	1454	1096	358	49	142	128	61	107	176	85	326	6	204	144	26

13.2.3.2 Vastgestelde overtredingen

Figuur 5. Overzicht van het aantal overtredingen, voortvloeiend uit inspecties in 2005 van de Mestbank

Figuur 5 toont de procentuele verdeling van de vastgestelde inbreuken, tot 1 augustus 2005. In dit tussentijds overzicht valt het belangrijk aandeel van overbemesting met reeds 120 vaststellingen op. De grotere betrokkenheid van de politiediensten bij de mesttransportcontroles resulteert in een hogere verbalisatiegraad naar de vervoersreglementering toe.

13.2.3.3 Specifieke thema acties 2005

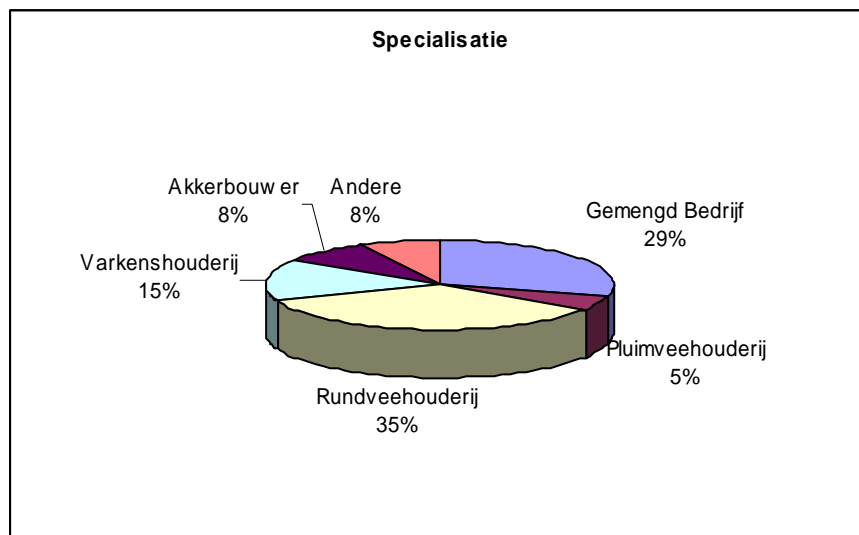
13.2.3.3.1 Mapmeetpunten

13.2.3.3.1.1 Omschrijving

De Mestbank wil de landbouwsector helpen om de impact van bemesting op de waterkwaliteit in de waterlopen te beperken. In samenwerking met de VMM en de ALT, organiseerde de Mestbank op lokaal vlak een sensibiliseringscampagne, opgebouwd rond specifieke MAP-meetpunten uit het oppervlaktewatermeetnet. Deze actie situeerde zich op 4 locaties: een gedeelte van de Zwalmstreek (Oost-Vlaanderen), een gebied rond Vleteren (West-Vlaanderen), de Noorderkempen (Antwerpen) en Peer (Limburg). De actie startte met een voorlichtingsvergadering in deze regio's. Een hoge aanwezigheid op het terrein was het uitgangspunt.

De Mestbank was in het bemestingsseizoen intens aanwezig in het gebied. Bijzondere aandacht ging naar bepaalde activiteiten van de landbouwers die potentieel een grote impact hebben op de waterkwaliteit, zoals: het respecteren van de afstandsregels tot waterlopen, de emissiearme aanwending en de tijdelijke en vaste mestopslag.

Als tweede onderdeel van deze actie werden 190 bedrijven in de directe omgeving van waterlopen bezocht. De wettelijke bepalingen en code van de goede landbouwpraktijk werd toegelicht met nadruk op de onderbouwingen van deze bepalingen. Hieraan is een bevraging van de landbouwers gekoppeld. Figuur 6 geeft de verdeling weer van de bedrijven naar hun specialisatie toe.

Figuur 6. Overzicht bevraging bedrijven naar specialisatie

13.2.3.3.1.2 Conclusies actie Mapmeetpunten

In alle 4 gebieden twijfelt men eraan of landbouw wel aan oorzaak ligt van de N overschrijding in de waterlopen. Dit is een onterechte perceptie die meermaals ervaren wordt door de Mestbank.

Het waterdebiet in de omgeving van de mapmeetpunten is zeer laag. Een beperkt N verlies resulteert snel in een overschrijding van de norm.

In de sensibiliseringsactie in de provincie Antwerpen bleek dat de intensieve glastuinbouw een aanzienlijke impact kan hebben op de waterkwaliteit. Een duurzame oplossing voor het drainwater uit deze serres dringt zich op.

De kwaliteit van de vaste en tijdelijke mestopslagen is vooral een probleem bij de wat verouderde bedrijven. Niet mestdichte opslagen vormen immers een constante bron van N verliezen.

Een kleine 20 % van de bevroegde landbouwers bemest niet emissie arm. Het probleem stelt zich terug vooral bij de oudere en kleine bedrijven. Dit wordt door collega landbouwers, die het wel goed doen, niet gewaardeerd.

Uit zowel de bevragingen, als uit ervaring van de inspecteurs, blijkt dat de afstandregels voor bemesting tot waterlopen onvoldoende gekend en toegepast worden. Zo'n 57 % van de bevroegde landbouwers kennen de correcte afstandregels niet en passen deze ook niet toe. De 5 m wordt algemeen ervaren als te ruim. Dit vooral wanneer men de mest injecteert.

Een bodemanalyse wordt door 65 % van de bevroegde landbouwers wel eens uitgevoerd. Dit vooral voor de teelten bieten, teelten met een lage N-behoefte, aardappelen en groenten. De meeste landbouwers (80%) voeren geen mestanalyse uit en verwijzen naar de uiteenlopende resultaten die deze analyses vertonen.

Slechts 55 % van de bevroegde landbouwers controleert degelijk zijn mestafzetdocumenten. Uit mestbalansonderzoek blijkt dat een onvoldoende controle van deze documenten, door de afnemer van de mest, aanleiding kan geven tot overbemesting.

Een groenbemester wordt gezaaid door 62 % van de bevroegden, vooral na granen (41 %) en na maïs (38 %).

Uit de bevraging blijkt dat de maximale bemestingsnormen niet met dierlijke mest wordt ingevuld bij ondermeer vlas, granen, bieten en aardappelen. Dit wordt echter gecompenseerd door een te hoge bemesting op grasland en maïs. Dit wordt eveneens bevestigd door bedrijven waar op bedrijfsniveau geen overschrijding van hun mestbalansen was.

De sensibiliserende bedrijfsbezoeken en het persoonlijke contact werden door 80 % van de bezochte bedrijven geapprecieerd.

De intense aanwezigheid met vooral een sensibiliserend karakter had vooral in de eerste maanden na de voorlichtingsvergadering effect. Na verloop van tijd trad gewenning op. De mensen van de Mestbank op het terrein geven aan dat, vooral in de zomermaanden, terug onzorgvuldiger werd gewerkt naar afstandregels tot waterlopen en emissie arme aanwending. Het blijft moeilijk om het gedrag van de landbouwers te veranderen, zelfs na een intensieve, lokale sensibiliseringsactie.

13.2.3.3.2 Ondersteunen ABKL in het kader van controles Cross-compliance Mid Term Review

Op 26 juni 2003 bereikten de Europese ministers van Landbouw een akkoord over de fundamentele hervorming van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (MTR). Het doel van de hervorming is de landbouw in de EU markt gericht, meer concurrentieel en duurzamer te maken.

Onder meer wordt de toekenning van bedrijfstoelagen afhankelijk gemaakt van de naleving van 19 Europese richtlijnen en verordeningen (cross-compliance). Het meststoffendecreet en zijn uitvoeringsbesluiten zorgen voor de omzetting van de nitraatrichtlijn in Vlaamse wetgeving.

Concreet wordt 1% van de aanvragers van bedrijfstoelagen geselecteerd aan de hand van een risicoanalyse om de naleving van de randvoorwaarden betreffende leefmilieu na te gaan. Voor wat de nitraatrichtlijn betreft ondersteunt de VLM ABKL. Een eerste element bestond erin door administratief na te gaan of er voldoende vergunde mestopslag op het bedrijf aanwezig is.

13.2.3.3.3 *Beheerovereenkomsten water, natuur en horizontale vergoedingen.*

Er zijn bij 326 verschillende beheerders beheersvoorwaarden gecontroleerd op het terrein. Na een terreincontrole werd 9 % van de beheerders niet uitbetaald, bijvoorbeeld omdat ze geen bemestingsregister bijhielden.

13.2.3.3.4 *Derogatie 2005*

Op 28 juli 2005 werden er in totaal 1.683 landbouwers geïnformeerd dat op een deel van hun percelen een bemonstering naar het nitraatresidu zal worden uitgevoerd. Dit om de naleving van de derogatievoorwaarden na te gaan.

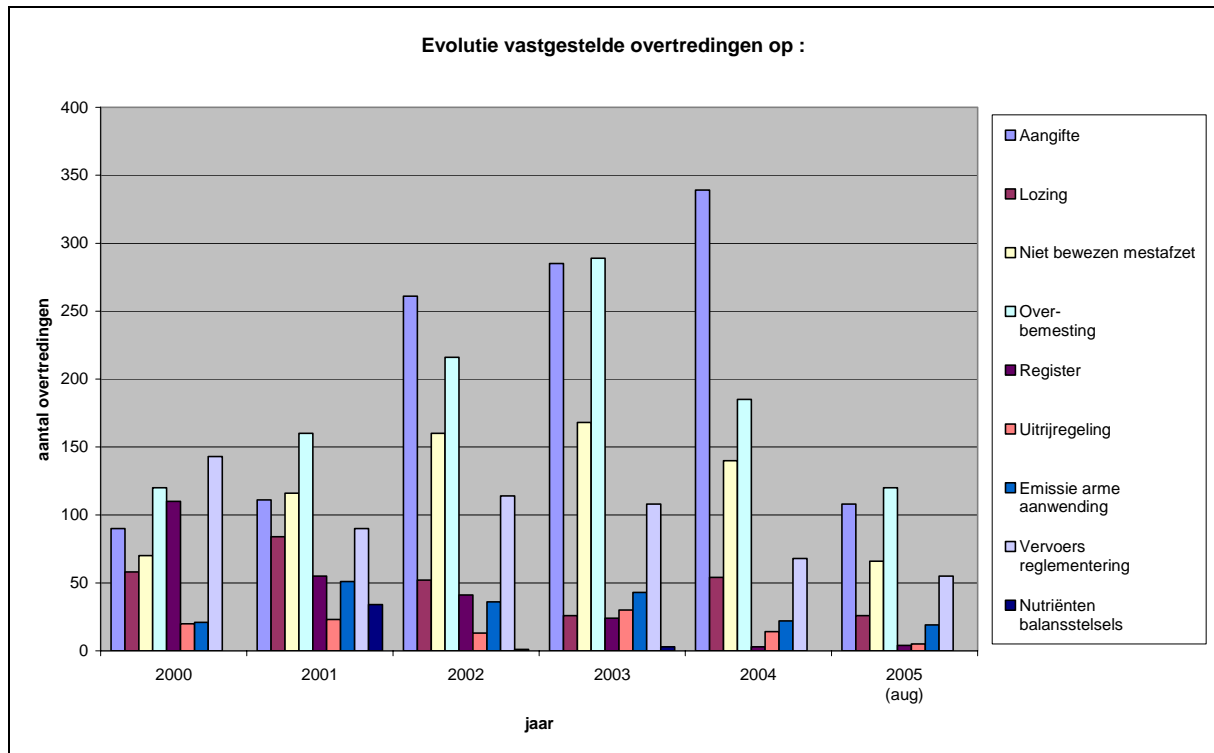
13.2.4 Evolutie vastgestelde overtredingen

Figuur 7 geeft een overzicht van de vastgestelde overtredingen in de laatste 5 jaren. In één proces verbaal kunnen verschillende overtredingen worden vastgesteld. Zo zal fraude met cultuurgronden of dierbezetting in veel gevallen eveneens aanleiding geven tot een overbemesting.

De thema's waarrond de Mestbank jaarlijks werkt, beïnvloeden eveneens de graad van vaststelling van een bepaalde overtreding. De thema's rond correcte aangifte van cultuurgronden in 2002, 2003 en 2004 verklaren voor een belangrijk deel het pieken van de inbreuk 'niet correcte aangifte' in deze jaren. Het accent op de controle van registers verklaart eveneens de piek van 2000.

De inbreuk op het niet naleven van de aangifteplicht (art 3 van het meststoffendecreet) is een constante over de jaren heen. Tussen de 15 en 40 % van de vastgestelde overtredingen heeft betrekking op zowel het niet aangeven of niet correct aangeven van dierbezetting of cultuurgronden.

Het vaststellen van overbemesting blijft, de laatste jaren, met scores tussen 25% en de 30%, één van de belangrijkste vastgestelde overtredingen. Overbemesting kan betrekking hebben op een individueel perceel, zoals in het geval van het niet naleven van de nulbemesting. Het kan echter eveneens gaan over een globale overbemesting op alle bedrijfsgronden. Het teveel ontvangen van nutriënten, door akkerbouwers en gemengde bedrijven met voldoende eigen grond, geeft aanleiding tot overbemesting.

Figuur 7. De procentuele verdeling van de vastgestelde overtredingen sinds 2000.

13.3 Controle op de mestamenstelling

Bij controle van mesttransporten worden periodiek meststalen genomen. Deze stalen worden geanalyseerd op zware metalen en anderen mestvreemde stoffen. De Mestbank beschikt hiervoor over een meststaalnameapparaat. Tabel 61 geeft een overzicht van de reeds uitgevoerde analyses op mestvreemde stoffen. Er zijn tot op vandaag nog geen sporen van mestvreemde stoffen bij mesttransporten of opslagen terug gevonden.

Tabel 61. Overzicht van de uitgevoerde bemonsteringen mest voor analyse op mestvreemde stoffen

Jaar	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Aantal mestanalyses	13	20	6	7	13	7

13.4 Tendensen

De grote krachtlijnen zoals geformuleerd in het voortgangsrapport 2004 komen grotendeels terug.

De medewerking van de landbouwers bij de uitvoering van een controle is de laatste 5 jaar zeer goed. Uiterst zelden is ondersteuning van de politie noodzakelijk.

Het niet correct aangeven van dieren en gronden op de jaarlijkse aangifte blijft één van de belangrijkste vastgestelde inbreuken. Landbouwers die geen aangifte doen (verzuimers) komen steeds minder voor. De aangifteproblemen situeren zich meer onder de vorm van verkeerde aangifte, dit zowel van aantallen als diercategorieën. De manier van de controle op de veebezetting is de laatste jaren efficiënter geworden. Door problemen met nutriëntenhalte, stopzettingpremies, verwerkingsplicht en andere komen meer situaties naar boven waarbij een niet correcte dierbezetting is aangegeven.

De registerplicht naar dieren toe verliest aan belang. Enerzijds omdat minder bedrijven registerplichtig zijn geworden door de aangifte van hun runderen via Sanitel te laten verlopen en anderzijds door de mogelijkheid om de correcte maandelijkse dierbezetting via andere systemen na te gaan.

Het weersafhankelijke karakter van de vraag naar dierlijke mest, en het hieraan gekoppelde grote volume transporten, maken dat de vaststelling van vervoersovertredingen een constant gegeven blijft over de jaren.

Onder impuls van dienst Leefmilieu (ADGP) van de federale politie worden steeds frequenter controles door de politiediensten uitgevoerd.

Overbemesting blijft een actueel probleem. Het onzorgvuldig omgaan met de bemestingsnormen door een volledig volmesten met ontvangen mest, dit zonder rekening te houden met de eigen dierlijke productie en kunstmestgebruik leidt tot overbemesting.

In een aantal gevallen hebben de getroffen landbouwers niet bewust overbemest. Het te goeder trouw, zonder nazicht, ondertekenen van mestafzetdocumenten vormt hier een probleem.

Uit de bevraging van de landbouwers rond de mapmeetpunten blijkt onder meer dat niet altijd de nutriëntenbehoeftes van de gewassen voorop staan. Zo krijgen bepaalde gewassen minder nutriënten dan de maximaal toegelaten norm. Dit wordt dan op bedrijfsniveau gecompenseerd door op N tolerante gewassen zoals maïs en gras een hogere dosis dan toegestaan op te brengen. Het naleven van een balans op bedrijfsniveau houdt geen garantie in dat op perceelsniveau niet overbemest wordt.

De kwaliteit van dierlijke mest blijft goed. Er zijn tot op heden nog geen contaminaties in mest vastgesteld.

14. Vergoedingen

14.1 Vergoedingen in kwetsbaar gebied natuur buiten de beheerovereenkomsten

14.1.1 Inleiding

Om percelen met een bemestingsverbod (2 GVE) die niet in aanmerking komen voor één of andere beheerovereenkomst toch enigszins te compenseren, werd de vergoeding natuur in het leven geroepen. Ze wil het productieverlies dat de landbouwers lijden door het nulbemestingsregime compenseren. De vergoeding bedraagt 200 EUR per hectare. Deze vergoeding kan jaarlijks aangevraagd worden. Vanaf 2005 gebeurt dit via de perceelsregistratie van de Mestbank.

Indien deze vergoeding aangevraagd wordt, verbindt men er zich toe om op het betreffende perceel géén bestrijdingsmiddelen te gebruiken, met uitzondering van de pleksgewijze bestrijding van distels. Op percelen die begraasd worden dient een begrazingsregister bijgehouden te worden.

Het spreekt voor zich dat er géén overtredingen op het bemestingsverbod of tegen het decreet op het natuurbehoud mogen begaan zijn.

14.1.2 Praktische aanpak voor 2003 en 2004

Omdat deze vergoeding pas in het voorjaar van 2004 de goedkeuring kreeg van de Europese Commissie, met terugwerkende kracht vanaf 2003, kon de aanvraag voor 2003 en 2004 niet gebeuren zoals vastgelegd in het oorspronkelijke besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 2000 (aanvraag tijdens de perceelsregistratie). De registratie 2003 van de gebruikspcelen was reeds verwerkt, die van 2004 pas verstuurd. Daarom werd voor deze productie jaren gewerkt met een apart aanvraagformulier op basis van de perceelsregistratie.

Voor 2003 kwam 8.762 ha in aanmerking (7463 percelen), verdeeld over 4.353 bedrijven (entiteiten). Hiervan reageerden er uiteindelijk 2.631 (60%). 2.504 bedrijven vroegen voor één of méér percelen een vergoeding aan. Voor 4.448 percelen (5.699 ha) gebeurde een aanvraag, voor 265 percelen (279 ha) werd een weigering ontvangen van de landbouwer.

Aldus werd 65 % van de in aanmerking komende oppervlakte 2003 vergoed.

Voor 2004 kwam 8.696 ha in aanmerking (7589 percelen), verdeeld over 4.263 entiteiten. Hiervan reageerden er uiteindelijk 2.654 (62 %). 2.586 bedrijven vroegen voor één of méér percelen een vergoeding aan. Voor 4.431 percelen (5.690 ha) gebeurde een aanvraag, voor 154 percelen (118 ha) werd een weigering ontvangen van de landbouwer. Voor een deel van de percelen kon de vergoeding "automatisch" uitbetaald worden, d.w.z. zonder aanvraag. Voorwaarde was dat voor het perceel een geldige aanvraag voor 2003 gebeurde én dat het perceel in 2004 grafisch identiek werd geregistreerd. Voor de andere percelen werd begin april 2005 een aanvraagformulier opgestuurd. Zo'n 65 % van de in aanmerking komende oppervlakte 2004 werd vergoed.

Om deze afwijkende aanvraagprocedure een juridische basis te geven werd het oorspronkelijke besluit van de Vlaamse Regering in die zin gewijzigd. (besluit van de Vlaamse Regering van 22 april

2005 (Belgisch Staatsblad., 30 mei 2005, in werking 1 juni 2004)). Deze wijziging bepaalde ook dat de indienperiode voor aanvragen voor de vergoeding natuur 2003 op 31/12/2004 werd afgesloten. Deze uiterste indieningsdatum voor aanvragen 2004 was 1 juni 2005.

14.1.3 Stand van zaken aanvragen voor 2005

Vanaf productiejaar 2005 gebeurde de aanvraag tijdens de perceelsregistratie, zoals oorspronkelijk bepaald werd. Op 15/08/2005 deden 1.323 entiteiten een aanvraag voor 1 of meer percelen. Aanvragen kunnen nog gebeuren t.e.m. 15/03/2006.

Europa bepaalt dat minimum 5 % van de begunstigen die een vergoeding natuur zullen ontvangen gecontroleerd moeten worden. Op 15 september startte deze controleactie.

Deze vergoeding zal, in navolging van de beheerovereenkomsten, uitbetaald worden binnen de 4 maand na het verstrijken van het productiejaar, dus vóór mei 2006.

14.1.4 Conclusie

Over de 2 reeds afgehandelde jaren is de vaststelling dat 60 % van de in aanmerking komende bedrijven een aanvraag doet. 40 % doet dus bewust of onbewust geen aanvraag. Mogelijke redenen zijn:

- onwetendheid door informatieverzadiging (men leest de toelichtingen en brochures niet of niet meer);
- wantrouwen;
- ontevredenheid omtrent de doorgevoerde nulbemesting en afbakeningen in het verleden; men ziet een aanvraag als instemming met de nulbemesting, waardoor men weigert deze vergoeding te aanvaarden;
- men is ontevreden omtrent de hoogte van de vergoeding;
- men ziet op tegen de bijkomende administratieve last (bijhouden van een begrazingsregister ingeval van begraasde percelen);
- het verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen past niet in de bedrijfsvoering.

14.2 **Beheerovereenkomsten in het kader van het meststoffendecreet**

14.2.1 Het totstandkomen van de beheerovereenkomsten

De beheerovereenkomsten water en natuur werden in oktober 2000 ingesteld met een besluit van de Vlaamse Regering¹⁸. De beheerovereenkomst(en) water¹⁹ kunnen gesloten worden in een aantal kwetsbare gebieden water en zorgen ervoor dat er minder stikstof in de bodem achterblijft na het teeltseizoen. Daardoor kan er minder stikstof uitspoelen naar het grond- en oppervlaktewater. De

---

18 Besluit van de Vlaamse Regering van 10 november 2000 waarmee de beheerovereenkomsten kunnen gesloten worden in uitvoering van artikel 15 sexies van het Meststoffendecreet.

19 Aanvankelijk waren er twee pakketten. Het pakket water 170 kg N en het pakket 140 kg N. Nadat de bemestingsnorm verscherpt werd bleef enkel het laatste pakket over.

beheerovereenkomst natuur kan gesloten worden in de kwetsbare gebieden natuur en dient om de botanische waarde van graslanden te behouden en te verbeteren.

Beheerders die dat wensten, konden door een erkend labo het nitraatresidu laten bepalen van hun gronden waarvoor ze een beheerovereenkomst water wensten te sluiten. Als het nitraatresidu op het perceel lager was dan de grenswaarde van 90 kg NO₃⁻-N per ha, dan kon de beheerovereenkomst uitzonderlijk starten op 1 oktober 2000. Heel wat beheerders deden dit ook. Nadien kon enkel gestart worden op 1 januari. De resultaten van het nitraatresidu van de beheerovereenkomsten water staan vermeld in hoofdstuk 16.3.2.

14.2.2 Het succes van de beheerovereenkomsten

In de loop van de jaren sloten nog heel wat landbouwers een beheerovereenkomst water. De oppervlakte die nieuw onder contract kwam, compenseerde de oppervlakte waarvoor de VLM de beheerovereenkomst beëindigde als gevolg van de vaststelling van 2 overtredingen van de contractvoorwaarden. In totaal werd reeds voor ongeveer 9.000 ha aan contractoppervlakte verbroken, voornamelijk omdat tweemaal een te hoog nitraatresidu werd opgemeten. Gemiddeld wordt elk jaar voor ongeveer 70 % van de oppervlakte een vergoeding uitgekeerd. Jaarlijks controleert de VLM 5 % van alle landbouwers met een beheerovereenkomst. De meeste landbouwers blijken hun beheerovereenkomst goed na te leven. Na een terreincontrole werd 9 % van de beheerders niet uitbetaald, bijvoorbeeld omdat ze geen bemestingsregister bijhielden. Gemiddeld tekenden 472 landbouwers per jaar tegen een beslissing van de VLM bezwaar aan bij de geschillencommissie, dat is de beroepscommissie die geschillen tussen de VLM en landbouwers over hun beheerovereenkomsten behandelt. Daarvan worden er aan gemiddeld 157 bezwaren of 1/3 per jaar tegemoet gekomen.

14.2.3 Nieuwe contracten aan verbeterde voorwaarden

Het is belangrijk dat de overheid zorgt voor continuïteit. Beheerovereenkomsten lopen steeds voor een duur van vijf jaar. Als de contracten niet verlengd worden, zou er begin 2006, wanneer de contracten gesloten op 1 oktober 2000 en 1 januari 2001 afgelopen zijn, slechts 20 % van de huidige beheerde oppervlakte van 27.265 ha onder beheer blijven. Het verlengen is belangrijk omdat de beheerders ervoor zorgen dat de doelstelling van de nitraatrichtlijn beter wordt gehaald.

Aangezien de meeste contracten op 30 september 2005 of op 31 december 2005 eindigen, is dit een goede gelegenheid om een aantal wijzigingen aan de wetgeving door te voeren. Op vijf jaar tijd leerde de VLM immers van de beheerders met wie zij een overeenkomst water sloot, wat zij wilden veranderen. De belangrijkste conclusies zijn:

- het intekenen van vaste detailgebieden gedurende de contractperiode zorgt ervoor dat er soms meer stalen moeten genomen, bijvoorbeeld als de landbouwer twee teelten in een detailgebied inzaait (dan moet per teelt een staal genomen worden);
- het bemestingsplan en het berekeningsblad administratieve formulieren bieden weinig tot geen meerwaarde;
- het bemestingsregister is zeer moeilijk bij te houden;
- er is geen flexibiliteit bij het aanvragen van contracten;
- de gemeten nitraatresidu's zijn soms onverwacht.

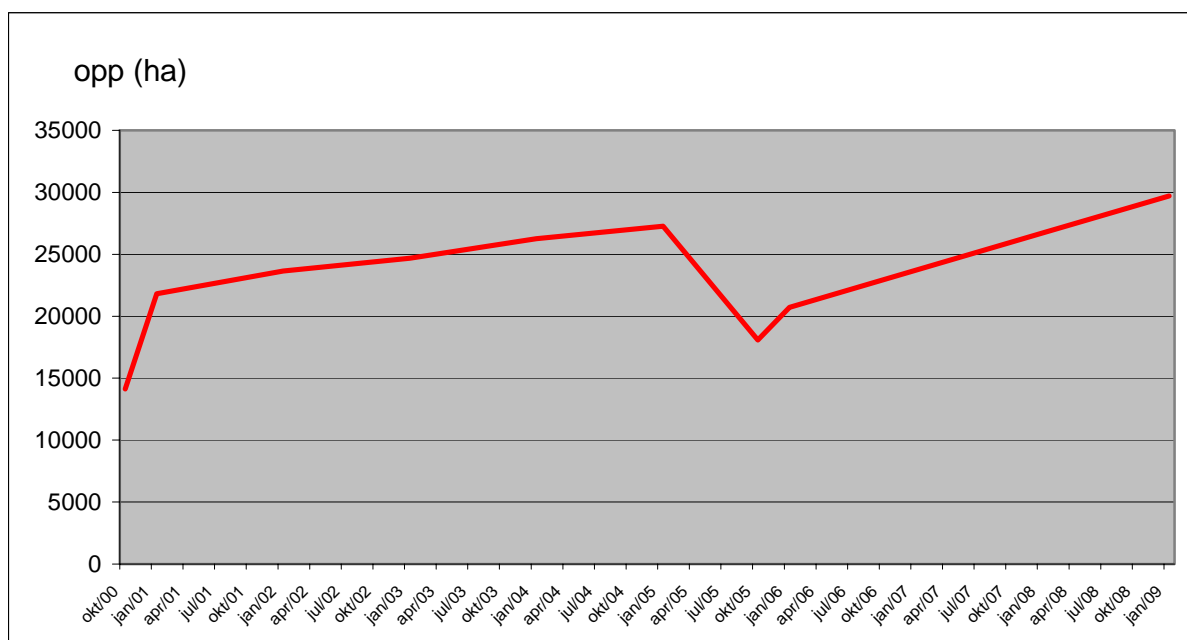
De VLM hield met deze opmerkingen rekening en herwerkte de pakketten water en natuur. Ze worden nu opgenomen in hetzelfde besluit dat ook de beheerovereenkomsten weidevogelbeheer, botanisch beheer, perceelsrandenbeheer, erosiebestrijding, hamsterbescherming en de aanleg en onderhoud van kleine landschapselementen regelt. Hierdoor konden heel wat overtollige regels geschrapt worden en kan de aanvraag flexibeler gebeuren.

Voor de beheerovereenkomst water blijft er een bemestingsregister bij te houden en dit voor alle percelen in gebruik. Maar het bemestingsplan en berekeningsblad worden geschrapt, de aanvraagperiode is flexibeler en het intekenen van detailgebieden vervalt. De maatregelen moet men niet meer gedurende 5 jaar verplicht op dezelfde percelen toepassen. Met de nieuwe wetgeving sluit men een contract voor een bepaalde oppervlakte en duidt men jaarlijks bij de registratie van de cultuurgronden aan op welke percelen men dat jaar de maatregelen uit het contract uitvoert.

14.2.4 Evoluties

De administratieve vereenvoudigingen zijn significant en zullen er hoogst waarschijnlijk toe leiden dat op termijn heel wat meer oppervlakte onder beheer zal komen te liggen dan nu. De evolutie in de gesloten oppervlakte onder beheerovereenkomst water en de verwachting voor de toekomst, is terug te vinden in Figuur 8. Ondanks al deze verbeteringen aan het contract is de schatting dat ongeveer 30 % van de landbouwers in eerste instantie hun beheerovereenkomst niet zal verlengen, maar dat zij pas na goede ervaringen bij hun collega's opnieuw zullen intekenen voor een nieuwe termijn van vijf jaar. De verwachting is om tegen 1 januari 2008 opnieuw op het huidige niveau te zitten.

Voor de beheerovereenkomst natuur verandert er niets behalve dat de beheerovereenkomst nu kan starten op vier startdata. Dit zijn: 1 januari, 1 april, 1 juli en 1 oktober.

Figuur 8. *Evolutie in de gesloten oppervlakte onder beheerovereenkomst water en de verwachting voor de toekomst (ha)*

14.2.5 E-government

Vele overheden bieden beheerovereenkomsten aan. De landbouwers lieten ons weten dat ze tussen het bos de bomen niet meer zagen. Daarom bouwde de VLM samen met ABKL, ALT en AMINAL een e-loket waarop alle beheerovereenkomsten van de Vlaamse en lokale overheden terug te vinden zijn. Daarnaast bevat het e-loket heel wat achtergrondinformatie, contactadressen, downloadbare formulieren en regelgeving. Het e-loket heet eHorizon en is terug te vinden op www.ehorizon.be.

15. Sensibilisering, responsabilisering, dienstverlening en communicatie van de Mestbank

15.1 Doelgroepenbeleid

In het kader van haar opdrachten werkt de Mestbank aan een continue verbetering van de dienstverlening naar haar doelgroepen, met als belangrijkste hierbij de landbouwsector. De Mestbank werkt met een doelgroep van ongeveer 38.000 landbouwers, evenals enkele honderden intermediairen zoals mestvoerders, adviseurs, consultants, e.d. Andere doelgroepen waarmee wordt overlegd en samengewerkt, zijn de inspectie- en politiediensten, gemeentelijke diensten en andere overheden, ...

Via een doordacht doelgroepenbeleid tracht de Mestbank elk van deze groepen, zowel op gewestelijk als lokaal niveau, gericht te benaderen en te betrekken bij haar beleid en activiteiten. Dit onder de vorm van gerichte communicatie- en sensibilisatieacties, voorlichtingsmomenten, adviesverlening op het terrein en overleg en dialoog met de landbouworganisaties en intermediairen. Ze vervult zo haar loketfunctie zowel naar landbouwers als naar organisaties.

15.2 Overleg op centraal niveau

Op centraal niveau (Brussel) voorziet de Mestbank sinds 2004 gestructureerd (2-maandelijks) technisch overleg over lopende processen met een aantal organisaties die de landbouwsector en dan voornamelijk de dierlijke sector, vertegenwoordigen, nl.:

- de 4 belangenorganisaties: Boerenbond, VAC, ABS en BELBIOR;
- de vakorganisaties VBK (kalverhouderij), VEPEK (pluimveehouderij) en VEVA (varkenshouderij);
- de toeleverende sector via BEMEFA en De Zelfmengers
- de Mestverwerkers en het VCM als belangrijke spelers inzake mestverwerking
- adviserende organisaties zoals DLV Milieuconsult en SBB Bedrijfsdiensten

Agenda gerelateerd kunnen ook andere organisaties of overheden uitgenodigd worden. Op basis van knelpunten en vragen aangegeven door de sector, wordt door de Mestbank tijdens deze overlegmomenten een thema verder uitgediept en toegelicht. Gezamenlijk worden waar nodig afspraken gemaakt en actiepunten opgesteld, zowel voor de overheid als voor de leden van het overleg. De Mestbank geeft via een Mestbankkalender ook aan welke in de komende maanden haar geplande activiteiten zijn gericht naar de landbouwsector (zendingen, sensibilisatie- en controleacties, ...). De sector vindt dit gestructureerde overleg nuttig en nodig omdat op die manier duidelijk wordt hoe de regelgeving door de Mestbank geïnterpreteerd of toegepast zal worden op het terrein. Op die manier worden problemen en misverstanden voorkomen.

Naast dit overleg, kan de landbouwsector via de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek, waarin een aantal van bovenstaande organisaties vertegenwoordigd zijn, advies verlenen over geplande processen en nieuwe regelgeving. Daarnaast zijn ook de milieubeweging, de wetenschappers en economische actoren actief in deze stuurgroep.

15.3 Lokaal overleg, en communicatie per provincie

Door de decentrale organisatie van de VLM, is de Mestbank in elke provincie aanwezig, waardoor ook individuele landbouwers rechtstreeks terecht kunnen voor vragen, het afhandelen van dossiers, e.d. Algemeen en uitgemiddeld over alle provincies komen per jaar in elke provinciale afdeling van de VLM tussen de 1.500 à 2.000 bezoekers langs, specifiek voor (een dossier van) de Mestbank. Voor gans Vlaanderen zijn er m.a.w. ongeveer 7.500 persoonlijke contacten per jaar.

Bij grote mailings (aangifte, register, perceelsregistratie, heffingen) voorziet de Mestbank reeds sinds eind 1998 een 'Mestbankinfo' met informatie over het hoe en waarom van de zending. De landbouwers hebben zo een duidelijke handleiding om hen te helpen bij het invullen van de documenten. Door het vermelden van de naam van dossierbehandelaar en het rechtstreekse telefoonnummer bij deze mailings kan de klant steeds rechtstreeks contact opnemen voor verdere informatie of hulp. Algemeen en uitgemiddeld over alle provincies worden zo per jaar in elke provincie tussen de 10.000 en 12.000 telefoons beantwoord specifiek voor (een dossier van) de Mestbank. Voor gans Vlaanderen spreken we m.a.w. over ongeveer 50.000 telefonische contacten per jaar. Het aanschrijven van de vergunninghouders waarvan de vergunning mogelijk hernieuwd moet worden, voorkomt een onnodig verval van milieuvergunningen.

15.4 Voorlichting op het terrein

Daarnaast geven de voorlichters van de Mestbank, zowel op eigen initiatief als op uitnodiging van een bedrijfsdienst, organisatie of gilde, specifieke (bv. over vergunningen, mestexport, ...) en algemene voorlichting (na belangrijke decreetswijziging) over de aanpak van de mestproblematiek in Vlaanderen. Dit kan lokaal gebeuren in een gemeente of kan provinciaal op grotere schaal georganiseerd worden. Er worden door de Mestbank jaarlijks ook enkele specifieke voorlichtingscampagnes op het getouw gezet. Daarbij wordt een homogene doelgroep afgebakend (bv. loonwerkers of erkend mestvoerders, mestverwerkers, ...) en wordt een specifiek programma opgesteld. Deze mensen worden ofwel rechtstreeks aangeschreven of verwittigd in samenwerking met hun belangenorganisatie of vakvereniging. De meest recente sensibiliseringscampagne – over de resultaten van het MAP-meetnet oppervlaktewater in bepaalde VHA-zones – werd recent in samenwerking met ALT en VMM opgezet. De organisaties werden bij de voorbereiding ervan, bv. voor de keuze van de VHA-zones, betrokken.

15.5 Elektronische informatie op maat

Verder werden de voorbije jaren heel wat inspanningen geleverd om nog meer gerichte informatie aan de landbouwers te verstrekken. Zo werd er verder geïnvesteerd in de uitbouw van MIL, het Mest-Internet-Loket. Het systeem laat de landbouwer toe een aantal unieke Mestbankgegevens over zijn bedrijf via het internet te raadplegen. Verdere acties zijn echter nodig om het gebruik ervan verder te promoten.

16. Meetresultaten

16.1 Het MAP-meetnet oppervlaktewater - Metingen in oppervlaktewater door de Vlaamse Milieumaatschappij op voor de landbouw relevante meetplaatsen²⁰

16.1.1 Inleiding

In de ontwerp-milieubeleidsvereenkomst bij het MAP 2 was gestipuleerd dat de Vlaamse Milieumaatschappij tegen uiterlijk 1 juli 1999 haar oppervlaktewatermeetnet derwijze diende uit te bouwen dat het de voor landbouw vereiste specifieke meetpunten omvat. Deze uitbreiding wordt verder in deze bijdrage gemakshalve 'MAP-meetnet' genoemd.

Oorspronkelijk bestond dit meetnet uit 266 meetplaatsen verspreid over het gehele Vlaamse gewest.

De MAP-meetpunten worden minstens maandelijks en bijkomend na of tijdens neerslagrijke periodes bemonsterd. Per meetplaats worden jaarlijks ongeveer 15 monsternemingen en nitraatanalyses uitgevoerd.

De Vlaamse Regering besliste in 2002 ook om de MAP-meetnetten voor grond- en oppervlaktewater uit te breiden. VMM startte in de maanden november 2002 – januari 2003 het tot circa 800 meetplaatsen uitgebreide meetnet op. De meetresultaten van de nieuwe meetplaatsen werden meegenomen in onderstaande evaluatie.

16.1.2 Communicatie

De meetresultaten worden door de VMM voor het einde van de maand volgend op de maand van monsterneming aan de landbouworganisaties meegedeeld samen met de resultaten van eerdere monsternemingen op het betreffende punt indien deze beschikbaar zijn. Op die manier kan het bemestingsgedrag door de landbouwers aangepast worden.

De volledige set meetresultaten wordt maandelijks onder de vorm van grafieken op CD-ROM bezorgd aan de landbouworganisaties. Het grote publiek kan kennis nemen van de meetresultaten via de VMM-website.

16.1.3 Evaluatie van 6 jaar MAP-meetnet oppervlaktewater

16.1.3.1 Inleiding

In intensief bemeste (dierlijke mest) gebieden komen de hoogste nitraatconcentraties normaliter voor gedurende de winterperiode. Het heeft dus veel meer zin om winters te evalueren dan kalenderjaren.

---

²⁰ Bron: Vlaamse Milieumaatschappij

Sommige gebieden worden ook overbemest met kunstmest, bv. waar aan intensieve tuinbouw gedaan wordt.

16.1.3.2 Evolutie per winterjaar sinds 1999

De VMM rapporteert de evolutie van de nitraatconcentraties in zijn meetnet regelmatig door middel van het percentage MAP-meetpunten dat in de loop van een winterjaar de 50 mg nitraat/l overschrijdt.

De toets aan de 50 mg nitraat/liter gebeurt omdat het de drempelwaarde is voor de Europese imperatieve norm uit de Drinkwaterrichtlijn uit 1975 waarnaar de Nitraatrichtlijn expliciet verwijst (50 mg/liter als 95-percentiel op jaarbasis).

Om zo accuraat mogelijk een tendens te schetsen wordt een zelfde set meetpunten over langere tijd gevolgd. Dat is mogelijk door de evolutie te bekijken in de ongeveer 260 meetpunten in het oude MAP-meetnet (Tabel 62).

Tabel 62. Percentage MAP-meetpunten van het oude MAP-meetnet dat 50 mg nitraat/l overschrijdt in beschouwde periode en gebied

omschrijving	juli 1999 - juni 2000	juli 2000 - juni 2001	juli 2001 - juni 2002	juli 2002 - juni 2003	juli 2003 - juni 2004	juli 2004 - juni 2005
West-Vlaanderen	74%	73%	65%	64%	76%	72%
Oost-Vlaanderen	64%	45%	30%	30%	52%	41%
Antwerpen	50%	35%	24%	21%	36%	38%
Limburg	62%	53%	44%	45%	41%	47%
Vlaams-Brabant	26%	33%	26%	23%	19%	14%
Vlaanderen	60%	51%	41%	40%	52%	49%

Tabel 63. Percentage MAP-meetpunten dat 50 mg nitraat/l overschrijdt in beschouwde periode en gebied

omschrijving	juli 1999 - juli 2000	juli 2000 - juli 2001	juli 2001 - juli 2002	juli 2002 - juli 2003	juli 2003 - juli 2004	juli 2004 - juli 2005
West-Vlaanderen	74%	73%	66%	57%	72%	67%
Oost-Vlaanderen	64%	45%	29%	23%	39%	33%
Antwerpen	48%	31%	21%	24%	38%	35%
Limburg	58%	50%	47%	25%	26%	30%
Vlaams-Brabant	19%	14%	26%	15%	27%	22%
Vlaanderen	59%	49%	41%	32%	45%	41%
IJzer	74%	74%	69%	60%	74%	68%
Brugse Polders	58%	54%	48%	29%	49%	41%
Gentse Kanalen	73%	55%	23%	20%	50%	42%
Beneden-Schelde	58%	8%	17%	22%	34%	27%
Leie	90%	86%	71%	71%	80%	80%
Boven-Schelde	70%	65%	57%	40%	58%	52%
Dender	11%	0%	10%	0%	7%	0%
Dijle Zenne	33%	31%	36%	19%	23%	22%
Demer	35%	28%	22%	19%	32%	32%
Nete	31%	14%	6%	4%	15%	13%
Maas	65%	50%	44%	36%	46%	49%

Uit deze cijfers blijkt dat de gunstige tendens van de periode 1999 – 2003 gekeerd lijkt. Zowel in het winterjaar 2003 – 2004 als in het winterjaar 2004 – 2005 overschrijden opnieuw ongeveer de helft van de meetpunten minstens één maal de 50 mg nitraat/l.

Hoewel de meteorologie in de zomer 2004 en de winter 2004-2005 nogal verschilde van die in de zomer 2003 en de winter 2003-2004, worden begin 2005 weer hoge pieken in het vroege voorjaar gemeten (in 2005 iets later dan in 2004). Een precieze verklaring voor deze forse nitraatuitspoeling, die minder verwacht kwam dan in de vorige winter, is nog niet gevonden.

Om een meer gebiedsgerichte beoordeling te doen van de meest recente toestand van het leefmilieu, is het beter zo veel mogelijk meetpunten mee te nemen, op voorwaarde dat ze voldoen aan de criteria van MAP-meetpunten. Daarvoor wordt de evolutie van het hele MAP-meetnet (inclusief de uitbreiding van 260 naar 800 meetpunten eind 2002) gerapporteerd (Tabel 63).

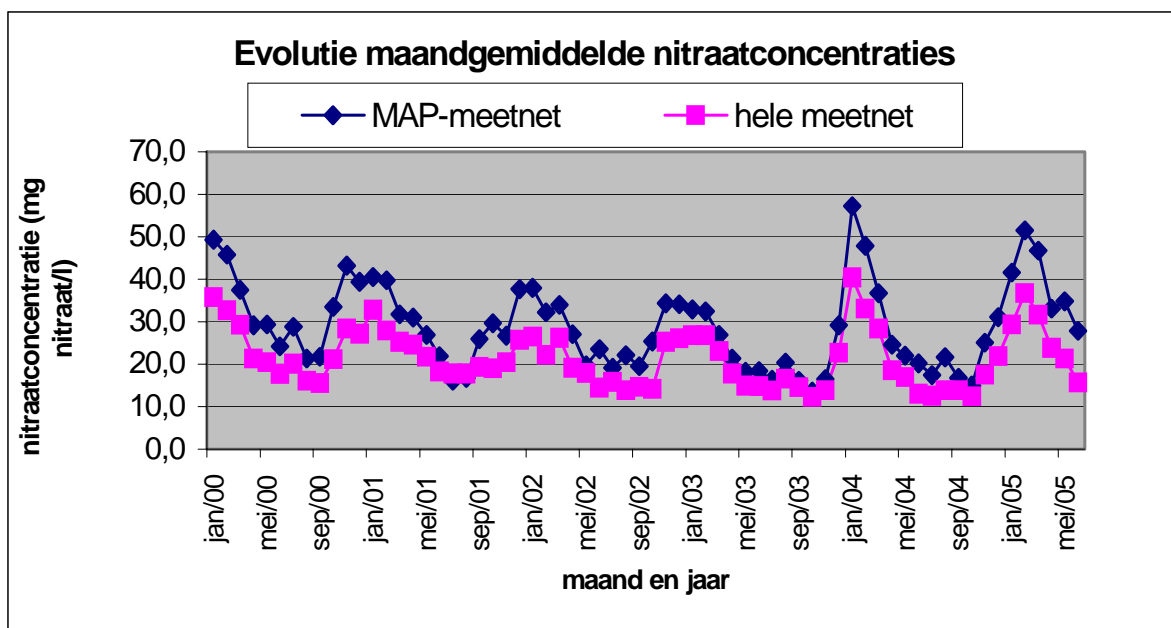
Hieruit blijkt dat de provincie en bekkens met de meeste intensieve landbouw nog steeds voor de meeste overschrijdingen zorgen.

16.1.3.3 Evolutie van de maandgemiddelde concentraties

De evolutie van de maandgemiddelde concentratie van het MAP-meetnet en het hele meetnet (waaronder het MAP-meetnet) worden eveneens vaak gehanteerd om de evolutie van de oppervlaktewaterkwaliteit voor de parameter nitraat te beoordelen.

Na een gestage daling van 2000 tot de zomer van 2003 is er nu reeds twee winters na elkaar sprake van gemiddeld hogere concentraties dan in de winter 1999 – 2000, aanvangsjaar van MAP2bis. Ook tijdens de voorbije winter is de situatie niet beter dan in de winter 1999 – 2000.

Hoewel de hoogte van de nitraatconcentraties mee geduid kan worden als een gevolg van de weersomstandigheden, wordt herhaald dat het uitspoelen van (veel) nitraat in de eerste plaats een gevolg is van te hoge bemesting.

Figuur 9. Evolutie van de maandgemiddelde nitraatconcentraties in het MAP-meetnet en het hele meetnet oppervlaktewater

Een trendlijn door de grafiek geeft aan dat de dalende trend uit de beginjaren van het MAP-meetnet zich niet bestendigt. Niet alleen de absolute concentraties, ook het verschil tussen het MAP-meetnet en het hele meetnet neemt opnieuw toe.

De grafiek illustreert duidelijk de omvang van de nitraatverontreiniging in de winter: zowel in de winter 2003-2004 als in de winter 2004-2005 stijgt de gemiddelde concentratie in het MAP-meetnet boven de 50mg/l-drempel, die een bijna-maximumgrens is! De gemeten waarden worden immers meestal getoetst aan de drempelwaarden voor de Europese imperatieve norm uit de Drinkwaterrichtlijn uit 1975 waarnaar de Nitraatrichtlijn expliciet verwijst (50 mg/liter als 95-percentiel op jaarbasis) en richtwaarde (25 mg/liter als 90-percentiel op jaarbasis). Deze bepalingen geven echter aan welke waterkwaliteit in ieder oppervlaktewater bereikt dient te worden.

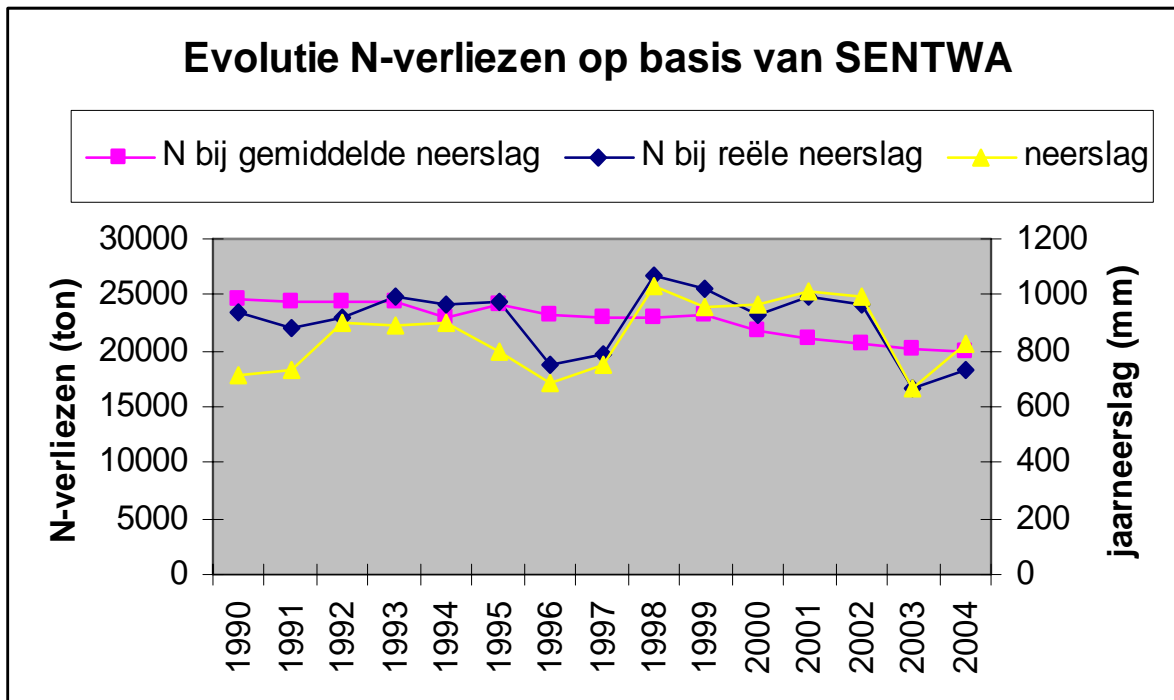
16.1.4 Evolutie van de N-verliezen op basis van het SENTWA-model

De Vlaamse overheid gebruikt het SENTWA-model om de N- en P-belasting van het oppervlaktewater vanuit de landbouwsector te berekenen. Nitraat is zeer wateroplosbaar en hoge neerslaghoeveelheden leiden tot verhoogde vrachten. De bodemgerelateerde N-verliezen (drainage-, grondwater-, erosie- en run-off verliezen) zijn neerslagafhankelijk in het model.

Om de veranderende impact van de landbouwsector te beoordelen, verdient het de voorkeur een tijdreeks te berekenen die onafhankelijk is van de neerslag, bijvoorbeeld bij gemiddelde neerslag. Dit is een groot voordeel van een model ten opzichte van de resultaten van het meetnet die uiteraard de feitelijke situatie weergeven in concentraties en niet in vrachten. Aangezien debietgegevens slechts zeer beperkt beschikbaar zijn, is het schatten van vrachten op basis van de meetresultaten vrij onnauwkeurig.

De gemiddelde neerslag is berekend door het gemiddelde te nemen van de maandelijkse data per landbouwstreek in de periode 1990 – 2001.

De gemiddelde jaarlijkse neerslag in Vlaanderen situeert zich tussen 780 en 800 mm. Het is duidelijk dat het model voorspelt dat de N-emissie afhankelijk is van de totale hoeveelheid neerslag per jaar. In de droge jaren 1996, 1997 en ook 2003 zijn de berekende verliezen beduidend lager dan in de natte jaren 1999 – 2002. Dit geeft aanleiding tot hogere N-vrachten in deze jaren.

Figuur 10. Vergelijking evolutie N-verliezen voor reële en gemiddelde neerslag op basis van het SENTWA model

Uit de evolutie van de neerslag en de berekende vrachten in de figuur, blijkt dat de N-vrachten in 2004 bij gemiddelde neerslag met bijna 20% zouden zijn gedaald in vergelijking met 1990, als enkel rekening gehouden wordt met de veranderingen in de landbouwsector. Deze tijdreeks is meer in overeenstemming met de evolutie van de N-productie en het gebruik van kunstmest en dierlijke mest. In jaren met hoge neerslag zijn de vrachten hoger (2001 en 2002). In jaren met lage neerslag, zijn de vrachten lager. Deze conclusie is beleidsrelevant, terwijl de evolutie in de tijdreeks met reële neerslag in de eerste plaats leefmilieurelevant is. Verder valt op te merken dat - bij aangepast gebruik van twee schalen - de grafiek met reële N-verliezen meer en meer bij die van de gemiddelde neerslag aansluit.

De evolutie van de tijdreeks bij normale neerslag houdt rekening met veranderingen in het landbouwareaal, de teelten, de veestapel, het kunstmestgebruik, het gebruik van dierlijk mest (een afname van N-kunstmestgebruik met 40%, toegenomen mestverwerking en export, mesttransporten).

Tussen 1994 en 1999 kan in de figuur een verbetering waargenomen worden die toe te schrijven is aan de uitvoering van het Vlaamse mestbeleid. Na het nieuwe meststoffendecreet in 1999 (MAP2bis) is er sprake van een verdere daling van de N-verliezen vanuit de landbouw van 2000 tot 2004. De laatste jaren is er sprake van een stabilisatie. Dit kan onder andere verklaard worden door het mestbeleid dat weinig wijzigingen onderging de laatste jaren: de tot 2003 verstrengde bemestingsnormen voor kunstmest en dierlijke mest, gecombineerd met een uitbreiding van de kwetsbare zones in uitvoering van de nitraatrichtlijn vanaf 2003.

De negatieve evolutie in het MAP-meetnet van de laatste twee winters illustreert dat bijkomende maatregelen zich opdringen.

16.2 Het MAP-meetnet grondwater - Metingen in grondwater door AMINAL – Afdeling Water op voor de landbouw relevante meetplaatsen²¹

16.2.1 Nieuw MAP-meetnet grondwater (freatisch grondwatermeetnet)

Om aan de doelstellingen van de Europese nitraatrichtlijn te kunnen voldoen en een beter beeld over de grondwaterkwaliteit met betrekking tot de nitraatverontreiniging te bekomen, was het noodzakelijk het bestaande MAP-meetnet grondwater verder uit te bouwen. Eind 2002 besloot de Vlaamse Regering een volledig nieuw meetnet te installeren, waarvan de belangrijke fysische en chemische randvoorwaarden voor elk meetpunt gekend zijn. Dit nieuwe meetnet bestaat uit 2.113 meetpunten met meestal 3 onttrekkingsfilters op verschillende dieptes per meetlocatie.

De spreiding van de putten is gekoppeld aan de nitraatgevoeligheid van de aanwezige ondiepe watervoerende systemen. Vlaanderen wordt op basis daarvan ingedeeld in 33 hydrogeologisch homogene zones met verschillende potentiële kwetsbaarheden. Dat zijn zones waarbinnen vergelijkbare randvoorwaarden voor de potentiële verspreiding en de afbraak van nitraat in de geassocieerde ondiepe watervoerende lagen bestaan. In de meest kwetsbare zones bevindt zich 1 put per 200 ha landbouwgebied, in de minst kwetsbare ca. 1 put per 1.100 ha landbouwgebied. Elke meetput bestaat uit meestal 3 onttrekkingsfilters, die zich op verschillende dieptes bevinden. Op die manier laat zich ook de verticale evolutie van een mogelijke nitraatverontreiniging beter opvolgen. De diepte van de putten varieert tussen gemiddeld 6 m in de kuststreek tot gemiddeld 50 m in zuidoostelijk Limburg (Krijtlagen).

Sinds eind 2003 is het nieuwe MAP-meetnet grondwater (of freatisch grondwatermeetnet) volledig operationeel.

Alle meetpunten worden twee maal per jaar bemonsterd (voorjaar en najaar). In drie prioritaire uiterst gevoelige zones gebeurt dat zelfs vier keer per jaar. (de Maas-Rijnafzettingen en Krijt afzettingen in Limburg en de heuvelstreken van de Zanden van Brussel in Vlaams-Brabant).

16.2.2 Resultaten in het MAP-meetnet grondwater

De eerste gebiedsdekkende meetcampagne kon in het voorjaar 2004 worden uitgevoerd. Ondertussen zijn ook de gegevens van de analysecampagnes van het najaar 2004 en het voorjaar 2005 beschikbaar, die in het algemeen de resultaten van de voorjaarscampagne 2004 bevestigen. Het aantal bemonsterbare locaties van de 2.113 geboorde putten met ca. 5.200 monsternamenpunten (filters) kon tijdens de voorjaarscampagne van 2005 verder worden uitgebreid (zie Tabel 64).

Tabel 64. Resultaten van de meetcampagnes voor MAP-Meetnet grondwater met betrekking tot de nitraatgehaltes (Vlaanderen, 2004 en voorjaar 2005). Bron: AMINAL Afdeling Water.

Meetcampagne	Putten bemonsterd	Overschrijdingen put >50 mg NO₃/l	Overschrijdingen put >25 mg NO₃/l	Percentage >50 mg NO₃/l	Percentage >25 mg NO₃/l
Voorjaar 2004	1.903	682	915	35.7 %	47.5 %
Najaar 2004	1.728	616	785	35.7 %	45.4 %
Voorjaar 2005	2.026	801	1.029	39.5 %	51.0 %

²¹ Bron: AMINAL, Afdeling Water

Tabel 64 geeft een evaluatie van de overschrijdingen op putniveau weer. Dat betekent dat er een put als gecontamineerd wordt beschouwd wanneer het grondwater van één van de aanwezige filters een nitraatgehalte boven de 50mg NO₃⁻/l toont.

Met de resultaten van de eerste twee campagnes voor de prioritaire uiterst kwetsbare zones is bij de voorjaarscampagne rekening gehouden, voor die van de derde en vierde campagne bij de najaarscampagne. In het voorjaar van 2005 zijn eveneens reeds twee analysecampagnes op de putten in de prioritaire uiterst kwetsbare zones uitgevoerd.

Voor het jaar 2004 laat zich vaststellen, dat zowel tijdens de voorjaarscampagne als ook tijdens de najaarscampagne de limiet van 50mg NO₃⁻/l op ca. 36% van de meetlocaties wordt overschreden. Voor putten met een overschrijding van de richtwaarde van 25 mg NO₃⁻l⁻¹ kan een lichte daling van 47.5% tot 45.4% worden geobserveerd.

De algemene stijging van de overschrijdingspercentages tijdens de voorjaarscampagne van 2005 – op bijna 40% van de putlocaties wordt een overschrijding van de nitraatnorm in het grondwater gemeten, meer dan 50% van de locaties is reeds onder invloed van verhoogde nitraatconcentraties - is in de eerste plaats te wijten aan een uitbreiding van de bemonsterde meetlocaties. De bijkomende meetgegevens leiden tot een hogere detectiegraad van nitraatcontaminaties maar niet noodzakelijk tot een verslechtering van grondwater op plaatsen waar eerder een goede kwaliteit werd vastgesteld. Niettemin moet men hieruit concluderen dat de initiële toestand van het ondiepe grondwater bij het opstarten van de meetcampagnes van het nieuwe meetnet slechter was dan de eerste resultaten van 2004 lieten blijken.

De vergelijking van de meetresultaten van 2004 met die van de voorjaarscampagne van 2005 toont dan ook - op schaal van Vlaanderen - geen algemene verbetering van de grondwaterkwaliteit in de freatische of ondiepe grondwaterlichamen. In tegenstelling tot het oppervlaktewater dient er wel met de eerder trage kwaliteitsverandering voor het grondwater rekening te worden gehouden, zodat een eenduidige trendevolutie pas op basis van langere meetreeksen kan worden bepaald. Desondanks zijn er bij een vergelijking van de resultaten van de oudere meetnetten met het huidige meetnet geen positieve trends met betrekking tot de nitraatconcentraties in het ondiepe grondwater vaststelbaar.

Verder maken de resultaten duidelijk dat de overschrijding dikwijls zonespecifiek is. Veel overschrijdingen worden vastgesteld in Noord-Limburg en de Vlaamse heuvelstreken in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen. Daarentegen is het grondwater in de Poldergebieden, zoals verwacht (sterke reductiecapaciteit van de sedimenten door het hoge organische gehalte), nagenoeg niet gecontamineerd door nitraten. Ook voor het zuidelijk gedeelte van het Netebekken zijn er nauwelijks problemen omtrent nitraatcontaminaties vaststelbaar (zie Figuur 31 in bijlage).

Ondanks de duidelijke agglomeratie van overschrijdingen boven de 50mg NO₃⁻/l op putniveau in bepaalde potentieel zeer kwetsbare zones (bijvoorbeeld de Hoogterrasafzettingen of de Zanden van Brussel en het Ledo-Paniseliaan in de heuvelstreken) worden ook in minder kwetsbare zones contaminaties boven de norm vastgesteld (zie Figuur 31 in bijlage). Vanzelfsprekend moet natuurlijk ook met de bestaande mestdrukken (plaatselijke mestafzet) en reeds genomen beschermingsmaatregelen in bepaalde gebieden rekening worden gehouden voor de verdere interpretatie van de meetresultaten. Zo worden in de Noorder-Kempen en het centrale gedeelte van West-Vlaanderen, ook al zijn hier minder kwetsbare zones aanwezig, vergelijksgewijs veel overschrijdingen van de nitraatnorm in het grondwater gemeten. Gezien hier ook veel kwaliteitsproblemen voor het oppervlaktewater worden vastgesteld en deze zones gekenmerkt zijn door hoge mestdrukken speelt hier een sterk input-gerelateerde factor een rol die tot het 'gekwetst zijn' van de freatische watervoerende lagen leidt.

Aan de andere kant zijn er zones met reeds bestaande beschermingsmaatregelen, die potentieel zeer kwetsbaar zijn. In het gebied langs de Maas van Oost-Limburg, waar sinds 1995 bemestingsbeperkingen zijn opgelegd (nitraatgevoelige zone), kan een duidelijk betere grondwaterkwaliteit worden gemeten dan in de omringende niet beschermde gebieden. Daarentegen zijn dergelijke verbeteringen voor de reeds beschermde heuvels van de Zanden van Brussel ten zuiden en oosten van Brussel tot op heden niet vaststelbaar.

16.2.3 Resultaten grondwater in de natuurgebieden

Ook in ondiep grondwater in natuurgebieden blijken te hoge nitraatconcentraties voor te komen (NARA 2003). De WATINA-databank van het Instituut voor Natuurbehoud bevat meetgegevens in 96 natuurgebieden verdeeld over 1.448 meetpunten. Deze metingen zijn uitgevoerd in diverse studies en met erg verschillende doelstellingen. Ze geven dus geen representatief beeld, maar wel een indicatie voor natuurgebieden. Hieruit blijkt dat in 18 % van de onderzochte natuurgebieden minstens op één plaats de nitraatnorm van 50 mg/l wordt overschreden.

16.2.4 Fosfaat in het grondwater

Op basis van de eerste meetcampagnes in het nieuwe MAP-meetnet grondwater worden bijna geen verhoogde fosfaat-concentraties in het grondwater vastgesteld. Slechts in de Polderstreken kunnen op enkele plaatsen concentraties boven de milieukwaliteitsnorm worden gemeten (2,2 mg PO₄/l). Dit is waarschijnlijk aan de natuurlijke omstandigheden te wijten (verziltning, veenafzettingen).

16.3 Toestand van de bodem

16.3.1 Nitraatresidu-analyses in het kader van de derogatie

16.3.1.1 Inleiding

Binnen kwetsbare gebieden in Vlaanderen, afgebakend op basis van het overschrijden van de grens van 50 mg nitraat per liter in het oppervlaktewater, kan afgeweken worden van de geldende maximale bemestingsnormen (derogatie). Er wordt onderscheid gemaakt tussen een algemene en specifieke derogatie.

16.3.1.2 Voorwaarde tot het bekomen van deze afwijking

Algemene derogatie is mogelijk voor volgende teelten of teeltcombinaties: grasland, maïs voorafgegaan door 1 snede gras, wintertarwe gevolgd door een niet-vlinderbloemige groenbemester, suikerbieten, voederbieten en spruitkool. Gras dat wordt ingezaaid als groenbemester kan in het volgende jaar als voorgewas voor maïs dienen, mits er een snede wordt geoogst door maaien of begrazing. De aanvraag algemene derogatie gebeurt samen met de registratie van de gebruikspcelen.

Specifieke derogatie verschilt van de algemene derogatie in de soort teelten (vnl. gericht naar de groenteteelt), in het niveau van de afwijkende normering, en in de praktische uitvoering (opmaak bemestingsplan, staalnames, ...). De specifieke derogatie dient eveneens naar aanleiding van de registratie van de percelen aangevraagd te worden.

16.3.1.3 Controle

Conform de Europese richtlijnen, dient minimum 5% van de aangevraagde oppervlakte derogatie gecontroleerd te worden. Deze controle gebeurt door middel van een nitraatresidubepaling van de bodem in de periode 1 oktober – 15 november. Indien het resultaat niet lager is dan de grenswaarde (90 kg nitraat-N per ha), vervalt voor dat perceel het recht op derogatie in het daaropvolgende jaar.

Minstens 25% van de aanvragers werden gecontroleerd op één of meerdere percelen (met een maximum van 20% van de aangevraagde oppervlakte per aanvrager). In de selectie van de percelen is rekening gehouden met de resultaten van de controles in 2003.

16.3.1.4 Resultaten van nitraatresidumetingen in 2004

In totaal werden in 2004, 6.121 stalen genomen op 4.852 percelen met een gezamenlijke oppervlakte van 8674 ha. Tabel 65 geeft een overzicht van alle resultaten per teelt.

De resultaten werden per brief meegedeeld aan de landbouwer.

56 % van de stalen bleef onder het referentieniveau, het gemiddelde residu van de bemonsterde percelen was 105,95 kg NO₃⁻N per hectare.

16.3.1.5 Analyse van de resultaten

De resultaten liggen vrij hoog. Er is wel een verbetering vast te stellen tegenover 2003, toen slechts 47 % van de stalen onder het referentieniveau bleven en gemiddeld 124,8 kg NO₃⁻N werd gemeten. Bieten en spruitkolen scoren goed tot zeer goed, grasland matig, maïs en wintertarwe blijven het slecht doen. De oorzaken van deze verschillen kunnen mogelijk gevonden worden in het bemestingsgedrag bij deze teelten. Bij suikerbieten wordt in vele gevallen een bodemanalyse gedaan omdat een optimale bemesting een positieve invloed heeft op het suikergehalte en de winbaarheid van de suiker. Het bemestingsadvies dat veelal een lagere dosis aangeeft dan de maximale bemestingnormen wordt dan gevolgd. Maïs daarentegen verdraagt landbouwkundig goed hogere bemestingsgiften. De maïs wordt gebruikt om geringere giften met dierlijke mest op bepaalde akkerbouwteelten en gewassen met lage N-behoefte te compenseren met hogere giften op maïspercelen. Bij bedrijven die dergelijke praktijken toepassen is er vaak geen probleem op bedrijfsniveau maar dus wel op perceelsniveau. Deze praktijk waarbij er overbemest wordt op de maïspercelen, is bevestigd door de landbouwers in het kader van de sensibiliseringsactie rond bepaalde Map-meetpunten oppervlaktewater. Bij wintertarwe speelt mogelijk een geregeld onnodige toediening van dierlijke mest na de oogst een rol, zelfs bij de inzaai van een groenbemester. Deze gift van dierlijke mest op de graanstoppel moet veelal gerelateerd worden aan de uitrijstop van dierlijke mest in de winter, en de beperkte mestopslagcapaciteit om deze uitrijstop comfortabel te kunnen overbruggen.

Tabel 65. Overzicht van het gemiddelde nitraatresidu (<90, >90 en alle stalen) en aandeel goede stalen (% oppervlakte en % aantal) van de staalnames in het kader van de controle op de derogatie in 2004.

Teelt	Nitraatresidu									Aandeel in %	
	< 90 kg NO ₃ ⁻ N/ha			> 90 kg NO ₃ ⁻ N/ha			Alle stalen			< 90 kg NO ₃ ⁻ N/ha	
	gemiddeld in kg NO ₃ ⁻ N/ha	oppervlakte (ha)	aantal stalen	gemiddeld in kg NO ₃ ⁻ N/ha	oppervlakte (ha)	aantal stalen	gemiddeld in kg NO ₃ ⁻ N/ha	oppervlakte (ha)	aantal stalen	oppervlakte	aantal stalen
Grasland	41	2.080	1.397	202	1.034	682	93	3.114	2.079	67	67
Maïs	60	733	485	195	1.326	858	147	2.059	1.343	36	36
Bieten	40	1.199	886	156	231	182	59	1.430	1.068	84	83
Wintertarwe	58	815	613	164	1.186	953	123	198	1.566	41	39
Spruitkool	24	77	59	198	9	6	43	86	65	89	91
Totaal	46	4.904	3.440	184	3.769	2.681	106	8.674	6.121	57	56

16.3.2 Nitraatresidu-analyses in het kader van de beheerovereenkomsten water

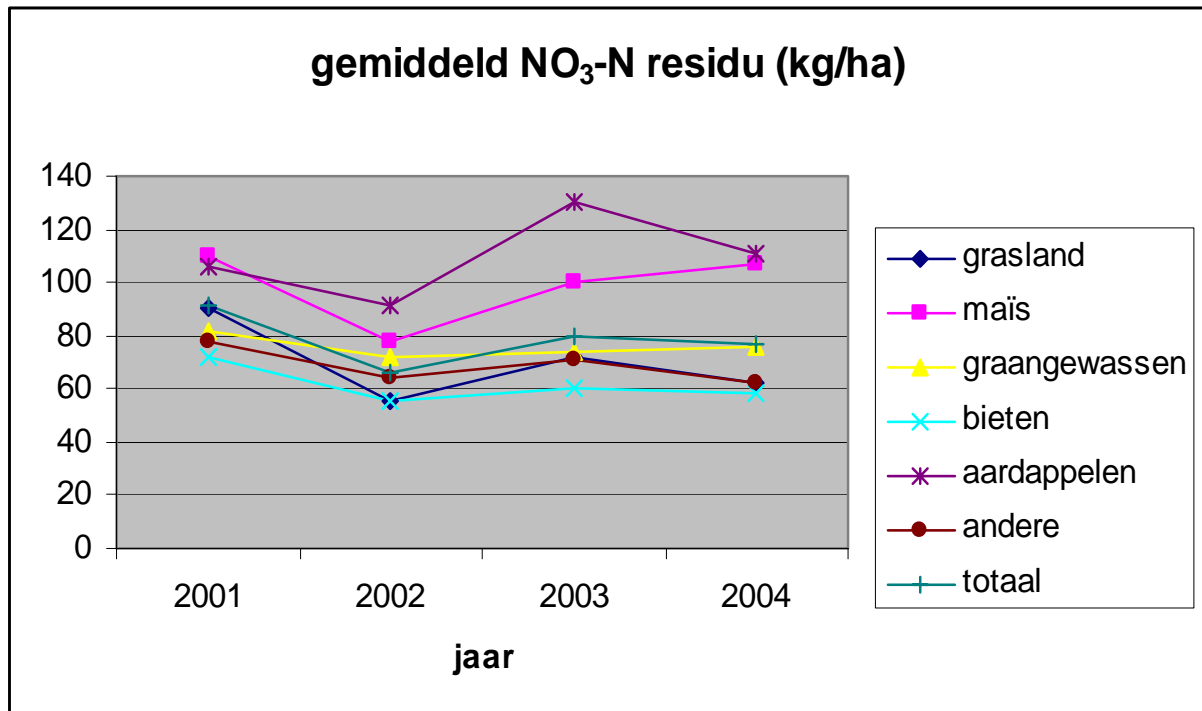
In Tabel 66 staan de resultaten vermeld van het nitraatresidu in de bodem van de laatste 4 jaar. De vergoeding wordt uitbetaald als het nitraatresidu een waarde heeft, lager dan 90 kg NO₃-N/ha. Het gemiddelde nitraatresidu voor alle teelten bedroeg 91 kg NO₃-N/ha in 2001, 66 kg NO₃-N/ha in 2002, 80 kg NO₃-N/ha in 2003 en 77 kg NO₃-N/ha. In 2004 was het nitraatresidu iets lager dan in 2003.

Het gemiddelde nitraatresidu voor vele teelten is voor de verschillende jaren kleiner dan 90 kg NO₃-N/ha, echter overschrijden aardappelen en maïs altijd de norm van 90 kg NO₃-N/ha (uitgezonderd maïs in 2002). Grasland, graangewassen en bieten daarentegen hebben voor de 4 jaren een gemiddeld nitraatresidu dat beneden de 90 kg NO₃-N/ha blijft.

In 2001, 2002, 2003 en 2004 voldeden respectievelijk 68, 78, 69 en 72 % van het areaal onder beheerovereenkomst, aan de 90 kg NO₃-N/ha. Voor alle weergegeven jaren zijn berekeningen gemaakt op basis van de percelen (en oppervlaktes) waarvan het resultaat van een bodemanalyse gekend is. Voor het jaar 2004 was op een areaal van 27.223 ha gesloten beheerovereenkomsten, slechts voor een areaal van 26.040 ha een resultaat van een bodemanalyse voorhanden. Of dit veeleer te wijten is aan de nalatigheid van de betrokken landbouwer dan wel dat de landbouwer de moeite niet neemt om het resultaat van een bodemanalyse op te sturen omdat hij niet in aanmerking komt voor een vergoeding bij het overschrijden van de norm, is niet duidelijk. Toch ligt het voor de hand dat dit laatste meestal het geval zal zijn. Indien deze oppervlakte toegevoegd wordt bij de oppervlakte die niet voldoet aan de grens van 90 kg NO₃-N/ha, daalt het % areaal met goede resultaten in 2004 van 72 % naar 69 %.

Tabel 66. Overzicht van het gemiddelde nitraatresidu (< 90; > 90 en alle stalen) en aandeel goede stalen (% oppervlakte) voor verschillende jaren en verschillende teelten in het kader van beheerovereenkomsten water.

jaar	teelt	nitraatresidu		aandeel goede	alle stalen
		< 90 kg NO ₃ ⁻ N/ha	> 90 kg NO ₃ ⁻ N/ha	% van de oppervlakte	gemiddeld in kg NO ₃ ⁻ N/ha
2001	grasland	46	212	74	90
	maïs	50	225	66	110
	graangewassen	56	121	59	82
	bieten	51	146	77	72
	aardappelen	53	188	61	106
	andere	46	162	71	78
	totalen	49	182	68	91
2002	grasland	40	143	85	55
	maïs	51	145	72	78
	graangewassen	51	128	73	72
	bieten	47	125	90	55
	aardappelen	56	142	59	91
	andere	43	143	80	64
	totalen	46	139	78	66
2003	grasland	43	157	74	72
	maïs	59	146	53	100
	graangewassen	49	136	73	74
	bieten	48	147	88	60
	aardappelen	60	167	36	130
	andere	44	163	78	71
	totalen	48	150	69	80
2004	grasland	41	163	82	62
	maïs	55	163	50	107
	graangewassen	53	134	73	76
	bieten	50	121	88	58
	aardappelen	57	160	47	111
	andere	41	155	82	62
	totalen	47	155	72	77

Figuur 11. Gemiddeld nitraatresidu in de bodem (kg NO₃-N/ha) voor verschillende jaren en verschillende teelten bij gesloten beheerovereenkomsten 'water'.

16.3.3 Fosfortoestand in de bodem

De publicatie "De chemische bodemvruchtbaarheid van het Belgische akkerbouw- en weideareaal (2000-2003)" van de Bodemkundige dienst van België (BDB), waarvan reeds sprake in hoofdstuk 7.3.3.2, bevat heel wat informatie over de fosfortoestand van de Vlaamse bodem. Uit deze publicatie blijkt dat de Vlaamse bodems ruim voorzien zijn van fosfor en dat de fosforreserves nog toenemen voor de meeste teelten. Bij 85,7 % van de Vlaamse akkerbouwpercelen ligt de fosforreserve boven de streefzone evenals bij 61,9 % van de Belgische weiden. In West-Vlaanderen hebben 95% van de akkers een fosforreserve boven de streefzone. In Vlaams-Brabant is dit het laagst (64%). De fosforreserve voor weiden liggen gelijkmatiger verdeeld rond de streefzone (Tabel 67).

Tabel 67. Fosforreserve in België en per provincie in, boven en beneden de streefzone

Streek	Boven streefzone (%)		Streefzone (%)		Beneden streefzone (%)	
	akker	weide	akker	weide	akker	weide
West-Vlaanderen	94,7	76,2	4,3	14,8	1,0	9,2
Oost-Vlaanderen	87,1	72,1	9,8	17,2	3,1	10,6
Antwerpen	89,8	67,4	7,7	18,5	2,5	14
Vlaams-Brabant	63,5	31,2	27,4	28,3	9,2	40,6
Limburg	81,1	51,3	15,0	26,0	3,9	22,8
België	83,6	61,9	12,5	19,5	3,9	18,6

17. Ammoniakreductie

17.1 Ammoniak, een verzurende base

In de meest elementaire handboeken chemie staat dat ammoniak (NH_3) een base is. Hoe kan het dan dat ammoniak, vooral door de landbouw de lucht ingestuurd, gerekend wordt bij de 'verzurende' emissies en deposities?

In het kort komt het hier op neer: NH_3 is een basisch gas dat in eerste instantie andere zuren in de lucht neutraliseert. Bij deze reactie wordt ammoniak omgezet naar het zure ammonium (NH_4^+). Dit zure element kan via mist of regen (natte depositie) of bijvoorbeeld samen met stofdeeltjes direct uit de atmosfeer (droge depositie) op het aardoppervlak terechtkomen. Wanneer dit ammonium op de bodem terechtkomt, wordt het grotendeels door nitrificerende bacteriën omgezet in salpeterzuur (HNO_3) en leidt het tot bodemverzuring. Hoe dat nu precies in zijn werk gaat, welke chemische reacties er spelen bij bodemverzuring kan je bijvoorbeeld nalezen in *Erisman (2000)*²².

Ammoniak heeft nog wel veel meer effecten dan enkel bodemverzuring. Zo kan de depositie van het zure ammonium ook aanleiding geven tot verminderde opbrengsten bij landbouwgewassen, tot verhoogde nitraatgehalten in het grondwater en tot de uitspoeling van metalen naar het grondwater. De verzuring beperkt zich dus niet tot de lucht maar strekt zich uit tot de bodem, oppervlaktewater en grondwater. Andere nadelen zijn de effecten op gezondheid (van mens en dier), op aantasting van monumenten en materialen, op verstoring van ecosystemen, op oppervlaktewaters, op vissterfte, ...

17.2 Basisprincipe van de NH_3 reductie

De landbouwsector heeft het grootste aandeel in de Vlaamse NH_3 emissie. NH_3 wordt gevormd wanneer mest in contact komt met lucht. NH_3 emissie doet zich dus voor tijdens alle opeenvolgende schakels van de landbouwproductie nl. stal, opslag, aanwending van mest en bij beweiding. Maatregelen om NH_3 emissie te verminderen zijn dan ook voornamelijk gericht op:

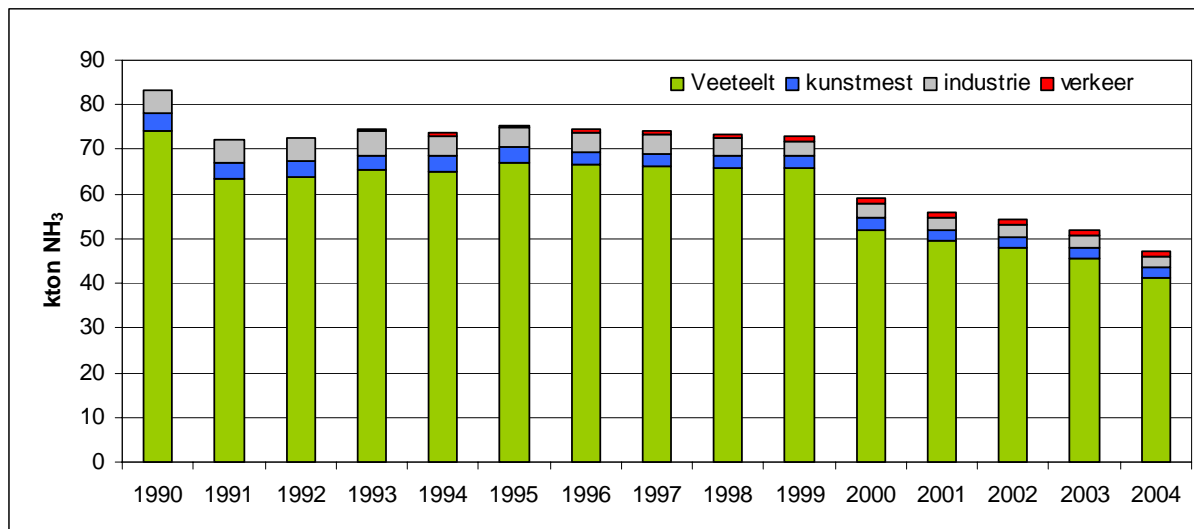
1. de contacttijd en contactoppervlak mest-lucht verminderen (vb. emissiearme stallen, emissiearme aanwending)
2. productie van N in de mest verminderen (afbouw van de veestapel, voedertechische maatregelen)

17.3 Evolutie van de NH_3 reductie in Vlaanderen

In Figuur 12 wordt de NH_3 evolutie in Vlaanderen voor de periode 1990-2004 weergegeven (bron: VMM).

---

22 Erisman, J.W. 2000. Hoofdstuk 5: Effecten van ammoniak. Uit: *De Vliegende Geest: Ammoniak uit de landbouw*. Uitgeverij Beta Text, 271p.

Figuur 12. Verloop van de ammoniakemissie in Vlaanderen (in kton NH₃)

Vergeleken met het rapport 'lozingen in de lucht 1990-2003' van VMM, worden dit jaar beduidend lagere emissiecijfers voor de veeteelt voor de periode 2000-2003 gerapporteerd. In 2005 voerde de VMM een herberekening uit van de NH₃ emissie sedert 1996 met gewijzigde excretiecoëfficiënten²³. Deze gewijzigde excretiecoëfficiënten brengen de reële uitscheidingscijfers voor varkens en pluimvee in rekening zoals die uit de mestbankgegevens voor deze jaren berekend werden (m.a.w. rekening houdende met de N-arme voeders). Hierbij dient nog opgemerkt te worden dat VMM voor zijn berekeningen met het NH₃ emissiemodel een meer wetenschappelijk onderbouwde verhoogde runderexcretiecoëfficiënt (12%) gebruikt, vergeleken met de excretiecijfers voor rundvee vastgelegd in het meststoffendecreet.

Ook voor de sector industrie werd een herberekening van de emissies doorgevoerd en werd de rapportering reeds in 2003 aangepast. De NH₃-emissie afkomstig uit de afvalwaterzuivering (vnl. emissie uit septische putten van huishoudens niet op een RWZI aangesloten) is mee in rekening gebracht. Daardoor 'steeg' de emissie van de sector industrie in 1990 met 1.8 kton naar 5.2 kton NH₃ en in 2004 met 0.8 kton naar 2.4 kton NH₃.

Daarnaast wordt voor de sector 'verkeer' nog steeds een stijgende trend in de emissies waargenomen.

17.4 Evaluatie van de vijf pijlers van het NH₃ reductieprogramma

Op 12 december 2003 keurde de Vlaamse Regering het NEC-reductieprogramma²⁴, waarvan het NH₃ reductieprogramma een onderdeel is, goed. Het NH₃ reductieprogramma werkt op 5 belangrijke pijlers nl. afname van de veestapel, emissiearme aanwending, emissiearme stallen, voedertechnische maatregelen en mestverwerking, voor het realiseren van het emissieplafond van 45 kton NH₃. Met 2001 als basisjaar werd in het NH₃ reductieprogramma voor de verschillende maatregelen een prognose gemaakt van de potentiële NH₃ reductie die met die maatregel gerealiseerd kon worden (zie ook *Voortgangsrapport Mestbank, 2003*).

²³ Hiervoor werd door het Centrum voor Landbouweconomisch onderzoek een rekenmodule ontworpen (Vervaeet & Lauwers, 2005)

²⁴ voluit "Emissiereductieprogramma voor het Vlaamse Gewest voor de pollutanten SO₂, NO_x, VOS en NH₃ in het kader van Richtlijn 2001/81/EG"

In het volgende deel wordt, per pijler, de reeds gerealiseerde reductie aan de prognoses getoetst. Dit geeft ons een beeld van de efficiëntie van de destijds voorgestelde maatregelen en van de af te leggen weg.

17.4.1 Afname veestapel

Een afname van de veestapel leidt tot een verminderde productie van mest en nutriënten. Dit leidt tot een daling van de emissie in alle emissiestadia en is dus bijzonder efficiënt. Met 2001 als basisjaar werd in het NH₃ reductieprogramma een prognose gemaakt van de NH₃ reductie als gevolg van dalende dieraantallen. Binnen deze pijler werd een inschatting gemaakt van de te verwachten NH₃ reductie door warme sanering. Voor 2002 werd de daling van de NH₃ emissie door de opkoopregeling voor varkens op 816 ton geschat. Voor 2003 werd er vanuit gegaan dat vnl. pluimvee- en rundveehouders zouden intekenen op de opkoopregeling en werd de NH₃ daling op 893 ton NH₃ ingeschat. Binnen deze pijler werd ook aangenomen dat de autonome afname van de rundveestapel die zich al gedurende enkele jaren aftekent, zich nog enige tijd zal verder zetten. Hieraan gekoppeld werd een verdere afname van de NH₃ emissie tegen 2010 van 1.125 ton NH₃ berekend.

Voor 2002, 2003 en 2004 werd het verschil berekend in NH₃-emissie t.o.v. het voorgaande jaar die uitsluitend toe te schrijven is aan de wijziging in dieraantallen (Tabel 68). Hieruit blijkt dat de daling van de NH₃ emissie uit de varkenshouderij in 2002 iets lager ligt dan de prognoses. Voor 2003 werd nog een behoorlijk aantal varkens afgebouwd, waardoor de NH₃ emissiedaling groter was dan vooropgesteld. Ook de afname van de rundveestapel was groter dan ingeschat, met een grotere emissiedaling tot gevolg. Het effect van de opkoopregeling heeft zich dus al duidelijk laten voelen in 2000-2003. De daling in 2004 zowel van de dieraantallen als van de hieraan gekoppelde emissie is duidelijk lager dan voor beide voorgaande.

Tabel 68 *Verskil in emissie (kton NH₃) t.o.v. van het voorgaande jaar uitsluitend toe te schrijven aan daling in dieraantallen (negatief = afname, positief = toename)*

Jaar	Rundvee	Varkens	Pluimvee	Overig vee	Totaal
2002	-0.9	-0.5	0.0	0.0	-1.4
2003	-0.6	-1.0	-0.6	0.0	-2.2
2004	-0.4	-0.7	0.2	0.0	-0.8

17.4.2 Emissiearme aanwending

Het verplicht emissiearm aanwenden van mest sedert MAP 2bis, heeft reeds een grote impact gehad op de NH₃ emissiereductie. Zo is de emissiedaling die in de periode 2000-2003 gerealiseerd werd voor 2/3de te danken aan het emissiearm aanwenden van dierlijke mest. In mei 2003 werd een nog strengere emissiearme aanwendingsplicht in het meststoffendecreet ingeschreven waardoor inregenen en spreiden bij regenweer niet langer toegestaan is en waardoor mest binnen de 2 uur (voordien 4 uur) na het breedwerpig spreiden moet ingewerkt zijn. In het NH₃ reductieprogramma werd de bijdrage van deze verstrengde regelgeving aan de emissiereductie op 3.870 ton NH₃ begroot. Er werd rekening gehouden met een toepassingsgraad van 100%. Uit de emissiecijfers voor 2004 blijkt dat de daling van 4.4 kton NH₃ t.o.v. 2003 voor meer dan 80% (3.556 ton NH₃) te wijten is aan deze verscherpte regelgeving voor emissiearm aanwenden. Het overige gedeelte van de daling t.o.v. 2003 is te wijten aan een verdere afname van de rundvee- en varkensstapel. Er werd rekening gehouden met een toepassingsgraad van 100%.

Toch een kleine kanttekening bij dit goede resultaat. Het feit dat door verbeterde emissiearme aanwending minder N vervluchtigt als NH₃ (het gaat hier over bijna 2.9 miljoen kg N) betekent wel dat

er meer N uit mest op de landbouwbodem terecht komt. Wanneer deze extra N op het juiste moment en op de juiste plaats toegediend wordt, zijn dit extra voedingsstoffen die de gewasgroei ten goede komen. Wanneer deze extra N echter op een verkeerd ogenblik toegediend wordt, is er des te meer risico op stikstofuitspoeling. Als dit gebeurt, afwenteling van het ene milieucompartment op het andere, is de eigenlijke milieuwinst nul. Dus als gevolg van de verstrengde regelgeving rond emissiearme aanwending met het oog op terugdringen van de NH₃ emissies, neemt het belang van een uitgebalanceerde, oordeelkundige bemesting alleen maar toe om het risico op een verhoogde nitraatuitspoeling te vermijden.

17.4.3 Voedertechische maatregelen

De derde pijler van het NH₃ reductieprogramma zijn de voedertechische maatregelen. In de prognoses werd uitgegaan van een reductie van de N-excretie door varkens en pluimvee met 10%. De hieraan gekoppelde daling van de NH₃ emissie werd op 1.1 kton geschat. Een daling van de N-excretie heeft, net als daling van de dieren aantallen, een effect op alle emissiestadia en bovendien ook op de realisatie van andere doelen in het kader van het mestbeleid. Zoals reeds in punt 17.3 aangehaald werd recentelijk een herberekening voor de NH₃ emissie inventaris doorgevoerd waarbij reële excretiecijfers voor varkens en pluimvee in rekening gebracht werden.

Uit vergelijking met de 'oude emissiecijfers' voor de veeteelt, blijkt dat het gebruik van de reële uitscheidingscijfers, die o.a. rekening houden met verbeterde voederefficiëntie bij vnl. varkens en pluimvee, leidt tot een substantiële reductie van de NH₃ emissie in Vlaanderen. Dit heeft ertoe geleid dat de emissie sedert 2000 van 1,4 tot 2,2 kton lager ligt dan voorheen berekend (Tabel 69).

Tabel 69. Vergelijking tussen de emissieberekeningen voor veeteelt, met de oude en nieuwe, reële excretiecijfers (kton NH₃)

Jaar	'Oude' cijfers veeteelt	'Nieuwe' cijfers	Vershil
1996	66.391	66.565	-0.174
1997	66.187	66.218	-0.031
1998	65.942	65.826	0.116
1999	66.117	65.835	0.282
2000	53.352	51.948	1.404
2001	51.423	49.403	2.020
2002	50.078	47.856	2.222
2003	47.95	45.717	2.233
2004	43.438	41.365	2.073

17.4.4 Emissiearme stallen

17.4.4.1 Realisatie

In 2003 werd VLAREM II zodanig gewijzigd dat sedertdien alle nieuwe varkens- en pluimveestallen NH₃-emissiearm gebouwd moeten worden. Hiervoor kan trouwens aanzienlijke investeringssteun verkregen worden. Bij de opmaak van het NH₃ Reductieprogramma werd ingeschat dat tegen 2010 ongeveer 15% van de varkensstapel en 25% van het pluimvee (excl. vleeskuikens) in emissiearme stallen gehouden zullen worden. De hieraan gekoppelde emissiedaling werd geschat op 1.5 kton NH₃.

Om de implementatie van de maatregel correct te kunnen inschatten, werd recent een inventarisatiesysteem opgestart om het aantal dieren gehouden in emissiearme stallen op te volgen

en zo de maatregel te evalueren. In eerste instantie wordt op basis van vergunningen geïnventariseerd hoeveel dieren er per systeem uit de lijst van emissiearme stallen vergund worden.

Tabel 70 en Tabel 71 geven een overzicht van welke systemen uit de lijst van emissiearme stallen²⁵ vergund werden tussen eind 2003 tot half juli 2005 en geeft tevens het aantal dieren dat per systeem vergund werd. Meerdere stalsystemen (vb. voor kraamhokken en voor guste en drachtige zeugen) kunnen in één stal (gebouw) worden toegepast. Deze gegevens geven dus geen 1/1 verhouding

Bovendien vertellen deze gegevens, gebaseerd op de vergunningen, niets over hoeveel dieren er in de emissiearme stallen gehouden worden, noch over wanneer en of de stal werkelijk in gebruik wordt genomen. In een latere fase (wanneer er meer emissiearme stallen in gebruik zijn) kan eraan gedacht worden om via de aangifte te peilen naar het effectieve aantal dieren gehouden in emissiearme stallen.

Tabel 70 Aantal maal dat een emissiearm stalsysteem voor varkens reeds vergund werd en aantal dieren vergund per systeem

Systeemtype	aantal vergunningen	aantal dieren
Systemen biggenopfok		
V 1.2	15	17.939
V 1.3	1	800
V 1.5	45	35.576
V 1.6	13	6.302
Kraamhokken		
V 2.2	48	3.737
V 2.5	2	38
V 2.6	8	849
Systemen guste en dragende zeugen		
V 3.1	30	2.530
V 3.2	1	57
V 3.5	66	8.754
V 3.6	8	942
V 3.7	1	190
Systemen vleesvarkens		
V 4.6	13	6.180
V 4.7	122	60.014
Wassystemen		
S 1	1	3.697
S 2	2	21.970
O-lijst		(400)
TOTAAL VARKENS		169.575

²⁵ De lijst van emissiearme stallen is terug te vinden op www.vlm.be.

Tabel 71. Aantal maal dat een emissiearm stalsysteem voor pluimvee reeds vergund werd en aantal dieren vergund per systeem

Systeemtype	# vergunningen	# dieren
Kooi/batterijsysteem opfokpoeljen legkippen		
<i>P 1.4</i>	1	10.000
Kooi/batterijsystemen legkippen		
<i>P 3.4</i>	1	38.880
<i>P 3.5</i>	1	80.280
Niet- kooisystemen legkippen		
<i>P 4.2</i>	5	143.347
<i>P 4.3</i>	1	11.000
Systemen slachtkuikenouderdieren		
<i>P 5.4</i>	1	7.450
Wassystemen		
<i>S 1</i>	5	7.885
TOTAAL PLUIMVEE		298.842

Zoals uit bovenstaande tabellen blijkt is momenteel het aantal varkens en pluimvee dat vergund is in emissiearme stalsystemen nog zeer gering. Aangezien het merendeel van de emissiearme stallen waarin deze dieren gehouden (zullen) worden momenteel nog in aanbouw zijn, werd de emissiereductie die hiermee gepaard zou gaan (ong. 0.2 kton NH₃) nog niet in rekening gebracht in de emissieberekening voor 2004.

17.4.4.2 Voorlichting

Emissiearme stallen zijn nog een relatief nieuw gegeven voor de Vlaamse veehouders. Daarom is het ook belangrijk om voldoende begeleiding en voorlichting hierover te organiseren. In dit kader werd door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Beheer en Kwaliteit Landbouwproductie (ABKL), Afdeling Voorlichting in samenwerking met Agriconstruct onder meer een studiedag "Ammoniakemissie uit varkensstallen" georganiseerd. Ook de Mestbank heeft zijn bijdrage aan deze studiedagen verleend. De studiedag vond plaats in de periode oktober 2004-mei 2005 op 5 verschillende locaties in Vlaanderen. Geïnteresseerden (varkenshouders, adviesbureaus, administraties, hogescholen, ...) werden tijdens deze sessies geïnformeerd over de VLIF-steun, de wettelijke aspecten en de bouwtechnische aspecten van de emissiearme stallen.

Om een milieubeleid te laten slagen is het immers belangrijk dat alle actoren, en in dit geval zijn dat in de eerste plaats de veehouders, die erbij betrokken zijn goed geïnformeerd worden over de redenen en het doel van het beleid. Op die manier kan vermeden worden dat de veehouders het beleid slechts 'ondergaan' maar zullen de veehouders zelf de stuwende kracht worden in het realiseren van de milieudoelstellingen en meewerken aan betere oplossingen. Het relatief hoge aantal aanvragen voor wijzigingen van systemen in de lijst van emissiearme stallen wijzen in elk geval in deze richting.

17.4.4.3 Wijzigingen in de lijst van emissiearme stalsystemen

De lijst van emissiearme stallen werd door de Werkgroep Stallen, bestaande uit vertegenwoordigers en experts van verschillende Vlaamse administraties en onderzoeksinstituten, opgemaakt. Gelijktijdig met de lijst werd ook een procedure gepubliceerd, om aanvragen voor wijzigingen van bestaande

systemen of opname van nieuwe systemen in de lijst objectief te evalueren en te beoordelen. Hiervoor werden twee teams van deskundigen (Administratief Team en Wetenschappelijk Team) opgericht.

Bij gebrek aan ervaring met emissiearme stallen in de Vlaamse veehouderij, zijn in de huidige lijst vooral stalsystemen opgenomen die zijn uitgetest in het buitenland (in de eerste plaats Nederland). Allicht is er aan deze systemen nog heel wat te verbeteren om ze beter op de leest van de Vlaamse veehouderijen te schoeien. Nu de bouw van emissiearme stalsystemen in Vlaanderen stilaan op gang komt, zijn er vanuit de praktijk heel wat grote en kleine voorstellen tot aanpassing van de lijst. Momenteel zijn er reeds 7 aanvragen tot wijziging van de lijst ingediend en door het Administratief en/of Wetenschappelijk Team geadviseerd. Daarnaast heeft ook het Administratief Team op basis van de signalen vanuit de praktijk al een aantal aanpassingen, wijzigingen of verduidelijkingen van de lijst voorgesteld. Het Wetenschappelijk Team zal binnenkort wellicht ook een voorstel indienen om een bijkomend wassysteem voor het zuiveren van uitgaande stallucht in de lijst op te nemen. Alhoewel grote en kleine wijzigingen van de lijst het gebruik ervan misschien op het eerste gezicht niet eenvoudiger maakt, is het toch een goede zaak. Op die manier worden immers de praktijkervaringen gevaloriseerd en werken de veehouders zelf actief mee aan het optimaliseren van het beleid en het realiseren van de milieudoelstelling.

17.4.4.4 Uitbreiding Werkgroep Stallen

Reeds vanuit het verleden was vanuit de betrokken sectoren (landbouworganisaties, stallenbouwers, adviesbureaus, ...) meermaals de vraag gekomen om deel te nemen aan de Werkgroep Stallen. Aangezien het voorheen de taak van de Werkgroep Stallen was om op een onafhankelijke en objectieve manier een lijst van emissiearme stalsystemen op te maken, kon niet op deze vraag ingegaan worden. Met de officiële publicatie van de lijst en daaraan gekoppeld de aanvraagprocedure is het objectief en onafhankelijk beoordelen van aanvragen voor wijzigingen van de lijst nu de taak van het Administratief en Wetenschappelijk team. Daardoor komt de eerdere taak van de Werkgroep Stallen te vervallen en kan de werkgroep geheroriënteerd worden.

Een uitbreiding van de Werkgroep Stallen met geïnteresseerde en betrokken sectoren zou momenteel een grote meerwaarde betekenen voor alle betrokken partijen. De Werkgroep Stallen zou op die manier kunnen evolueren naar een overlegplatform/klankbordgroep waar

- door alle partijen knelpunten kunnen aangebracht en besproken worden
- informatie uitgewisseld wordt
- praktijkervaring gedeeld wordt
- wetgevende aspecten verklaard worden
- vaak gestelde vragen/onzekerheden met betrekking tot de lijst besproken worden
- ...

Het uitbreiden van de Werkgroep Stallen kan invulling geven aan een nood die momenteel door alle partijen (overheid en betrokken sectoren) ervaren wordt nl. het ontbreken van een structureel overlegforum rond emissiearme stallen. Een eerste bijeenkomst van dit overlegplatform vond plaats in het najaar 2005.

17.4.5 Mestverwerking

Mest die niet meer op het land aangewend wordt, veroorzaakt daar ook geen emissie. Om mestverwerking inderdaad als netto reductiemaatregel in rekening te kunnen brengen, is het natuurlijk

belangrijk dat de verwerking op zich geen te grote bijkomende emissies veroorzaakt. Bij de opmaak van het NH₃ Reductieprogramma werd de mestverwerking het noodzakelijke sluitstuk in het realiseren van het emissieplafond. Het knelpunt bij deze maatregel is nog steeds het gekende feit dat de mestverwerking vnl. voor varkensmest moeilijk op gang komt.

De hoeveelheid mest die momenteel wordt verwerkt draagt, zuiver door het feit dat deze mest niet meer in rekening gebracht wordt bij de emissies voor aanwending op het land, ongeveer 0.4 kton bij tot de NH₃ emissiereductie in 2004. Hierbij wordt echter de NH₃ emissie die het verwerken van mest zelf veroorzaakt nog niet in rekening gebracht! M.a.w. men gaat er bij de berekening van de NH₃ emissie uit de veeteelt van uit dat de verwerking van mest volledig zonder ammoniakverliezen gebeurt, wat natuurlijk niet realistisch is. Momenteel is het beeld van de werkelijke bijdrage van de mestverwerking aan de emissiereductie dus enigszins vertekent. De werkelijk gerealiseerde emissiereductie zal in werkelijkheid lager zijn. Immers, slechts wanneer de NH₃ verliezen bij het verwerken van een bepaalde hoeveelheid mest lager zijn dan de verliezen bij het uitrijden van deze mest op het land, draagt mestverwerking bij tot de NH₃ reductie.

De voornaamste reden waarom de NH₃ verliezen die optreden bij mestverwerking (nog) niet in rekening gebracht worden is de eerder beperkte kennis van de effectieve emissie die bij de verschillende mestverwerkingsprocédés optreden. Ammoniak (en lachgas-)metingen behoren immers niet tot de volgens VLAREM geregelde emissies, waardoor de meetervaring ook bij de erkende laboratoria totnogtoe eerder beperkt is. Dit kan twijfel oproepen omtrent de betrouwbaarheid en de vergelijkbaarheid van de in het verleden uitgevoerde metingen.

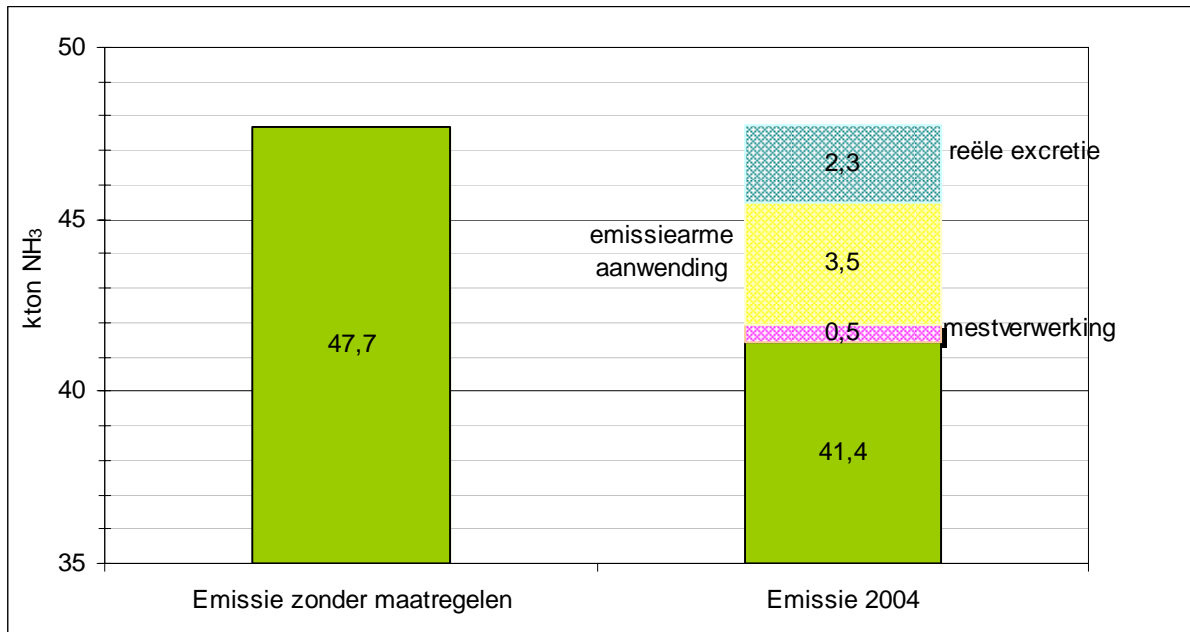
Om dit knelpunt aan te pakken werd in opdracht van AMINABEL, cel lucht een studie uitgeschreven voor het opstellen van een meetprocedure voor het meten van de NH₃ en lachgas verliezen bij mestverwerkingsinstallaties. Het gebruik van deze meetprocedure voor het bepalen van de emissies van mestverwerkingsinstallaties zal de betrouwbaarheid en de vergelijkbaarheid van de verkregen emissiemetingen aanzienlijk vergroten. Bovendien is deze meetprocedure een zeer waardevol hulpmiddel bij de nutriëntenbalans die voor elke mestverwerkingsinstallatie moet opgesteld worden.

17.5 Effect van het huidige beleid op de NH₃ emissie anno 2004

Wat is nu het effect van de anno 2004 reeds genomen beleidsmaatregelen, vanaf 2000, op de NH₃ reductie geweest? Om dit te kunnen inschatten werd eerst de zogenaamde 'emissie zonder maatregelen' berekend. Dit is de emissie berekend op basis van de dieraantallen van 2005 waarbij

- de 'oude excretiecoëfficiënten' gebruikt worden, m.a.w. voederefficiëntie wordt niet in rekening gebracht;
- de nutriënten uit mest die dankzij de verwerking niet op het land gebracht werden niet in mindering gebracht werden;
- slechts een beperkte emissiearme aanwending (cf. de aanwendingsplicht zoals ze al sedert 2000 geldt) in rekening gebracht wordt.

In dit geval zou in 2004 de emissie uit de veeteelt 47.7 kton NH₃ bedragen (Figuur 13). Het in rekening brengen van de reële excretiecijfers en dus van verbeterde voederefficiëntie leidt tot een daling van de emissie met 2.3 kton NH₃. Het in rekening brengen van de vermeden emissie bij aanwending door het verwerken van mest, realiseert een bijkomende reductie van 0.5 kton NH₃. Wanneer vervolgens het effect van de strengere emissiearme aanwendingsplicht die sedert 2003 van kracht is, doorgerekend wordt (-3.5 kton NH₃) komen we tot de uiteindelijke NH₃ emissie uit de veeteelt in 2004 van 41.4 kton.

Figuur 13. Effect van maatregelen op de ammoniak emissie uit de veeteelt anno 2004

17.6 Het NEC-plafond binnen bereik

De NH_3 emissie op Vlaams niveau werd berekend op 47,3 kton, waarvan 41,4 kton afkomstig van de veeteelt. In 2006 moeten alle EU lidstaten een evaluatie maken van hun NEC-reductieprogramma's voor 2010. Het NEC-plafond van 45 kton NH_3 voor Vlaanderen is dus dankzij de inspanningen van de landbouwsector in zicht. Toch zijn er nog een aantal elementen, zowel in positieve als in negatieve zin, waarmee bij de evaluatie van de emissiecijfers rekening moet gehouden worden:

1. De emissiereductie door de huisvesting in emissiearme stallen is nog niet in rekening gebracht. Naarmate meer dieren in emissiearme stallen gehouden zullen worden, zal de emissie uit het emissie-element 'stal' nog verder afnemen.
2. Wanneer de dieraantallen weer zouden toenemen, zal de emissie, zelfs bij volledige mestverwerking, opnieuw toenemen. Mestverwerking vermijdt immers wel de verliezen die de aanwending van de mest van bijkomende dieren zou veroorzaken, maar vermijdt niet de emissie uit de huisvesting die voor de bijkomende dieren voorzien moet worden.
3. Alhoewel de NH_3 -winst door mestverwerking (nl. vermijden van verliezen doordat mest die naar de verwerking gaat niet op het land wordt gebracht) reeds in rekening gebracht is, is het NH_3 -verlies als gevolg van de emissies bij het mestverwerkingsproces zelf nog niet in rekening gebracht. Wanneer dit wel gebeurt, zal de NH_3 emissie hoger liggen dan op basis van de huidige berekeningen aangenomen word.
4. Emissiearme aanwending van mest is één van de meest efficiënte maatregelen in het reduceren van NH_3 emissie. Het grote aandeel van dit emissiestadium in het totale emissietraject, gecombineerd met het feit dat met relatief eenvoudige, maar bijzonder efficiënte, technieken hoge emissiereducties gerealiseerd konden worden, heeft bijgedragen tot het succes van deze maatregel. Ondertussen is echter voor de pijler 'emissiearme aanwending' de maximaal haalbare reductie quasi gerealiseerd.

Daarenboven moeten we rekening houden met het feit dat de NEC-plafonds voor 2010 (74 kton NH₃ voor België, 45 kton NH₃ voor Vlaanderen) slechts een tussentijdse doelstelling zijn. Het oorspronkelijke emissieplafond voor België bedroeg immers 57 kton NH₃. Dit is het zogenaamde NEC⁺ plafond dat moet gerealiseerd worden om de milieudoelstelling volledig te bereiken. Momenteel worden in opdracht van de Europese Commissie berekeningen uitgevoerd met het oog op het vastleggen van nieuwe emissieplafonds voor de periode 2015-2020. Dit zal hoogstwaarschijnlijk aanleiding geven tot strengere emissieplafonds voor de periode na 2010. Zonder aan de reeds gerealiseerde reducties of aan de inspanningen van de sector afbreuk te willen doen, is dit wel een gegeven waarmee in toekomstig beleid rekening zal moeten gehouden worden.

BIJLAGEN BIJ HET
VOORTGANGSRAPPORT
MESTBANK 2005

Bijlage 1: Vulgariserende toelichting van enkele technische begrippen en verklaring van gebruikte afkortingen

---

3-sporenbeleid	<p>Het mestbeleid dat begin 2000 in uitvoering werd gebracht om het mestoverschot in Vlaanderen weg te werken:</p> <ul style="list-style-type: none"> - spoor 1: aanpak aan de bron (bv. nutriëntarme voeders, afbouw veestapel); - spoor 2: verwerking en export van dierlijke mest; - spoor 3: optimalere invulling bemestingsnormen (bv. door het mengen van verschillende mestsoorten een samenstelling bekomen die afgestemd is op de nutriëntbehoefte van de gewassen)
ABKL	Administratie Beheer en Kwaliteit Landbouwproductie
ALT	Administratie Land- en Tuinbouw
AMINAL	Administratie Milieu-, Natuur-, Land- en Waterbeheer
Acceptatiegraad van dierlijke mest	De mate waarin de landbouwers de maximale bemestingsnormen uit het meststoffendecreet effectief invullen met dierlijke mest
Ammoniak	De chemische verbinding NH ₃
Andere meststoffen	Alle meststoffen die niet beschouwd worden als dierlijke mest of als minerale meststoffen. Het betreft hier vooral organische meststoffen zoals compost, champost, schuimaarde en slib.
Bedrijf, inrichting, entiteit	De termen <i>bedrijf</i> en <i>inrichting</i> zijn gedefinieerd in het meststoffendecreet. Een <i>inrichting</i> is een fysische locatie waar aan landbouw wordt gedaan. Voor veehouders betekent dit het geheel van stallen aanwezig op één locatie. Vermits soms meerdere personen onafhankelijk van mekaar op één locatie aan landbouw doen, wordt ook het begrip " <i>entiteit</i> " of "deel van een inrichting" gebruikt. Een " <i>entiteit</i> " (deel van een inrichting) is de unieke combinatie van een persoon op een inrichting. Een <i>bedrijf</i> bestaat uit één of meerdere <i>inrichtingen</i> (entiteiten) die door eenzelfde "persoon" worden uitgebaat. Het overgrote deel van de landbouwers exploiteert slechts op één plaats. In dat geval is in praktijk het <i>bedrijf</i> hetzelfde als een <i>inrichting</i> of <i>entiteit</i> .
Bemestingsnorm	De maximaal toe te dienen hoeveelheid meststoffen per ha, uitgedrukt in kg P ₂ O ₅ /ha of kg N/ha.
Bestaande veeteeltinrichting	Deze term is gedefinieerd in het Meststoffendecreet sinds MAP 1. Oorspronkelijk was deze term gereserveerd voor de veeteeltinrichtingen waarvan voor 29 september 1993 aangifte gedaan werd of die nadien een rechtsgeldige milieuvergunning hadden gekregen. Sindsdien werd de definitie regelmatig bijgesteld (versoepeld), zodat op dit moment de meeste veeteeltinrichtingen onder de noemer <i>bestaande veeteeltinrichting</i> vallen. <i>Bestaande veeteeltinrichtingen</i> hebben in tegenstelling tot niet-bestaande veeteeltinrichtingen het recht om hun milieuvergunning te hernieuwen, te veranderen, uit te breiden enz.

CLE	Centrum voor Landbouweconomie.
Derogatie	Term uit de nitraatrichtlijn, waarmee bedoeld wordt de afwijking (naar boven) van de maximale bemestingsnorm van 170 kg N/ha uit dierlijke mest die geldt in de kwetsbare gebieden water. In het meststoffendecreet is een derogatie voorzien voor grasland en maïs (230 kg N/ha), en wintertarwe, bieten en spruitkool (200Kg N/ha) en onder bepaalde voorwaarden.
Emissie-arme aanwending	De toedieningswijzen van dierlijke en andere meststoffen op of in de bodem, waarbij de uitstoot van ammoniak uit de mest sterk wordt gereduceerd ten opzichte van het klassiek breedwerpig spreiden van dierlijke mest
Eutrofiëring	Eutrofiëring is een verrijking van het water door nutriënten, die leidt tot een versnelde groei van algen en hogere plantaardige levensvormen met als gevolg een ongewenste verstoring van het evenwicht tussen de verschillende in het water aanwezige organismen en een verslechtering van de waterkwaliteit
MAP	Mestactieplan. Deze afkorting wordt gebruikt om bepaalde scharniermomenten in het mestbeleid te duiden (MAP 1, 1995: positieve discriminatie gezinsveeteeltbedrijf, vergunningenstop) (MAP 2, 2000: invoer nutriëntenhalte, mestverwerking, 3-sporenbeleid) (MAP 3, nutriënten emissierecht, zelfregulerende mestafzet, meersporenbeleid)
MAP-meetpunten MAP-meetnet	Dit zijn de plaatsen waar enerzijds door de VMM voor oppervlaktewater en anderzijds AMINAL, Afdeling Water voor grondwater waterstalen worden genomen voor de meting van bepaalde parameters, onder meer nitraat. "MAP" slaat op het feit dat de beïnvloeding in het meetpunt uitsluitend of in hoofdzaak afkomstig is uit de landbouw.
Mengmest	Dierlijke mest in vloeibare vorm waar de faeces (vast) en urine (vloeibaar) samen voorkomen in één opslagruimte, meestal een mestkelder.
Mestafzetruimte	De hoeveelheid dierlijke mest die kan afgezet worden rekening houdende met de maximale bemestingsnormen uit het meststoffendecreet en de mate waarin de landbouwers deze bemestingslimieten effectief invullen met dierlijke mest.
Mestbewerking	De behandeling van dierlijke mest waarbij de nutriënten die er in vervat zijn nog steeds op Vlaamse bodem kunnen terechtkomen. Vb. vloeibare mest wordt gescheiden in een dikke en een dunne fractie. De dikke fractie wordt afgevoerd voor verdere (be)verwerking, maar de dunne fractie wordt uitgespreid op cultuurgrond in Vlaanderen
Mestoverschot	Het verschil tussen het aanbod van de dierlijke mest en de maximale afzetmogelijkheid van deze mest op landbouwgrond. Dit kan berekend worden op bedrijfsniveau, gemeentelijk, provinciaal en Vlaams niveau.
Mestuitscheidingsstelsel	De verschillende systemen om de dierlijke mestproductie per bedrijf te bepalen. Er zijn vier verschillende stelsels: het forfaitaire, de convenant, de regressierechte en de andere voeder- of exploitatietechniek. De landbouwer kan een verschillende keuze maken per diersoort.
Mestverwerking	De dierlijke mest zodanig behandelen dat de nutriënten die er in vervat zijn niet op Vlaamse bodem terechtkomen of verwerkt worden tot minerale meststoffen.

Mestverwerkingsplicht	De verplichting voor bepaalde veebedrijven om de geproduceerde dierlijke mest te verwerken of te exporteren. Indien niet voldaan wordt aan deze plicht wordt een superheffing opgelegd aan deze bedrijven.
MIRA-T	Milieurapport van de VMM. Dit rapport rapporteert over de toestand van het leefmilieu in Vlaanderen. Vermesting en verzuring (ammoniak) komen hierin eveneens aan bod
N	Stikstof
NH₃	Ammoniak
Nitraat	De chemische verbinding NO ₃ ⁻
Nitraatresidu	De hoeveelheid nitraat die op het einde van het groeiseizoen (herfst) overblijft in de bovenste 90 cm van de bodem, uitgedrukt in kg NO ₃ ⁻ - N/ha.
Nulbemesting	De maximale uitscheiding van dierlijke mest door de begrazing van 2 Grootvee-eenheden (2 GVE)/ha. Eén grootvee-eenheid komt overéén met een volwassen koe.
Nutriëntarme voeders	Voeders met een lagere inhoud aan fosfor en/of ruw eiwit dan gangbaar, waardoor de mestproductie in kg P ₂ O ₅ en/of N per dier vermindert.
Nutriëntenbalans	Het (on)evenwicht tussen de aanvoer en afvoer van nutriënten in een landbouwsysteem. Een landbouwsysteem kan zijn het bedrijf, de dieren of de bodem.
Nutriëntenhalte	Productierecht voor dierlijke mest uitgedrukt in kg P ₂ O ₅ en kg N dat toegekend is aan elke veehouder en gebaseerd is op de productie van deze bedrijven uit het verleden. Indien de landbouwer meer dierlijke mest produceert dan deze maximale hoeveelheid, wordt een superheffing opgelegd aan deze bedrijven.
Nutriëntenverliezen	De uitstoot van nutriënten naar het milieu (water en lucht en in zekere mate de bodem)
Onttrekkingsnorm van de gewassen	De hoeveelheid nutriënten die afgevoerd worden per jaar via de oogst van de landbouwgewassen en de nutriënten die opgenomen worden door de dieren uit voedergewassen geteeld in Vlaanderen.
Oordeelkundige bemesting	Het bemesten volgens de code van goede landbouwpraktijken. Dit betekent maximaal bemesten volgens de behoeften van gewassen en rekeninghoudende met de toestand van de bodem en bemesten op het meest optimale tijdstip. Op deze manier wordt het risico op nutriëntenverliezen naar het milieu tot een minimum beperkt
P₂O₅	De chemische verbinding difosforpentoxide. Meestal wordt hiervoor eenvoudigheidshalve het woord fosfaat gebruikt.
Regressierechte	Een type van mestuitscheidingsstelsel. Deze rechte drukt een lineair verband uit tussen de totale hoeveelheid opgenomen voeder en de mestproductie door een dier, telkens uitgedrukt in P ₂ O ₅ en N.
(Rest)effluent	Bij het scheiden van dierlijke mest in een dikke en een dunne fractie, wordt de dunne fractie soms verder behandeld. De verdere behandeling van de dunne fractie levert een 'restfractie' op die resteffluent wordt genoemd. In de praktijk wordt de dunne fractie óók resteffluent wordt

genoemd.

Substitutie	Term gebruikt in het kader van mestverwerkingsplicht. Dit betekent concreet dat bepaalde niet mestverwerkingsplichtige bedrijven de mest verwerken voor andere verwerkingsplichtige bedrijven. In de praktijk komt het er vooral op neer dat niet-mestverwerkingsplichtige pluimveemest verwerkt wordt i.p.v. mestverwerkingsplichtige varkensmest.
Superheffing	Er zijn 2 soorten superheffing. Eén bij overschrijding van de toegekende nutriëntenhalte en één bij het niet voldoen aan de mestverwerkingsplicht. Zie nutriëntenhalte en mestverwerkingsplicht
VCM	Vlaams Coördinatiecentrum Mestverwerking.
Vergunde mestproductie	Vanaf een welbepaalde grootte (uitgedrukt in aantal standplaatsen) dient een veeteeltinrichting te beschikken over een milieuvergunning. Deze milieuvergunning geeft het maximaal aantal standplaatsen voor dieren weer. De hoeveelheid N en P ₂ O ₅ die op basis van deze standplaatsen (in de veronderstelling dat op elke standplaats een dier aanwezig is) kan geproduceerd worden, is de vergunde mestproductie.
VLM	Vlaamse Landmaatschappij.
VMM	Vlaamse Milieumaatschappij.

Bijlage 2: Figuren en Tabellen

Lijst van Figuren

Figuur 14.	Kaart van de Kwetsbare gebieden afgebakend in het kader van de nitraatrichtlijn, stand van zaken 24 mei 2005. Bron Europese Commissie.....	145
Figuur 15.	De Vlaamse mestbalans in miljoen kg P ₂ O ₅ in 2004, schematisch weergegeven	146
Figuur 16.	De Vlaamse mestbalans in miljoen kg N in 2004, schematisch weergegeven	147
Figuur 17.	Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2004 t.o.v. de uitgangssituatie van het MAP II bis voor P ₂ O ₅	148
Figuur 18.	Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2004 t.o.v. de uitgangssituatie van het MAP II bis voor N.....	149
Figuur 19.	Relatieve evolutie van het aantal dieren per diergroep in Vlaanderen van 1991 tot en met 2004 (Y-as snijdt op 80 !).....	150
Figuur 20.	Aantal varkens per uitscheidingscijfer onder het uitscheidingsbalanstype regressierechte voor P ₂ O ₅ in 2004	157
Figuur 21.	Aantal varkens per uitscheidingscijfer onder het uitscheidingsbalanstype regressierechte voor N in 2004.....	158
Figuur 22.	Teeltgroepen 2004.....	163
Figuur 23	Kwetsbare gebieden in 2005	164
Figuur 24.	geografische verspreiding van verwerkingsinstallaties in 2005. Bron: VCM-enquête 2005	182
Figuur 25.	Overzicht van de brutoverschuivingen van de vergunde productie, uitgedrukt in kg P ₂ O ₅ , door samenvoelingen en verplaatsingen binnen en tussen de provincies in 2004	187
Figuur 26.	Afname van de vergunde productie (VP) op gemeenteniveau door verplaatsingen en samenvoelingen in 2004.....	188
Figuur 27.	Toename van de vergunde productie (VP) op gemeenteniveau door verplaatsingen en samenvoelingen in 2004.....	189
Figuur 28.	Netto stijging of daling van de vergunde productie op gemeenteniveau door verplaatsingen en samenvoelingen in 2004	190
Figuur 29.	Balans van samenvoelingen en verplaatsingen van nutriëntenhalte op gemeentelijk niveau in kg P ₂ O ₅ (stand van zaken 1 augustus 2005)	191
Figuur 30	Situering van landbouwbedrijven met overschrijdingen van mestbalans (over 3 jaar) t.o.v. de afbakening kwetsbaar gebied water (2004).....	192
Figuur 31.	Nitratconcentraties in het MAP-meetnet grondwater (Vlaanderen, voorjaar 2005). Bron: AMINAL, Afdeling Water	193

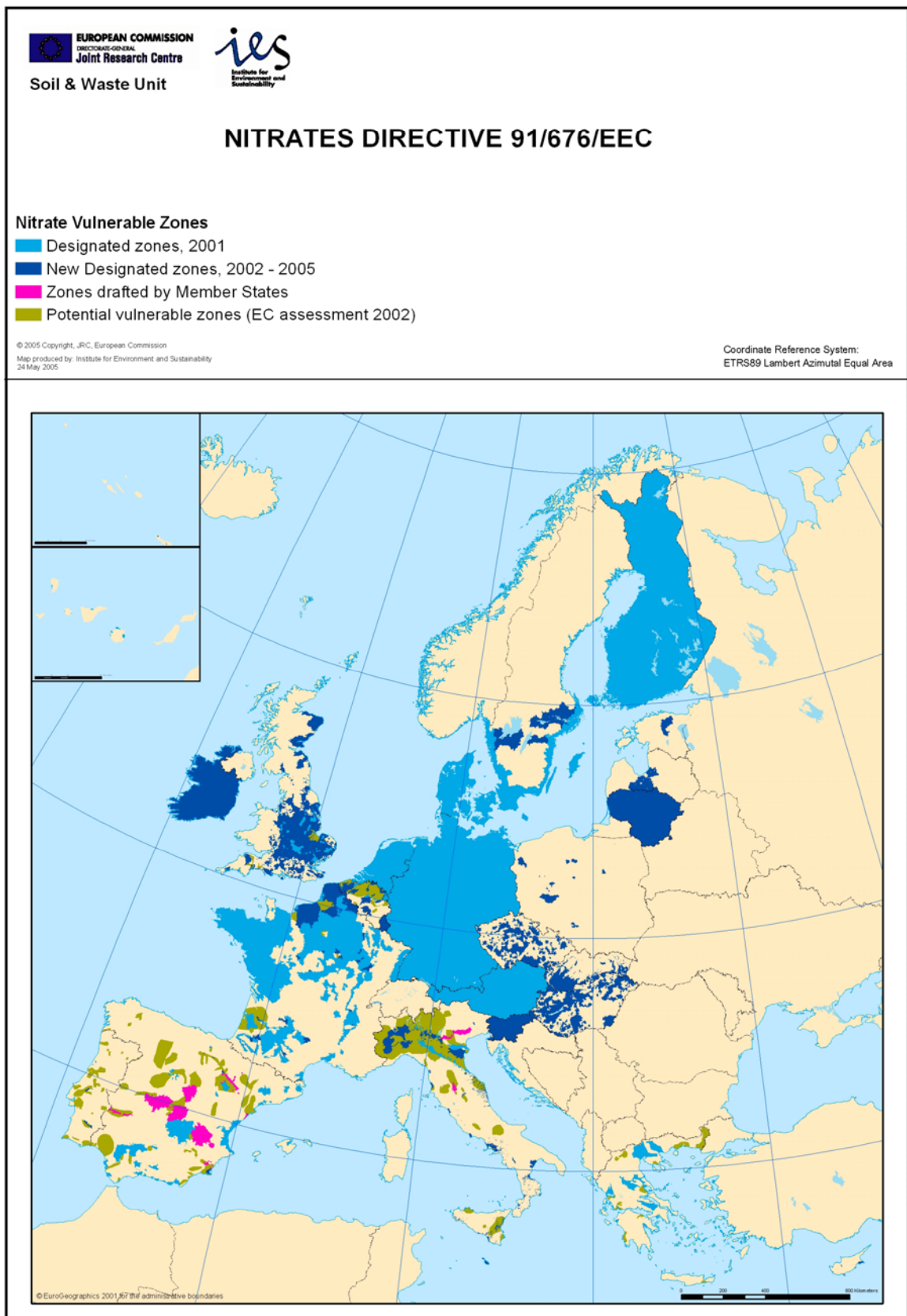
Lijst van Tabellen

Tabel 72.	Vergelijking van de netto dierlijke productie in 2003 en 2004 in Vlaanderen	151
Tabel 73.	Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diersoort in 2004.....	152
Tabel 74.	Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diersoort in 2004 in kg P ₂ O ₅	153
Tabel 75.	Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diersoort in 2004 in kg N inclusief N emissies	154
Tabel 76.	Dierlijke productie in Vlaanderen per diersoort en type uitscheidingsbalans in 2004 (deel1).....	155
Tabel 77.	Dierlijke productie in Vlaanderen per diersoort en type uitscheidingsbalans in 2004 (deel2).....	156
Tabel 78.	Vergelijking tussen rundveebedrijven die hun runderen wel en niet aangeven via de 'Sanitel regeling' in 2004.....	159
Tabel 79.	Verschil in aantal dieren en dierlijke mestproductie volgens de correcte dieraantallen van Sanitel en de Mestbankgegevens voor rundvee in 2004.....	160
Tabel 80.	Oppervlakte per teelt en per provincie van de cultuurgronden in Vlaanderen in 2004... 161	
Tabel 81.	Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van N in Vlaanderen in 2004 bij mest tekortbedrijven.....	165
Tabel 82.	Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van P ₂ O ₅ in Vlaanderen in 2004 bij mest tekortbedrijven.....	165
Tabel 83.	Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van N in Vlaanderen in 2004 bij mest overschotbedrijven.....	166
Tabel 84.	Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van P ₂ O ₅ in Vlaanderen in 2004 bij mest overschotbedrijven.....	166
Tabel 85.	Oppervlakte per teelt en per landbouwstreek van de cultuurgronden in Vlaanderen in 2004	167
Tabel 86.	Gemiddeld bemestingsadvies, in kg P ₂ O ₅ /ha, volgens de Bodemkundige Dienst van België, afgeleide berekeningen door de Mestbank	169
Tabel 87.	Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund (PV = proefvergunning); A = in aanvraag; G = geweigerd /geschorst; VV= vergunning vervallen.....	171
Tabel 88.	Overzicht van de superheffing mestverwerking 2002 (aanslagjaar 2003)	183
Tabel 89.	Bedrijven die mest moesten verwerken in 2002 en heffingsplichtig zijn (bedrag superheffing > 25 euro).....	183
Tabel 90.	Bedrijven die mest moesten verwerken in 2002 en niet heffingsplichtig zijn (bedrag superheffing < 25 euro).....	184
Tabel 91.	Export en verwerking van dierlijke mest in 2004 en 2005 (augustus 2004) per land van bestemming en per diergroep in kg P ₂ O ₅	184

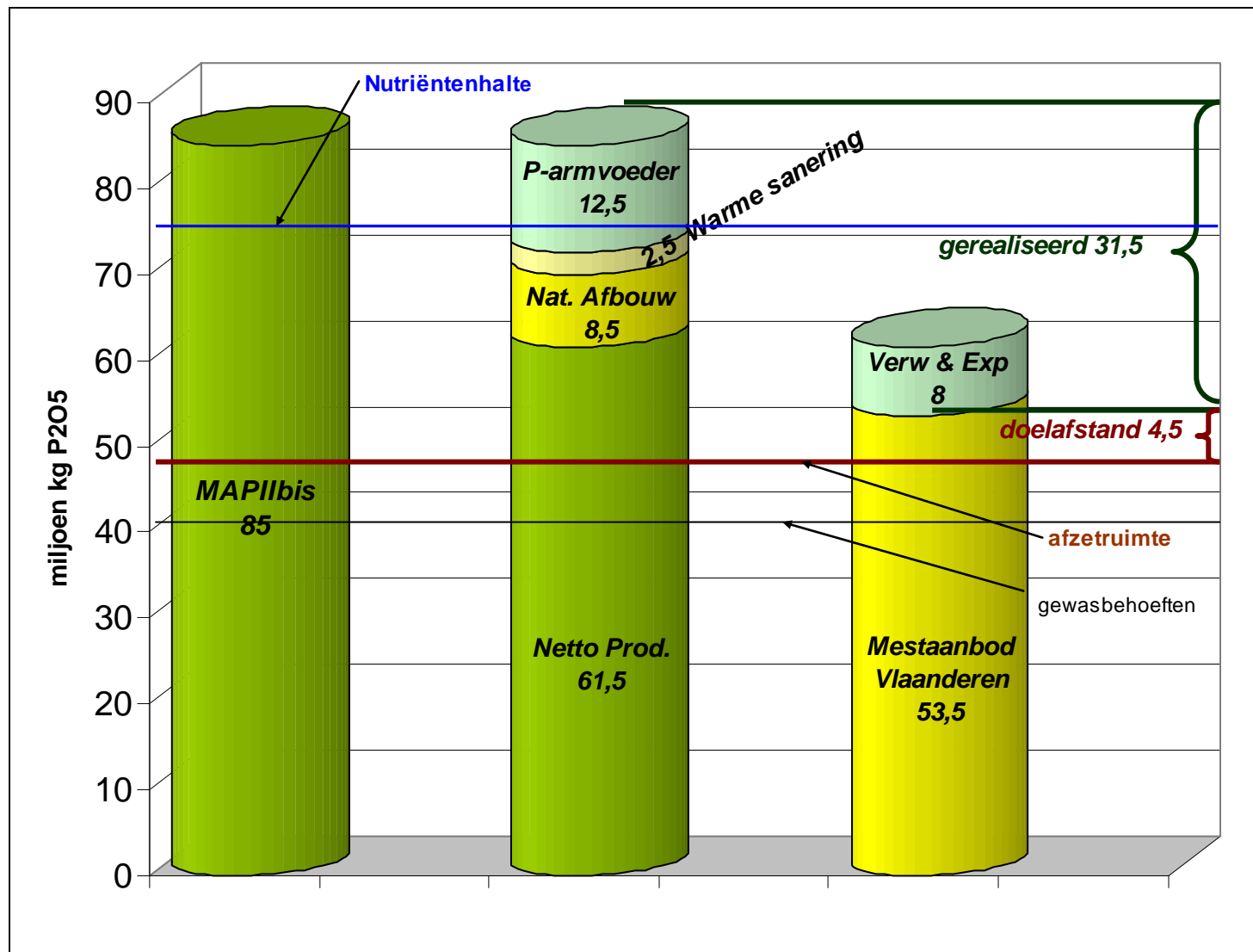
Tabel 92.	Export en verwerking van dierlijke mest in 2004 en 2005 (augustus 2004) per land van bestemming en per diergroep in kg N.....	185
Tabel 93.	Overzicht van de nutriëntenstroom van vergunde productie door Vlaanderen ten gevolge van samenvoegingen en verplaatsingen in 2004. VP staat voor vergunde productie, VP _{bruto} : Vergunde productie vóór de reductie samenvoeging en verval milieuvergunning (kg P ₂ O ₅), VP _{netto} : Vergunde productie na de reductie samenvoeging en verval (kg P ₂ O ₅)	186

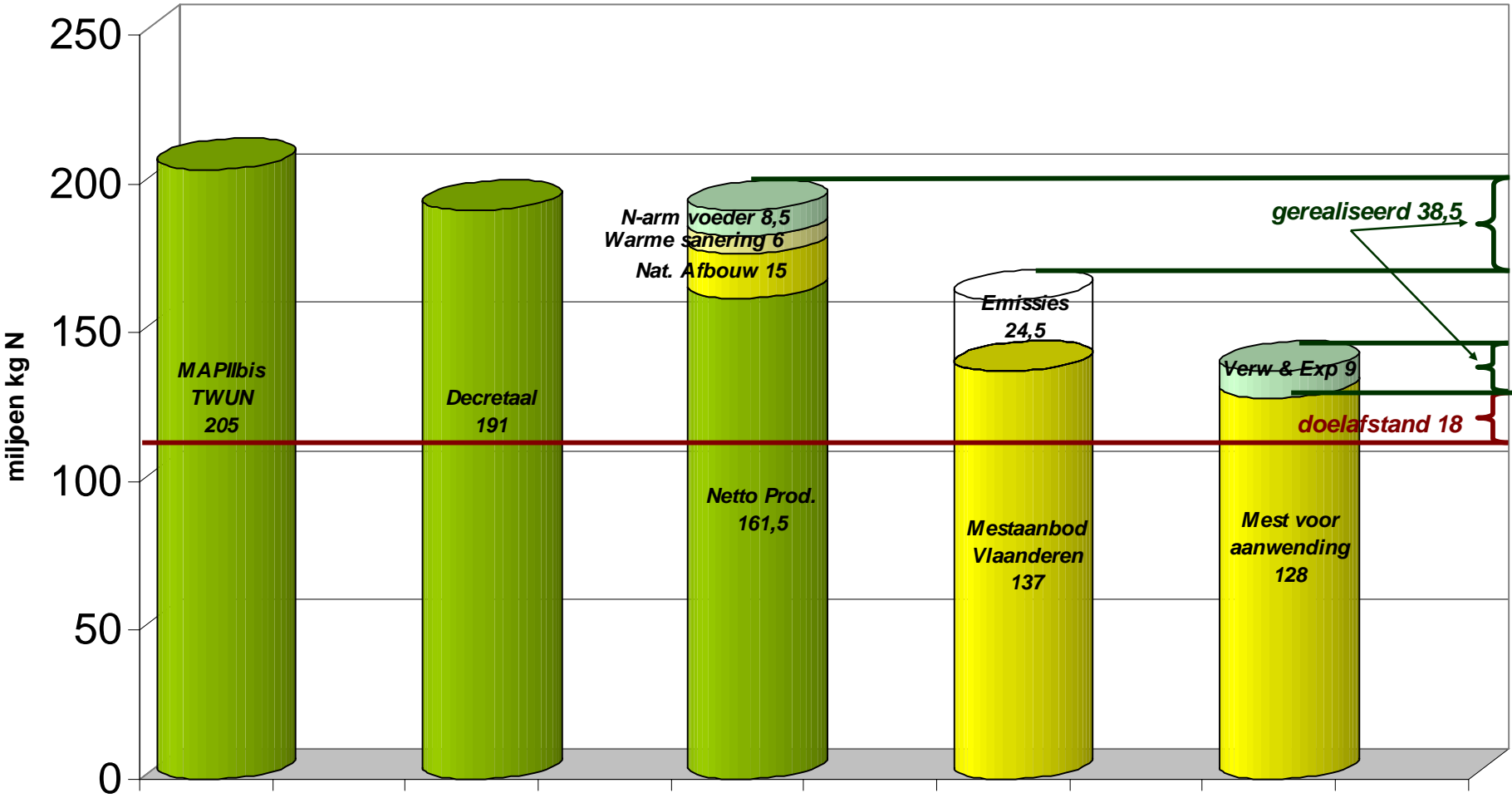

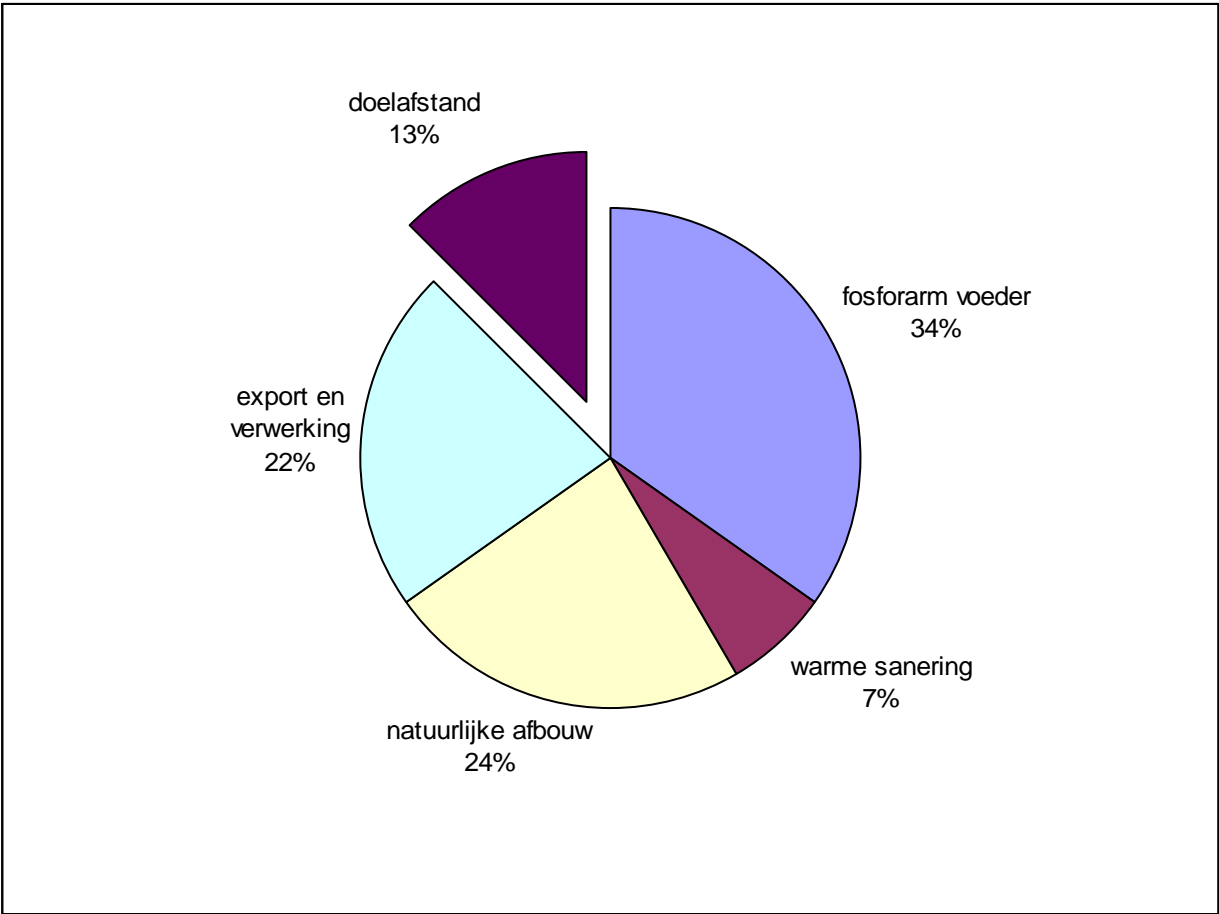
Figuur 14. Kaart van de Kwetsbare gebieden afgebakend in het kader van de nitraatrichtlijn, stand van zaken 24 mei 2005. Bron Europese Commissie

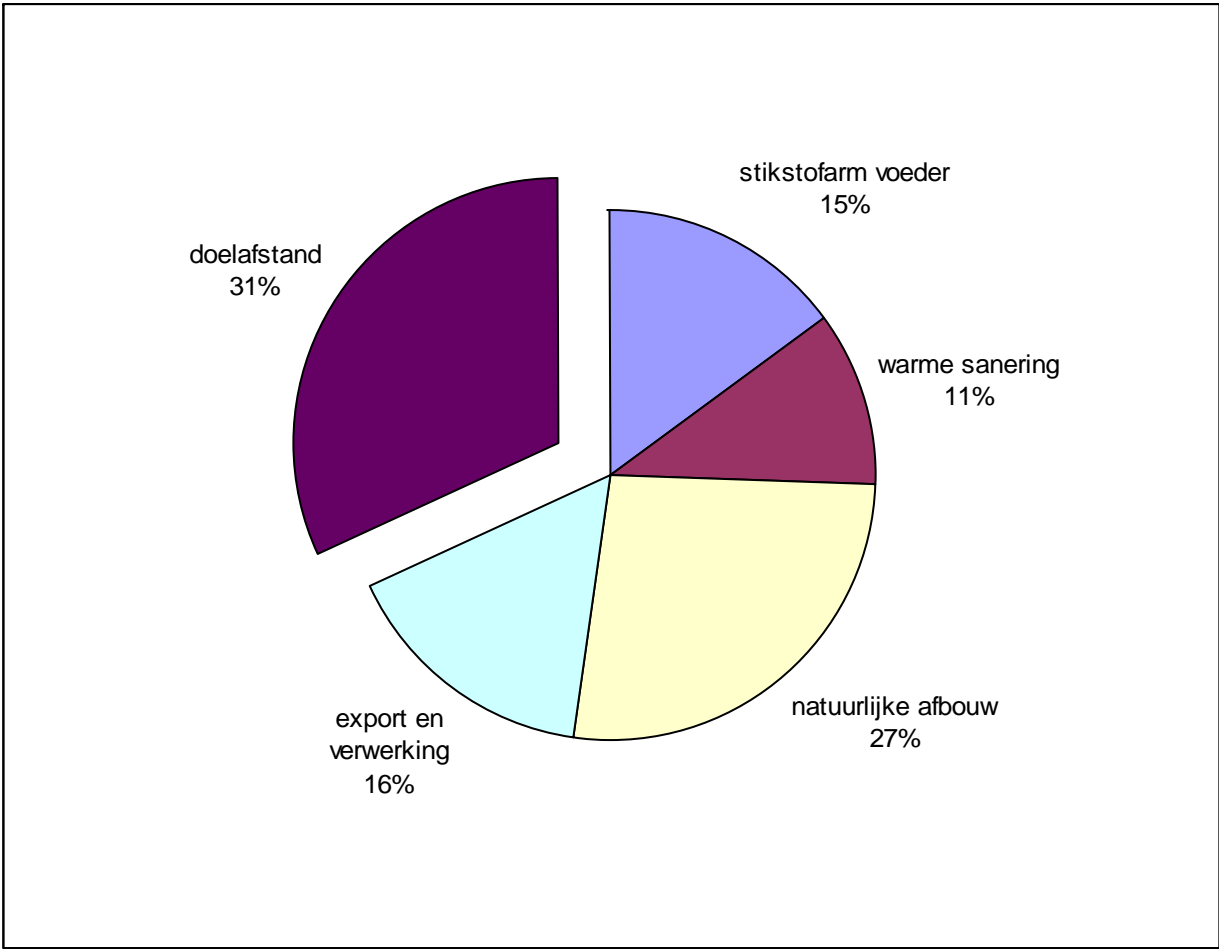
Figuur 15. De Vlaamse mestbalans in miljoen kg P₂O₅ in 2004, schematisch weergegeven

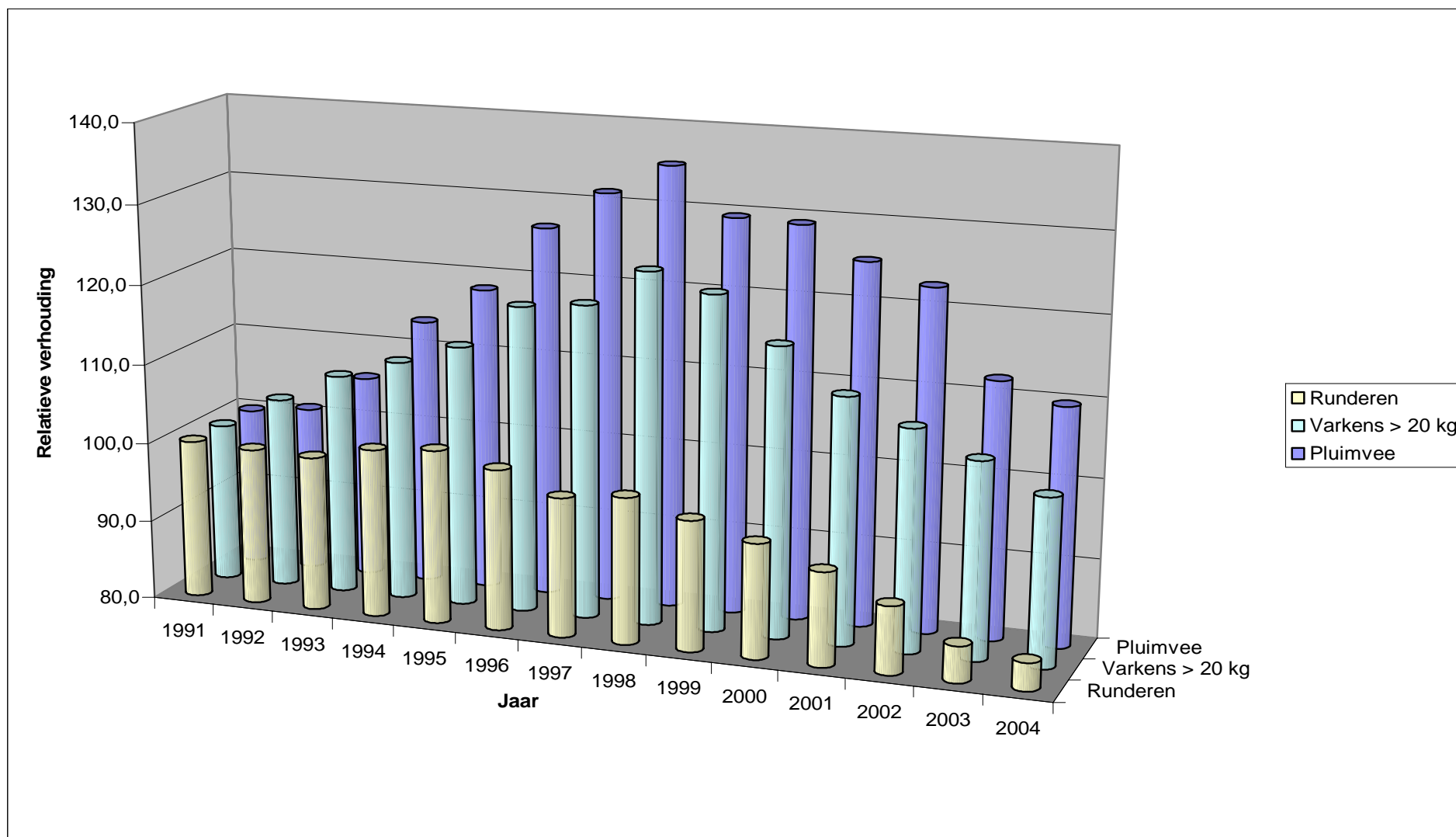
Figuur 16. De Vlaamse mestbalans in miljoen kg N in 2004, schematisch weergegeven

Figuur 17. Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2004 t.o.v. de uitgangssituatie van het MAP II bis voor P₂O₅

Figuur 18. Relatief aandeel van de verschillende maatregelen in de oplossing van het mestprobleem in Vlaanderen in 2004 t.o.v. de uitgangssituatie van het MAP II bis voor N

Figuur 19. Relatieve evolutie van het aantal dieren per diergroep in Vlaanderen van 1991 tot en met 2004 (Y-as snijdt op 80 !)

Tabel 72. *Vergelijking van de netto dierlijke productie in 2003 en 2004 in Vlaanderen*

diergroep	diersoort	2003			2004			evolutie 2003 t.o.v. 2004		
		aantal dieren	kg N	kg P ₂ O ₅	aantal dieren	kg N	kg P ₂ O ₅	aantal dieren	kg N	kg P ₂ O ₅
Rundvee	Vervangingsvee < 1 jaar	182.634	6.026.922	1.826.340	179.213	5.914.029	1.792.130	-1,9%	-1,9%	-1,9%
Rundvee	Vervangingsvee 1-2 jaar	187.591	10.505.096	3.189.047	181.446	10.160.976	3.084.582	-3,3%	-3,3%	-3,3%
Rundvee	Melk- en zoogkoeien	458.910	44.514.270	13.767.300	447.849	43.441.353	13.435.470	-2,4%	-2,4%	-2,4%
Rundvee	Runderen < 1j mestvee	112.903	2.596.769	982.256	109.557	2.519.811	953.146	-3,0%	-3,0%	-3,0%
Rundvee	Runderen 1-2j mestvee	107.342	6.547.862	2.361.524	103.793	6.331.373	2.283.446	-3,3%	-3,3%	-3,3%
Rundvee	Andere runderen	152.473	11.740.421	4.497.954	151.060	11.631.620	4.456.270	-0,9%	-0,9%	-0,9%
Rundvee	Mestkalveren	164.500	1.727.250	592.200	159.596	1.675.758	574.546	-3,0%	-3,0%	-3,0%
Totaal Rundvee		1.366.398	83.658.590	27.216.621	1.332.514	81.674.920	26.579.590	-2,5%	-2,4%	-2,3%
Varkens	Biggen 7-20 kg	1.535.855	3.783.165	2.005.265	1.509.152	3.696.666	1.926.080	-1,7%	-2,3%	-3,9%
Varkens	Beren	8.874	197.732	104.508	13.058	263.235	141.824	47,1%	33,1%	35,7%
Varkens	Zeugen, incl. biggen <7kg	513.457	11.370.248	6.014.199	491.165	10.847.656	5.768.185	-4,3%	-4,6%	-4,1%
Varkens	Andere varkens 20-110kg	3.841.239	44.185.387	17.263.334	3.743.379	42.913.719	16.753.592	-2,5%	-2,9%	-3,0%
Varkens	Andere varkens >110kg	81.882	1.792.303	940.313	79.053	1.732.053	913.272	-3,5%	-3,4%	-2,9%
Totaal Varkens		5.981.307	61.328.834	26.327.618	5.835.807	59.453.328	25.502.953	-2,4%	-3,1%	-3,1%
Pluimvee	Legkippen incl. (groot)ouderdieren	8.202.808	5.597.760	3.600.117	7.963.409	5.418.873	3.501.893	-2,9%	-3,2%	-2,7%
Pluimvee	Opfokpoeljen van legkippen	2.734.316	979.858	568.918	2.476.710	894.066	513.779	-9,4%	-8,8%	-9,7%
Pluimvee	Ander pluimvee	187.847	45.083	35.691	156.623	37.590	29.758	-16,6%	-16,6%	-16,6%
Pluimvee	Slachtkuikens	15.380.395	8.875.772	2.839.845	15.414.318	9.050.449	2.922.725	0,2%	2,0%	2,9%
Pluimvee	Kalkoenen - ouderdieren	1.069	2.138	1.571	4.515	9.030	6.637	322,4%	322,4%	322,4%
Pluimvee	Kalkoenen - slachtdieren	198.255	358.110	148.448	202.963	370.522	162.407	2,4%	3,5%	9,4%
Pluimvee	Struisvogels 0-3 maanden	1.003	3.511	1.705	846	2.961	1.438	-15,7%	-15,7%	-15,7%
Pluimvee	Struisvogelslachtdieren 3-14 maanden	1.625	13.975	7.313	1.539	13.235	6.926	-5,3%	-5,3%	-5,3%
Pluimvee	Struisvogels fokdieren >14m	884	15.912	8.663	695	12.510	6.811	-21,4%	-21,4%	-21,4%
Pluimvee	Slachtkuikenouderdieren	1.325.909	1.539.590	898.970	1.316.899	1.517.756	886.869	-0,7%	-1,4%	-1,3%
Pluimvee	Opfokpoeljen slachtkuikenouderdieren	632.324	288.823	160.949	575.601	266.526	148.156	-9,0%	-7,7%	-7,9%
Totaal Pluimvee		28.666.435	17.720.532	8.272.189	28.114.118	17.593.518	8.187.399	-1,9%	-0,7%	-1,0%
Overige	Paarden > 600 kg	8.144	529.360	244.320	6.914	449.410	207.420	-15,1%	-15,1%	-15,1%
Overige	Paarden en pony's 200-600kg	24.038	1.201.900	504.798	25.346	1.267.300	532.266	5,4%	5,4%	5,4%
Overige	Paarden en pony's < 200 kg	6.178	216.230	74.136	6.323	221.305	75.876	2,3%	2,3%	2,3%
Overige	Geiten & schapen < 1 jaar	28.781	125.485	49.503	26.959	117.541	46.369	-6,3%	-6,3%	-6,3%
Overige	Geiten & schapen < 1 jaar	45.137	473.939	186.867	46.635	489.668	193.069	3,3%	3,3%	3,3%
Overige	Konijnen (per voedster)	25.189	217.633	126.953	23.665	204.466	119.272	-6,1%	-6,1%	-6,1%
Overige	Nertsen (per moederdier)	34.480	111.026	64.478	33.464	107.754	62.578	-2,9%	-2,9%	-2,9%
Totaal Overige		171.947	2.875.572	1.251.055	169.306	2.857.443	1.236.850		-0,6%	-1,1%
Eindtotaal			165.583.529	63.067.483		161.579.210	61.506.791		-2,4%	-2,5%

Tabel 73. Aantal dieren in Vlaanderen per provincie en per diersoort in 2004

Diersoort	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	34.770	20.351	52.084	16.519	55.489	179.213
Vervangingsvee 1-2 j	34.923	20.395	52.569	16.129	57.430	181.446
Melk- en zoogkoeien	90.093	52.122	119.793	38.995	146.846	447.849
Mestkalveren	109.577	19.375	4.838	13.268	12.538	159.596
Runderen < 1 jaar mestvee	11.956	10.070	31.660	10.712	45.159	109.557
Runderen 1-2 jaar mestvee	11.205	8.029	31.929	9.688	42.942	103.793
Andere runderen	18.341	11.504	43.753	14.659	62.803	151.060
Totaal Runderen	310.865	141.846	336.626	119.970	423.207	1.332.514
Biggen 7-20 kg	252.504	137.689	311.891	39.196	767.872	1.509.152
Beren	1.064	5.650	1.887	259	4.198	13.058
Zeugen inclusief biggen <7kg	73.600	42.701	107.156	13.056	254.652	491.165
Andere varkens 20-110kg	575.714	287.913	714.451	103.942	2.061.359	3.743.379
Andere varkens >110kg	13.337	7.184	17.692	2.077	38.763	79.053
Totaal Varkens	916.219	481.137	1.153.077	158.530	3.126.844	5.835.807
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	2.410.369	882.119	1.349.133	190.694	3.131.094	7.963.409
Opfokpoeljen van legkippen	699.986	204.372	258.334	22.324	1.291.694	2.476.710
Slachtkuikens	4.641.594	2.001.324	2.810.117	750.845	5.211.419	15.415.299
Slachtkuikenouderdieren	544.181	86.709	205.688	3.727	476.594	1.316.899
Opfokpoeljen van slachtkuikenouderdieren	125.462	40.840	93.787	39	315.473	575.601
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	311	28	64	48	244	695
Struisvogelslachtdieren van 3-14 maanden	719	9	37	14	760	1.539
Struisvogels 0-3 maanden	332	48	95	4	367	846
Kalkoenen - slachtdieren	27.629	10.202	12.518	48	152.566	202.963
Kalkoenen - ouderdieren	10	3	4.460	10	32	4.515
Ander pluimvee	3.144	30.981	70.434	1.209	50.855	156.623
Totaal Pluimvee	8.453.737	3.256.635	4.804.667	968.962	10.631.098	28.115.099
Paarden > 600 kg	1.516	1.213	1.399	1.534	1.252	6.914
Paard-pony 200-600kg	6.344	4.334	5.342	4.275	5.051	25.346
Paard-pony < 200 kg	1.772	1.011	1.451	902	1.187	6.323
Geiten < 1 jaar	815	608	1.226	325	464	3.438
Geiten > 1 jaar	2.251	2.128	3.440	1.104	1.330	10.253
Schapen < 1 jaar	4.206	2.228	4.081	4.386	8.620	23.521
Schapen > 1 jaar	6.403	4.332	6.800	6.097	12.750	36.382
Konijnen (voedsters)	8.454	3.345	1.608	678	9.580	23.665
Nertsen (moederdier)	5.175	1.000	15.457	2.808	9.024	33.464
Totaal Overige dieren	37.383	20.394	41.592	22.352	50.004	171.725
Totaal	9.718.204	3.900.012	6.335.962	1.269.814	14.231.153	35.455.145

Tabel 74. Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diersoort in 2004 in kg P₂O₅

Diersoort	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	347.700	203.510	520.840	165.190	554.890	1.792.130
Vervangingsvee 1-2 j	593.691	346.715	893.673	274.193	976.310	3.084.582
Melk- en zoogkoeien	2.702.790	1.563.660	3.593.790	1.169.850	4.405.380	13.435.470
Mestkalveren	394.477	69.750	17.417	47.765	45.137	574.546
Runderen < 1 jaar mestvee	104.017	87.609	275.442	93.194	392.883	953.146
Runderen 1-2 jaar mestvee	246.510	176.638	702.438	213.136	944.724	2.283.446
Andere runderen	541.060	339.368	1.290.714	432.441	1.852.689	4.456.270
Totaal Runderen	4.930.245	2.787.250	7.294.313	2.395.769	9.172.013	26.579.590
Biggen 7-20 kg	316.115	195.639	397.423	55.321	961.581	1.926.080
Beren	12.264	54.720	22.519	3.159	49.161	141.824
Zeugen inclusief biggen <7kg	855.833	510.975	1.244.466	155.936	3.000.976	5.768.185
Andere varkens 20-110kg	2.749.161	1.450.108	3.148.959	507.226	8.898.138	16.753.592
Andere varkens >110kg	153.216	85.310	201.247	24.535	448.963	913.272
Totaal Varkens	4.086.589	2.296.753	5.014.614	746.177	13.358.820	25.502.953
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	1.085.203	382.712	586.250	87.705	1.360.023	3.501.893
Opfokpoeljen van legkippen	146.304	41.313	54.171	4.688	267.303	513.779
Slachtkuikens	859.657	397.810	540.065	143.655	981.538	2.922.725
Slachtkuikenouderdieren	373.391	53.171	132.053	2.646	325.608	886.869
Opfokpoeljen van slachtkuikenouderdieren	32.155	11.027	24.400	11	80.564	148.156
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	3.048	274	627	470	2.391	6.811
Struisvogelslachtdieren van 3-14 maanden	3.236	41	167	63	3.420	6.926
Struisvogels 0-3 maanden	564	82	162	7	624	1.438
Kalkoenen - slachtdieren	21.827	6.465	10.090	38	123.987	162.407
Kalkoenen - ouderdieren	15	4	6.556	15	47	6.637
Ander pluimvee	597	5.886	13.382	230	9.662	29.758
Totaal Pluimvee	2.525.997	898.785	1.367.922	239.527	3.155.168	8.187.399
Paarden > 600 kg	45.480	36.390	41.970	46.020	37.560	207.420
Paard-pony 200-600kg	133.224	91.014	112.182	89.775	106.071	532.266
Paard-pony < 200 kg	21.264	12.132	17.412	10.824	14.244	75.876
Geiten < 1 jaar	1.402	1.046	2.109	559	798	5.913
Geiten > 1 jaar	9.319	8.810	14.242	4.571	5.506	42.447
Schapen < 1 jaar	7.234	3.832	7.019	7.544	14.826	40.456
Schapen > 1 jaar	26.508	17.934	28.152	25.242	52.785	150.621
Konijnen (voedsters)	42.608	16.859	8.104	3.417	48.283	119.272
Nertsen (moederdier)	9.677	1.870	28.905	5.251	16.875	62.578
Totaal Overige dieren	296.717	189.887	260.095	193.202	296.949	1.236.850
Totaal	11.839.547	6.172.676	13.936.944	3.574.675	25.982.949	61.506.791

Tabel 75. Dierlijke mestproductie in Vlaanderen per provincie en per diersoort in 2004 in kg N inclusief N emissies

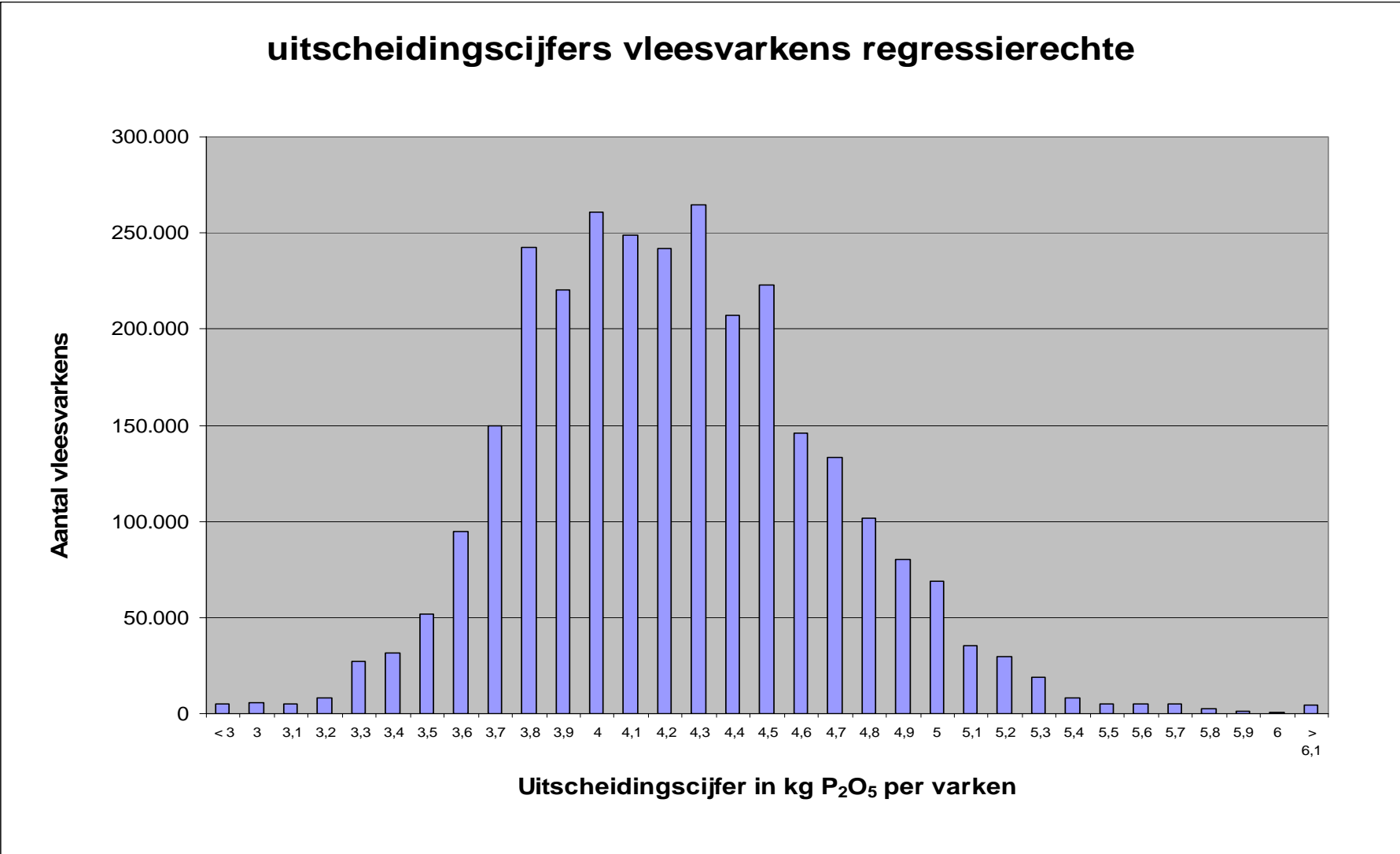
Diersoort	Provincie					Totaal
	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	
Vervangingsvee < 1 j	1.147.410	671.583	1.718.772	545.127	1.831.137	5.914.029
Vervangingsvee 1-2 j	1.955.688	1.142.120	2.943.864	903.224	3.216.080	10.160.976
Melk- en zoogkoeien	8.739.021	5.055.834	11.619.921	3.782.515	14.244.062	43.441.353
Mestkalveren	1.150.559	203.438	50.799	139.314	131.649	1.675.758
Runderen < 1 jaar mestvee	274.988	231.610	728.180	246.376	1.038.657	2.519.811
Runderen 1-2 jaar mestvee	683.505	489.769	1.947.669	590.968	2.619.462	6.331.373
Andere runderen	1.412.257	885.808	3.368.981	1.128.743	4.835.831	11.631.620
Totaal Runderen	15.363.428	8.680.162	22.378.186	7.336.267	27.916.878	81.674.920
Biggen 7-20 kg	607.211	344.552	775.413	96.384	1.873.106	3.696.666
Beren	23.693	99.209	42.023	5.886	92.423	263.235
Zeugen inclusief biggen <7kg	1.631.008	977.442	2.320.216	292.443	5.626.547	10.847.656
Andere varkens 20-110kg	6.900.098	3.541.045	8.120.024	1.250.908	23.101.645	42.913.719
Andere varkens >110kg	294.471	163.559	379.180	46.346	848.496	1.732.053
Totaal Varkens	9.456.481	5.125.807	11.636.856	1.691.967	31.542.217	59.453.328
Legkippen inclusief (groot)ouderdieren	1.643.023	601.467	913.094	130.994	2.130.295	5.418.873
Opfokpoeljen van legkippen	251.995	74.644	92.956	8.037	466.435	894.066
Slachtkuikens	2.672.326	1.176.476	1.655.276	454.166	3.092.274	9.050.518
Slachtkuikenouderdieren	621.450	91.843	232.166	4.472	567.825	1.517.756
Opfokpoeljen van slachtkuikenouderdieren	57.158	19.195	43.753	18	146.401	266.526
Struisvogels fokdieren > 14 maanden	5.598	504	1.152	864	4.392	12.510
Struisvogelslachtdieren van 3-14 maanden	6.183	77	318	120	6.536	13.235
Struisvogels 0-3 maanden	1.162	168	333	14	1.285	2.961
Kalkoenen - slachtdieren	60.784	17.262	26.221	106	266.149	370.522
Kalkoenen - ouderdieren	20	6	8.920	20	64	9.030
Ander pluimvee	755	7.435	16.904	290	12.205	37.590
Totaal Pluimvee	5.320.454	1.989.078	2.991.094	599.101	6.693.860	17.593.587
Paarden > 600 kg	98.540	78.845	90.935	99.710	81.380	449.410
Paard-pony 200-600kg	317.200	216.700	267.100	213.750	252.550	1.267.300
Paard-pony < 200 kg	62.020	35.385	50.785	31.570	41.545	221.305
Geiten < 1 jaar	3.553	2.651	5.345	1.417	2.023	14.990
Geiten > 1 jaar	23.636	22.344	36.120	11.592	13.965	107.657
Schapen < 1 jaar	18.338	9.714	17.793	19.123	37.583	102.552
Schapen > 1 jaar	67.232	45.486	71.400	64.019	133.875	382.011
Konijnen (voedsters)	73.043	28.901	13.893	5.858	82.771	204.466
Nertsen (moederdier)	16.664	3.220	49.772	9.042	29.057	107.754
Totaal Overige dieren	680.225	443.246	603.143	456.080	674.750	2.857.443
Totaal	30.820.587	16.238.292	37.609.279	10.083.416	66.827.705	161.579.279

Tabel 76. Dierlijke productie in Vlaanderen per diersoort en type uitscheidingsbalans in 2004 (deel1)

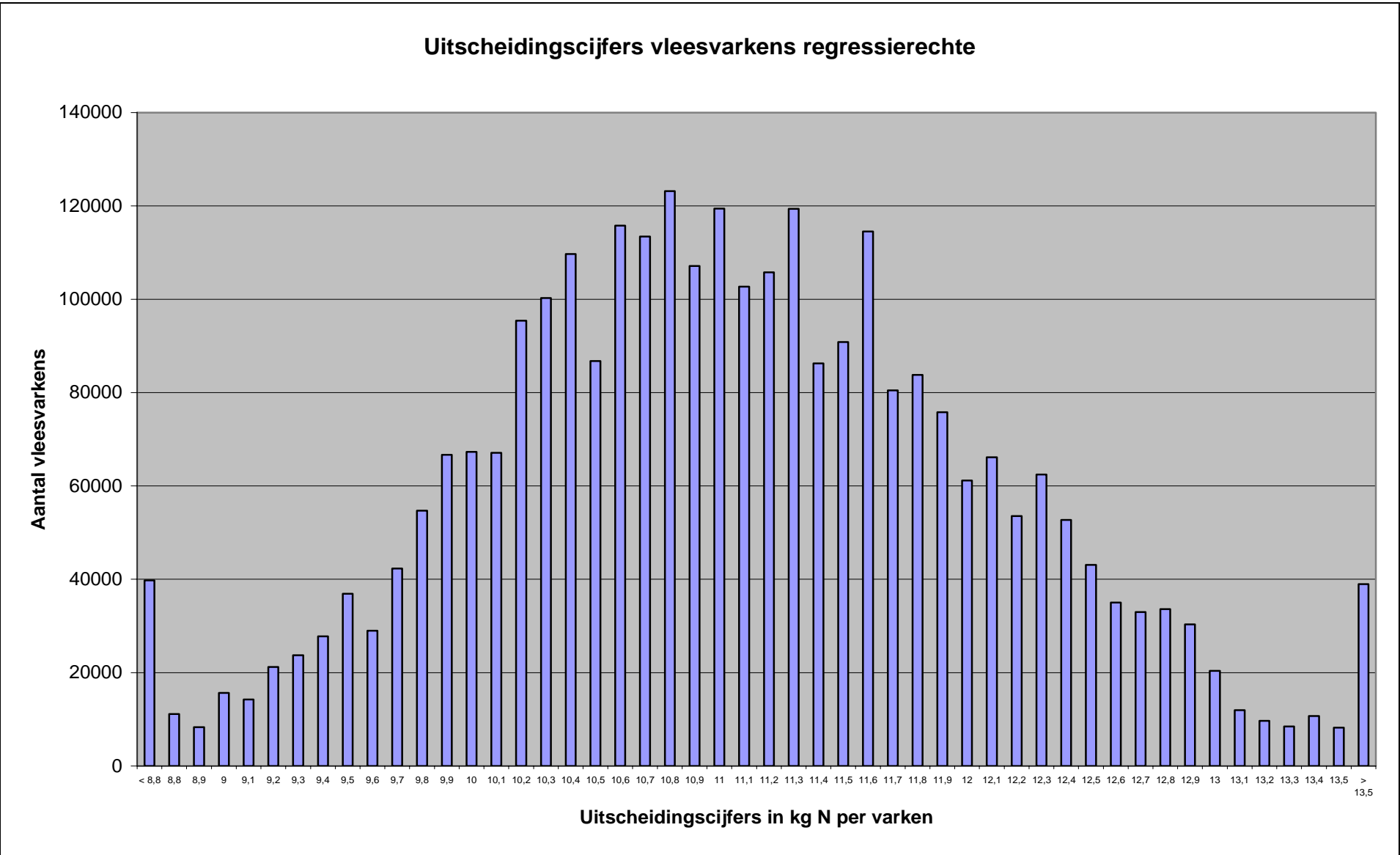
Naam	balanstype	aantal entiteiten	aantal dieren	Bruto productie in kg N	Netto productie in kg N	Productie in kg N – 15% emissie	Productie per dier in kg N	Wijziging t.o.v. forfait in kg N	Bruto productie in kg P ₂ O ₅	Netto productie in kg P ₂ O ₅	Productie per dier in kg P ₂ O ₅	Wijziging t.o.v. forfait in kg P ₂ O ₅
Vervangingsvee < 1aar j	forfait	14.817	179.213	5.914.029	5.914.029	5.026.925	33,00		1.792.130	1.792.130	10,00	
Vervangingsvee 1-2 jaar	forfait	15.273	181.446	10.160.976	10.160.976	8.636.830	56,00		3.084.582	3.084.582	17,00	
Melk- en zoogkoeien	forfait	16.981	447.849	43.441.353	43.441.353	36.925.150	97,00		13.435.470	13.435.470	30,00	
Mestkalveren	forfait	1.948	159.596	1.675.758	1.675.758	1.424.394	10,50		574.546	574.546	3,60	
Runderen < 1 jaar mestvee	forfait	10.571	109.557	2.519.811	2.519.811	2.141.839	23,00		953.146	953.146	8,70	
Runderen 1-2 jaar mestvee	forfait	9.914	103.793	6.331.373	6.331.373	5.381.667	61,00		2.283.446	2.283.446	22,00	
Andere runderen	forfait	14.099	151.060	11.631.620	11.631.620	9.886.877	77,00		4.456.270	4.456.270	29,50	
Totaal Rundvee			1.332.514	81.674.920	81.674.920	69.423.682		0	26.579.590	26.579.590		
Biggen 7-20 kg	forfait	573	54.381	133.777	133.777	113.711	2,46		109.850	109.850	2,02	
Biggen 7-20 kg	convenant	2.555	722.187	1.776.580	1.776.580	1.510.093	2,46		1.458.818	1.003.840	1,39	-454.978
Biggen 7-20 kg	regressie	1.890	726.740	1.787.780	1.770.192	1.504.663	2,44	-17.589	1.468.015	806.076	1,11	-661.939
Biggen 7-20 kg	voedertechniek	9	5.844	14.376	16.117	13.700	2,76	1.741	11.805	6.314	1,08	-5.491
Beren	forfait	417	3.039	72.936	72.936	61.996	24,00		44.066	44.066	14,50	
Beren	convenant	1.855	3.730	89.520	89.520	76.092	24,00		54.085	43.977	11,79	-10.108
Beren	regressie	1.735	6.270	150.480	100.316	85.269	16,00	-50.164	90.915	53.555	8,54	-37.360
Beren	voedertechniek	7	19	456	462	393	24,32	6	276	226	11,92	-49
Zeugen incl big < 7 kg	forfait	742	24.609	590.616	590.616	502.024	24,00		356.831	356.831	14,50	
Zeugen incl big < 7 kg	convenant	2.168	213.886	5.133.264	5.133.264	4.363.274	24,00		3.101.347	2.521.716	11,79	-579.631
Zeugen incl big < 7 kg	regressie	2.090	251.062	6.025.488	5.092.356	4.328.503	20,28	-933.132	3.640.399	2.874.044	11,45	-766.355
Zeugen incl big < 7 kg	voedertechniek	7	1.608	38.592	31.420	26.707	19,54	-7.172	23.316	15.595	9,70	-7.721
Andere varkens 20-110 kg	forfait	826	69.810	907.530	907.530	771.401	13,00		453.765	453.765	6,50	
Andere varkens 20-110 kg	convenant	2.141	713.167	9.271.171	9.271.171	7.880.495	13,00		4.635.586	3.801.180	5,33	-834.405
Andere varkens 20-110 kg	regressie	4.285	2.940.098	38.221.274	32.533.255	27.653.267	11,07	-5.688.019	19.110.637	12.425.657	4,23	-6.684.980
Andere varkens 20-110 kg	voedertechniek	16	20.304	263.952	201.764	171.499	9,94	-62.188	131.976	72.990	3,59	-58.986
Andere varkens >110 kg	forfait	288	3.233	77.592	77.592	65.953	24,00		46.879	46.879	14,50	
Andere varkens >110 kg	convenant	1.582	33.369	800.856	800.856	680.728	24,00		483.851	393.421	11,79	-90.430
Andere varkens >110 kg	regressie	1.852	42.108	1.010.592	846.729	719.720	20,11	-163.863	610.566	469.591	11,15	-140.975
Andere varkens >110 kg	voedertechniek	7	343	8.232	6.875	5.844	20,05	-1.357	4.974	3.382	9,86	-1.592
Totaal Varkens			5.835.807	66.375.065	59.453.328	50.535.329		-6.921.737	35.837.953	25.502.953		-10.335.000

Tabel 77. Dierlijke productie in Vlaanderen per diersoort en type uitscheidingsbalans in 2004 (deel2)

Naam	balanstype	aantal entiteiten	aantal dieren	Bruto productie in kg N	Netto productie in kg N	Productie in kg N – 15% emissie	Productie per dier in kg N	Wijziging t.o.v. forfait in kg N	Bruto productie in kg P ₂ O ₅	Netto productie in kg P ₂ O ₅	Productie per dier in kg P ₂ O ₅	Wijziging t.o.v. forfait in kg P ₂ O ₅
Legkippen incl. (groot)ouderdieren	forfait	639	4.594.850	3.170.447	3.170.447	2.694.880	0,69		2.251.477	2.251.477	0,49	
Legkippen incl. (groot)ouderdieren	convenant	132	2.228.676	1.537.786	1.537.786	1.307.118	0,69		1.092.051	824.610	0,37	-267.441
Legkippen incl. (groot)ouderdieren	regressie	48	1.139.883	786.519	710.640	604.044	0,62	-75.879	558.543	425.807	0,37	-132.736
Opfokpoeljen van legkippen	forfait	176	2.321.868	835.872	835.872	710.492	0,36		487.592	487.592	0,21	
Opfokpoeljen van legkippen	regressie	5	154.842	55.743	58.194	49.465	0,38	2.451	32.517	26.186	0,17	-6.331
Slachtkuikens	forfait	224	1.719.520	1.066.102	1.066.102	906.187	0,62		498.661	498.661	0,29	
Slachtkuikens	convenant	364	6.145.471	3.810.192	3.810.192	3.238.663	0,62		1.782.187	1.106.185	0,18	-676.002
Slachtkuikens	regressie	338	7.531.539	4.669.554	4.164.193	3.539.564	0,55	-505.361	2.184.146	1.315.033	0,17	-869.113
Slachtkuikens	voedertechniek	1	17.788	11.029	9.961	8.467	0,56	-1.067	5.159	2.846	0,16	-2.312
Slachtkuikenuouderdieren	forfait	101	947.574	1.137.089	1.137.089	966.525	1,20		672.778	672.778	0,71	
Slachtkuikenuouderdieren	regressie	41	369.325	443.190	380.667	323.567	1,03	-62.523	262.221	214.091	0,58	-48.129
Opfokpoeljen slachtk. ouderdieren	forfait	63	462.841	217.535	217.535	184.905	0,47		124.967	124.967	0,27	
Opfokpoeljen slachtk. ouderdieren	regressie	10	112.760	52.997	48.991	41.642	0,43	-4.007	30.445	23.189	0,21	-7.256
Struisvogels fokdieren >14m	forfait	41	695	12.510	12.510	10.634	18,00		6.811	6.811	9,80	
Struisvogels 3-14 maanden	forfait	21	1.539	13.235	13.235	11.250	8,60		6.926	6.926	4,50	
Struisvogels 0-3 maanden	forfait	17	846	2.961	2.961	2.517	3,50		1.438	1.438	1,70	
Kalkoenen – slachtdieren	forfait	58	65.116	143.255	143.255	121.767	2,20		51.442	51.442	0,79	
Kalkoenen – slachtdieren	voedertechniek	19	137.847	303.263	227.267	193.177	1,65	-75.997	108.899	110.965	0,80	2.066
Kalkoenen – ouderdieren	forfait	16	4.515	9.030	9.030	7.676	2,00		6.637	6.637	1,47	
Ander pluimvee	forfait	141	156.623	37.590	37.590	31.951	0,24		29.758	29.758	0,19	
Totaal Pluimvee			28.114.118	18.315.901	17.593.518	14.954.491		-722.383	10.194.653	8.187.399		-2.007.254
Paarden > 600 kg	forfait	1.441	6.914	449.410	449.410	381.999	65,00		207.420	207.420	30,00	
Paard en pony' s 200-600 kg	forfait	3.214	25.346	1.267.300	1.267.300	1.077.205	50,00		532.266	532.266	21,00	
Paarden pony' s < 200 kg	forfait	1.520	6.323	221.305	221.305	188.109	35,00		75.876	75.876	12,00	
Geiten < 1 jaar	forfait	176	3.438	14.990	14.990	12.741	4,00		5.913	5.913	1,72	
Geiten > 1 jaar	forfait	304	10.253	107.657	107.657	91.508	10,00		42.447	42.447	4,14	
Schapen < 1 jaar	forfait	1.129	23.521	102.552	102.552	87.169	4,00		40.456	40.456	1,72	
Schapen > 1 jaar	forfait	1.526	36.382	382.011	382.011	324.709	10,00		150.621	150.621	4,14	
Konijnen (voedsters)	forfait	200	23.665	204.466	204.466	173.796	8,00		119.272	119.272	5,04	
Nertsen (moederdieren)	forfait	25	33.464	107.754	107.754	91.591	3,00		62.578	62.578	1,87	
Totaal Overige			169.306	2.857.443	2.857.443	2.428.827		0	1.236.850	1.236.850		
Eindtotaal			35.451.745	169.223.329	161.579.210	137.342.329		-7.644.120	73.849.045	61.506.791		-12.342.254

Figuur 20. Aantal varkens per uitscheidingscijfer onder het uitscheidingsbalanstype regressierechte voor P₂O₅ in 2004

Figuur 21. Aantal varkens per uitscheidingscijfer onder het uitscheidingsbalanstype regressierechte voor N in 2004

Tabel 78. Vergelijking tussen rundveebedrijven die hun runderen wel en niet aangeven via de 'Sanitel regeling' in 2004

Eenheid	item	Sanitel entiteiten	Niet sanitel entiteiten met rundvee	Aandeel Sanitel entiteiten
Aantal	Entiteiten	6.742	13.487	33%
	Entiteiten met overschot	1.692	5.200	25%
	Aandeel entiteiten met overschot t.o.v. totaal aantal entiteiten	25%	39%	
	Gespecialiseerde rundvee entiteiten	5.710	9.878	37%
	Gemengde rundvee entiteiten	443	2.242	16%
	Aandeel gespecialiseerde rundvee entiteiten t.o.v. totaal aantal entiteiten	85%	73%	
Kg P₂O₅	Totale dierlijke productie	8.799.591	29.031.543	23%
	Gemiddelde productie per entiteit	1.305	2.153	
	Totale dierlijke productie / plaatsingsruimte dierlijke mest	41%	42%	
	Totaal overschot	1.682.324	6.802.751	20%
	Gemiddeld overschot per entiteit met overschot	994	1.308	
	Totale dierlijke productie rundvee	6.990.906	19.588.684	26%
	Totale dierlijke productie varkens	1.333.270	7.810.195	15%
	Totale dierlijke productie pluimvee	367.528	1.462.426	20%
	Aandeel rundvee productie t.o.v. totale productie	80%	68%	
	Vervangingsvee jonger dan 1 jaar	451.520	1.340.610	25%
	Vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	756.500	2.328.082	25%
	Melkkoeien en zoogkoeien	3.388.290	10.047.180	25%
	Mestkalveren	66.550	507.996	12%
	Runderen jonger dan 1 jaar	211.549	741.597	22%
Runderen van 1 tot 2 jaar	498.894	1.784.552	22%	
Andere runderen	1.617.603	2.838.667	36%	
Kg N	Totale dierlijke productie	21.668.168	69.776.615	24%
	Gemiddelde productie per entiteit	2.645.408	2.645.408	
	Totale dierlijke productie / plaatsingsruimte dierlijke mest	75%	95%	
	Totaal overschot	4.099.607	16.242.308	20%
	Gemiddeld overschot per entiteit met overschot	2.423	3.124	
	Totale dierlijke productie rundvee	18.101.917	51.321.765	26%
	Totale dierlijke productie varkens	2.645.408	15.210.539	15%
	Totale dierlijke productie pluimvee	703.902	2.905.474	20%
	Aandeel rundvee productie t.o.v. totale productie	84%	74%	
	Vervangingsvee jonger dan 1 jaar	1.490.016	4.424.013	25%
	Vervangingsvee van 1 tot 2 jaar	2.492.000	7.668.976	25%
	Melkkoeien en zoogkoeien	10.955.471	32.485.882	25%
	Mestkalveren	194.103	1.481.655	12%
	Runderen jonger dan 1 jaar	559.268	1.960.543	22%
Runderen van 1 tot 2 jaar	1.383.297	4.948.076	22%	
Andere runderen	4.222.218	7.409.402	36%	

Tabel 79. Verschil in aantal dieren en dierlijke mestproductie volgens de correcte dieraantallen van Sanitel en de Mestbankgegevens²⁶ voor rundvee in 2004

Diersoort	Aantal dieren				Kg P ₂ O ₅				Kg N			
	volgens Sanitel	Aangegeven bij de Mestbak	Verschil Sanitel- Mestbank	relatief verschil Sanitel - Mestbank	productie met Sanitel dieren	Productie volgens de Mestbank	Verschil in dierlijke mestproductie Sanitel - Mestbak	relatief verschil in dierlijk mestproductie	productie met Sanitel dieren	Productie volgens de Mestbank	Verschil in dierlijke mestproductie Sanitel - Mestbak	relatief verschil in dierlijk mestproductie
Vervangingsvee < 1 j	184.421	179.213	5.208	3%	1.844.210	1.792.130	52.080	3%	6.085.893	5.914.029	171.864	3%
Vervangingsvee 1-2 j	178.439	181.446	-3.007	-2%	3.033.463	3.084.582	-51.119	-2%	9.992.584	10.160.976	-168.392	-2%
Melk- en zoogkoeien	450.571	447.849	2.722	1%	13.517.130	13.435.470	81.660	1%	43.705.387	43.441.353	264.034	1%
Mestkalveren	165.465	159.596	5.869	4%	595.674	574.546	21.128	4%	1.737.383	1.675.758	61.625	4%
Runderen < 1j (mestvee)	93.944	109.557	-15.613	-14%	817.313	953.146	-135.833	14%	2.160.712	2.519.811	-359.099	-14%
Runderen 1-2j (mestvee)	88.571	103.793	-15.222	-15%	1.948.562	2.283.446	-334.884	15%	5.402.831	6.331.373	-928.542	-15%
Andere runderen	215.966	151.060	64.906	43%	6.370.997	4.456.270	1.914.727	43%	16.629.382	11.631.620	4.997.762	43%
Totaal rundvee	1.377.377	1.332.514	44.863	3%	28.127.349	26.579.590	1.547.759	6%	85.714.172	81.674.920	4.039.252	5%

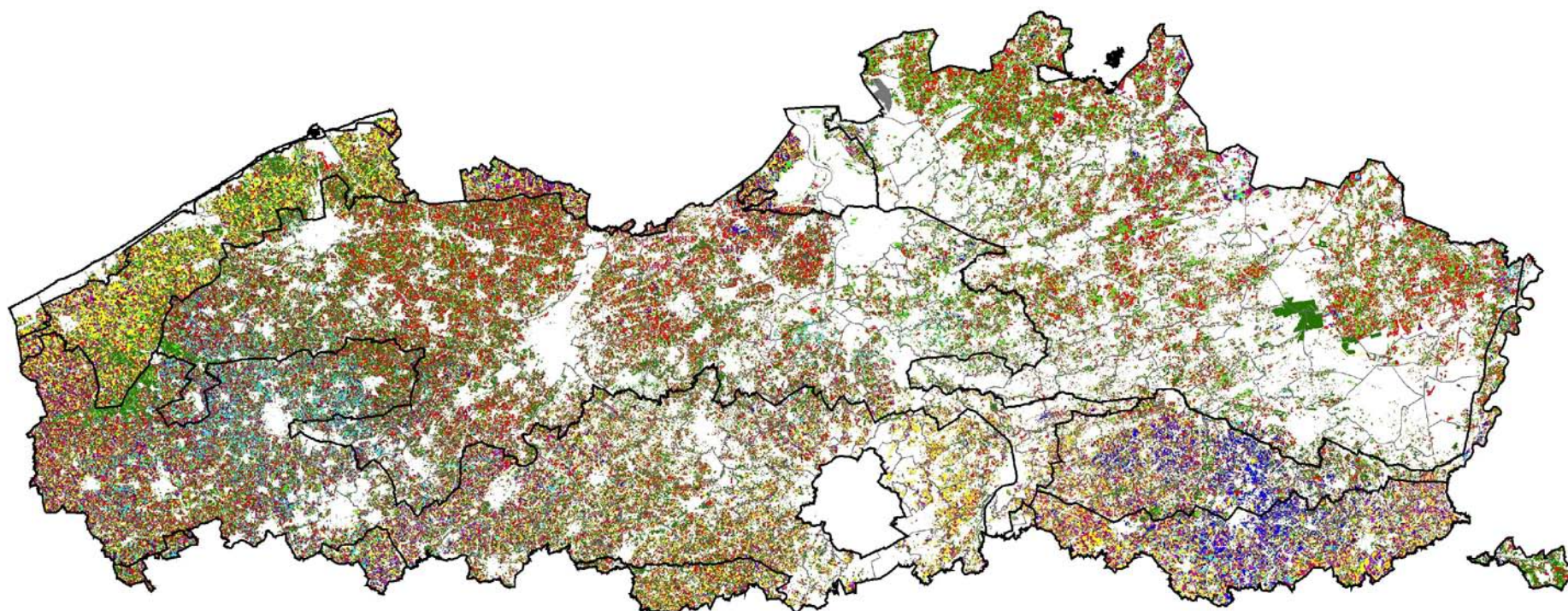
²⁶ De Mestbankgegevens voor rundvee bevatten ongeveer ¼ dieren afkomstig van Sanitel.

Tabel 80. *Oppervlakte per teelt en per provincie van de cultuurgronden in Vlaanderen in 2004*

Gewas	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Totaal
Permanent grasland minstens 1 maal begraasd	22.079	21.537	52.380	51.459	21.992	169.447
Silomaïs	24.916	8.699	30.425	32.597	14.582	111.218
Wintertarwe	1.309	18.976	28.736	12.197	9.050	70.268
Tijdelijk grasland minstens 1 maal begraasd	23.556	2.912	16.875	10.679	9.536	63.558
Korrelmaïs	10.047	8.463	11.647	15.280	7.796	53.232
Aardappelen	3.125	4.727	21.515	10.017	2.139	41.524
Suikerbieten	1.040	7.717	12.913	5.517	5.929	33.115
Tijdelijk grasland uitsluitend bestemd om te maaien	5.443	1.142	4.781	2.847	1.959	16.172
Vollegrondsgroenten (andere dan asperge, rabarber en spruiten)	1.609	796	11.048	1.294	878	15.626
Fruitteelten meerjarig	401	4.085	348	1.332	8.237	14.403
Permanent grasland niet begraasd(uitsluitend gemaaid)	3.469	1.356	3.642	1.801	1.731	11.998
Wintergerst	178	4.732	1.313	1.513	2.272	10.008
Triticale	992	502	1.251	2.532	1.059	6.336
Vezevlas	4	675	3.012	819	1.129	5.638
Grassen	394	1.391	848	483	766	3.883
Boomkweek	1.024	366	321	1.419	237	3.366
Voederbieten	343	406	1.001	1.071	191	3.011
Cichorei	51	897	284	333	1.403	2.969
Erwten, andere dan droog geoogst	161	106	1.251	748	538	2.804
Graszaad	301	79	1.232	636	273	2.521
Tuin- en veldbonen , andere dan droog geoogst	197	114	1.436	206	502	2.455
Spruitkool	41	59	1.427	117	142	1.786
Zomergerst	209	268	248	611	420	1.756
Witloof	33	791	409	341	27	1.601
Andere	260	218	373	376	200	1.427
Zomertarwe	113	394	217	402	133	1.258
Sierplanten	170	41	371	467	208	1.257
Natuurlijke bedekking	149	374	170	179	357	1.229
Haver	60	529	171	167	171	1.098
Aardbeien	230	59	74	59	538	960
Meerjarige grasklaver	301	75	130	122	164	794
Ajuinen	74	91	202	331	72	770
Stambonen	94	31	500	88	41	754
Winterrogge	122	45	26	117	267	577
Mengsel van grassen en vlinderbloemigen	25	167	96	97	120	505
Éénjarige grasklaver	86	35	34	157	40	353
Tabak	0	0	348	3	0	351
Niet eetbare tuinbouwgewassen	19	13	48	207	10	297
Graszoden	138	8	59	21	65	292
Tuin- en veldbonen droog geoogst	48	20	131	58	27	283

Gewas	Antwerpen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Oost-Vlaanderen	Limburg	Totaal
Andere bedekking	17	98	45	51	42	253
Groenten onder glas	33	10	156	33	6	237
Vlinderbloemigen	9	65	56	52	29	212
Fruittelton 1-jarig	24	40	6	13	124	207
Asperge en rabarber	51	13	57	9	72	202
Meerjarige luzerne	5	7	147	29	9	197
Andere bedekking waarvan gecertificeerd mengsel	11	48	42	59	33	193
Hop	0	12	165	12	0	190
Erwten, droog geoogst	38	15	71	30	15	169
Spelt	12	43	19	53	32	159
Voederwortelen	24	42	39	19	12	136
Éénjarige luzerne	9	5	57	46	4	120
Bebossing (Verordening EG 1257/99)	7	58	17	19	7	109
Andere granen (bv. Mengkoren)	28	0	27	34	11	101
Andere voedergrassen	8	16	33	38	4	100
Fruittelton meerjarig (groenbemester)	27	22	16	4	30	99
Ander vlas dan vezelvlas (=olievlas)(braak)	0	13	52	10	2	77
Aromatische kruiden	22	12	15	1	14	64
Ander vlas dan vezelvlas (=olievlas)(vlas en hennep)	0	6	37	0	12	56
Meerjarige klaver	16	5	19	15	0	55
Winterkool- en raapzaad	3	25	21	5	0	53
Winterkoolzaad	1	32	0	0	14	47
Zomerrogge	10	1	0	9	19	39
Zomerkool- en raapzaad	6	1	16	0	3	26
Éénjarige klaver	4	4	7	8	2	25
Angelica 2de jaar (geen contract vereist), Mariadistel	0	19	0	1	0	21
Voederkool (bladkool)	9	0	8	0	0	18
Gierst, sorgho, kanariezaad en harde tarwe	0	0	6	0	0	6
Zomerkoolzaad	0	3	0	2	0	5
Angelica 1ste jaar (contract vereist)	1	0	0	3	0	4
Hazelnoten, walnoten	1	0	2	0	0	3
Sjalotten	1	1	1	0	0	2
Vezelhennep	0	0	0	1	1	2
Niet-bittere lupinen	1	0	1	1	0	2
Ander hennep dan vezelhennep	0	0	0	1	0	1
Boekweit	1	0	0	0	0	1
Totaal	103.189	93.512	212.428	159.258	95.701	664.089

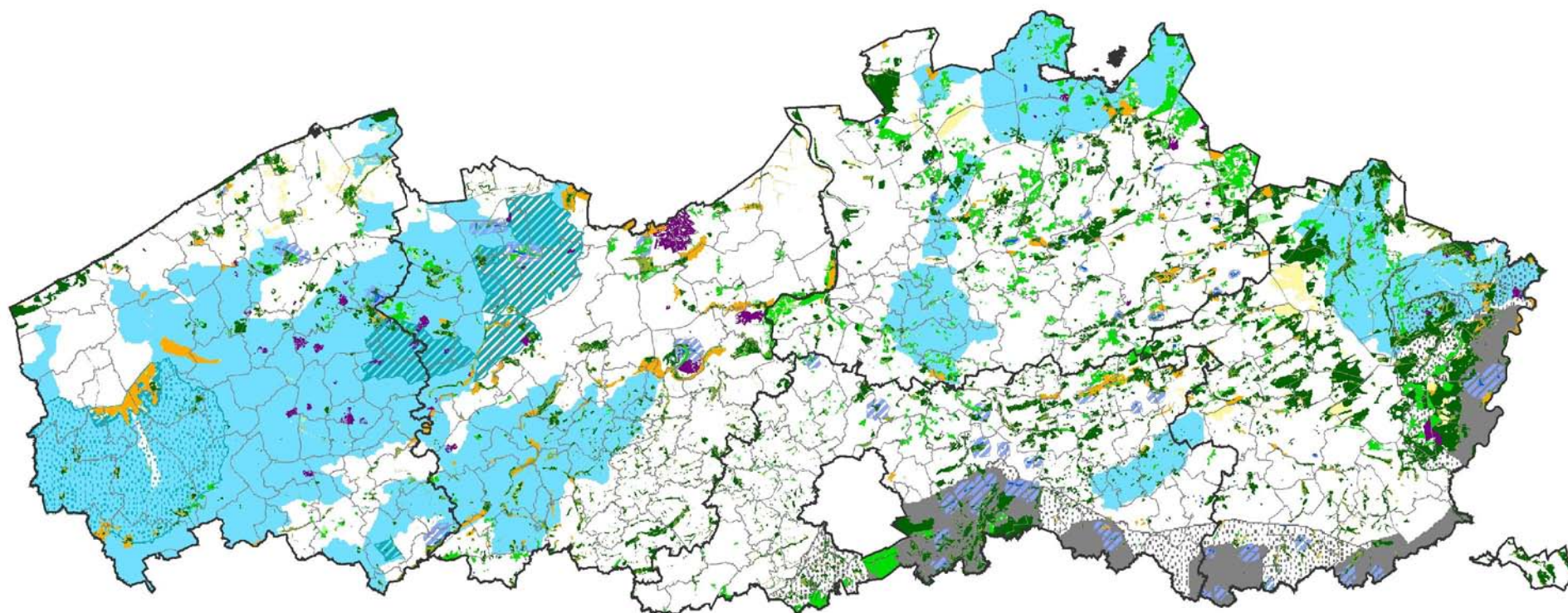
Legende

	Gebouwen		Groenten
	Permanent grasland		Fruit
	Tijdelijk grasland		Braak
	Maïs		Witloof
	Wintertarwe		Vlas
	Wintergerst		Tabak en Hop
	Andere graangewassen		Boomkweek en sierplanten
	Aardappelen		Overige
	Suikerbieten		landbouwstreken
	Voedergewassen		

Vlaamse Landmaatschappij, Mestbank, 2005

LEGENDE

Kwetsbare zones natuur

- Natuurgebied: halfnat grasl
- Natuurgebied: pot belangr grasl
- Natuurgebied: intensieve graslanden + akkers
- Bosgebied: halfnat grasl
- Bosgebied: pot belangr grasl
- Bosgebied: intensieve grasl + akkers
- Valleigebedien
- Vogelrichtlijngebieden en habitats

Fosfaatverzadigd gebied

- Fosfaatverzadigd gebied

Kwetsbare zones water

- Grondwater Zone 1
- Grondwater Zone 2 en 3
- Oppervlaktewater zone A
- Blankaart B
- Nitraat zone A
- Nitraat niet zone A
- VHA

Vlaamse Landmaatschappij, Mestbank, 2005

Figuur 23: Kwetsbare gebieden in 2005

Tabel 81. Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van N in Vlaanderen in 2004 bij mest tekortbedrijven

Gegevens uitgedrukt in kg N of %	Zelfvoorzieningsgraadklasse van dierlijke mest in 2003 (productie/plaatsingsruimte op het eigen bedrijf) in %										Totaal
	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	
Maximale plaatsingsruimte	25.202.163	4.508.488	5.615.494	6.943.282	9.722.439	12.357.628	12.959.861	11.844.291	9.964.993	7.625.991	106.744.631
Gebruik van dierlijke mest	14.325.134	2.800.513	3.773.059	4.977.076	7.513.921	9.947.782	10.943.000	10.345.755	9.082.579	7.236.117	80.944.935
Acceptatie	13.494.985	2.733.995	3.681.054	4.862.669	7.332.828	9.709.167	10.666.844	10.087.658	8.855.217	7.013.566	78.437.984
Acceptatiegraad	54%	61%	66%	70%	75%	79%	82%	85%	89%	92%	73%
Berekende overbemesting	830.149	66.518	92.005	114.406	181.093	238.615	276.156	258.097	227.361	222.551	2.506.952
Oppervlakte (ha)	126.934	20.611	25.706	31.587	42.886	53.843	56.704	51.951	44.160	33.785	488.167
Dierlijke productie	242.333	685.108	1.416.682	2.446.684	4.398.503	6.808.182	8.426.919	8.875.495	8.465.693	7.227.870	48.993.470
Runderproductie	136.250	455.854	1.085.895	2.090.346	3.985.285	6.358.535	7.787.443	7.991.910	7.171.009	5.884.357	42.946.884
Varkensproductie	16.611	42.412	90.371	150.186	186.263	269.665	422.184	683.183	1.052.687	1.160.118	4.073.680
Pluimveeproductie	2.113	7.402	10.197	10.312	19.349	20.522	70.679	42.954	141.184	91.715	416.426
Aantal entiteiten	8.892	1.424	1.589	1.668	1.912	2.123	2.241	2.019	1.704	1.389	24.961

Tabel 82. Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van P₂O₅ in Vlaanderen in 2004 bij mest tekortbedrijven

Gegevens uitgedrukt in kg P ₂ O ₅ of %	Zelfvoorzieningsgraadklasse van dierlijke mest in 2003 (productie/plaatsingsruimte op het eigen bedrijf) in %										Totaal
	0-10	10-20	20-30	30-40	40-50	50-60	60-70	70-80	80-90	90-100	
Maximale plaatsingsruimte	13.292.131	2.916.439	4.007.631	5.883.158	7.223.250	6.663.942	5.336.509	4.114.511	3.155.362	2.591.294	55.184.227
Gebruik van dierlijke mest	7.722.386	1.923.396	2.751.605	4.188.016	5.308.029	5.012.284	4.164.983	3.368.036	2.694.930	2.316.554	39.450.219
Acceptatie	7.186.028	1.853.087	2.672.374	4.088.427	5.169.726	4.937.533	4.086.238	3.298.924	2.636.201	2.255.222	38.183.760
Acceptatiegraad	54%	64%	67%	69%	72%	74%	77%	80%	84%	87%	69%
Berekende overbemesting	536.357	70.308	79.231	99.589	138.304	74.752	78.745	69.112	58.729	61.332	1.266.459
Oppervlakte (ha)	130.203	27.227	36.864	53.707	65.132	61.125	49.714	38.854	29.792	24.730	517.348
Dierlijke productie -15% emissie	326.393	1.089.856	2.537.113	5.358.727	8.484.569	9.466.777	8.900.307	7.724.764	6.558.589	5.813.671	56.260.767
Runderproductie -15% emissie	216.324	873.715	2.191.341	4.961.453	8.004.820	8.913.220	8.231.409	6.714.223	5.317.912	4.063.426	49.487.843
Varkensproductie -15% emissie	14.229	39.399	93.922	155.726	222.574	330.916	444.343	800.983	1.021.942	1.471.060	4.595.095
Pluimveeproductie -15% emissie	2.088	4.362	12.274	35.177	32.088	63.996	59.230	88.958	133.253	197.706	629.131
Aantal entiteiten	9.053	1.679	2.048	2.358	2.671	2.454	2.044	1.625	1.272	1.025	26.229

Tabel 83. Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van N in Vlaanderen in 2004 bij mest overschotbedrijven

Gegevens uitgedrukt in kg N of %	Overschotsgraadklasse van dierlijke mest in 2003 (productie/plaatsingsruimte op het eigen bedrijf) in %					Totaal
	100-125	125-150	150-250	250-500	> 500	
Maximale plaatsingsruimte	12.323.538	6.585.336	9.964.561	4.550.239	1.715.017	35.138.692
Gebruik van dierlijke mest	12.284.457	6.790.486	10.744.307	5.409.333	8.315.182	43.543.764
Acceptatie	11.501.204	6.090.490	9.128.829	3.935.163	1.423.151	32.078.838
Acceptatiegraad	93%	92%	92%	86%	83%	91%
Onvoldoende mestafzet	783.253	699.995	1.615.477	1.474.170	6.892.031	11.464.926
Bedrijfsmatig overschot	1.522.462	2.436.481	8.939.873	10.721.276	30.058.589	53.678.681
Oppervlakte (ha)	55.187	30.101	46.051	21.248	8.924	161.511
Dierlijke productie -15% emissie	13.707.085	8.983.289	18.850.316	15.266.660	31.527.614	88.334.964
Runderproductie -15% emissie	9.668.640	4.938.859	6.841.889	2.695.527	2.319.602	26.464.518
Varkensproductie -15% emissie	3.637.305	3.482.192	10.610.387	10.400.671	18.330.596	46.461.152
Pluimveeproductie -15% emissie	274.591	478.804	1.271.145	2.020.685	10.492.897	14.538.123
Aantal entiteiten	2.335	1.266	2.186	1.492	3.897	11.176

Tabel 84. Een overzichtstabel betreffende de berekeningen rond de plaatsingsruimte van P₂O₅ in Vlaanderen in 2004 bij mest overschotbedrijven

Gegevens uitgedrukt in kg P ₂ O ₅ of %	Overschotsgraadklasse van dierlijke mest in 2003 (productie/plaatsingsruimte op het eigen bedrijf) in %					Totaal
	100-125	125-150	150-250	250-500	> 500	
Maximale plaatsingsruimte	3.999.243	2.300.765	4.159.785	2.128.116	887.047	13.474.956
Gebruik van dierlijke mest	3.638.666	2.166.834	3.853.615	1.905.768	2.780.455	14.345.338
Acceptatie	3.472.726	2.003.250	3.416.316	1.522.856	478.450	10.893.599
Acceptatiegraad	87%	87%	82%	72%	54%	81%
Onvoldoende mestafzet	165.940	163.583	437.300	382.912	2.302.005	3.451.739
Bedrijfsmatig overschot	540.636	862.981	3.713.539	4.981.006	15.841.630	25.939.792
Oppervlakte (ha)	38.637	22.444	40.745	20.840	9.663	132.330
Dierlijke productie -15% emissie	10.304.552	7.001.949	16.919.645	14.694.752	32.146.769	81.067.667
Runderproductie -15% emissie	6.363.220	3.297.266	5.499.526	2.498.023	2.265.522	19.923.558
Varkensproductie -15% emissie	3.396.520	3.202.813	10.011.722	10.403.766	18.924.916	45.939.737
Pluimveeproductie -15% emissie	420.718	428.104	1.267.907	1.648.677	10.560.011	14.325.418
Aantal entiteiten	1.633	968	1.904	1.457	3.946	9.908

Tabel 85. Oppervlakte per teelt en per landbouwstreek van de cultuurgronden in Vlaanderen in 2004

Naam gewas	Duinen	Polders	Vlaamse zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Totaal
Permanent grasland minstens 1 maal begraasd	507	15.114	57.712	30.414	54.559	9.557	1.584	169.447
<i>Silomaïs</i>	184	6.109	39.024	32.759	28.171	4.559	413	111.218
<i>Wintertarwe</i>	712	17.009	6.866	1.270	30.128	14.140	144	70.268
Tijdelijk grasland minstens 1 maal begraasd	155	4.249	17.278	27.952	12.293	1.327	303	63.558
<i>Korrelmaïs</i>	38	2.007	18.058	14.546	16.430	2.049	104	53.232
<i>Aardappelen</i>	139	3.675	10.497	3.640	20.443	3.082	48	41.524
<i>Suikerbieten</i>	234	4.956	2.780	1.249	15.408	8.436	51	33.115
Tijdelijk grasland uitsluitend bestemd om te maaien	62	1.571	4.631	5.976	3.536	353	44	16.172
<i>Vollegrondsgroenten (andere dan asperge, rabarber en spruiten)</i>	2	152	5.232	1.285	8.286	666	4	15.626
<i>Fruitteelten meerjarig</i>	3	363	1.288	442	6.842	5.353	114	14.403
Permanent grasland niet begraasd	42	843	3.306	4.162	3.237	362	46	11.998
<i>Wintergerst</i>	18	523	1.260	588	4.800	2.791	28	10.008
<i>Triticale</i>	37	322	3.135	1.693	1.103	40	7	6.336
<i>Vezelvlas</i>	55	2.020	376	14	1.461	1.712	0	5.638
<i>Grassen</i>	25	622	624	732	1.368	510	2	3.883
<i>Boomkweek</i>	0	34	1.412	1.097	672	147	4	3.366
<i>Voederbieten</i>	3	133	1.147	344	1.253	122	7	3.011
<i>Cichorei</i>	0	33	178	91	930	1.727	11	2.969
<i>Erwten, andere dan droog geoogst</i>	19	342	122	345	1.463	513	0	2.804
<i>Graszaad</i>	19	1.321	314	501	274	83	8	2.521
<i>Tuin- en veldbonen, andere dan droog geoogst</i>	0	93	296	288	1.269	509	0	2.455
<i>Spruitkool</i>	2	37	360	2	1.185	200	0	1.786
<i>Zomergerst</i>	9	137	636	551	356	53	14	1.756
<i>Witloof</i>	0	15	307	23	1.106	151	0	1.601
<i>Andere</i>	2	142	392	278	489	108	16	1.427
<i>Zomertarwe</i>	2	199	349	179	430	95	3	1.258
<i>Sierplanten</i>	0	23	625	224	313	72	0	1.257
<i>Natuurlijke bedekking</i>	2	90	234	369	437	86	10	1.229
<i>Haver</i>	0	84	162	168	572	112	1	1.098
<i>Aardbeien</i>	1	1	83	325	231	312	7	960
<i>Meerjarige grasklaver</i>	0	25	179	356	216	17	0	794
<i>Ajuinen</i>	9	309	67	121	178	86	0	770
<i>Stambonen</i>	0	69	140	86	390	68	0	754
<i>Winterrogge</i>	0	8	143	384	41	1	0	577
<i>Mengsel van grassen en vlinderbloemigen</i>	7	85	61	95	165	93	0	505
<i>Éénjarige grasklaver</i>	0	24	146	105	57	16	5	353
<i>Tabak</i>	0	0	16	0	320	15	0	351
<i>Niet eetbare tuinbouwgewassen</i>	0	6	153	8	127	3	0	297

Naam gewas	Duinen	Polders	Vlaamse zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Totaal
Graszoden	0	10	45	198	38	1	0	292
Tuin- en veldbonen droog geoogst	0	59	54	46	107	18	0	283
Andere bedekking	0	38	43	31	94	46	1	253
Groenten onder glas	0	4	103	17	113	0	0	237
Vlinderbloemigen	0	37	26	29	96	23	1	212
Fruittelton 1-jarig	0	1	15	40	45	105	1	207
Asperge en rabarber	0	3	38	105	51	5	0	202
Meerjarige luzerne	0	110	19	12	52	4	1	197
Andere bedekking waarvan gecertificeerd mengsel met tenmi	2	51	41	37	43	19	0	193
Hop	0	0	4	0	186	0	0	190
Erwten, droog geoogst	0	23	20	44	66	16	0	169
Spelt	0	9	29	20	63	38	1	159
Voederwortelen	0	0	36	32	20	48	0	136
Éénjarige luzerne	3	71	17	10	15	4	0	120
Bebossing (Verord. EG 1257/99)	0	0	21	8	72	7	1	109
Andere granen (bv. Mengkoren)	0	14	26	37	24	0	0	101
Andere voedergewassen	0	12	46	5	34	3	0	100
Fruittelton meerjarig (groenbemester)	0	0	17	30	31	21	1	99
Ander vlas dan vezelvas (=olievas)(braak)	0	34	12	0	17	15	0	77
Aromatische kruiden	0	0	13	14	23	14	0	64
Ander vlas dan vezelvas (=olievas)(vlas en hennep)	0	30	0	0	8	19	0	56
Meerjarige klaver	0	26	10	10	5	4	0	55
Winterkool- en raapzaad	0	8	3	3	40	0	0	53
Winterkoolzaad	0	0	8	0	25	0	14	47
Zomerrogge	0	0	12	27	0	0	0	39
Zomerkool- en raapzaad	0	0	13	0	9	3	0	26
Éénjarige klaver	0	4	11	3	6	1	0	25
Angelica 2de jaar (geen contract vereist), Mariadistel	0	0	0	0	14	6	0	21
Voederkool (bladkool)	0	3	1	9	5	0	0	18
Gierst, sorgho, kanariezaad en harde tarwe	0	0	6	0	0	0	0	6
Zomerkoolzaad	0	0	5	0	1	0	0	5
Angelica 1ste jaar (contract vereist)	0	0	2	0	0	2	0	4
Hazelnoten, walnoten	0	2	0	1	0	0	0	3
Sjalotten	0	0	0	1	1	0	0	2
Vezelhennep	0	1	0	1	0	0	0	2
Niet-bittere lupinen	0	0	0	1	1	0	0	2
Ander hennep dan vezelhennep	0	0	1	0	0	0	0	1
Boekweit	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	2.291	63.297	180.287	133.429	221.841	59.949	2.996	664.089

Tabel 86. Gemiddeld bemestingsadvies, in kg P₂O₅/ha, volgens de Bodemkundige Dienst van België, afgeleide berekeningen door de Mestbank

Naam gewas	Duinen	Polders	Vlaamse zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Gemiddelde
<i>Permanent grasland minstens 1 maal begraasd</i>	72	72	70	79	87	93	93	79
<i>Silomaïs</i>	44	44	39	52	57	79	79	49
<i>Wintertarwe</i>	29	29	28	39	41	50	50	38
<i>Tijdelijk grasland minstens 1 maal begraasd</i>	72	72	70	79	87	93	93	78
<i>Korrelmaïs</i>	44	44	37	45	61	82	82	49
<i>Aardappelen</i>	58	58	45	60	64	87	87	60
<i>Suikerbieten</i>	48	48	51	46	63	74	74	62
<i>Tijdelijk grasland uitsluitend bestemd om te maaien en/of Vollegrondsgroenten (andere dan asperge, rabarber en spruiten)</i>	58	58	51	61	74	87	87	61
<i>27</i>	27	27	23	30	29	48	48	28
<i>Fruittelton meerjarig</i>	27	27	19	34	41	46	46	40
<i>Permanent grasland niet begraasd</i>	58	58	51	61	74	87	87	62
<i>Wintergerst</i>	44	44	49	52	64	67	67	61
<i>Triticale</i>	29	29	19	32	41	50	50	27
<i>Vezelvlas</i>	48	48	51	46	58	74	0	59
<i>Grassen</i>	27	27	25	34	42	48	48	36
<i>Boomkweek</i>	0	58	30	59	51	87	87	46
<i>Voederbieten</i>	48	48	38	47	57	74	74	49
<i>Cichorei</i>	0	44	35	45	50	54	54	51
<i>Erwten, andere dan droog geoogst</i>	48	48	33	40	56	75	0	55
<i>Graszaad</i>	27	27	25	34	42	48	48	31
<i>Tuin- en veldbonen, andere dan droog geoogst</i>	0	48	33	40	41	75	0	47
<i>Spruitkool</i>	27	27	38	30	50	89	0	51
<i>Zomergerst</i>	44	44	49	52	64	67	67	53
<i>Witloof</i>	0	44	35	45	50	54	0	47
<i>Andere</i>	32	32	35	45	54	70	70	46
<i>Zomertarwe</i>	44	44	49	52	64	67	67	55
<i>Sierplanten</i>	0	58	30	59	51	87	0	44
<i>Natuurlijke bedekking</i>	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Haver</i>	0	44	49	52	64	67	67	59
<i>Aardbeien</i>	48	48	51	46	63	76	76	60
<i>Meerjarige grasklaver</i>	0	27	25	34	42	48	0	34
<i>Ajuinen</i>	29	29	28	39	41	50	0	36
<i>Stambonen</i>	0	48	33	40	41	75	0	43
<i>Winterrogge</i>	0	29	19	32	41	50	0	29
<i>Mengsel van grassen en vlinderbloemigen</i>	27	27	25	34	42	48	0	37
<i>Éénjarige grasklaver</i>	0	27	25	34	42	48	48	32
<i>Tabak</i>	0	0	35	0	54	70	0	54
<i>Niet eetbare tuinbouwgewassen</i>	0	58	30	59	51	87	0	41
<i>Graszoden</i>	0	27	25	34	42	48	0	33

Naam gewas	Duinen	Polders	Vlaamse zandstreek	Kempen	Zandleemstreek	Leemstreek	Weidestreek	Gemiddelde
<i>Tuin- en veldbonen droog geoogst</i>	0	48	33	40	41	75	0	43
<i>Andere bedekking</i>	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Groenten onder glas</i>	0	58	51	61	74	0	0	63
<i>Vlinderbloemigen</i>	0	48	33	40	56	75	75	52
<i>Fruitteelten 1-jarig</i>	0	48	51	46	63	76	76	65
<i>Asperge en rabarber</i>	0	32	35	45	54	70	0	46
<i>Meerjarige luzerne</i>	0	48	33	40	56	75	75	49
<i>Andere bedekking waarvan gecertificeerd mengsel met tenmi</i>	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Hop</i>	0	0	35	0	54	0	0	54
<i>Erwten, droog geoogst</i>	0	48	33	40	56	75	0	50
<i>Spelt</i>	0	44	49	52	64	67	67	59
<i>Voederwortelen</i>	0	0	27	30	51	87	0	52
<i>Éénjarige luzerne</i>	48	48	33	40	56	75	0	47
<i>Bebossing (Verord. EG 1257/99)</i>	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Andere granen (bv. Mengkoren)</i>	0	44	49	52	64	0	0	53
<i>Andere voedergewassen</i>	0	44	39	52	57	79	0	48
<i>Fruitteelten meerjarig (groenbemester)</i>	0	0	0	0	0	0	0	0
<i>Ander vlas dan vezelvlas (=olievlas)(braak)</i>	0	48	51	0	58	74	0	56
<i>Aromatische kruiden</i>	0	0	35	45	54	70	0	52
<i>Ander vlas dan vezelvlas (=olievlas)(vlas en hennep)</i>	0	48	0	0	58	74	0	58
<i>Meerjarige klaver</i>	0	48	33	40	56	75	0	47
<i>Winterkool- en raapzaad</i>	0	32	35	45	54	0	0	50
<i>Winterkoolzaad</i>	0	0	35	0	54	0	0	35
<i>Zomerrogge</i>	0	0	44	49	0	0	0	47
<i>Zomerkool- en raapzaad</i>	0	0	35	0	54	70	0	46
<i>Éénjarige klaver</i>	0	48	33	40	56	75	0	43
<i>Angelica 2de jaar (geen contract vereist), Mariadistel</i>	0	0	0	0	54	70	0	59
<i>Voederkool (bladkool)</i>	0	32	35	45	54	0	0	44
<i>Gierst, sorgho, kanariezaad en harde tarwe</i>	0	0	49	0	0	0	0	49
<i>Zomerkoolzaad</i>	0	0	35	0	54	0	0	37
<i>Angelica 1ste jaar (contract vereist)</i>	0	0	35	0	0	70	0	51
<i>Hazelnoten, walnoten</i>	0	32	0	45	0	0	0	36
<i>Sjalotten</i>	0	0	0	39	41	0	0	40
<i>Vezelhennep</i>	0	48	0	46	0	0	0	47
<i>Niet-bittere lupinen</i>	0	0	0	40	56	0	0	50
<i>Ander hennep dan vezelhennep</i>	0	0	51	0	0	0	0	51
<i>Boekweit</i>	0	0	0	52	0	0	0	35
Gemiddeld	50	51	52	63	64	70	85	60

Tabel 87. Milieuvergunde mestverwerkingsinstallaties in Vlaanderen, capaciteit en locatie; V = vergund (PV = proefvergunning); A = in aanvraag; G = geweigerd /geschorst; VV= vergunning vervallen

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu-vergunning
Antw	Bennenbroeck	Dorset-systeem; gn lozing	4.000	4.000						V
Antw	Bertens Josepha	pelletiseren + verbranden	300			300				G
Antw	IVEB	Biorek-installatie;	50.000	50.000						V
Antw	Brosens-Pauwels	TREVI-systeem	9.900	9.900						V
Antw	CMH	Biorek-installatie	50.000	50.000						VV
Antw	Heivelden BVBA	Biocalor (1/3) met droging (2/3 van de mest)	700			700				G
Antw	Keysers BVBA	mestdroging door houtverbranding	5.000	5.000						V
Antw	Leenaerts Frans	compostering	5.000	4.000		1.000				A
Antw	Lenaerts-Bioproducent	TREVI-systeem	7.500	7.500						V
Antw	Matheussen LV	TREVI-systeem	17.000					17.000		V
Antw	Pekri	TREVI-systeem	17.000					17.000		V (overname)
Antw	Mevlehand Farm Clean Service	Wecobiosol mestverbr./droging	700			700				V
Antw	MVK	vergiftiging - vergassing	190.000	130.000		35.000	25.000			V
Antw	Renders Jos	biogasinstallatie=mestbewerking	7.800	7.800						V
Antw	Rens Jac	TREVI-systeem	10.000	10.000						V
Antw	Schrauwen Jozef	TREVI-systeem	5.500	5.500						V
Antw	Snels P + L	TREVI-systeem	8.200	8.200						V
Antw	Snels P + L	TREVI-systeem	2.000	2.000						G
Antw	Snels P + L	TREVI-systeem	10.200	10.200						V
Antw	Thermofeed NV	wervelbeddroger+katal. naverbranding	35.000		35.000					V
Antw	Organofer	wervelbeddroger+katal. naverbranding	35.000		35.000					V (overname)
Antw	Van Den Broeck L.	Bio-armor	7.500	7.500						G
Antw	Van Hoydonck	15.000 T/j FAP-compostering	15.000					15.000		V
Antw	Van Oort Paul	HDD-drooginstallatie; gn lozing	2.800	2.800						V
Antw	Van Ouwenuysen Jozef	HDD-drooginstallatie; gn lozing	5.000	5.000						V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu-vergunning
Antw	Vanhillo Herman	TREVI-systeem	10.340	10.340						V
Antw	Varkensbedrijf Jos Van Looveren NV	biolog.verw. (Bio-armor)	11.000	11.000						V
Antw	Verheyen Benny	TREVI-systeem	11.000	11.000						V
Antw	Vermeiren Kris	TREVI-systeem	13.200	13.200						V
Antw	Vermeiren P + D	TREVI-systeem	4.350	4.350						V
Antw	Vilatca NV	WITOX-N inst.;	40.150				40.150			V
Lim	Bakkers Marc	(1) vergisting (2) droging	20.000	16.000		4.000				G
Lim	Eurocompost Groenrecycling NV	mengsels vaste mest runderen en paarden	1.000					1.000		V
Lim	Langens Alfons	mestdrogingsinstallatie	1.800	1.800						V
Lim	Lavrijsen Petrus	grotere capaciteit hygiënisering met stoom en/of menging met kippenmest	50.000		25000	25000				V
Lim	Van Dijck gebroeders	biogasinstallatie + digestaatverwerking door centrifuge en sono-elektrische oxidatie en een membraanfiltratie	14.900	14.900						V
Lim	N.V. Champignoncultuur J. De Kleijn	verwerking van paarden- en kippenmest tot verse champignoncompost	106.000			16.000		90.000		V
Lim	N.V. Walkro België	mengen en afvullen van paarden- en kippenmest + bewerken van mest	260.000					260.000		V
Lim	Nooyen Bree overgenomen door STORG BVBA	droge compostering	120.000		70000	50.000				V
Lim	STORG BVBA	droge compostering + stoomvijzel + chemische hygiëniseratie	120.000		70000	50.000				V (overname)
O-VI	Albers Geert	Seconov-droogvloersysteem	3.000			3.000				V
O-VI	Arko N.V.	Greenfield 3600 t ruwe varkensmest	3.600	3.600						V
O-VI	Bollaert bvba	Trevi	5.500	5.500						V
O-VI	Buysse Jan	Greenfield - 3600 t ruwe varkensmest	3.600	3.600						V (PV)
O-VI	Coopman Antoon en Geert	ECO-FLANDERS	4.590							V V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu- vergunning
O-VI	Coopman Antoon en Geert	Biomethanisatie - anaëroobe vergisting	24.000	20.000				4.590		V
O-VI	De Clercq Andre	ECO-FLANDERS	2.473	2.743						V (PV)
O-VI	De Clercq Eric	ECO-FLANDERS	3.454	3.454						V (PV)
O-VI	De Roo Wim	ECO-FLANDERS	2.097							V (PV)
O-VI	De Sutter bvba	mengen compost/mest	15.000						15.000	V
O-VI	De Vlieghe Joris	ECO-FLANDERS	4.223	4.223						V (PV)
O-VI	Dellaert Jos	ECO-FLANDERS	809	809						V (PV)
O-VI	Dullaert-Scheeders	Dorset	3.500	3.500						V
O-VI	FLANAMAT	drogen	180.000			180.000				V
O-VI	Hansbeke Minkfarm bvba	biologische zuivering, geen lozing	500					500		V
O-VI	Hanssens Filip	ECO-FLANDERS	1.745				1.745			V (PV)
O-VI	Huyghe Luc	Smelox + mestscheider	2.600	2.600						V
O-VI	Janssens Thierry	farmers freedom + mestscheider	3.000	3.000						V
O-VI	Lips Willy	ECO-FLANDERS	2.616					2.616		V (PV)
O-VI	M.A.V.	biogasproductie	75.000	75.000						V
O-VI	Mouton bvba	G.E.M.A.	9.500	9.500						V V
O-VI	Mouton bvba	Greenfield	3.984	3.984						V
O-VI	Op de Beeck nv	drogen, composteren	100.000		40.000	50.000		10.000		V
O-VI	Riebbels Gaston	Dorset	2.880	2.880						V
O-VI	Riebbels Luc	Dorset	4.800	4.800						V
O-VI	Riebbels Luc	biologische zuivering, dunne fractie	15.000	15.000						V
O-VI	Schepens Geert	ECO-FLANDERS	4.514	4.514						V (PV)
O-VI	Smet Patrick	Bio-Armor	5.000	5.000						V
O-VI	Taveirne Jo	ECO-FLANDERS	2.650	2.650						V (PV)
O-VI	Vandaele Eric	farmers freedom of greenfield	3.500	3.500						V
O-VI	Van De Steene Ludo	Smelox	2.000	2.000						V (PV)
O-VI	Van De Velde Wilfried	ECO-FLANDERS	3.250	3.250						V (PV)
O-VI	Van de Voorde Patrick	ECO-FLANDERS	5.441							V (PV)

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu- vergunning
O-VI	Van Wonterghem Eddy	trevi	4.400	4.400						V
O-VI	Verbeke Antoine en Patrick	farmers freedom (mestscheider + mestdrooginstallatie)	5.441	ja					ja	V
O-VI	Verbeke bvba	droogtunnel kippenmest	1.110			1.110				V
O-VI	Vermeulen Patrick	ECO-FLANDERS	2.520	2.520						V V
O-VI	Vershelde Kristof	G.E.M.A.	9.500	9.500						V V
O-VI	Vershelde Kristof	greenfield	4.500							V
O-VI	Verstraete Anja	droogtunnel kippenmest	1.000			1.000				V
O-VI	Voeders Lambers	composteren	24.000		12.000	12.000				V
O-VI	Voeders Lauwers	greenfield	4.800	4.800						V
O-VI	Albers Geert	ACT	1.000			1.000				V (PV)
VI-Br	Beelen Jaak	droging eindprod biogasinstallatie	30.000	28.000		2.000				V
VI-Br	G&B BVBA	Pierolisie-warmtevizel	18.400	16.000		2.400				G
W-vl	Ameel nv	Bio-Armor Environnement	5.000	5.000						V
W-vl	Arpiva BVBA	ECO-FLANDERS	1.500	1.500						V V
W-vl	Bart's Potato Company BVBA	biomethanisatie - anaerobe co-vergisting	15.000	15.000						V
W-vl	Beddeleem Eddy	Smelox	850	850						V
W-vl	Beldovar BVBA	Funki Manuara	19.000	19.000						V
W-vl	Biopower cvba	Biopower C.V.B.A.	220.000		160.000			60.000		V V
W-vl	Biowest c.v.b.a	BIOREK NV	99.500	99.500						V
W-vl	Bossaert Marc	HOTRACO	4.500	4.500						V
W-vl	Broucke Willy	Flanders Agro Processing	9.000					9.000		V
W-vl	C&D Food BVBA	anaërobe co-vergisting	40.000					40.000		V
W-vl	Caset-Maes Eric	ECO-FLANDERS	7.605	7.605						V V
W-vl	Casier Jozef en Geert	Smelox	3.825	3.825						V
W-vl	Casier Kris	Smelox	0	0						V
W-vl	Cobbaert Dirk	TREVI NV	6.500	6.500						V
W-vl	Colpaert Eddy	Trevi	5.000	5.000						V
w-vl	Compermol Willem	Smelox	1.338	1.338						V
W-vl	Cool Rik	Smelox	1.400	1.400						V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu- vergunning
W-vl	Danis nv	DANIS NV	70.000	70.000						V V
W-vl	Danis nv	TREVI NV	150.000	150.000						V
W-vl	De Linde bvba	Flanders Agro Processing	5.300					5.300		V
W-vl	De Roo - Cocquyt Kristof en Isabelle	Farmers Freedom + scheider	4.032	4.032						V
W-vl	De Sloovere Pol	Andere	4.000			4.000				V
W-vl	De Vlieghe Johan	Smelox	875	875						V
w-vl	De Vlieghe Johan	Smelox	1.700	1.700						V
W-vl	De Vloo Willy	Andere	2.500			2.500				V
W-vl	De Vreese Didier	ECO-FLANDERS	1.568	1.568						V V
W-vl	Debever Albert	ECO-FLANDERS	4.475	4.475						V V
W-vl	Debrabandere Wingene NV	TREVI NV	11.000	11.000						V
W-vl	Debyser Frank	Smelox	2.000	2.000						V
W-vl	Decaigny Luc	Trevi	5.500	5.500						V
W-vl	Deceuninck Joost (Voeders Degraeve)	Degraeve Voeders	Labo-opstelling	Labo- opstelling						V
W-vl	Declerck Guido - NV Dedevee	FAP Waste Systems	5.256	5.256						V
W-vl	Declerck Joost	Andere	6.812					6.812		V
W-vl	Decoster NV	WECO BIOSOL	Labo-opstelling	Labo- opstelling						V
W-vl	Decoster NV	Smelox	4.000	4.000						V
W-vl	Decoster NV	Smelox	2.500	2.500						V
W-vl	Decoster NV	Green Field	3.000	3.000						V
W-vl	Decoster NV	Green Field	3.120	3.120						V
W-vl	Decoster NV	Green Field	1.152	1.152						V
W-vl	Decuypere Marc	ECO-FLANDERS	26.000	26.000						V V
W-vl	Dedecker Johan	Smelox	1.700	1.700						V
W-vl	Dehouck Noël	Smelox	812	812						V
W-vl	Delameillieure Geert	Smelox	1.479	1.479						V
W-vl	Deprez Marc	ECO-FLANDERS	3.196	3.196						V V
W-vl	Dereeper Xavier	ECO-FLANDERS	1.950	1.950						V V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu- vergunning
W-vl	<i>Deroo-Persyn</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	5.730	5.730						V V
W-vl	<i>Deruyck Marnix</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	2.132	2.132						V V
W-vl	<i>Desmet Boudewijn</i>	<i>Smelox</i>	1.000	1.000						V
W-vl	<i>Devlaminck Caroline</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	2.525	2.525						V V
W-vl	<i>Devos LV / Devos Jozef</i>	<i>Smelox</i>	1.400	1.400						V
W-vl	<i>Dewagtere Hendrik</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	3.424	3.424						V V
W-vl	<i>Dewulf Marc</i>	<i>Smelox</i>	1.000	1.000						V
W-vl	<i>D'Heygere Eddy</i>	<i>Smelox</i>	1.070	1.070						V
W-vl	<i>D'Hondt Filip & Lavens Carine</i>	<i>TREVI NV</i>	3.700	3.700						V
W-vl	<i>D'Hondt Johan</i>	<i>Smelox</i>	1.375	1.375						V
W-vl	<i>Dhondt Johnny</i>	<i>Smelox</i>	1.282	1.282						V
W-vl	<i>D'Hoore Marnix</i>	<i>TREVI NV</i>	11.000	11.000						V
W-vl	<i>D'Hoore Marnix</i>	<i>Welcleaning System</i>	Labo-opstelling	Labo-opstelling						A
W-vl	<i>D'Hoore Marnix</i>	<i>Trevi NV</i>	9.000	9.000						A
W-vl	<i>Degadt Gilbert - Jonckheere Rita</i>	<i>Green Field</i>	600	600						V
W-vl	<i>De Brabandere NV</i>	<i>Balcopure NP</i>	Proefopstelling	0						V
W-vl	<i>De Muelenaere Jan</i>	<i>Green Field</i>	2.650	2.650						V
W-vl	<i>Dendoncker Dirk</i>	<i>Smelox</i>	1.393	1.393						V
W-vl	<i>Denfeet NV</i>	<i>Green Field</i>	2.006	2.006						A
W-vl	<i>Discover nv</i>	<i>DANIS NV</i>	500.000	500.000						V V
W-vl	<i>Dobbels Ludo</i>	<i>ECO-STAL & DORSET</i>	12.000	12.000						V
W-vl	<i>Dumovar BVBA</i>	<i>Farmers Freedom</i>	2.600	2.600						V
W-vl	<i>Eco-Amron CVBA</i>	<i>TREVI NV</i>	11.000	11.000						V
W-vl	<i>Everaert Werner</i>	<i>Green Field</i>	2.992	2.992						V
W-vl	<i>Feranor NV</i>	<i>Flanders Agro Processing</i>	25.000					25.000		V
W-vl	<i>Feryn Rik</i>	<i>Smelox</i>	700	700						V
W-vl	<i>Franco G en Zonen BVBA</i>	<i>Franco G en Zonen BVBA</i>	100.000					100.000		V
W-vl	<i>Gaudissabois Etienne</i>	<i>Smelox</i>	700	700						V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu-vergunning
W-vl	Geiko nv	Andere	1.000			1.000				V
W-vl	Gekiere Marcel & Zoon	Andere	1.900			1.900				V
W-vl	Geldof Geert	ECO-FLANDERS	2.470	2.470						V V
W-vl	Goemaere Dirk	ECO-FLANDERS	2.195	2.195						V V
W-vl	Haghedooren Joannes	ECO-FLANDERS	2.205	2.205						V V
W-vl	Handel Lingier NV	ECO-STAL & DORSET	6.000	6.000						V
W-vl	Handel Lingier NV	Green Field	5.700	5.700						V
W-vl	Handschoenwerker Danny	Greenfield	1.392	1.392						V
W-vl	Hillewaere Jean-Pierre	ECO-FLANDERS	722	722						V V
W-vl	Hillewaere Varkenshandel bvba	ECO-FLANDERS	2.021	2.021						V V
W-vl	Huyghe Johan	Dorset	3.000	3.000						V
W-vl	Huyghe Johan	EUROMATIC-systeem	3.000	3.000						V
W-vl	Huyghe Marino	Smelox	1.600	1.600						V
W-vl	Igodt Marc	Smelox	750	750						V
W-vl	Jacobs Roger	Smelox	1.286	1.286						V
W-vl	Jonckheere Dirk	ECO-FLANDERS	3.167	3.167						V V
W-vl	Kindt Francky	Bio-Armor environnement	1.000	1.000						G
W-vl	Klepel BVBA	SES	7.000	7.000						G
W-vl	Kloosterbeekhoeve nv	Flanders Agro Processing	7.500			7.500				V
W-vl	Kwekerij Delco BVBA	Trevi	15.000	15.000						V
W-vl	Lafaut Gabriel - Herlis BVBA	Bio-Armor Environnement	13.000	13.000						V
W-vl	Lafaut Herman	ECO-FLANDERS	4.054	4.054						V V
W-vl	Lafaut Landbouwbedrijf BVBA (Herman)	TREVI NV (+condensdroger)	11.000	11.000						V
W-vl	Lambrecht Bvba	substraatbereider	90.000							V
W-vl	Latrez Geert	Flanders Agro Processing	8.000	8.000						V
W-vl	Laviedor	LAVIEDOR	108.000		40.000	68.000		108.000		V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu-vergunning
W-vl	Lesage René BVBA	Andere	30.000					30.000		V
W-vl	Lingier NV	Dorset-stal + Smelox + Greenfield	11.700	11.700						V
W-vl	Logghe Urbain	Farmers Freedom	1.800	1.800						V
W-vl	Lovarco nv	ECO-FLANDERS	6.373	6.373						V V
W-vl	Luyssen Peter & Raphael	Greenfield en Farmers Freedom	6.150	6.150						V
W-vl	Maes Guido	ECO-FLANDERS	1.347	1.347						V V
W-vl	Maes Piet & Karl	A.C.T.	4.500	2.000		2.500				V
W-vl	Marvark BVBA	ECO-FLANDERS	2.080	2.080						V V
W-vl	Metsu Danny	Smelox	700	700						V
W-vl	Mostaert Eddy	Smelox	950	950						G
W-vl	Mouton Wim	ECO-STAL & DORSET	1.000	1.000						V
W-vl	Nollet Ivo	Smelox	0	0						V
W-vl	Nuytten Paul	Smelox	936	936						V
W-vl	Pacquet Johnny	Smelox	230	230						G
W-vl	Nuttens Jozef	Smelox	850	850						V
W-vl	Pillaert Marc	TREVI NV + condensatiedroging dif	11.000	11.000						V
W-vl	Provincie West-Vlaanderen	anaërobe co-vergisting	1.500	1.500						V
W-vl	Provyn Nick	ECO-STAL & DORSET	3.000	3.000						V
W-vl	Pyck nv	Bio Armor Environnement	8.000	8.000						V
W-vl	Pyfferoen Hans	Séconov-droogstelsysteem	7.200			7.200				V
W-vl	Quaghebeur Paul	Smelox	740	740						V
W-vl	Quintyn Steven	Smelox	475	475						V
W-vl	Rabaeys Valere	ECO-FLANDERS	3.050	3.050						V V
W-vl	Ranschaert Jacques	Andere	500			500				V
W-vl	RIPOR NV	Dorset-stal	5.000	5.000						V
W-vl	Rits Etienne	Green Field	2.940	2.940						V
W-vl	Rommel eric	Greenfield	1.920	1.920						V
W-vl	Roose Jan	Green Field	4.250	4.250						V
W-vl	Roose Jeroen	Smelox	2.000	2.000						V
W-vl	Sagaert Guy	ECO-FLANDERS	3.720	3.720						V V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu- vergunning
W-vl	Samagro NV (Samyn Pluimveehandel NV)	SAMYN	100.000			100.000				V
W-vl	Samyn	SAMYN	36.000	36.000						V
W-vl	Scheerlinck - Cobbaert BVBA	Green Field	Labo-opstelling							V (PV)
W-vl	Senergho BVBA	Senergho BVBA	24.000					24.000		V
W-vl	Senesael Sylvere	Smelox	0	0						V
W-vl	Sentobin bvba	ECO-FLANDERS / biomethanisatie	25.000	25.000						V
W-vl	Seys Luc	Smelox	845	845						V
W-vl	Spriet Andy	Smelox	1.827	1.817						V
W-vl	Staelens Ivan BVBA	TREVI NV	11.000	11.000						V
W-vl	Steenhuys Marc	Andere	1.000			1.000				V
W-vl	Sterckx Karel	substraatbereider	60.000					60.000		V
W-vl	Taveirne Bertrand BVBA	ECO-FLANDERS	25.000	25.000						V V
W-vl	Talpe Patrick	Smelox	1.105	1.105						V
W-vl	Tolpe Ivan	TOLPE IVAN	Labo-opstelling							V
W-vl	Tolpe Ivan	TREVI NV	9.900	9.900						V
W-vl	Tommeleyn Luc	ECO-FLANDERS	3.424	3.424						V V
W-vl	Vabeko NV	TREVI NV	10.000	10.000						V
W-vl	Van Bruwaene Arnold	ECO-FLANDERS	2.630	2.630						V V
W-vl	Van Poucke - Casier R & K	Smelox	887	887						V
W-vl	Vanackere Bart	ECO-FLANDERS	2.763	2.763						V V
W-vl	Vanackere Bart	Green Field	3.172	3.172						V
W-vl	Vandaele Johan	ECO-FLANDERS	5.207					5.207		V v
W-vl	Vandaele Joost	Farmers Freedom	1.000	1.000						V
W-vl	Vande Kerkhove Wilfried	Smelox	990	990						V
W-vl	Vandecasteele Erna	Smelox	693	693						V
W-vl	Vanden Berghe Rik	Smelox	920	920						V
W-vl	Vandeputte LV	ECO-FLANDERS	1.556	1.556						V V
W-vl	Vanexem Geert	Smelox	2.700	2.700						V

Provincie	Vergunningshouder	type	Hoeveelheid (ton/jr)	varkens	varkens (dik)	pluimvee	kalvergier	gemengd	rundvee	Milieu- vergunning
W-vl	Vanhee Dirk	Smelox	1.395	1.395						V
W-vl	Vanhooren Kris	ECO-FLANDERS	2.760	2.760						V V
W-vl	Vanhooren Leon	Green Field	1.622	1.622						V
W-vl	Vanoverbeke Guido	ECO-FLANDERS	3.284	3.284						V V
W-vl	Vanoverbeke Jozef	ECO-FLANDERS/smelox	4.163	4.163						A
W-vl	Vanoverbeke Jozef	Smelox	2.000	2.000						V
W-vl	Vanoverbeke Kris	ECO-FLANDERS	3.321	3.321						V V
W-vl	Vanoverbeke Kris	Smelox	1.585	1.585						V
W-vl	Vanoverschelde Dirk	Green Field	1.445	1.445						V
W-vl	Vanroose Francky	Dorset	1.700	1.700						V
W-vl	Vanroose Francky	ECO-FLANDERS	3.395	3.395						V V
W-vl	Vanthournout Lieven	Andere	1.850			1.850				V
W-vl	Vanysacker Geert	Smelox	837	837						V
W-vl	Vardek bvba	ECO-FLANDERS	1.000	1.000						V V
W-vl	Varfome nv	TREVI NV	2.500	2.500						V
W-vl	Varfome nv	TREVI NV	Labo-opstelling							V
W-vl	Veldkrekel BVBA	Smelox	1.000	1.000						V
W-vl	Veraverbeke Gery	Green Field	3.042	3.042						V
W-vl	Vereecke Marc bvba	Andere	2.000			2.000				V
W-vl	Vergauwe Roger	Smelox	800	800						V
W-vl	Verhee Luc	Smelox	1.425	1.425						V
W-vl	Verkain Marleen	ECO-FLANDERS	1.950	1.950						V V
W-vl	Vermeersch Jacques	Green Field	3.000	3.000						V
W-vl	Vernack Patrick	Smelox	1.283	1.283						V
W-vl	Verraes Bart	Smelox	850	850						V
W-vl	Vlaanderen Nutriënt Export	IWMS	760.000	660.000				100.000		V V
W-vl	Voeders Degrave NV	Degraeve Voeders	100.000	100.000						V
W-vl	Voeders Lauwers NV	Green Field	Labo-opstelling	0						V
W-vl	Voeders Seuryneck NV	Bio-Armor Environnement	11.500	11.500						V

<i>Provincie</i>	<i>Vergunningshouder</i>	<i>type</i>	<i>Hoeveelheid (ton/jr)</i>	<i>varkens</i>	<i>varkens (dik)</i>	<i>pluimvee</i>	<i>kalvergier</i>	<i>gemengd</i>	<i>rundvee</i>	<i>Milieu- vergunning</i>
<i>W-vl</i>	<i>VOF Ropaluin</i>	<i>Smelox</i>	1.634	1.634						V
<i>W-vl</i>	<i>VOF Ropaluin</i>	<i>Smelox</i>	2.550	2.550						V
<i>W-vl</i>	<i>Vulsteke Marc</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	2.955	2.955						V V
<i>W-vl</i>	<i>Vulsteke Peter & Stefaan</i>	<i>Smelox</i>	1.066	1.066						V
<i>W-vl</i>	<i>Wallays Geert</i>	<i>Flanders Agro Processing</i>	15.000					15.000		V
<i>W-vl</i>	<i>Warlop Chris</i>	<i>Smelox</i>	2.500	2.500						V
<i>W-vl</i>	<i>Werbrouck Jurgen</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	2.041	2.041						V V
<i>W-vl</i>	<i>Werbrouck Luc</i>	<i>ECO-FLANDERS</i>	1.287	1.287						V V
<i>W-vl</i>	<i>Wiga NV</i>	<i>Dorset & (Eco stal)</i>	10.000	10.000						V
<i>W-vl</i>	<i>Willems Christophe</i>	<i>HOTRACO</i>	3.000	3.000						V
<i>W-vl</i>	<i>Willemyns Daniël</i>	<i>ECO-STAL & DORSET</i>	5.000	5.000						V
<i>W-vl</i>	<i>Willy Broucke</i>	<i>Flanders Agro Processing</i>	1.000			1.000				V
<i>W-vl</i>	<i>Wyseur & Co</i>	<i>Bio Armor Environnement</i>	12.500	12.500						V
<i>W-vl</i>	<i>Wyseur Karlos</i>	<i>Flanders Agro Processing</i>	10.000		8.000	2.000				V
<i>W-vl</i>	<i>Wyseur Paul</i>	<i>Bio Armor Environnement</i>	10.000	10.000						V
<i>W-vl</i>	<i>Yde Guido BVBA</i>	<i>Smelox</i>	630	630						V
<i>W-vl</i>	<i>Ysebaert Gerrit- Vandekerckhove nv</i>	<i>Flanders Agro Processing</i>	15.000			15.000				V

Figuur 24. geografische verspreiding van verwerkingsinstallaties in 2005. Bron: VCM-enquête 2005

Tabel 88. Overzicht van de superheffing mestverwerking 2002 (aanslagjaar 2003)

provincie	aantal bedrijven	Kg P ₂ O ₅		Kg N		bedrag superheffing in euro
		te verwerken hoeveelheid dierlijke mest	verwerkte hoeveelheid dierlijke mest	te verwerken hoeveelheid dierlijke mest	verwerkte hoeveelheid dierlijke mest	
Antwerpen	317	1.290.496	1.314.431	2.381.968	1.675.336	1.009.796
Limburg	67	271.755	285.462	498.875	375.846	234.368
Oost-Vlaanderen	252	692.022	587.782	1.301.749	726.606	623.240
Vlaams-Brabant	5	33.980	0	66.865	0	49.414
West-Vlaanderen	639	2.594.910	2.129.937	4.781.715	2.697.314	2.355.923
Buiten Vlaanderen	7	42.843	345	85.740	270	62.704
Vlaanderen	1.287	4.926.006	4.317.958	9.116.912	5.475.371	4.335.445

Tabel 89. Bedrijven die mest moesten verwerken in 2002 en heffingsplichtig zijn (bedrag superheffing > 25 euro)

provincie	aantal bedrijven	Kg P ₂ O ₅		Kg N		bedrag superheffing in euro
		te verwerken hoeveelheid dierlijke mest	verwerkte hoeveelheid dierlijke mest	te verwerken hoeveelheid dierlijke mest	verwerkte hoeveelheid dierlijke mest	
Antwerpen	240	864.251	221.169	1.664.534	288.686	1.009.772
Limburg	51	191.019	32.323	369.540	52.414	234.368
Oost-Vlaanderen	218	529.676	158.572	1.058.895	179.861	623.220
Vlaams-Brabant	5	33.980	0	66.865	0	49.414
West-Vlaanderen	547	1.827.436	365.394	3.661.451	352.969	2.355.897
Buiten Vlaanderen	7	42.843	345	85.740	270	62.704
Vlaanderen	1068	3.489.204	777.803	6.907.025	874.200	4.335.375

Tabel 90. Bedrijven die mest moesten verwerken in 2002 en niet heffingsplichtig zijn (bedrag superheffing < 25 euro)

provincie	aantal bedrijven	Kg P ₂ O ₅		Kg N		bedrag superheffing in euro
		te verwerken hoeveelheid dierlijke mest	verwerkte hoeveelheid dierlijke mest	te verwerken hoeveelheid dierlijke mest	verwerkte hoeveelheid dierlijke mest	
Antwerpen	77	426.246	1.093.262	717.434	1.386.650	24
Limburg	16	80.736	253.139	129.335	323.431	0
Oost-Vlaanderen	34	162.346	429.210	242.854	546.745	20
Vlaams-Brabant	0	0	0	0	0	0
West-Vlaanderen	92	767.474	1.764.543	1.120.263	2.344.345	26
Buiten Vlaanderen	0	0	0	0	0	0
Vlaanderen	219	1.436.801	3.540.155	2.209.887	4.601.171	70

Tabel 91. Export en verwerking van dierlijke mest in 2004 en 2005 (augustus 2004) per land van bestemming en per diergroep in kg P₂O₅.

Land van bestemming	2004				2005 (gegevens tot augustus 2005)			
	Varkens	Pluimvee	Overige	Totaal	Varkens	Pluimvee	Overige	Totaal
Frankrijk	901.815	4.496.922	1.821	5.400.558	566.112	2.036.515	391	2.603.018
Nederland	48.847	1.908.981	38.495	1.996.323	6.052	870.101	24.226	900.379
Duitsland	2.352	291.502	2.760	296.614		69.548	0	69.548
Wallonië	2.447	1.485	18.932	22.865	27.698	36.289	12.371	76.358
Ghana		11.923		11.923				0
Brussel	10.204		100	10.304	12.260		131	12.391
Spanje		9.921		9.921				0
Polen		5.646		5.646				0
Taiwan		5.300		5.300				0
Griekenland		3.255		3.255				0
Libanon		3.180		3.180				0
Ierland		2.083		2.083				0
Cyprus		620		620				0
Luxemburg			478	478	659			659
Totaal	965.666	6.740.817	62.586	7.769.069	612.781	3.012.453	37.119	3.662.354

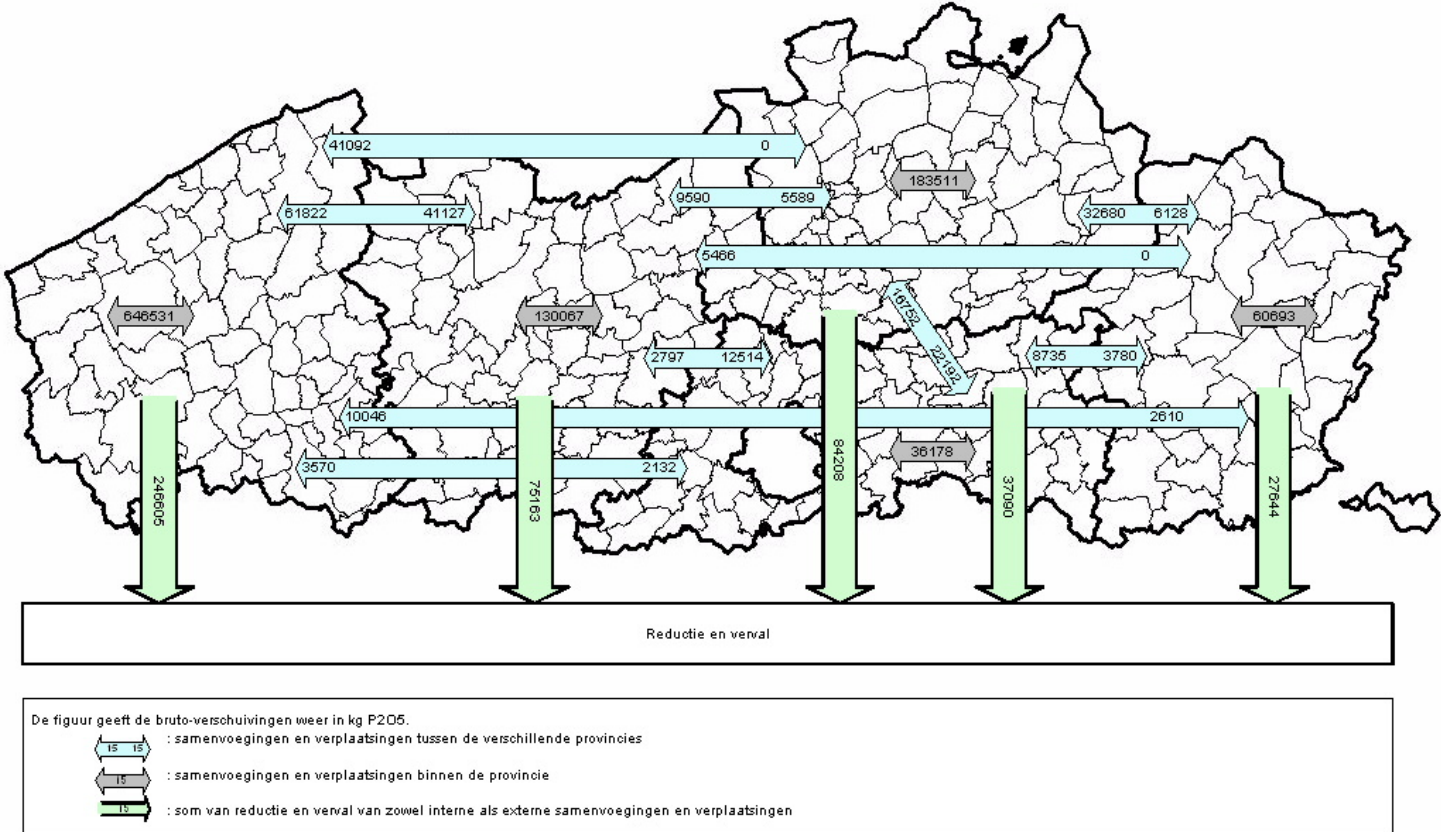

Tabel 92. Export en verwerking van dierlijke mest in 2004 en 2005 (augustus 2004) per land van bestemming en per diergroep in kg N

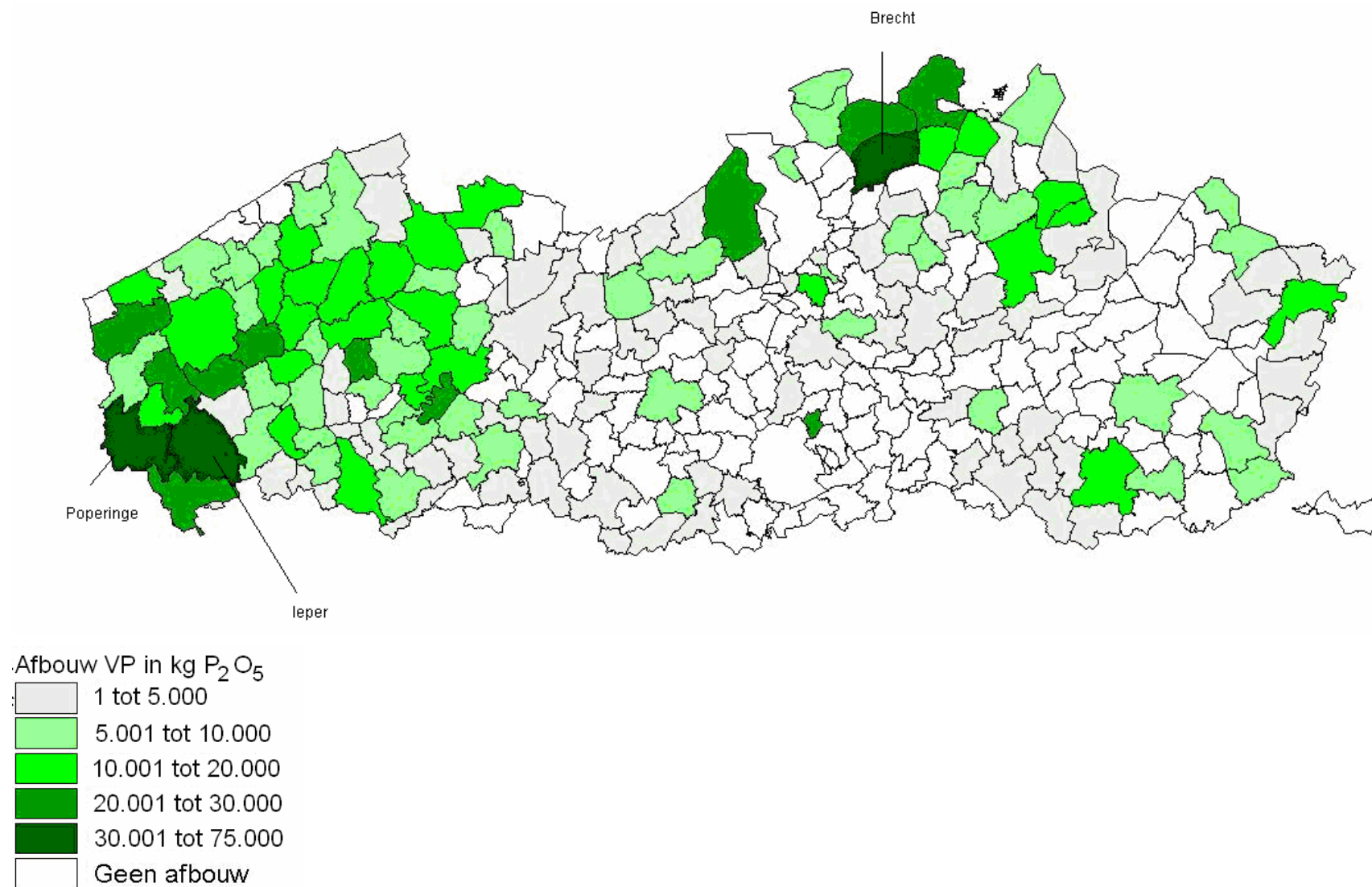
Land van bestemming	2004				2005 (gegevens tot augustus 2005)			
	Varkens	Pluimvee	Overige	Totaal	Varkens	Pluimvee	Overige	Totaal
<i>Frankrijk</i>	798.047	4.964.638	4.180	5.766.866	573.955	2.073.167	1.039	2.648.161
<i>Nederland</i>	44.604	2.376.137	71.054	2.491.795	10.429	1.096.229	40.694	1.147.352
<i>Duitsland</i>	2.688	338.965	3.380	345.033		81.755	0	81.755
<i>Wallonië</i>	2.427	2.208	41.871	46.506	40.610	51.776	28.118	120.504
<i>Brussel</i>	20.458		231	20.690	26.535		321	26.857
<i>Ghanal</i>		17.107		17.107				0
<i>Spanje</i>		16.962		16.962				0
<i>Polen</i>		9.652		9.652				0
<i>Taiwan</i>		6.400		6.400				0
<i>Griekenland</i>		5.565		5.565				0
<i>Libanon</i>		3.840		3.840				0
<i>Ierland</i>		1.838		1.838				0
<i>Luxemburg</i>			1.103	1.103	1.241			1.241
<i>Cyprus</i>		1.060		1.060				0
Totaal	868.225	7.744.371	121.820	8.734.416	652.770	3.302.927	70.172	4.025.869

Tabel 93. Overzicht van de nutriëntenstroom van vergunde productie door Vlaanderen ten gevolge van samenvoegingen en verplaatsingen in 2004. VP staat voor vergunde productie, VP_{bruto}: Vergunde productie vóór de reductie samenvoeging en verval milieuvergunning (kg P₂O₅), VP_{netto}: Vergunde productie na de reductie samenvoeging en verval (kg P₂O₅)

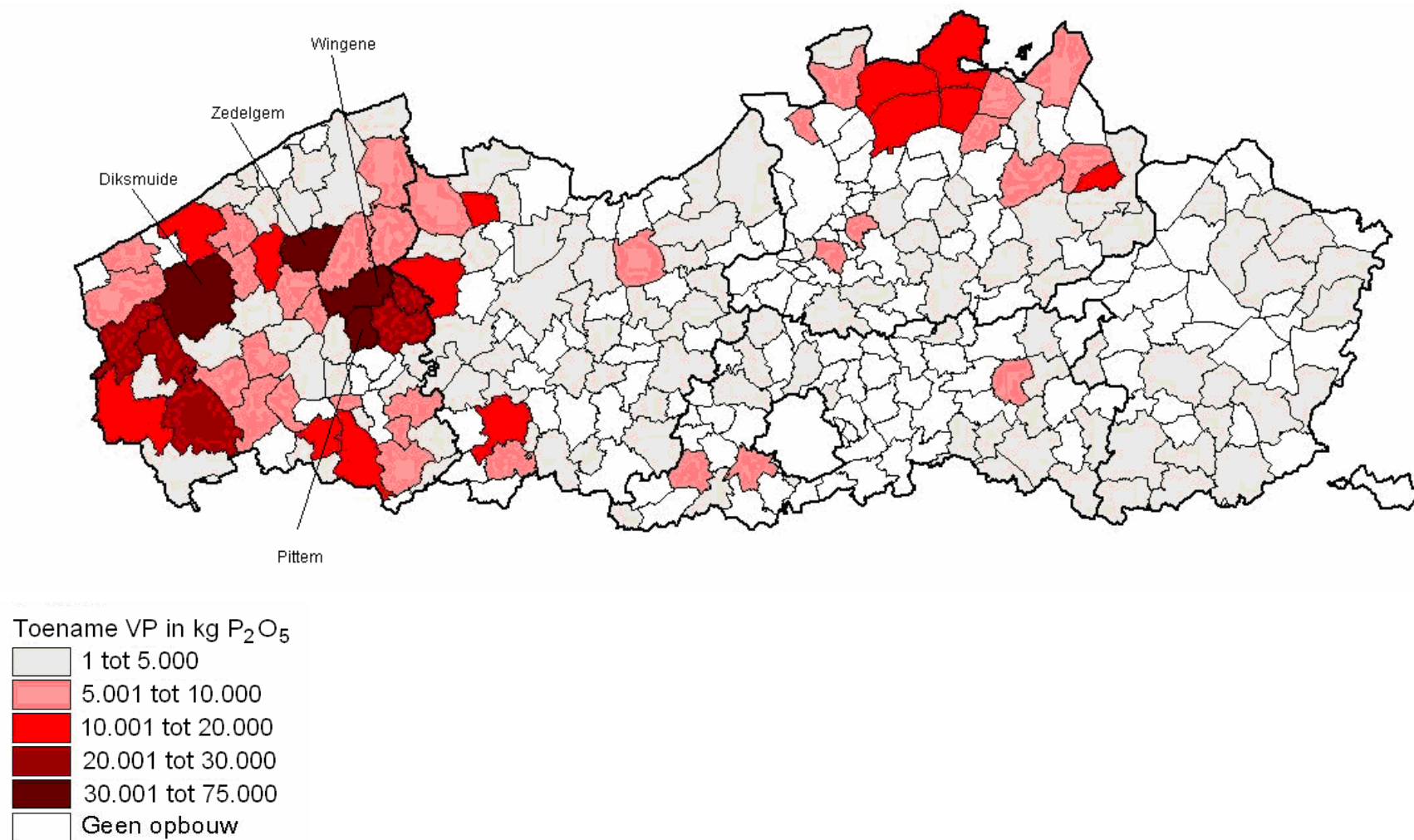
Bestemming Oorsprong	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen		Totaal VP uit de provincie	
	VP _{bruto}	VP _{netto}	VP _{bruto}	VP _{netto}	VP _{bruto}	VP _{netto}	VP _{bruto}	VP _{netto}	VP _{bruto}	VP _{netto}	VP _{bruto}	VP _{netto}
Antwerpen	183.511	121.888	6.128	4.994	9.590	4.540	22.192	8.465	41.092	26.631	262.513	n.v.t.
Limburg	32.680	20.847	60.693	36.849	5.466	5.200	8.735	5.043	10.046	6.843	117.620	n.v.t.
Oost-Vlaanderen	5.589	2.706	0	0	130.067	85.666	12.514	6.653	61.822	43.324	209.992	n.v.t.
Vlaams-Brabant	16.752	8.883	3.780	1.768	2.797	2.194	36.178	22.952	3.570	2.671	63.077	n.v.t.
West-Vlaanderen	0	0	2.610	1.956	41.127	16.284	2.132	1.548	646.531	436.988	692.400	n.v.t.
Totaal vergunde productie naar de provincie	n.v.t.	154.324	n.v.t.	45.567	n.v.t.	113.884	n.v.t.	44.661	n.v.t.	516.457	1.345.602	874.893
Reductie vergunde productie na samenvoeging en verval	Van buiten provincie	22.585		3.800		30.762		23.864		37.061	470.710	
	Binnen provincie	61.623		23.844		44.401		13.226		209.544		

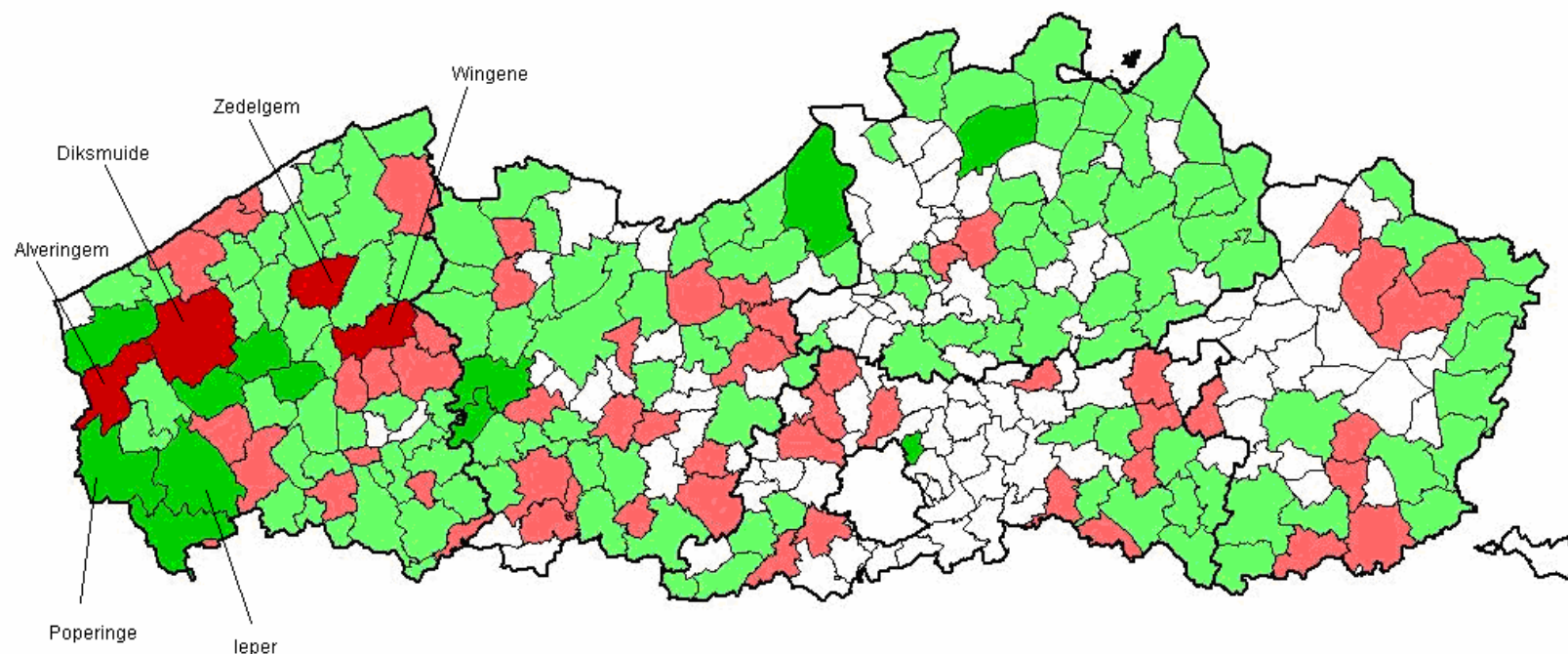
Figuur 25. Overzicht van de brutoverschuivingen van de vergunde productie, uitgedrukt in kg P₂O₅, door samenvoegingen en verplaatsingen binnen en tussen de provincies in 2004

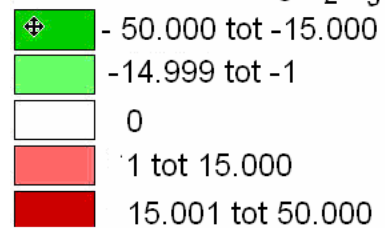
Figuur 26. Afname van de vergunde productie (VP) op gemeenteniveau door verplaatsingen en samenvoegingen in 2004

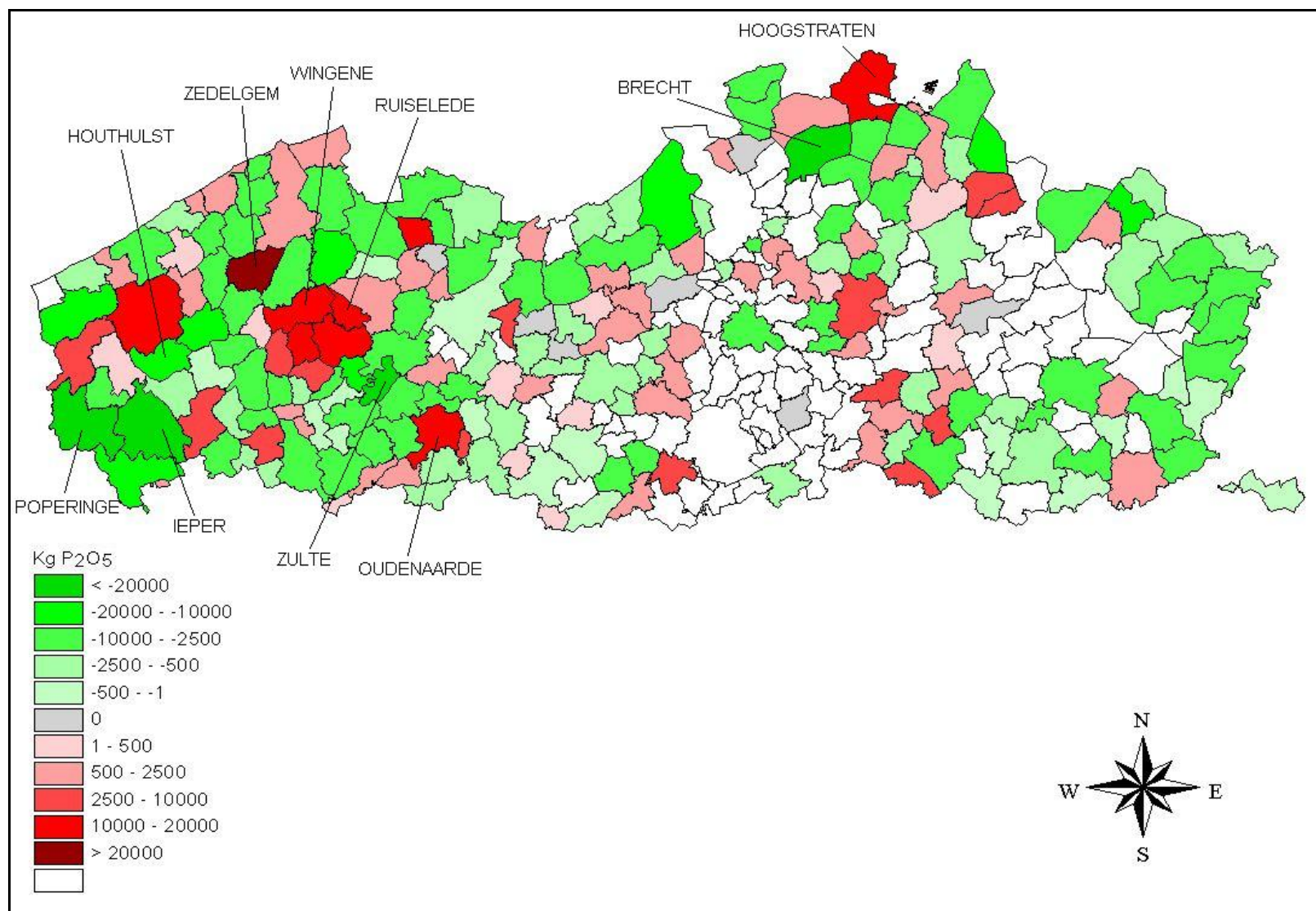
Figuur 27. Toename van de vergunde productie (VP) op gemeenteniveau door verplaatsingen en samenvoegingen in 2004

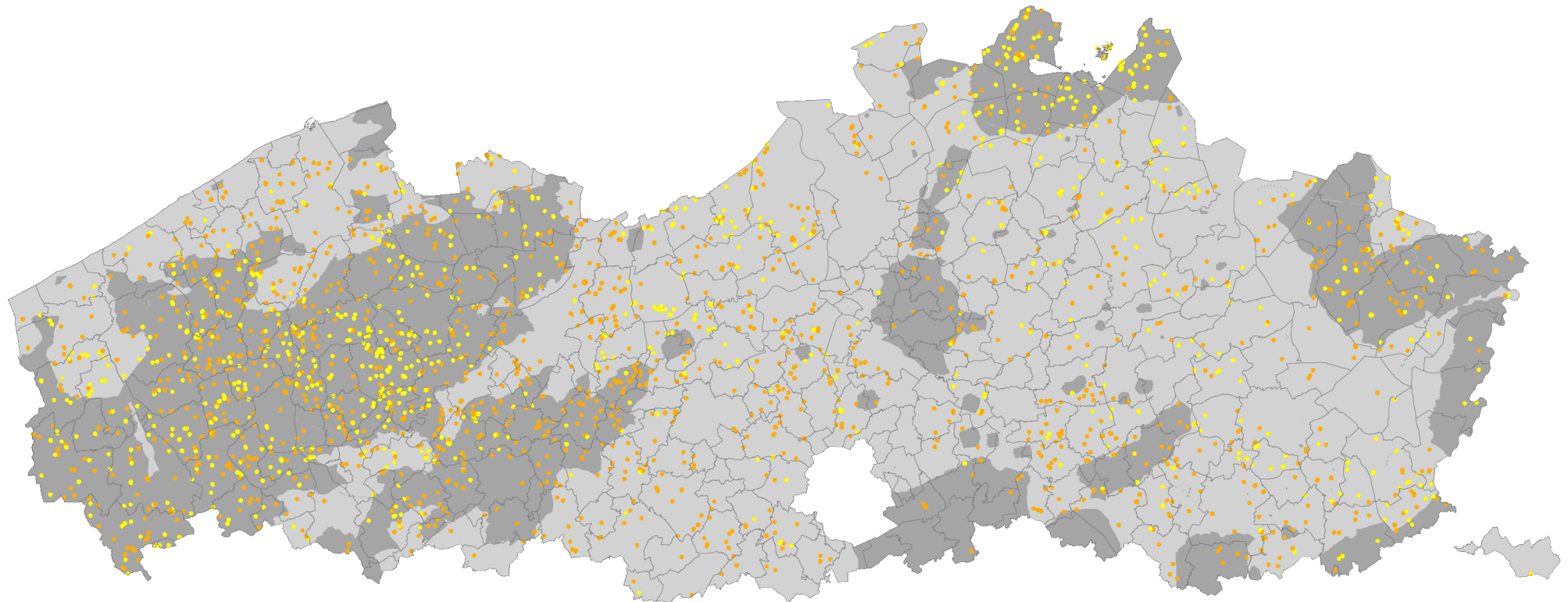
Nettoresultaat in kg P₂O₅

Figuur 28. Netto stijging of daling van de vergunde productie op gemeenteniveau door verplaatsingen en samenvoegingen in 2004

Figuur 29. Balans van samenvoegingen en verplaatsingen van nutriëntenhalte op gemeentelijk niveau in kg P₂O₅ (stand van zaken 1 augustus 2005)

LEGENDE

Inrichtingen met een gemiddelde overschrijding van de P-balans voor > 10% voor de 3 laatste jaren

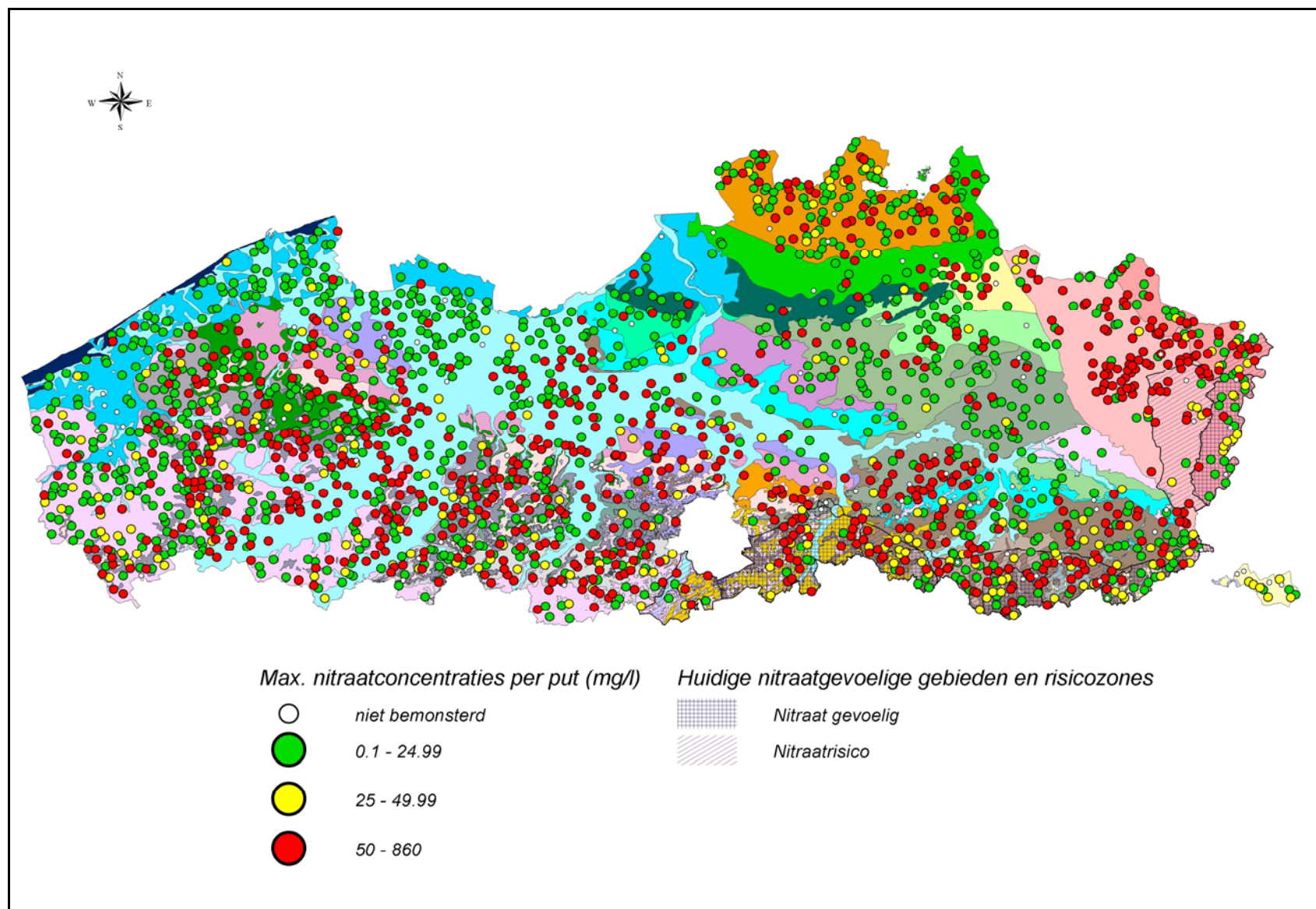
- Onvoldoende mestafzet
- Overbemesting

- Kwetsbare gebieden water
- Gemeentegrenzen

Fig 30: Situering van landbouwbedrijven met overschrijdingen van mestbalans (over 3 jaar) t.o.v. de afbakening kwetsbaar gebied water (2004)

Figuur 31. Nitraatconcentraties in het MAP-meetnet grondwater (Vlaanderen, voorjaar 2005). Bron: AMINAL, Afdeling Water

DEEL II

AANBEVELINGEN VAN DE

STUURGROEP VLAAMSE

MESTPROBLEMATIEK

BIJ HET

VOORTGANGSRAPPORT

2005

VAN DE MESTBANK

1. De samenstelling en werking van de Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek

De Stuurgroep Vlaamse Mestproblematiek werd opgericht met als doel adviezen te geven en voorstellen te doen naar de Vlaamse Regering toe, met betrekking tot de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging als gevolg van de productie, het gebruik en de opslag van meststoffen.

De Stuurgroep is samengesteld uit 4 ambtenaren met raadgevende stem (waaronder de voorzitter en secretaris) en 16 stemgerechtigde leden:

- twee ambtenaren van de Mestbank met raadgevende stem, die respectievelijk het voorzitterschap en het secretariaat van de Stuurgroep waarnemen, respectievelijk de heer Dirk Struyf, afdelingshoofd Mestbank, voorzitter van de Stuurgroep, en de heer Erwin Verstuyft, deskundige bij de Mestbank.
- één ambtenaar op voordracht van de Vlaamse minister bevoegd voor het leefmilieu (de heer Hendrik Neven, AMINAL, afdeling Land) en één ambtenaar op voordracht van de Vlaamse minister bevoegd voor de landbouw (mevrouw Marleen Bas, Administratie voor Land- en Tuinbouw). Zij wonen de vergaderingen eveneens bij met raadgevende stem.
- zestien stemgerechtigde deskundigen in de bescherming van het leefmilieu tegen de verontreiniging als gevolg van de productie, het gebruik en de opslag van meststoffen, waarvan:
  - vier op voordracht van de algemene landbouworganisaties: de heer Guy Depraetere (Algemeen Boerensyndicaat); de heer Albert Bohnen en mevrouw Saartje Degelin (Boerenbond); mevrouw Hilde Maertens (Vlaams Agrarisch Centrum)
  - vier op voordracht van de representatieve organisaties vertegenwoordigd in de Sociaal Economische Raad van Vlaanderen: mevrouw Claire Bosch (FEVIA Vlaanderen), de heer Jan Oeyen; mevrouw Sandra Rosvelds; de heer Yvan Dejaegher (BEMEFA)
  - vier op voordracht van de leefmilieubewegingen, vertegenwoordigd in de Milieu- en Natuurraad voor Vlaanderen: de heer Jos Gysels en mevrouw Liesbet Van Laer (Natuurpunt), de heer Jan Turf en mevrouw Saar van Hauwermeiren (Bond Beter Leefmilieu)
  - vier gekozen uit de wetenschappelijke kringen: de heer Jan Bries (Bodemkundige Dienst van België), de heer prof. Georges Hofman (UG), de heer prof Erik Mathijs (KUL); de heer prof J.-P. Verbelen (UA),

In 2005 (tot 15 november) kwam de Stuurgroep 6 maal samen. De Stuurgroep bracht in 2005 o.a. advies uit over enkele wijzigingsbesluiten van de Vlaamse Regering (vergoeding natuur, nitraatresidu, beheerovereenkomsten) en weidde vier vergaderingen aan de bespreking van het voortgangsrapport 2005 en de opstelling van de bijhorende aanbevelingen.

2. Aanbevelingen van de Stuurgroep

2.1. Toelichting

De aanbevelingen van de Stuurgroep bij het voortgangsrapport 2005 werden voorbereid in de vergadering van 4/11/05 en definitief geformuleerd in vergadering van 10/11/05. Alle aanbevelingen werden in consensus geformuleerd door de aanwezige stuurgroepleden.

Aan- en afwezigheden tijdens deze vergadering:

Stemgerechtigde leden:

Albert Bohnen (BB); Guy Depraetere (ABS); Hilde Maertens (VAC); Jan Bries (BDB); Georges Hofman (UG); J.-P. Verbelen (UA); Jos Gysels (Natuurpunt); Jan Turf (Bond Beter Leefmilieu); Claire Bosch (SERV); Yvan Dejaegher (SERV); Liesbet Van Laer (Natuurpunt); Saar Van Hauwermeiren (Bond Beter Leefmilieu)

Leden met raadgevende stem:

Hendrik Neven (AMINAL/ vertegenwoordiger van de Vlaamse minister voor Leefmilieu); Marleen Bas (ALT / vertegenwoordiger van de Vlaamse minister voor Landbouw); Dirk Struyf (VLM, voorzitter); Erwin Verstuyft (VLM, secretaris)

Andere aanwezigen: Koen Desimpelaere (VLM)

VERONTSCHULDIGD: Saartje Degelin (BB); Erik Mathijs (KUL);

Afwezig: Sandra Rosvelds (SERV); Jan Oeyen (SERV).

2.2 Algemene aanbevelingen

Aanbeveling nr. 1 – periodieke evaluatie mestbeleid

De Stuurgroep betreurt dat aanbeveling nr. 2 van het voortgangsrapport 2004 niet is uitgevoerd. In deze aanbeveling werd gesteld om, aanvullend aan het voortgangsrapport, 4-jaarlijks een beleidsevaluatierapport op te maken, aansluitend op de rapportering naar Europa in het kader van de Nitraatrichtlijn. Het is wenselijk dat de eerste evaluatie plaatsvindt in 2006. Er wordt hierbij optimaal gebruik gemaakt van de bestaande beleidsevaluatie- en rapporteringsinstrumenten (zoals MIRA-BE). Hierbij moet o.a. via een kosten-baten analyse onderzocht worden welke sporen/ maatregelen het meest succesvol / efficiënt zijn en/of in welke verhoudingen er in de 3 sporen geïnvesteerd moet worden met als output het behalen van de milieudoelstellingen. Met dezelfde milieudoelstellingen voor ogen kan nagegaan worden welke instrumenten dan best scoren op economisch, ecologisch en sociaal vlak. Op basis van deze kosten-baten analyse kunnen er verantwoorde keuzes gemaakt worden. Bovendien kan aan de hand van een dergelijke analyse verder nagedacht worden over eventuele nieuwe sporen, het anders aanpakken van bepaalde sporen of het opzetten van samenwerkingsverbanden om bepaalde doelstellingen te bereiken.

Toelichting

In het voortgangsrapport van de Mestbank 2004 werd deze aanbeveling reeds opgenomen. Het doel was om via het MIRA-BE hier invulling aan te geven. Ondanks de expliciete vraag in de blauwdruk is geen enkel onderzoeksvoorstel rond mestbeleid toegekomen bij MIRA. De voornaamste reden was dat de onderzoekers de onderzoeksperiode van 9 maanden te kort vonden om dit onderwerp aan te snijden, dit in verhouding tot de omvang van de breedte van dit beleidsonderwerp.

Voor MIRA-BE 2007, zou in het najaar 2005 reeds worden gestart met het opstellen van potentiële/mogelijke onderzoeksthema's, wat moet leiden tot een ruimere onderzoeksperiode. Er is binnen de administraties een draagvlak om het mestbeleid mee te nemen in de onderwerpkeuze.

Deze aanbeveling kan maar in uitvoering gaan mits het beschikbaar stellen van de nodige budgetten.

Aanbeveling nr. 2 – een nieuwe aanpak voor MAP 3

De Stuurgroep adviseert om via MAP 3 de noodzakelijke wijzigingen van de bestaande regelgeving via één grondige en fundamentele herziening door te voeren. Op deze manier wordt de rechtszekerheid voor alle betrokkenen verhoogd.

Toelichting

Alle betrokkenen hebben nood aan rechtszekerheid op lange termijn. Daarom is het wenselijk dat de fundamentele hervormingen in het mestbeleid snel en volledig doorgevoerd worden in overeenstemming met de Europese nitraat- en NEC-richtlijn.

Aanbeveling nr. 3 – oplossingen voor alle landbouwbedrijfssystemen

Het nieuwe mestbeleid moet inspelen op de verschillende landbouwbedrijfsvormen en instrumenten en oplossingen aanbieden op maat. De maatregelen moeten toepasbaar zijn zowel in de akkerbouw, de glastuinbouw, de grove groenteteelt, de sierteelt en de boomkweek, als in de nieuwe of verbrede vormen van landbouw zoals de biologische landbouw en het agrarisch natuurbeheer

Toelichting

Het huidige mestbeleid is vooral toegespitst op de veehouderij en de beperking van de dierlijke productie. Dit is en blijft uiteraard een belangrijk element om de milieudoelstellingen te halen. Toch wordt op het terrein ervaren dat ook het oordeelkundig aanwenden van meststoffen in verschillende sectoren uiterst belangrijk is voor het halen van de milieudoelstellingen.

Verder is het wenselijk dat er voldoende aandacht wordt besteed aan de minder gangbare landbouw zoals de biologische landbouw en agrarisch natuurbeheer. De wijzigingen aan het mestbeleid mogen niet tot gevolg hebben dat deze vormen van landbouw (onbedoeld) worden benadeeld.

Aanbeveling nr. 4 – adequate invulling ‘nutriëntenemissierechten’

De Stuurgroep adviseert aan het beleid om een adequate invulling te geven aan het begrip “nutriëntenemissierechten”.

Toelichting

Nutriëntenemissierechten kunnen een goed instrument betekenen om bepaalde milieudoelstellingen te bereiken. In de beleidsvisie van de Vlaamse Regering is hiervan sprake. Dit kan op verschillende manieren worden ingevuld. Er is heel wat informatie voorhanden op welke wijze dergelijke instrumenten tot stand komen om zo weinig mogelijk neveneffecten op het terrein te bekomen.

Aanbeveling nr. 5 – invulling geven aan het begrip eutrofiëring

De Stuurgroep adviseert om een invulling te geven aan het begrip eutrofiëring. Indien dit wordt vastgelegd, kan er gewerkt worden aan een globaal actieprogramma om de eutrofiëring te verminderen en weg te werken. Het is prioritair om dit snel uit te werken. Ook in het mestbeleid zal hieraan de nodige aandacht besteed moeten worden.

Toelichting

Eén van de doelstellingen van de nitraatrichtlijn is het terugdringen en wegwerken van de eutrofiëring. Eutrofiëring is een verrijking van het water door nutriënten, die leidt tot een versnelde groei van algen en hogere plantaardige levensvormen met als gevolg een ongewenste verstoring van het evenwicht tussen de verschillende in het water aanwezige organismen en een verslechtering van de waterkwaliteit. Het Vlaamse beleid heeft aan dit begrip nog weinig invulling gegeven waardoor er niet doelmatig kan gewerkt worden aan de eventuele terugdringing ervan. Het globale actieplan moet uitgewerkt worden door alle actoren die invloed hebben op eutrofiëring.

Aanbeveling nr. 6 – snelle afbakening van de kwetsbare gebieden

De Stuurgroep adviseert om een snelle afbakening van de kwetsbare gebieden te realiseren op basis van de 3 criteria uit de nitraatrichtlijn.

Toelichting

Het is wenselijk dat Vlaanderen dit gegeven snel en adequaat doorvoert, gelet op de recente uitspraak van het Europese Hof

Aanbeveling nr. 7 – verantwoordelijkheid geven aan de landbouw

De Stuurgroep steunt het voorstel van de Vlaamse Regering om meer verantwoordelijkheid te geven aan de landbouwers. Daarbij adviseert de Stuurgroep dat het wenselijk is dat er een beoordelingskader komt om te toetsen in welke mate de landbouwers op een correcte manier invulling geven aan deze verantwoordelijkheid. Er moeten mechanismen voorzien worden om in te grijpen als de gegeven verantwoordelijkheid niet wordt genomen. Het beleid maakt duidelijk dat verantwoordelijkheid nemen het correct naleven is van de gestelde plichten.

Toelichting

Het huidige meststoffendecreet legt heel wat plichten op aan de landbouwers. Via een vernieuwd mestbeleid wenst de Vlaamse Regering meer verantwoordelijkheid te geven aan de landbouwers. Het is evident dat er bepaalde plichten blijven die moeten nageleefd worden. Er wordt uitgegaan dat de landbouwers deze verantwoordelijkheid zullen nemen. Toch is het noodzakelijk dat het beleid een systeem inbouwt om de mate van de genomen verantwoordelijkheid te meten. Het moet daarenboven duidelijk zijn zowel voor de individuele landbouwer als voor de landbouwsector in het algemeen wat de gevolgen zijn als de verantwoordelijkheid onvoldoende wordt genomen. De Vlaamse overheid moet de nodige voorwaarden scheppen waarbinnen de landbouwer zijn verantwoordelijkheid kan opnemen.

Aanbeveling nr. 8 – strenge handhaving

De Stuurgroep onderschrijft de visie van de Vlaamse Regering om een strenge en rechtszekere handhaving te implementeren. Een rechtvaardige handhaving is erop gericht de grootste overtreders strenger aan te pakken dan de kleine overtreders. Daarnaast zijn sensibiliserende en responsabiliserende maatregelen nodig voor de gedragswijziging van de overtreders.

Toelichting

Een wetgeving is maar effectief als deze wordt nageleefd. Bij het niet naleven van de meststoffenwetgeving kan dit enorme financiële voordelen teweegbrengen voor de individuele bedrijven waardoor inbreuken zich gemakkelijk kunnen aandienen. In dergelijke omstandigheden is een strenge handhaving aangewezen.

Aanbeveling nr. 9 – het sluiten van een convenant / milieubeleidsovereenkomst

De Stuurgroep adviseert dat het overleg tussen de partners die een mogelijke convenant/ MBO nutriëntenarme voeders sluiten zo spoedig mogelijk wordt hervat. Hierbij is het van belang dat de stikstof wordt meegenomen in deze nieuwe convenant / MBO. De continuïteit moet zeer dringend verzekerd worden, aansluitend op de huidige convenant.

Toelichting

Er zijn voldoende elementen om verdere stappen te ondernemen. Het is noodzakelijk dat er een maximale transparantie betreffende de gegevens wordt opgenomen.

Aanbeveling nr. 10 – efficiënte inzet van mestheffingen

De Stuurgroep adviseert om na te gaan in welke mate de mestheffingen betaald door de landbouwsector op een efficiënte manier kunnen aangewend worden om de milieukwaliteit te verbeteren door milieumaatregelen in de landbouwsector.

Aanbeveling nr. 11 – verdere afbouw van het meststoffenoverschot

De Stuurgroep adviseert om binnen het nieuwe mestbeleid de nadruk te leggen op de waterkwaliteit. Om dit doel te bereiken blijft het noodzakelijk om verder het meststoffenoverschot weg te werken.

Toelichting

De Stuurgroep steunt de visie van de Vlaamse Regering om in MAP 3 nadrukkelijker de nadruk te leggen op de waterkwaliteit. Door het verminderen van de input van nutriënten in, of het verhogen van de output van nutriënten (behalve de milieuverliezen) uit het landbouwsysteem kan op termijn de doelstelling gerealiseerd worden.

Aanbeveling nr. 12 – opbouw van kennis

De Stuurgroep adviseert om blijvend kennis te verzamelen en onderzoek uit te voeren dat gericht is op het halen van de milieudoelstellingen. De Stuurgroep suggereert om een netwerk van bedrijven en percelen op te nemen in een meetprogramma om de effecten van gewijzigde acties en management te kunnen evalueren in de waterkwaliteit.

Het onderbouwen van verschillende elementen in het mestbeleid zal een belangrijk gegeven zijn in het debat dat Vlaanderen zal houden met de Europese Commissie. Een goede onderbouwing van de uitscheidingscijfers en van de bemestingsnormen zijn immers cruciaal om de waterkwaliteit te verbeteren.

2.3 Aanbevelingen i.v.m. dierlijke mestproductie

Aanbeveling nr. 13 – onderzoek uitscheidingscijfers

De Stuurgroep adviseert om nader onderzoek te laten uitvoeren naar de uitscheidingscijfers van de verschillende diersoorten in het meststoffendecreet. Tevens adviseert zij om de nodige budgettaire middelen vrij te maken om zo snel mogelijk dit wetenschappelijk onderzoek op te starten voor die diersoorten waar er indicaties zijn dat aanpassingen aan de uitscheidingscijfers wenselijk zijn. De resultaten die reeds beschikbaar zijn of komen uit het onderzoek, worden meegenomen in het nieuwe mestbeleid. Er wordt onderzocht of een verdere differentiëring in diercategorieën en bijhorende uitscheidingscijfers wenselijk is.

Toelichting

De Stuurgroep stelt doorheen het voortgangsrapport vast dat voor goede berekeningen een zo correct mogelijke benadering van de uitscheidingscijfers van runderen, maar ook van de andere diersoorten van cruciaal belang is. Recent onderzoek wijst uit dat de bij decreet vastgelegde uitscheidingscijfers in een aantal gevallen afwijken van de reële situatie.

Het is duidelijk dat door het opteren voor een forfaitaire benadering voor grote diergroepen (bijvoorbeeld melkvee) er gewerkt wordt met een gemiddeld cijfer voor een zeer diverse groep van dieren (van laag tot zeer hoogproductief melkvee).

Hiervoor is echter meer onderzoek nodig. Door de Mestbank is ondertussen reeds een onderzoek gestart naar de juiste uitscheidingscijfers voor pluimvee. Dergelijk onderzoek is evenwel zeer duur en loopt noodzakelijkerwijze over meerdere jaren vooraleer een resultaat wordt bekomen.

Aanbeveling nr. 14 – inventarisatie van rundvee uitsluitend via de gegevens van Sanitel

De Stuurgroep adviseert om de inventarisatie van de rundveestapel via één kanaal uit te voeren met name via Sanitel. Dit wordt wenselijk zo snel mogelijk ingevoerd uiterlijk tegen 1 januari 2007. Deze datum laat tevens toe dat een betere differentiatie mogelijk wordt.

Toelichting

De registratie van de dieren bij Sanitel geeft een juister beeld van de verschillende aantallen dieren op een rundveebedrijf dan een aangifte bij de Mestbank door de veehouders zelf. Daarenboven bieden de Sanitelgegevens het voordeel dat de landbouwer geen dierregister meer hoeft bij te houden en geen aangifte meer hoeft te doen van het aantal runderen bij de Mestbank.

2.4 Aanbevelingen i.v.m. mestverwerking

Aanbeveling nr. 15 – behoud van substitutie van pluimveemest

De Stuurgroep adviseert om de substitutie van pluimveemest te behouden in de wetgeving. Via dit instrument steeg de verwerking en export van pluimveemest. Dit is een succesvol instrument gebleken. Door een verhoging van het areaal kwetsbaar gebied zal het mestoverschot vergroten en moet de export en verwerking verder blijvend gestimuleerd worden. De Stuurgroep dringt aan op een snelle regeling aangezien deze substitutieregeling vervalt vanaf 2006.

Toelichting

Substitutie in de mestverwerking betekent dat bepaalde niet mestverwerkingsplichtige bedrijven de mest verwerken voor andere verwerkingsplichtige bedrijven. In de praktijk komt dit neer dat niet mestverwerkingsplichtige pluimveemest verwerkt wordt i.p.v. mestverwerkingsplichtige varkensmest. Het verwerken van pluimveemest lukt veel beter dan de verwerking van Varkensmest.

2.5 Aanbevelingen i.v.m. bemesting

Aanbeveling nr. 16 – aanpassen van de bemestingsnormen

In MAP 3 is het aangewezen dat er binnen de door de nitraatrichtlijn opgelegde beperkingen en de te behalen doelstellingen, rekening gehouden wordt met de N efficiëntie bij het gebruik van organische meststoffen. De "andere meststoffen" die in de huidige wetgeving gelijkgeschakeld zijn met dierlijke meststoffen, zijn zeer divers inzake samenstelling en mogelijke effecten. Het is aangewezen dat de erop van toepassing zijnde bepalingen heroverwogen worden in functie van de samenstelling en het nastreven van een duurzame bodemkwaliteit. Het aantal verschillende bemestingsnormen moet in MAP 3 sterk beperkt worden.

Toelichting

In het huidige MAP werd bij de bemestingsnormen voor dierlijke en andere meststoffen, rekening gehouden met een N efficiëntie van 50% op basis van de eigenschappen van mengmest, waardoor het gebruik van bepaalde producten met een lagere efficiëntie, zoals stalmest en bodemverbeteraars (b.v. compost), gedeeltelijk uit de markt geprezen worden. Onderzoek waarbij effecten op langere termijn onderzocht worden, dienen meegenomen te worden, evenals de mogelijkheden van koolstof vastlegging kunnen hieraan verdere onderbouwing geven.

Aanbeveling nr. 17 – een correctere inventarisatie van het gebruik van minerale meststoffen

De Stuurgroep adviseert dat de Mestbank belast wordt om na te gaan op welke manier de betrouwbaarheid van de gegevensverzameling inzake het gebruik van minerale meststoffen kan verhoogd worden.

Toelichting

De Stuurgroep stelt vast dat er zo goed als geen betrouwbare cijfers beschikbaar zijn op sectorniveau aangaande het effectieve gebruik van minerale meststoffen. Dit vormt een knelpunt om de impact van het gebruik van de minerale meststoffen te kennen op de mestproblematiek, zoals de bepaling van de beschikbare mestafzetruimte voor dierlijke mest en andere meststoffen, de overbemesting, ... Indien de Mestbank over correcte gegevens kan beschikken kan de Mestbank gericht en efficiënter sensibiliseren en responsabiliseren naar de individuele bedrijven toe.

Wellicht is het aangewezen om deze informatie te verzamelen via andere kanalen dan via de jaarlijkse aangifte via de landbouwer.

Aanbeveling nr. 18 – uitbouwen en ondersteunen van mestopslagcapaciteit in de akkerbouwgebieden

De Stuurgroep steunt het voorstel van de Vlaamse Regering om mestopslagcapaciteit uit te bouwen in bepaalde gebieden waar er relatief gezien weinig mest wordt geproduceerd, zoals akkerbouwgebieden. Een financiële ondersteuning hiervan via VLIF-steun is wenselijk.

Toelichting

Traditioneel gebeurt de opslag van dierlijke mest bij de veehouders zelf. Het optimale bemestingsmoment kan heel kort zijn, waardoor het risico bestaat dat de mest niet tijdig op de plaats van bestemming geraakt, nl. in de akkerbouwgebieden. Het oprichten van mestopslagcapaciteit in deze akkerbouwgebieden zou toelaten dat de mest tijdens de winter, waar het traditioneel rustiger is voor de mestvervoerders, vervoerd wordt naar de afzetgebieden. Om dit te stimuleren is een financiële tussenkomst voor het bouwen van deze opslagplaatsen aangewezen.

Aanbeveling nr. 19 – verscherpen van de uitrijregeling van mest

Om de waterkwaliteit maximaal te kunnen waarborgen, moet het tijdstip van het gebruik van meststoffen maximaal afgestemd worden op de perioden wanneer de gewassen behoefte hebben aan meststoffen. Vanuit dat standpunt adviseert de Stuurgroep om de uitrijregeling voor vloeibare dierlijke mest te verscherpen. Het uitgangspunt is dat er niet meer bemest wordt na de laatste oogst en uiterlijk 15 september. Enkel bij de inzaai van een volggewas of niet vlinderbloemige groenbemester, kan een minimale hoeveelheid werkzame N gerechtvaardigd zijn. Het volggewas of de niet vlinderbloemige groenbemester wordt zo vlug mogelijk ingezaaid na de oogst en wenselijk vóór de streefdatum van 15 september. Voor de polderstreken met zware klei, zoals de zeepolders wordt onderzocht of er een specifieke regeling kan worden uitgewerkt.

Toelichting

Tijdens de winter stijgt de concentratie van nitraat in het oppervlaktewater. De aanwezige hoeveelheid nitraat in de bodem in het najaar en de hoeveelheid nitraat gevormd door mineralisatie in de winter en het vroege voorjaar, kan potentieel uitspoelen door een neerslagoverschot tijdens de winter. Tijdens de winter is er immers geen nitraatopname door de gewassen. Daarom is het van cruciaal belang dat in de eerste plaats het nitraatresidu in de bodem in het najaar zoveel mogelijk beperkt moet worden. Via een aanscherping van de uitrijregeling voor vloeibare dierlijke mest komt men tegemoet aan deze doelstelling.

Aanbeveling nr. 20 – betere kennis rond het nitraat N-residu

De Stuurgroep adviseert om het maximaal nitraat N residu in het najaar verder te differentiëren en vast te leggen op basis van bodemtextuur en gewastype. Hierbij wordt rekening gehouden met een maximale concentratie van 50 mg nitraat per liter oppervlakte- en grondwater. Deze differentiatie mag de praktische werkbaarheid van het instrument nitraatresidu niet in het gedrang brengen. Er worden sensibiliserende en dwingende maatregelen uitgewerkt voor bedrijven die percelen hebben met een aanzienlijke overschrijding.

Toelichting

Het nitraatresidu op het einde van het groeiseizoen in een reeds bestaand instrument in de bestaande mestwetgeving. Momenteel is er slechts één cijfer opgenomen terwijl wetenschappelijk onderzoek aantoonde dat verdere differentiëring wenselijk is. Dit instrument kan de landbouwer inzicht geven in de gevolgen van zijn bemestingspraktijken.

Aanbeveling nr. 21 – optimale bemesting op perceelsniveau

De Stuurgroep adviseert bijkomend onderzoek naar de onderbouwing en uitbreiding van de derogatie zoals bedoeld in de Europese Nitraatrichtlijn. De ervaringen uit de andere lidstaten dienen hierbij voldoende aan bod te komen.

De Stuurgroep meent dat het wenselijk is dat de in het meststoffendecreet voorziene bodembalans op perceelsniveau wordt uitgewerkt, teneinde afwijkingen toe te staan t.o.v. de verscherpte eindbemestingsnormen voor 'hoogproductieve teelten'.

Toelichting

Het hanteren van maximale bemestingsnormen is een essentiële basis bij een oordeelkundige bemesting. In een aantal situaties kan het verantwoord zijn om meer nutriënten toe te dienen boven deze maximale eindbemestingsnormen, zonder bijkomende druk naar het milieu toe. Een degelijke onderbouwing en monitoring zijn hierbij essentieel vooraleer deze instrumenten verder te implementeren.

Aanbeveling nr. 22 – ammoniumsulfaat afkomstig van chemische luchtwassers erkennen als minerale meststof

Via chemische luchtwassers in stallen en in mestverwerkingsinstallaties ontstaat er een waterige oplossing van $(\text{NH}_4)_2\text{SO}_4$ (spuiwater). De Stuurgroep adviseert dat onderzocht wordt of dit spuiwater kan erkend worden als een minerale meststof, waardoor deze stikstofmeststof oordeelkundig kan worden aangewend en als verwerkte mest kan worden beschouwd.

Toelichting

Momenteel is er nog geen strikt juridische regeling voor een oordeelkundige afzet van het spuiwater van chemische luchtwassers. Deze producten uit de luchtwassers lenen zich in eerste instantie toe om gebruikt te worden als een meststof. Een sluitende regeling hiervoor is wenselijk. Een zelfde knelpunt geldt voor biologische luchtwassers, doch een erkenning als minerale meststof is niet mogelijk.

Aanbeveling nr. 23 – stalmest op grasland

De Stuurgroep wil een blijvende stimulans voor het afzetten van stalmest buiten graslandpercelen. De stuurgroep adviseert toch om in bepaalde omstandigheden het spreiden van stalmest op grasland mogelijk te maken.

Toelichting

Alle dierlijke mest moet emissiearm worden aangewend. Daardoor kan stalmest niet meer op grasland worden aangewend zonder dit om te ploegen. Voor een gering aantal bedrijven kan dit problemen geven om de eigen geproduceerde stalmest op eigen gronden te brengen.

2.6. Aanbevelingen voor de Mestbank

Aanbeveling nr. 24 – suggesties voor het volgende voortgangsrapport van de Mestbank

De Stuurgroep suggereert om in het volgende voortgangsrapport, de mestproblematiek en het aandeel van de landbouw te kaderen in het ruimer geheel van de aanvoer van nutriënten naar het milieu.

De oplijsting van het mogelijke instrumentarium ter verbetering van de milieukwaliteit en oplossing van de mestproblematiek, waarbij ook het potentieel van elk instrument wordt begroot, zal een extra meerwaarde voor het voortgangsrapport zijn.

Toelichting

Het voortgangsrapport is traditioneel een technisch rapport dat de stand van zaken (feiten en cijfers) weergeeft betreffende het mestbeleid in Vlaanderen. Een duidelijke omkadering zoals het aandeel van de landbouw en andere sectoren in de vermestingsproblematiek en dergelijke, kunnen het rapport beter in zijn context plaatsen. Deze aspecten vallen gedeeltelijk buiten de expertise van de Mestbank. Daarom is het aangewezen om gebruik te maken van bestaande publicaties zoals MIRA.

Aanbeveling nr. 25 – Mestbank bouwt de knipperlichtfunctie verder uit

De Stuurgroep adviseert om de Mestbank de knipperlichtfunctie verder uit te bouwen, ter ondersteuning van de landbouwers. Dit gebeurt zowel op elektronische en mondelinge wijze als via briefwisseling. Een tijdstraject wordt uitgewerkt voor het realiseren van een elektronische aangifte. Het snel beschikken over adequate gegevens is essentieel om de knipperlichtfunctie maximaal te benutten.

Toelichting

De Mestbank beschikt reeds over een aantal instrumenten om de landbouwer te informeren en in te lichten bij mogelijke overtredingen op het gebied van bemesting. Deze instrumenten kunnen nog verder verfijnd worden. Het is belangrijk dat de Mestbank tijdig over alle noodzakelijke informatie beschikt.

VLM, 16 november 2005

Verantwoordelijke uitgever: ir. Roland de Paepe